Національна Академія наук України
Державний природознавчий музей

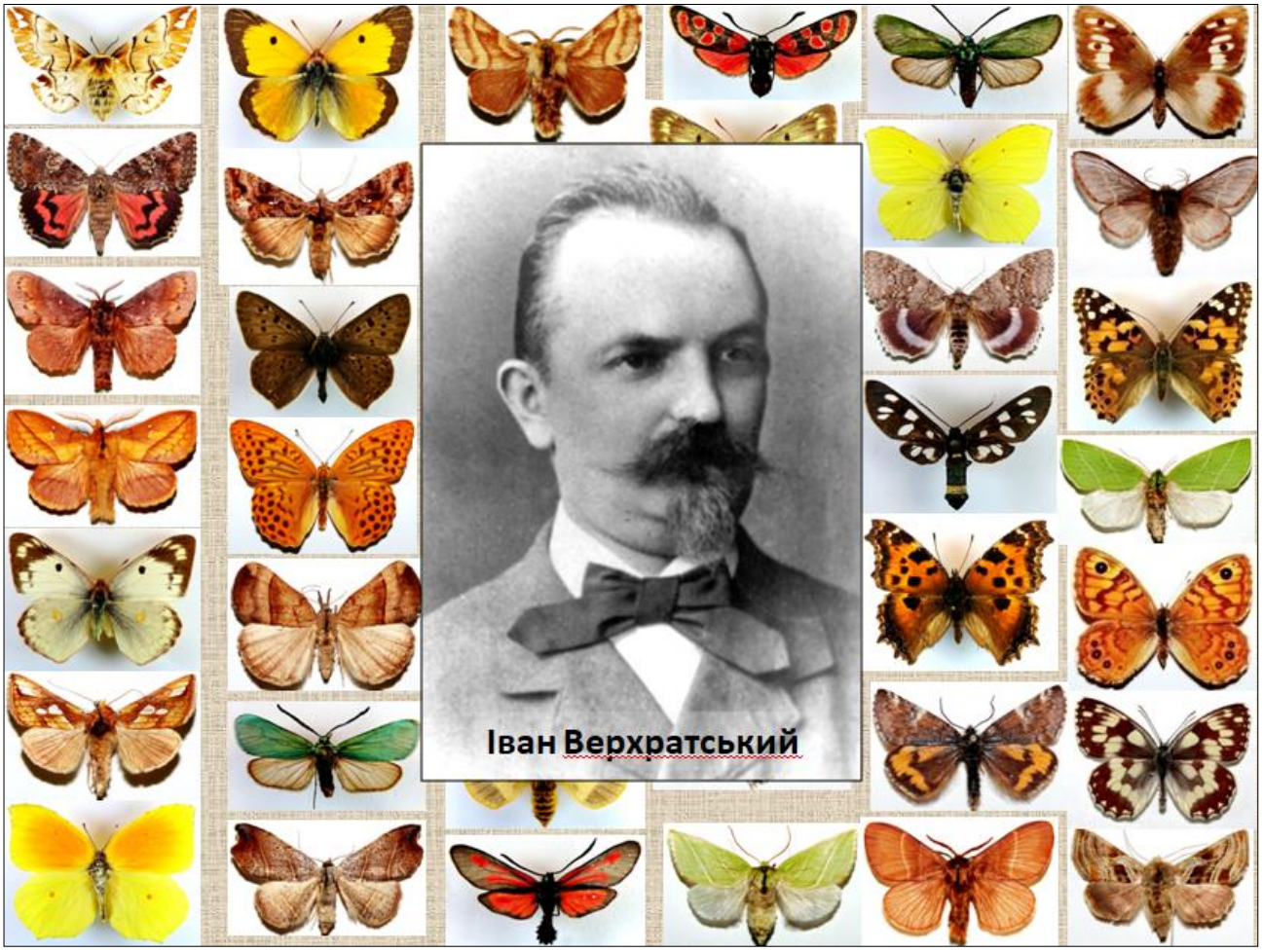

КАТАЛОГ КОЛЕКЦІЇ МЕТЕЛИКІВ ІВАНА ВЕРХРАТСЬКОГО

(за підтримки Українського культурного фонду)

ЛЬВІВ – 2023

УДК 582.32/.998+592/599

Каталог колекції метеликів Івана Верхратського.1-е видання / Автори: Г.Г. Гуштан, К.В. Гуштан, В.Б. Різун, Т.М. Щербаченко – Державний природознавчий музей НАН України. – Львів, 2023. – 219 с. [Електронне видання]

Резюме.
У каталозі подано види метеликів з колекції Івана Верхратського, що зберігається у Державному природознавчому музеї НАН України і яка була оцифрована за підтримки Українського культурного фонду. Види проілюстровані оригінальними фотографіями з колекції.

Ключові слова: Іван Верхратський, метелики, Lepidoptera, колекція, музей, біорізноманіття, каталог

ПЕРЕДМОВА

Ряд Лускорилі або Метелики (Lepidoptera) нараховує понад 180 тис. описаних видів з 126 родин і 46 надродин. Лускорилі відграють важливу роль у природних екосистемах як запилювачі, як їжа у харчових ланцюгах, їхні личинки (гусінь) можуть становити значну проблему як для природної рослинності і для сільськогосподарських культутр. https://en.wikipedia.org/wiki/Lepidoptera

Іван Верхратський збирав колекцію комах, в оснвному метеликів, протягом усього життя, у 1859 році, будучи ще тринадцятирічним хлопцем, він колекціонував метеликів в околиці Львова Білогорщі.

У 1905 році І. Верхратський своє зібрання подарував Музеєві Наукового товариства імені Шевченка у Львові. На той час колекція комах нараховувала понад 7 тис. екз.

Відомо, що у 1912 році А. Штекель за допомогою С. Полянського упорядкували ентомологічну збірку. Її було вміщено у 80 скляних касетах. У 1914-1918 рр. шкідники сильно понищили колекцію метеликів, 80% матеріалу не були придатними до експозиції. Бракувало багато етикеток, що обезцінювало її наукову вартість. У 1939-1941 рр. після порівняльних досліджень етикетки було дописано.

У 1924 р. музей став автономним інститутом НТШ — Природничим музеєм,що дало поштовх до його розвитку. Музейна колекція поповнилася збіркою жуків з околиць Львова Турки, Покуття, Татр С. Полянського, велика збірка комах і жуків інженера Клима Ганкевича була з Угнева поблизу Перемишля, Янтарова, Славути, Іванкова з Поділля, Косова, проте її також пошкоджено. У 1944 р. надійшли збірки комах В. Занька з Карпат, В. Стеціва з Польщі. Збірку напівтвердокрилих, прямокрилих, перетинчастокрилих подарував Володимир Лазорко.

У 1940 році колекція комах НТШ була передана Державному природознавчому музею НАН України, де і зберігалася практично науково неопрацьованою до цього часу.

Іван Верхратський опублікував три праці про метеликів, дві короткі (Werchratski, 1869? 1870). А найбільшою його працею про лускокрилих стала робота про метеликів більших «Motyle większe» Івано-Франківська і околиці, тобто, про Macrolepidoptera (Werchratski, 1893). Штучна група (клада) в межах ряду Lepidoptera, яка традиційно використовується для більших за розміром метеликів і протиставляється групі Microlepidoptera. https://en.wikipedia.org/wiki/Macrolepidoptera

Зважаючи на значну наукову і історичну цінність цієї роботи, нижче ми наводимо переклад (не надто змінюючи стиль мови І. Верхратського) вступу до неї. Також не змінювали старі назви деяких населених пунктів і наукові назви рослин і тварин.

«Івано-Франківськ (Станіславів) лежить в долині яка розкинулася між обидвома Бистрицями.[1] Саме місто має багато городів, також лук і лучок перерізаних численними струмочками. Ціла низина є переважно мокра, бо вода двох Бистриць протікає легко через поклади гальки і дрібного каміння, так, що при вищому стані води у річковому руслі, наприклад весною, або влітку після проливного дощу, у всіх майже міських підвалах рясно з'являється вода на велике розчарування їх власників. В городах, крім плодових дерев (яблуні, груші, слив, черешні, вишні, рідше також волоського горіха – з кущів: агрусу, порічок, малини, дерену) натрапляємо також багато інших дерев і кущів листяних, як *Carpinus betulus, Betula alba, Populus alba, P. tremula, Quercus robur, Corylus avellana, Tilia platyphyllos, T. ulmifolia, Fraxinus excelsior, Acer campestre, Salix fragilis, S. alba, S. caprea* – часом також *Staphylea pinnata* і ін. Ця обставина пояснює, що часом серед міста трапляються такі

[1] Серед люду Бистриця західна називається «Солотвинською», а більш висунута на схід «Надвірнянською». Обидві Бистриці з'єднуються біля Вовчинця перед Колодіївкою і, течучи спільно недовгий час, впадають до Дністра біля Єзуполя.

метелики, як *Vanessa Xanthomelas, Apatura Clytie, Limenitis populi, Phorodesma puctulata* і т.п. З хвойних дерев у місті тут і там вирощують: *Larix deciduas, Picea excels* і *Abies pectinata*. На полях найчастіше вирощують жито, пшеницю, ячмінь, овес, просо, картоплю (у місцевих людей «мандибурку»), горох, квасолю, сочевицю, біб, капусту, ріпак, буряки, ріпу, кавун і огірки. Кукурудза (*Zea Mais*) у найближчій околиці тільки в малій кількості буває вирощувана і то найчастіше тільки в городах. Гречку тут рідко коли сіють, бо погано вдається. Зрештою вирощують також конюшину, вику, мак, коноплі, льон, тут і там наприклад в Пациковітакож хміль, звичайно для власного тільки вжитку.

У найближчому оточенні міста ростуть мішані листяні деревостани, серед яких переважають дуби. Де-не-де є також березняки (Павлівка (Павелче), Драгомирчани) або вільшняки (Вільхів Гай, Черніїв). Вільхи і дуби ростуть часто разом на підмоклому ґрунті. Граб є дуже поширений, хоч найчастіше як малі карликові кущі. Бук трапляється тільки рідко. Тільки на більшій відстані від міста появляються хвойні дерева, переважно ялиця (*Abies pectinata*) і ялина (*Picea excelsa*) наприклад в Рибному, пацикові, Богородчанах. Сосни (*Pinus silvestris*) , яка наприклад біля Львова, Ряшева … вкриває значні площі пісковиськ, тут зовсім брак (де-не-де її садать штучно), також і ялівцю (*Juniperus communis*), який в оклицях Дрогобича дуже часто росте на бідному кам'янистому ґрунті.

На північ від Івано-Франківська лежить село Вовчинець, де на правому березі Бистриці Надвірнянської підноситься чудовий горб, так звана «Гора Вовчинецька». Гіпсові скелі цієї височини на деяких місцях є оголені і кидаються в очі вже здалека своїм білим кольором. Зрештою узгір'я вкрите досить густим лісом, складеним з різних листяних дерев, між якими дуби сильно є замінені. Дуже часто тут бачимо клен (*Acer campestre*), на якого лист під кінець травня часто численно трапляється гусінь *Ptilophora plumigera*; наступно *Ulmus campestris* var. *suberosa*, *U. effuse*, *Pyrus communis*, *P. malus*, *Prunus avium*, *Corylus avellana*, *Tilia platyphillos*, *Populus tremula*, *P. alba*, *Carpinus betulus*, *Fagus silvatica*, *Viburnum lantana*, *Crataegus oxyacantha*, *Lonicera xylosteum*, *Evonymus europaeus*, *E. verrucosus*, на схилах *Prunus spinosa*, *Rosa canina*, *Daphne mezereum*, рідше *Cornus mascula*, *C. sanguinea* і інші. На сухих, скелястих, сонячних місцях росте тут часто барбарис *Berberis vulgaris*, якого зрештою в оклиці немає ніде. На барбарися знаходимо під кінець травня часто строкаті, які живуть між сплетеним листям гусениці *Eucosmia certata*, а пізніше влітку *Nalassus Fabricii* Gemm. (*Helops quisquilius* F.). Гіпсові скелі Вовчинця нагадують подібні формації нашого Поділля над Дністром і його притоків наприклад Серету. І флора і фауна тутешня нагадує з не однієї точки зору світ рослинний і тваринний Поділля. Тут приваблює око рідкісна і гарна рослина зозулині черевички *Cypripedium Calceolus*; на схилах до Бистриці обернених між чагарниками густо розростається *Physalis Alkekengi*. Калина подільська, на українській «гордовина», *Viburnum Lantana*, росте тільки на Вовчинці. Дуже часто трапляється лісова лілія *Lilium Martagon*, яка зрештою росте також і в інших місцевостях околиці станіславівської. З першим світанком весняним з'являються великі, фіолетові квіти *Anemone Pulsatilla*. У гіпсових лійках зарослих терниною, глодом, дикою розою і гордовиною серед полів перед лісом, а подекуди і на схилах узгір'я до Бистриці повернутих ростуть *Galanthus nivalis*, *Scilla bifolia* і *Corydalis cava*, також перші провісники весни. Світ комах представлений тут багато. *Lethrus cephalotes* на Вовчинецькій горі є дуже численний, тимчасом в околиці його ніде немає. Рослина, листя якої міцними щелепами зрізає а потім задкуючи затягає до нірок підземних, є – як я мав нагоду кілька разів спостерігати – *Taraxacum officinale*, який тут, як і всюди, є масовий. Довгими задніми ногами озброєний *Sisyphus Schaefferi* котить кульки з гною овечого або коров'ячого, призначені на корм для потомства. *Dorcadion fulvum*, *D. striatum* траплчються часто; дуже рідко попадається *Dorcadion cruciatum* (1 екз. зібраний), цей останній вид в Олеші біля Тлумача весною дещо численніше трапляється. На кущах терну дуже часто попадається *Luperus violaceus* Hav. (*xanthopus* Dft.). На ліщині бігає

гарненькаLebia crux minor, тим часом *Lebia cyanocephala* найчастіше ховається під камінням. Поодиноко трапляється тут величний carabus intricatus. *Carabus glabratus*, біля Львова частіший, тут належить до рідкісніших. *Carabus excellens*, один з найчастіших турунів подільських тут також трапляється, хоч тільки поодиноко.[2] Дуже рідко трапляється тут *Ostoma grossum* (*Peltis grossa*), один екземпляр зловив на початку травня 1881 р. З жуків-вусачів рідкісніших заслуговує на згадку *Mesosa nebulosa*. На так званих «зарінках» Бистриці дуже численно трапляється *Nebria picicornis* F., вдень ховається звичайно під витоками на галечниках. Жука-оленя знаходив часто у Вовчинці, кілька особин зловив також в городах Івано-Франківська, одного разу особину в Підпечерах – в інших місцевостях немає цього жука, хоч ліси околичні багаті на дуби. Від старого селянина з Вовчинця чув, що жук-олень, давніше тут невідомий, потрапив до цієї околиці більш-менш тридцять років тому з деревиною дуба, що сплавляли, коли розлив Бистриці порозкидав по берегах розбиті сплави. Частіше тут попадається гарний жук-златка *Eurythyrea austriaca*, і також поодиноко Cetonia speciosissima.[3] На омані (*Inula*) біля джерела є *Cassida murraea* і то звичайно відміна з зеленим тлом верху: C. maculata, трапляється дуже часто; на осиках *Saperda populnea* і *S. carcharias*, а рідко *Cassida hemisphaerica*, яка в околиці львівській (Піскова Гора, Голоско) знайшов декілька разів у великій кількості. На сухих світлих місцях літає *Bittacus tipularis*, сітчастокрила комаха відома з південної Європи, якого ловив також в Підлиссі біля Бродів, на Поділлі в Більчу біля Заліщик, найчисленніше в Кудринцях біля Мельниці. Поодиноко тут трапляється також *Ledra aurita* і майже два сантиметри довгий (*Cicada montana* Scop.?). Світ метеликів тут особливо має гарних представників: Neptis aceris, *Limenitis Sibylla*, *Argynnis Laodice*, *Thecla W album*, *Th. spini*, *Parnassius Mnemosyne*, *Lycaena Orion*, *Vanessa Xanthomelas*, *Bombyx crataegi*, *Lasiocampa pruni*, *Laelia L nigrum*, *Acronycta strigosa*, *Amphipyra perflua*, *Dicycla Oo*, *Calymnia diffinis*, *C. affinis*, *Asteroscopus nubeculosus*, *Cucullia thapsiphaga*, *C. lychnitidis*, *Plusia gutta*, *Hypenodes albistrigatus*, *Geometra vernaria*, *Phorodesma pustulata*, *Stegania cararia*, *Pericallia syringaria*, *Therapis evonymaria*, *Caustoloma flavicaria*, *Eucosmia certata*, *Biston hisidarius*, *Gnophos furvata*, *Strenia glarearia*, *Cidaria culmaria* (*alaudaria*), *C. picata*, *C. rubidata*, *C. testaceata* (*sylvata*) і багато інших. У дуплавих дубових пнях живе тут отруйна змія *Pelias berus*; у численних підземних норах борсук *Meles taxus*. *Tropidonotus natrix* і *Anguis fragilis* трапляються часто; *Coronella laevis* однак тільки рідко попадається. Поодиноко трапляється тут також *Lacerta crocea*, на яку часом можна натрапити як полює на комах по кущах. У травні цілий Вовчинець наповнений мелодійним співом солов'їв (*Lusciola major* Brhm. і *L. philomela* Bp.). Взагалі належить Станіславівщина до оклиць східної Галичини найбільш багатої на солов'їв.

Близько від Вовчинця (від Івано-Франківська більше на схід) лежить село Підлужжя. Хоч краєвид нагадує дещо околиці вовчинецькі, але світ рослинний і комах представлені тут убого. У малих деревостанах переважають переважно карликові кущі грабові. Тільки як місце знаходження рідкісних *Cidaria cucullata* і *C. testaceata* (*sylvata*), а аткож і *Hibernia aurantiaria*, яка часом трапляється тут дуже численно, є Підлужжя для збирача метеликів цікавим.

У рівнічно-західному напрямку (від Івано-Франківська) лежить Пасічна; далі на північ Угрині верхній, Рибне, Павелче, на захід (від Івано-Франківська) Загвіздя. Ліси згаданих місцевостей всі між собою з'єднані і утворюють комплекс, що має більш-менш, крім Рабного, характер спільний. Особливо це стосується Пасічної і Загвіздя. Це є чудові гаї, з численними лісовими луками. Ростуть тут різноманітні листяні дерева: граби, липи, дуби (найчастіше малі екземпляри, а навіть як карликові чагарники, однак для збирача комах а саме гусениць, дуже корисні), берези, ліщина, осики, верби (особливо на берегах), терен, шлід … але де-не-

[2] *Carabus excellens* біля Львова є дуже рідкісним. У 1878 р. зловив три особини в Зубрі під кінець квітня. На Поділлі однак (Пізнанка гнила, Зарубинці, Вікно, Більче, Кудринці…) знаходив його у великій кількості у серпні.

[3] *Cetonia speciosissima* знаходив в оклиці львівській в Білогорщі, а також в околиці дрогобицькій.

де натрапляємо, особливо у Загвізді, на поодиноко стоячі ялини, ріше ялиці – аж нарешті, прямуючи до Рибна, бачимо малий, але високорослий хвойний ліс (ялиці і ялини). Здається, що у Пасічній і Загвіздю давніше переважали хвойні дерева, але з плином часу були витіснені листяними деревами. (Подібно було також в околиці Бродів, наприклад в Підлиссі, де дерева листяні майже повністю витіснили дерева хвойні). Бір Рибнянський оточений листяними деревостанами, робить враження, ніби у боротьбі за виживання, занепадав. Ліси на північний-захід і на захід від Івано-Франківська розміщені зі своїми горбистими, глибокими долинками (по українськи: балки) і зворами (дебрами), розчленованим рельєфом мають на собі відбиток країни підгірської. З трав дуже численно трапляються: *Leucojum vernum*, *Symphytum cordatum*, *Gladiolus imbricatus*, *Veratum aalbum*, *Malampyrum nemorosum*, *Anemone nemorosa*, *Convallaria majalis*, *C. polygonatum*, *Majanthemum bifolium* і інші. Гордовини ніде не знаходимо, натомість досить часто трапляється калина звичайна, *Viburnum opulus*, також *Rhamnus frangula*, *Rh. catharctica*, *Prunus padus*. У листяних мішаних лісах переважає граб або береза. У частинах, дебільше росте дуба, підлісок складає переважно ліщина (*Corylus avellana*). Насамперед для колекціонера комах Пасічна і Загвіздя дають улов найбагатший. Тут знаходимо дуже численно *Otiorrhynchus repletus* Schh. (особливо на березах)[4] і *O. laevigatus* F. Поодиноко знаходиться Larinus sturnus. Прямокрилі і клопи мають тут цікавих представників. Особливо фауна фауна метеликів представлена чудовими видами: *Thecla acacia*, *Lycaena Chiron*, *L. Astrarche*, *L. Alcon*, *Vanessa Xanthomelas*, *Melitaea Aurinia*, *M. Maturna*, *M. Phoebe*, *M. Aurelia*, *Argynnis Ino*, *A. dia*, *Erebia Aethiops*, *Epinephele Lycaon*, *Coenonympha Hero*, *Setina irrorella*, *Lithosia lutarella*, *Pleretes matronula*, *Nemeophila plantaginis*, *Euchelia jacobaeae*, *Arctia purpurata*, *Spilosoma urticae*, *Heterogenea asella*, *Orgyia gonostigma*, *Laria L-nigrum*, *Bombyx trifolii*, *Lasiocampa pruni*, *L. Populifolia*, *L. Tremulifolia*, *Crateronyx dumeti*, *Saturnia Pavonia*, *Endromis versicolora*, *Drepana harpagula*, *D. binaria*, *Cylix glaucata*, *Notodonta dictaeoides*, *N. trepida*, *Spatalia argentina*, *Drymonia chaonia*, *Drynobia velitaris*, *D. melagona*, *Cymatophora Or*, *C. octogesima*, *Demas coryli*, *Agrotis C-nigrum*, *A. Baja*, *A. putris*, *A. prasina*, *Mamestra dissimilis*, *Miselia oxyacanthae*, *Chloantha polyodon*, *Taeniocampa miniosa*, *T. populeti*, *T. gracilis*, *T. munda*, *Pachnobia leucographa*, *P. rubricosa*, *Orthosia helvola*, *Xanthia citrago*, *X. Flavago*, *Hoporina croceago*, *Xylina furcifera*, *Cucullia scrophulariae*, *Plusia cheiranthi*, *P. Modesta*, *P. Festucae*, *P. Jota*, *Pseudophia lunaris*, *Catocala sponsa*, *C. promissa*, *C. paranympha*, *Madopa salicalis*, *Phorodesma pustulata*, *Acidalia trilineata*, *A. muricata*, *Zonosoma porata*, *Bapta bimaculata*, *B. temerata*, *Eugonia quercinaria*, *E. autumnaria*, *E. alniaria* (*canaria*), *E. erosaria*, *Selenia bilunaria*, *S. lunaria*, *S. tetralunaria*, *Anisopteryx aceraria*, *Phigalia pedaria*, *Biston pomonarius*, *B. stratarius*, *Boarmia roboraria*, *B. consonaria*, *Fidonia roraria*, *Odezia atrata*, *Cidaria siterata*, *C. adaequata*, *C. testate* і інші.

Ліси Угринова верхнього і Павелча подібні, як і Пасічної і Загвіздя; тільки дуб тут є нечисленно представлений, натомість ростіть бук і граб (великими високорослими деревами), тут численніша береза. У деяких частинах лісу натрапляємо чисті березняки. Світ метеликів майже такий самий, що і в Пасічній і Загвіздю, з малими тільки відмінностями. Так в Угринові верхнім літає Pararge Achine на тінистих лісових ділянках у великій кількості; тут є також місце знаходження рідкісної совки Taeniocampa opima. На березах буває Cymatophora fluctuosa. На пні буків і грабів сідає Nola confusalis, яка появляється одночасно з Aglia tau. У Павелчу трапляється Cleoceris viminalis, вид зі східної Галичини відомий мені тільки з цієї

[4] Ot. repletus заходив також в околиці дрогобицькій, коломийській (Коршів, Матіївці), калуській (Красне). Цей вид є у нас численний на підгір'ї карпатському.

місцевості. З жуків заслугову є на згадку пречудовий красотіл Calosoma sycophata[5], який і тут лише спорадично трапляється.

У Рибному – судячи з кількох мандрівок зроблених до цієї місцевості – метеликів мало. Lithosia griseola, Aventia flexula, Macaria liturata, Cidaria variata є видами заслуговуючи ми на згадку. Тут ще згадаю, що в Угринові верхньому, Павелчу і Загвіздю кілька разів натрапив на Pelias berus, тим часом Tropidonotus natrix, який часто трапляється у Вовчинці, тут не трапився мені ніколи.

У напрямку на південь від Івано-Франківська розміщені місцевості багаті на мокра вини. Прямуючи від Івано-Франківська у напрямку південно-західному натикаємося на став креховецький. Береги ставу порослі *Phragmites communis*, *Typha latifolia*, *Acorus calamus*. Крім звичайних рослин болотяних, серед яких *Butomus umbellatus* кидається в очі своїми парасольками з гарними рожевими квітами, росте тут також досить часто Sagittaria *sagittaefolia* і *Calla palustris*. На берегах літають численні особини роду *Nymphula* і *Chilo forficellus*. Тут є місце знаходження *Nonagria arundinis* var. *fraterna*, *N. sparganii*, *N. cannae* – як також тендітної і рідкісної *Nudaria senex*.

Ліси (на південний-захід: Драгомирчани, Лисець, на південь: Черніїв, Хом'яків, Тисмничани … на південни-схід: Микитинці) формують одноманітну формацію; це є березняки абодіброви, або також вільшняки. На галечниках берегів Бистриці буйно росте синьо-зелена *Myricaria germanica*. На килимах *Verbascum phlomoides* і *V. nigrum* над Бистрицею (особливо в Хриплині) знайти можна у першій половині серпня гусеницю *Cucullia lychnitidis* і *C. thapsiphaga*. Лісовий ґрунт найчастіше пологий, рівний, багатий на підмоклі луки. На лісових мокра винах в Чернійові літає одягнутий в жалібний одяг Cyclopides Morpheus. Це є єдина відома мені місцевість Галичини, де цей рідкісний вид є у дещо більшій кількості. (Ловив його також у Підлиссі біля Бродів). Також появляється тут, як в Микитинцях, рідкісніший у нас вид *Polyommatus Amphidamas*. З напівтвердокрилих вивлений тут на дубах і вільхах дещо численніше *Ledra aurita*. У дібровах розміщених на південь від Івано-Франківська (Черніїв, Микитинці, Стебник біля Лисця, Богородчани) живе рідко *Notodonta trimaculata* Esp. і ab. *dodonaea*, також *N. chaonia*, *N. trepida*. Луки Стебника, а особливо Тисменичан, дуже пишні; дуже часто росте тут родовик лікарський Sanguinosorba officinalis, що відзначається суцвіттями кровао-червоними. Тут є властива батьківщина *Lycaena Euphemus*, який в інших місцевостях околиці Івано-Франківська (пасічна, Павелче, Драгомирчани) трапляється тільки спорадично. У Тисменичанах ліає *Lycaena Arcas*, вид що трапляється в Галичині тільки рідко і локально, а в вільшняках маленька і рідкісна *Tholomiges turfosalis*. *Lycaena Alcon* літає на лісових луках і узліссях нераз дуже численно. Загалом є *Lycaena Alcon* у місцевостях роташованих на північний-захід, захід і південь від Івано-Франківська, дуже численний і належить до видів з роду *Lycaena* воколицях Івано-Франківська найчастіших.

Березняк Драгомирчанський є характерним місцем перебування *Acronycta auricoma*, *Mamestra advena* і *M. contigua*. Зрештою дуже чато тут трапляється також і в інших місцевостях біля Івано-Франківська (крім Вовчинця) нерідкісний *Bombyx quercus*. Крім цих заслуговують на згадку: *Sesia scoliiformis*, *S. stomoxyformis*, *Bombyx lanestris*, *Lasiocampa pruni*, *L. populifolia*, *L. quercifolia*, *Drepana lacertinaria*, *Notodonta dictaeoides*, *Plusia Zosimi*, *Geometra papilionaria*, *Acidalia trilineata*, *Fidonia roraria*, *Cidaria testate*, *C. dilutata* і інші.

З жуків є *Rhizotrogus assimilis* численний в червні на полях перел ліском Драгомирчанським, а відходить, коли з'являється так званий «червчик» *Rhizotrogus solstitialis*, який у нас літає поодиноко в останні дні червня, дуже численно однак у першій

[5] Calosoma sycophanta у нас в Галичині належить до рідкісніших. В городах львівських у 1879 р. знайшов 4 екз.; тимчасом у лісах львівської околиці не трапився мені ніколи. Біля Івано-Франківська є C. sycophanta досить рідкісним, коли його брат C. inquisitor є цілком масовим.

половині липня. Причому, треба зауважити, що *Rh. assimilis*, вид, який у нас появляється тільки локально, ловив завжди вдень серед блиску сонця літаючого, тим часом всюди масовий *Rh. solstitialis* літає увечері при заході сонця або після заходу сонця.

Крім згаданих місцевостей які я ближче дослідив, робив виїзди ще в інші околиці станістлавівські. Всі місцевості околиці станіславівської мною відвідані, містить наступний список в алфавітному порядку: 1. Богородчани, 2. Хотінь біля Калуша, 3. Хом'яків, 4. Хриплин, 5. Черніїв (серед людей Чернів), 6. Драгомирчани, 7. Гринівці, 8. Озерце, 9. Клубівці біля Тисмениці, 10. Княгинин, 11. Красне біля Калуша, 12. Крехівці, 13. Лисець, 14. Микитинці, 15. Опришівці, 16. Пациків, 17. Пасічна, 18. Павелче, 19. Підлужжя, 20. Підпечери, 21. Рибне, 22. Станіславів, 23. Стебник біля Лисця, 24. Тисмениця, 25. Тисменичани, 26. Угорники, 27. Угринів нижній, 28. Угринів верхній, 29. Вільхів Гай, 30. Вовчинець, 31. Загвіздя.

Щодо піднесення ґрунту над рівнем моря, з карти підготованій в с.k. географічному Інституті у відні, отримуємо наступні значення: Івано-Франківськ 256, Вовичнець 302, Середній Горб 311, Пасічна 296, Пациків 314, Рибне 362 і 384, Тисмениця 252, Клубівці 302, Черніїв 277, Хом'яків 298, Богородчани 339 метрів н.р.м.

Наведених тут метеликів збирав в околиці Станіславівській під час мого одинадцятирічного перебування в Івано-Франківську від осені 1879 р. до серпня 1890 р.; деякі також в серпні 1873 р. у Красному біля Калуша. Шість років, а саме 1885-1890 рр., займався утримуванням гусениць і з цією метою мав окрему влєнгарню неотоплювану взимку, де утримував гусениць і лялечки метеликів, намагаючись створити їм умови, за можливості, якнайближче до природних наближені.

Тому тут подаю не тільки сам список видів метеликів більших околиці станіславівської, але також і спосіб їх життя, місце перебування, час льоту метеликів, кормові рослини гусениць і зауваження щодо утримання гусниць різних видів, які можуть бути корисними для колекціонера.

Проте наводжу 620 видів більших метеликів знайдених в околиці Івано-Франківська, вважаю, що загальна кількість видів метеликів Івано-Франківська і оклиці прийняти випадає більш-менш за 650-670. Отже, фауна метеликів Івано-Франківська до багатших у Галичині східній, а до того ж відзначається гарними видами, як: *Neptis aceris*, *Vanessa Xanthomelas*, *Melitaea Phoebe*, *Agrynnis Laodice*, *Lycaena Orion*, *Cyclopides Morpheus*, *Laria L-nigrum*, *Noto lonta dodonaea*, *Drynobia malagona*, *D. velitaris*, *Plusia cheiranthi*, *P. Zosimi*, *Curullia lychnitidis*, *C. thapsiphaga*, *Caustoloma flavicaria*, *Stegania cararia*, *Cidaria culmaria*, *C. testaceata* і інші.

Різноманіття флори і фауни зумовлює та обставина, що висчина Подільська (околиці Вовчинця) стикається з підгір'ям карпатським – знаходимо тому в околицях Івано-Франківська види подільські і підгірські – а на численних мокравинах живуть види які характеризують багна і торфовища.

Біля деяких видів наводжу в дужках також ішні місцевості Галичини, у яких я їх збирав.

Macrolepidoptera наведені у цій праці впорядкованізгідно праці O. Staudinger: "Catalog der Lepidopteren des europaischen Faunen-Gebiets." Berlin 1871.

Список метеликів дрібних колиць Івано-Франківська подам пізніше.

У Львові 24 квітня 1892 р.»

У каталозі наведено види з колекції Івана Верхратського, зокрема ті, які згадуються у його працях, Подані коментарі І. Верхратського про ці види. Крім цього додано актуальну інформацію з сучасних джерел. Види проілюстровані оригінальними фотографіями з колекції І. Верхратського (в окремих випадках, коли екземпляри були пошкоджені, використано фотографії з інших джерел). Для кожного виду подано посилання на його галерею фотографій у Центрі даних «Біорізноманіття України» (http://dc.smnh.org/).

Клас КОМАХИ – INSECTA

Ряд ЛУСКОКРИЛІ – LEPIDOPTERA

Родина ГОЛОВЧАКИ – HESPERIIDAE

Рід Erynnis Schrank, 1801

***Erynnis tages* (Linnaeus, 1758) – Головчак Таґес**

(= *Nisoniades tages* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4333

Вовчинець, Загвіздя, Пасічна, Рибне, Павелче. У травні – у кінці липня, з початку серпня. Цей метелик в інших околицях краю, наприклад біля Львова, Бродів, Заліщик дуже масовий, в околицях Івано-Франківська трапляється не часто (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа та палеарктична Азія, крім крайніх північних та південних районів. В Україні повсюдно. Трапляється по відкритих схилах, у степах, по лісових галявинах, у садах та парках.

Метелик з розмахом крил 26-28 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від травня (на півдні та в теплі роки від середини-кінця квітня) до червня-липня; 2-е покоління від кінця червня до кінця серпня-вересня; на півночі та в гірському Криму одне покоління.

Кормовірослини гусені: лядвенці (*Lotus corniculatus*, *L. uliginosus*), гіпокрепіс чубатий (*Hippocrepis comosa*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*), люцерна-хмелик (*Medicago lupulina*), миколайчики польові (*Eryngium campestris*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Carcharodus

***Carcharodus alceae* (Esper, 1780) – Головчак альцея**

(= *Spilothyrus alceae* Esp. (*malvarum* O.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4334

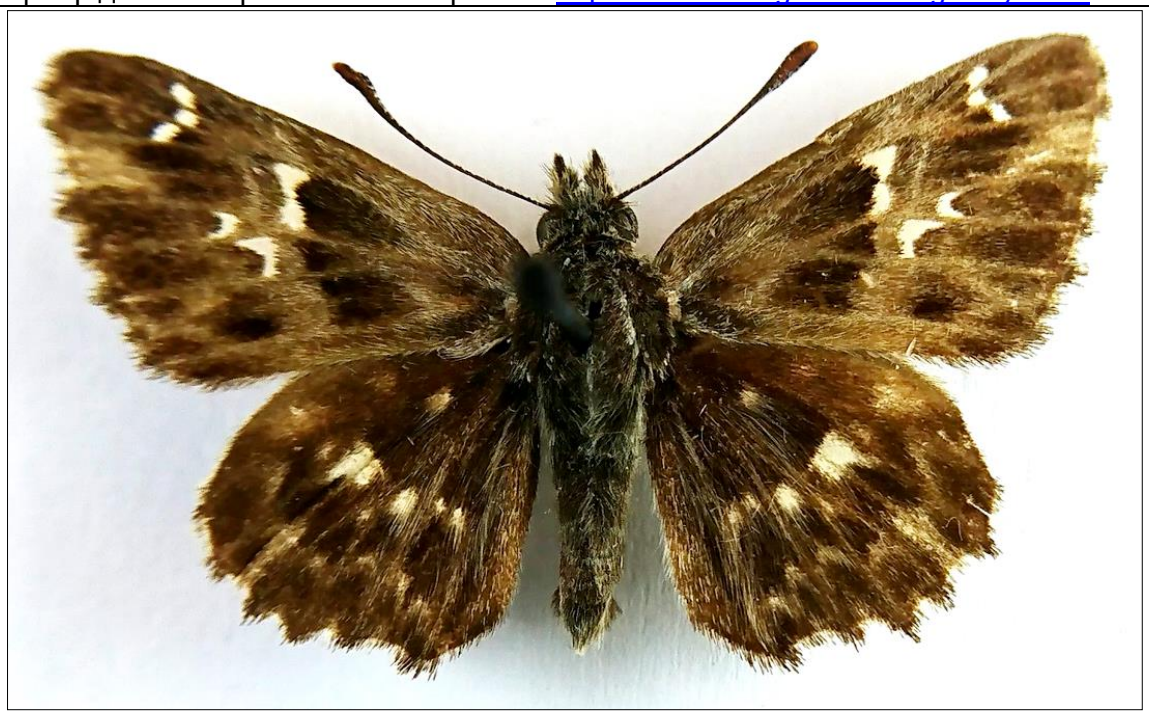

Пасічна («під Круглим»), Дрогомирчани, Черніїв, Лисець. Останні дні червня і в липні. Нечисленний (Werchratski, 1893).

Поширення: від Середньої та Південної Європи до Центральної Азії. В Україні повсюдно. Трапляється в різноманітних окультурених та природних ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 20-34 мм; статевий диморфізм: передні крила самців зверху з полем андроконіальних лусок у вигляді штрихів, самиці забарвлені світліше. У посушливі роки метелики 2-го та 3-го поколінь дрібніші та світліше забарвлені.

Період льоту: на півночі та в Карпатах від травня (іноді кінця квітня) до серпня та в червні-вересні у двох поколіннях; на півдні – від середини (початку) квітня до жовтня у 2-3 поколіннях.

Кормові рослини гусені: калачики (*Malva sylvestris*, *M. neglecta*, *M. moschata*, *M. pusilla*, *M. alcea*), рожа городня (*Alcea rosea*), проскурняк (*Althaea officinalis*), рожа собача (*Lavatera thuringiaca*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Чимала кількість описаних форм та підвидів (з Європи понад 15) зумовлена значною індивідуальною та сезонною мінливістю. В Україні номінативний підвид.

***Carcharodus floccifera* (Zeller, 1847) – Головчак поцяткований**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4335

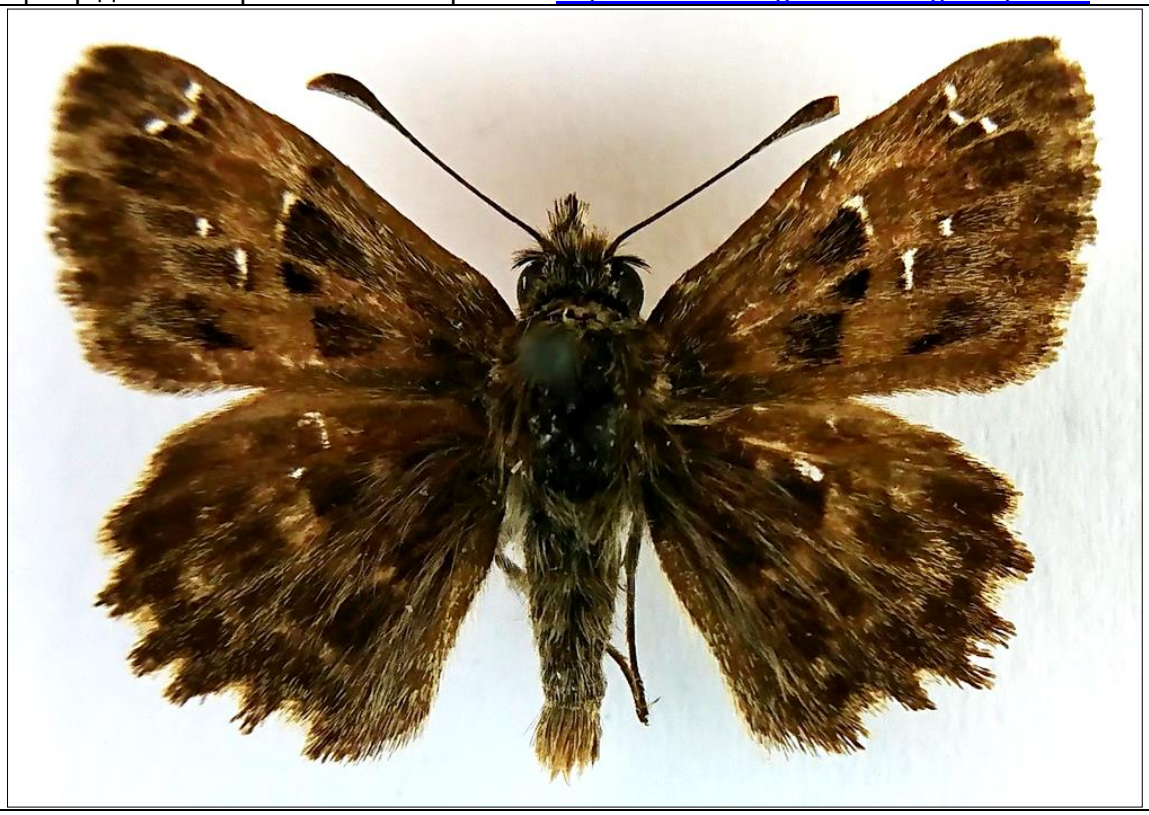

Поширення: Середня та Південна Європа, закавказзя, східна Туреччина, західний Іран, Казахстан. В Україні відомий із Закарпаття, Полісся, Лісостепу та Криму. Поширення потребує подальшого вивчення. Вказівки на знаходження виду на півдні України стосуються *C. orientalis*. Трапляється по сухих луках, лісових галявинах, відкритих сонячних схилах, іноді в окультурених ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 28-32 мм; статевий диморфізм: самиці відрізняються більш масивним черевцем.

Період льоту: травень-червень, липень-серпень. Два покоління.

Кормові рослини гусені: чистеці (*Stachys recta, S. alpina*, *S. germanica*, *S. palustris*, *S. sylvatica*), собача кропива (*Leonurus cardiaca*), калачики звичайні (*Malva neglecta*), шандри (*Marrubium peregronum*, *M. vulgare*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Pyrgus Hübner, 1813

***Pyrgus fritillarius* (Poda, 1761) – Головчак сафлоровий**

(= *Pyrgus carthami* (Hübner, [1813]): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4346

Поширення: помірний пояс Європи та Західної Азії. В Україні майже повсюдно в центрі, на сході та півдні, але доволі спорадично; брак даних про наявність в Карпатах, на Закарпатті та в північно-західних обсластях (Львівській, Волинській, Рівненській, Житомирській та Сумській). Метеликів можна бачити на відкритих сонячних місцях з різноманітною трав’янистою рослинністю, серед чагарників, часто на скелястих та вапнякових ділянках.

Метелик з розмахом крил 30-35 мм; статевий диморфізм: самиці більші від самців, білі плями на верхінй стороні задніх крил дрібніші, ніж у самців. Вид має значну індивідуальну мінливість як у розмірах, так і в забарвленні нижньої сторони крил. Трапляються особини із сірим, брунатним тлом крил, форма плям також різноманітна, від округлої до кутастої.

Період льоту: від середини травня до кінця вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: проскурняки (*Althaea officinalis*, *A. hirsuta*), калачики лісові (*Malva sylvestris*), перстачі (*Potentilla argentea*, *P. opaca*, *P. cenerea*, *P. hirta*), волошки (*Centaurea*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид, який наводився також під назвою *moeschleri* Herrich-Schäffer.

***Pyrgus malvae* (Linnaeus, 1758) – Головчак мальвовий**
(= *Syrichthus malvae* L. (*alveolus* Hb.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4342

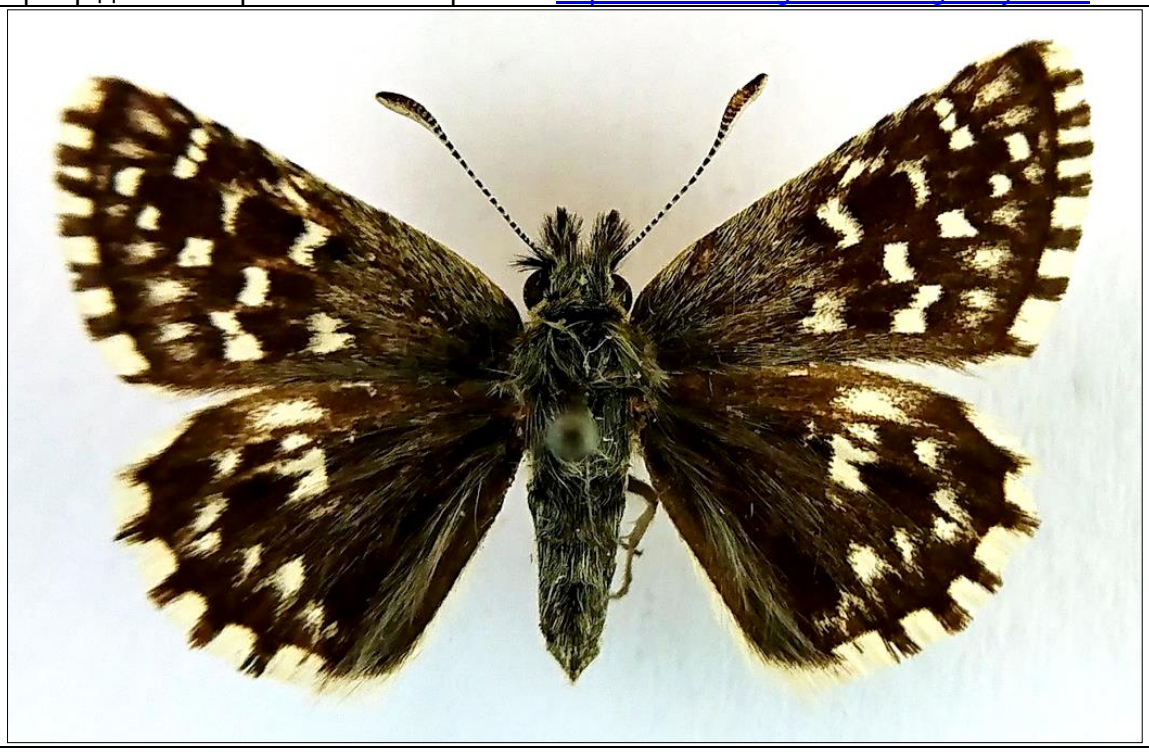

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Драгомирчани, Черніїв, Тисменичани. У кінці травня, на початку червня, у кінці липня, на початку серпня. Поодиноко. [В околицях Львова, Бродів і Заліщик трапляється часто] (Werchratski, 1893).

Поширення: уся Палеарктики, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно. Трапляється в різноманітних біотопах з трав’янистою рослинністю. На Поліссі можна бачити як на сухих лісових галявинах, так і на вологих луках, на півдні – переважно в місцях із лучною рослинністю.

Метелик з розмахом крил 20-26 мм; статевий диморфізм невиразний; самиці мають більш розвинені білі плями на верхній стороні крил та грубіше черевце.

Період льоту: квітень-червень, липень-серпень, у двох поколіннях. У Карпатах та на Поліссі 2-е покоління або нечисленне, або зовсім відсутнє.

Кормові рослини гусені: перстачі (*Potentilla recta*, *P. pedata*, *P. palustris*, *P. erecta*, *P. argentea*, *P. reptans*), суниця лісова (*Fragaria vesca*), парило звичайне (*Agrimonia eupatoria*), малина (*Rubus idaeus*), ожина звичайна (*Rubus caesius*), калачики лісові (*Malva sylvestris*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Pyrgus alveus* (Hübner, 1803) – Головчак строкатий**
(= *Syrichtus alveus* Hb.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4343

Пасічна, Загвіздя, Тисменичани, Красне біля Калуша. У травні, у другій половині липня, у перші дні серпня. Поодиноко (Werchratski, 1893).

Поширення: Північна Африка (Атлаські гори), помірний та субтропічний пояси Європи та Азії. В Україні повсюдно; трапляється на відкритих укосах, лісових галявинах, у степах, в окультурених ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 22-32 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від кінця травня (на півдні та в теплі роки з середини травня) до липня (вересня). Питання про число поколінь в Україні залишається відкритим; відомо, що на півночі та в гірських районах розвивається одне покоління.

Кормові рослини гусені: перстачі (*Potentilla*), сонянка (*Helianthemum nummularium*), парило звичайне (*Agrimonia euratoria*), китятки звичайні (*Polygala vulgaris*), аїри (*Aira*), ожини (*Rubus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. Від близького виду *P. armoricanus* Oberthür відрізняється будовою статевих органів.

Рід Heteropterus Duméril, 1806

***Heteropterus morpheus* (Pallas, 1771) – Головчак Морфей**

(= *Cyclopides morpheus* Pall. (*steropes* Schiff. S. V.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4355

Черніїв, на підмоклих луках у середині липня. Рідкісний. Має особливий політ: танцюючий з вібруючими підскоками. 19/7 1887 р. зловив п’ять гарних особин. Літали у той день на лісових луках і відкритих лісових місцях у полудні біля першої години серед сонячної спеки, яка запанувала після зливи з громом. 17/7 1887 р. зловив вісів особин переважно на узліссі. Всі літали у блиску сонця під час несамовитої спеки (від 10 години перед полуднем до 4-ої по полудні). Того дня зловив у Чернійові ще наступнібажані види: *Polyommatus Amphidamas* var. *Aestiva*, *Lycaena Chiron*, *Agrynnis Ino*, *Laria L – nigrum*, *Cymatophora Duplaris*, *Cosmia Pyralina*. 15/7 1888 р. зловив тільки одну особину пошкожену під час ясної, але вітряної погоди. 14/7 1889 р. зловив дві особини. [Рідкісний цей вид попався мені також біля Бродів у Підлиссі у липні 1872 р.] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи та Азії. В Україні повсюдно, крім Криму, посушливих південних теренів та Закарпатської низовини; трапляється по вологих трав’янистих біотопах.

Метелик з розмахом крил самців 30-35 мм, самиць 30-38 мм; статевий диморфізм: самиці з більш численними та округлішими жовтими плямами на верхній стороні крил.

Період льоту: червень (на півдні з кінця травня) – липень (серпень), одне покоління.

Кормові рослини гусені: куничник сіруватий (*Calamagrostis canescens*), куцоніжка лісова (*Brachypodium sylvaticum*), мазявка синя (*Molinia caerulea*), очерет звичайний (*Phragmites communis*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. У деяких старих публікаціях для нашої фауни наводився під назвою *steropes* [Denis & Schiffermuller], *speculum* Rottemburg або *aracinthus* Fabricius.

Рід **Carterocephalus Lederer, 1852**

***Carterocephalus palaemon* (Pallas, 1771) – Головчак Палемон**

(*Carterocephalus Palaemon* Pall. (*Paniscus* F.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4356

Вовчинець, Загвіздя. У кінці травня, на початку червня. На відкритих лісових місцях, трапляється нечасто. [Біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Винники, Голоско, Івано-Франкове – біля Дрогобича: Залісся, Нагуєвичі не рідкісний] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи, Азії та Північної Америки. В Україні повсюдно, крім Криму та посушливих південних теренів. Трапляється переважно по вологих, порослих травою укосах, лісових галявинах, берегах лісових річок та озер.

Метелик з розмахом крил 23-30 мм; статевий диморфізм майже невиразний: самиці пересічно більші, мають окреугліші крила та більші жовті плями на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: на Полісся та в Карпатах від початку травня до початку липня; на півдні – від кінця(середини) квітня до середини червня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: мазявка синя (*Molinia caerulea*), куничники (*Calamagrostis epigejos*, *C. villosa*), куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*), стоколос шерсткий (*Bromus ramosus*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), китник лучний (*Alopecurus pratensis*), тимофіївка (*Phleum pratense*), подорожник ланцетуватий (*Plantago lanceolata*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Carterocephalus silvicola* (Meigen, 1829) – Головчак-лісовик**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4357

Поширення: помірний та почасти арктичний пояси Ценртальної, Східної Європи та Азії. В Україні відомий із Львівської, Київської, Житомирської та Чернігівської областей. Не викликає сумніву більш широке розповсюдження. Трапляється по лісових галявинах, просіках поблизу боліт, на луках. Під час масового льоту попадається й в сухіших місцях.

Метелик з розмахом крил 22-30 мм; статевий диморфізм: у самців верхня сторона крил з переважанням жовтого кольору, самиці мають темно-бурий колір, чим нагадують близький вид *C. palaemon*.

Період льоту: від другої половини травня до середини (поодинокі особини до кінця) червня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: стоколос шерсткий (*Bromus ramosus*), куцоніжка лісова (*Brachypodium sylvaticum*), гребенячка звичайна (*Cynosurus cristatus*), просянка розкидиста (*Milium effusum*), снігурка (*Anemone nemorosa*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Thymelicus Hübner, 1819

***Thymelicus lineola* (Ochsenheimer, 1808) – Головчак тире**

(= *Hesperia lineola* O.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4358

Княгинин, Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Хриплин, Черніїв, Микитинці, Хотінь біля Калуша, Красне біля Калуша, Галич, Бурштин, Свистельники … особливо масовий на зернових культурах. Літає пізніше від *Thymelicus sylvestris* (Poda, 1761): у другій половині липня і у серпні. [Один з найбілш поширених видів в краї – в околиці Львова, Бродів, Заліщик, Дрогобича, Ряшева …] (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно, населяє різноманітні біотопи з трав’янистою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 21-28 мм; статевий диморфізм: самці з темним андроконіальним полем у вигляді тире на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: на півночі та в гірських районах від першої половини червня до початку серпня, в південних областях та Криму – з травня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: тимофіївка (*Phleum pratense*), солодник м’який (*Holcus mollis*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*), райграс французький (*Arrhenatherum elatius*), китник лучний (*Alopecurus pratensis*), осока приболотна (*Carex acutiformis*), пажитниця звичайна (*Lolium perenne*), стоколос лучний (*Bromus erectus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Thymelicus sylvestris* (Poda, 1761) – Головчак лісовий**
(= *Hesperia Thaumas* Hufn.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4359

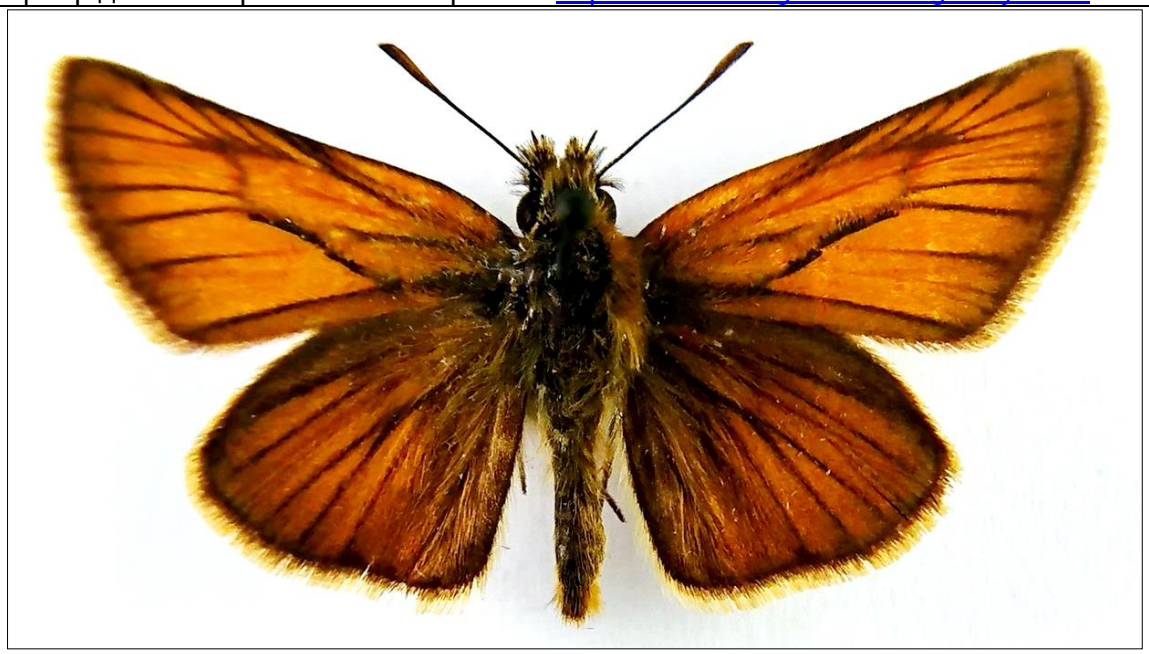

Пасічна, Загвіздя, Вовчинець, Підпечери. Кінець червня, перша половина липня. Нерідкісний (Werchratski, 1893).

Поширення: Північна Африка (в межах Палеарктики), південна та Середня Європа, південна частина Західної Азії від Близького Сходу, Малої Азії, Закавказзя до Західного Казахстану, Туркменістану та Ірану. В Україні повсюдно, можливо відсутній у найбільш посушливих теренах степової зони. Характерними місцями перебування цього виду є сонячні ділянкиз трав’янистою рослинністю, іноді в садах, лісозахисних смугах, на пасовиськах.

Метелик з розмахом крил 26-32 мм; статевий диморфізм: самці з андроконіальним полем у вигляді чіткої лінії на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: від травня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: тимофіївки (*Phleum pretense, P. alpinum*), солодники (*Holcus lanatus*, *H. mollis*), куцоніжка лісова (*Brachypodium sylvaticum*), щучник дернистий (*Deschampsia cespitosa*), пахуча трава звичайна (*Anthoxanthum odoratum*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), гребенячка звичайна (*Cynosurus cristatus*), перлівка війчаста (*Melica ciliata*), костриці (*Festuca*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; у старих працях часто наводився під назвами *thaumas* Hufnagel або *linea* [Denis & Schiffermüller].

Рід Hesperia Fabricius, 1793

***Hesperia comma* Linnaeus, 1758 – Головчак кома**

(= *Hesperia Comma* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4361

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Пациків, Тисменичани (в дубняках: Лукавець і Пасіка). Красне біля Калуша. У другій половині липня аж до перших днів вересня. По лісових луках і узліссях масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: Голарктика, крім крайніх північних теренів. В Україні повсюдно. Трапляється в різноманітних біотопах: альпійські луки, щебінчасті та скелясті ділянки в гірських районах, степи, галявини та просіки в лісах, іноді окультурені ландшафти.

Метелик з розмахом крил 24-34 мм; статевий диморфізм: самці з характерної форми андроконіальними полями у вигляді коми на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: липень – серпень (вересень), у деяких районах виліт починається в червні, одне покоління.

Кормові рослини гусені: костриця овеча (*Festuca ovina*), пажитниця звичайна (*Lolium perenne*), житняки (*Agropyron*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; у гірських та північних теренах (в Україні, можливо, в Карпатах) поширена дрібніша форма з темно-зеленим забарвленням задніх крил – *catena* Staudinger).

Рід Ochlodes Scudder, 1872

***Ochlodes venata* (Bremer & Grey, 1853) – Головчак жилкуватий**

(= *Hesperia Sylvanus* Esp.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4362

Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Черніїв. У червні по середлісових луках і по вільних від лісу місцях і заростях численний (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи та Азії. В Україні повсюдно. Трапляється по відкритих схилах, у степах, на лісових галявинах та в окультурених ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 27-38 мм; статевий диморфізм: самці з андроконіальними полями на передніх крилах.

Період льоту: у північних областях та гірських районах від травня до початку серпня, одне покоління; у південних областях та в Криму – від травня до вересня у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), мазявка синя (*Molinia caerulea*), куцоніжки (*Brachypodium pinnatum*, *B. sylvaticum*), тонконіг лучний (*Poa pratensis*), костриці (*Festuca*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*), ожика волосиста (*Luzula pilosa*), солодник волохатий (*Holcus lanatus*), житняки (*Agropyron*), мітлиці (*Agrostis*), тимофіївка (*Phleum pratense*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні півид *faunus* Turati, 1905 (описаний з місцевості Гаварні, Піренеї). Іноді наводиться під назвою *Ochlodes sylvanus* (Esper, [1779]).

Родина КОСАТЦІ – PAPILIONIDAE

Рід Iphiclides Hubner, [1819]

***Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758) – Подалірій**

(= *Papilio podalirius* L. (Sinon Poda.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2893

Вовчинець, Загвіздя, Пациків, Тисменичани, Івано-Франківськ в городах. У першій половині червня. В ок. Івано-Франківська належить до рідкісніших. Гусениця під кінець липня і на початку серпня на терені (*Prunus spinosa*). У 1888 р. знайшов 13/10 дорослу гусеницю на *Prunus insititia* в Загвізді, що вказує на друге покоління. У природі, однак, не виявив тут цього виду у літньому поколінні. [На Поділлі наприклад в Більчі біля Заліщик, у Васильківцях, Гусятині … друге покоління – в кінці липня і на початку серпня].[6] Метелик, коли виходить з лялечки випускає з черевця багато водянистого червоного соку, подібного на кров (так званий «кровавий дощ», р. *Aporia crataegi*) (Werchratski, 1893).

Поширення: Південна та Центральна Європа, південні та центральні частини Західної Азії від Малої Азії до Тянь-Шаню. В Україні повсюдно, але в північних областях доволі локальний, нечисленний вид, попадається не щороку. Відсутній на високогір’ях Карпат. Трапляється на узліссях та лісових галявинах, по гірських схилах, у садах та парках. Статевий диморфізм: самиці пересічно більші, мають округліші крила та світліше забарвлення.

На півночі літ від кінця квітня до кінця травня та від середини липня до кінця серпня, у двох поколіннях; на півдні – від середини (початку) квітня до жовтня, у двох-трьох поколіннях; 2-е та 3-є покоління відзначаються більшими розмірами та світлішим забарвленням.

Кормові рослини гусені: сливи (*Prunus*), вишні (*Cerasus*), черемхи (*Padus*), груші (*Pyrus*), яблуні (*Malus*), глоди (*Crataegus*), горобини (*Sorbus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Був занесений до Червоної книги України (2009), вилучений з неї у 2021 році (Наказ…, 2021).

[6] Подалірія P. Podalirius спостерігав 18/8 1881 р. в с.к. парку Мірамаре біля Трієсту досить численно літаючого. Дуже численно літав тоді також у цьому парку Satyrus Semele і (набагато рідше) Satyrus Briseis.

Рід Papilio Linnaeus, 1758

***Papilio machaon* Linnaeus, 1758 – Косатець Махаон**

(= *Papilio machaon* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2892

Івано-Франківськ, в городах, Вовчинець, Угорники, Підлужжя, Стебник, Драгомирчани, Микитинці, Пациків, Калуш (Хотінь), Красне біля Калуша … всюди, де знаходяться кормові рослини гусені. У двох поколіннях, у травні і в другій половині липня аж до кінця серпня. Гусениць знаходив на дикій і городній моркві у червні і восени; видає вона дуже сильний, для багатьох осіб противний запах моркви, особливо при торканні. Метелик любить ширяти швидко плануючим польотом по відкритих полях – зрештою буває також на лісових галявинах. Під час спеки часом прилітає на береги річок і річечок, де сідає на гальку і пригощається вологою. В утриманні цього, як і попереднього виду, не потрібно відривати лялечку від місця де вона прикріплена, бо в інакшому випадку з неї виходять метелики з нерозвинутими належно крилами (Werchratski, 1893).

Поширення: Голарктика. В Україні повсюдно. Місцями перебування є сонячні місця: лісові галявини, узлісся та просіки, пагорби, схили, гірські пасма, річкові тераси, степи, окультурені ландшафти. Мігрант. Подекуди звичайний вид, але тенденція до скорочення чисельності в Україні не викликає сумніву.

Метелик з розмахом крил 60-80 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півночі від кінця квітня до кінця травня та від кінця червня до кінця серпня, у двох поколіннях; на півдні – від початку квітня (іноді кінця березня) до жовтня, у двох-трьох поколіннях, літ яких перекривається; на високогір’ї Карпат одне покоління у червні-серпні. Метелики 2-го та 3-го поколінь мають більші розміри та світліше забарвлення.

Кормові рослини гусені: рута городня (*Ruta graveolens*), ясенці (*Dictamnus fraxinella, D. albus*), смовді (*Peucedanum palustre, P. cervaria, P. oreoselinum*), ласкавці (*Bupleurum fruticosum, B. falcatum*), різак звичайний (*Falcaria vulgaris*) та багато інших.

В Україні номінативний підвид; до нього відноситьсяі ssp. Gorganus Fruhstorfer, 1922 (описаний із Середньої Європи), який неодноразово наводився для фауни України (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Був занесений до Червоної книги України (2009), вилучений з неї у 2021 році (Наказ…, 2021).

Рід Parnassius Latreille, 1804

***Parnassius mnemosyne* (Linnaeus, 1758) – Косатець Мнемозина**

(Parnassius mnemosyne L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2896

Вовчинець, Пациків (на Чорному). В останні дні травня і на початку червня. У деякі роки (1887 і 1888) нерідкісний. Літа. По полянках і вільних лісових площах, сідаючи на гілки дерев або квітучі ролсини. У самки черевце блискучо-чорне, знизу лимонно-жовте, озброєне на кінці зроговілою сумкою, виразно відстаючою у особин запліднених. Черевце самця, подібно як тулуб, ціле чорне, густо вкрите білими волосками. Яйця брудно-білі, кулясті. [Біля Львова: білогорща, Бронський; біля Ряшева: Борек] (Werchratski, 1893).

Поширення: спорадично від Піренеїв та Скандинавії до гір Центральної Азії. В Україні повсюдно, крім Криму, Закарпатської низовини та південних посішливих теренів. Трапляється по узліссях та галявинах листяних та мішаних лісів, по трав’янистих схилах.

Метелик з розмахом крил самців 50-62 мм, самиць 52-63 мм; статевий диморфізм: самці з волохатим черевцем та дрібнішими темними плямами на крилах; ссамки після парування мають на черевці хітиновий мішечок – сфраґіс.

У північних та центральних областях метелики літають з середини травня до початку-середини червня. У південних областях перші особини з’являються вже в квітні, на високогір’ї Карпат трапляється у червні-липні (до початку серпня), в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: рясти (*Corydalis*).

Має значну індивідуальну та екологічну мінливість, що виявляється як у розмірах метеликів, так і в забарвленні крил. У більш вологих та прохолодних місцях метелики мають темніше забарвлення із більш численними та ширшими напівпрозорими та чорними плямами на крилах. Інколи , за несприятливих погодних умов, при обмеженому живленні гусені, розвиваються метелики дрібніших розмірів. Чимало з таких аберативних форм було описано як підвиди. В Україні номінативний підвид; усі описані з цього обширу «географічні раси», як-от *grossei* Bryk, 1925 (описаний з Ходова, Львівська область), *schillei* Bryk, 1925 (описаний з околиць Стрия, Львівська область), *ucrainica* Bryk & Eisner, 1932 (описаний з села Іллінці, Вінницькаобласть), мають інфрапідвидовий статус (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Anthocharis Boisduval, rambur, Dumeril & Graslin, 1833

***Anthocharis cardamines* (Linnaeus, 1758) – Білан-зірочка**

(= *Anthocharis cardamines* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4374

Івано-Франківськ, Вовчинець, Рибне, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Драгомирчани, Микитинці. Чудовий цей метелик появляється досить численно на луках серед лісових і узліссях – рідше в городах. У травні і у перші дні червня (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа, Палеарктична Азія. В Україні повсюдно. Не рідкісний, але й не масовий вид, трапляється на лісових галявинах, узліссях, відкритих схилах, степових ділянках, по берегах річок та озер, у садах та на городах.

Метелик з розмахом крил 33-49 мм; статевий диморфізм: самці з яскравими помаранчевими плямами на верхній стороні крил.

Період льоту: від квітня до середини червня, у горах до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: жеруха лучна (*Cardamine pratensis*), кінський часник (*Alliaria petiolata*), гусимці (*Arabis turrita*, *A. alpina*), люнарія однорічна (*Lunaria annua*), синильник красильний (*Isatis tinctoria*), гірчиця (*Brassica campestris*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Родина PIERIDAE – БІЛАНИ

Рід Aporia Hübner, 1819

***Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758) – Білан жилкуватий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4366

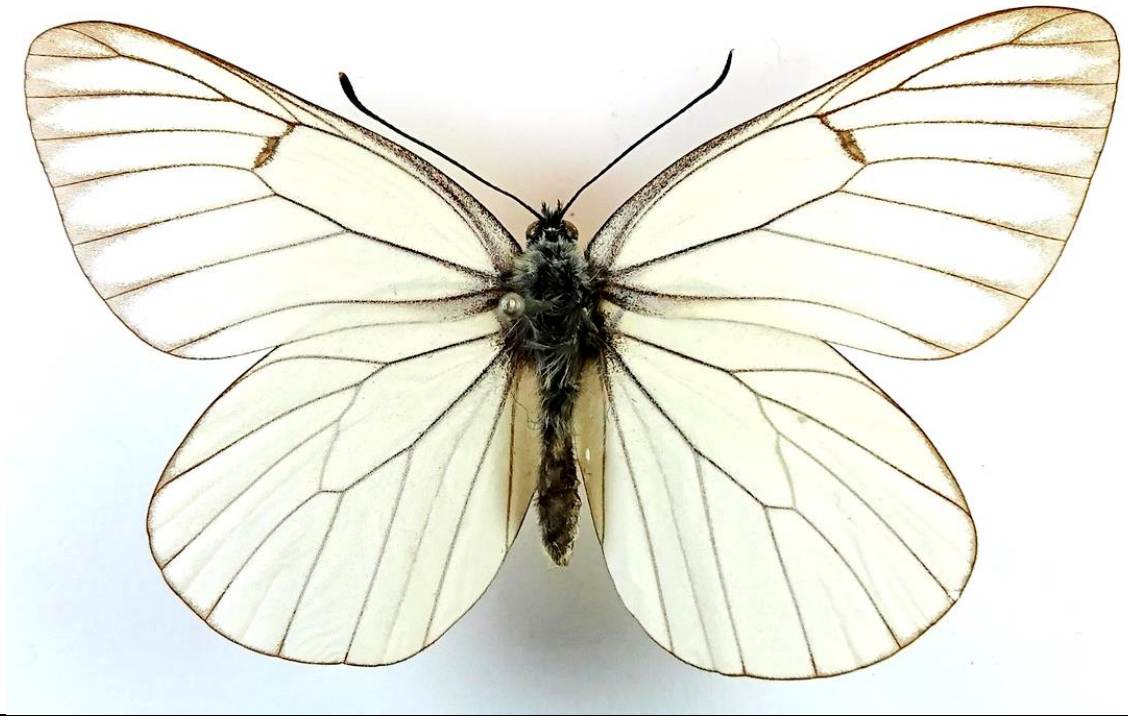

В Івано-Франківську і в околиці всюди масовий у червні. Гусениці на глоді, терені, плодових деревах, також часом на горобині (Sorbus aucuparia); молоді в кінціліта, восени і на весну цілими гніздами. Строкаті лялечки на парканах, на пнях і гілках дерев часом у великій кількості. При виході з лялечки метелики виділяють з черевця кроваво-черовну рідину (подібне спостерігається і у декількох інших видів денних метеликів), що спричинило у несвідомих людей байку про кровавий дощ. [У Ряшеві і околиці (Ланьцут) вид з’явився у 1891 р. у величезній кількості і спричинив великі спустошення у садах] (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика. В Україні повсюдно. Трапляється в різноманітних місцях, де ростуть кормові рослини гусені, зокрема в садах та населених пунктах.

Метелик з розмахом крил самців 51-65 мм, самок 57-67 мм; статевий диморфізм: більшість самиць з напівпрозорими передніми крилами, особливо після декількох днів льоту.

Період льоту: на півночі від середини травня до кінця червня, на півдні зкінця квітня до середини червня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: вишні (*Cerasus*), глоди (*Crataegus*), яблуні (*Malus*), черемхи (*Padus*), сливи (*Prunus*), груші (*Pyrus*), горобини (*Sorbus*) та інші.

Подекіди зивчайний вид, може навіть пошкоджувати садові насадження, але тенденція до скорочення чисельності на півночі України не викликає сумніву. В Україні номінативний підвид, до якого належить ssp. *karavajevi* Krulikowsky, 1926, описаний з околиць Києва (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Рід Pieris Schrank, 1801

***Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758) - Білан капустяний**

(= *Pieris brassicae* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4367

В околицях Івано-Франківська всюди дуже масовий у травні і від липня аж до вересня. Два, а часто три покоління. Гусениці на овочах часто роблять шкоду (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та східних теренів. В Україні повсюдно. Звичайний вид, трапляється в різноманітних біотопах.

Метелик з розмахом крил 49-63 мм; статевий диморфізм: самиці з двома круглими чорними плямами на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: з квітня (на півдні в теплі роки з кінця березня) до кінця вересня (жовтня), у двох-трьох поколіннях. Метелики 1-го покоління мають більш інтенсивне сіре напилення на нижній стороні задніх крил.

Кормові рослини гусені: дикорослі та культурні рослини: капусти (*Brassica*), капарці (*Capparis*), синильники (*Isatis*), гірчиці (*Sinapis*), редьки (*Raphanus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Pieris rapae* (Linnaeus, 1758) – Білан ріп'яний**
(= *Pieris rapae* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4368

Разом із *Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758),гусінь менш шкідлива. Під час сонячної спеки метелики численно сідають на болото сільських доріг (наприклад у Вовчинці в селі, у Хриплині і в інших місцях) і поповнює запаси вологи (Werchratski, 1893).

Поширення: Голарктика, крім крайніх північних теренів. В Україні повсюдно.

Метелик з розмахом крил 39-50 мм; статевий диморфізм: у самців на верхній стороні передніх крил одна чорна пляма (часто відсутня), у самиць – дві.

Період льоту: від квітня до кінця вересня (у теплі роки до кінця жовтня), у двох-трьох поколіннях; на високогір’ї Карпат одне покоління – з кінця травня до середини серпня. Метелики 1-го покоління характеризуються сірим напиленням на нижній стороні задніх крил.

Кормові рослини гусені: дикорослі та культурні види родин капустуватих (Brassicaceae), капаруватих (Capparaceae), красолеватих (Tropaeolaceae), резедуватих (Resedaceae) та інших (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Pieris napi* (Linnaeus, 1758) – Білан бруквяний**
(= *Pieris napi* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4370

В Івано-Франківську і околиці, у двох поколіннях у кінці квітня і в липні. Масовий, але менш численний, ніж [*Pieris rapae* (Linnaeus, 1758) - Білан ріп'яний та *Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758) – Білан капустяний- В.Р.] (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика. В Україні повсюдно.

Меьелик з розмахом крил 34-50 мм; статевий диморфізм: самиці з двома округлими плямами на верхній стороні передніх крил.

Період льоту: від квітня (на півдні в теплі роки з кінця березня) до кінця вересня (жовтня), у двох-трьох поколіннях. Метелики 1-го покоління мають інтенсивне сіре напилення вздовж жилок на нижній стороні задніх крил у вигляді смуг.

Кормові рослини гусені: капусти (*Brassica campestris*, *B. oleracea*), жерухи (*Cardamine pratensis*, *C. amara*, *C. palustris*), люнарія оживаюча (*Lunaria rediviva*), гусимці (*Arabis turrita*, *A. sagittata*), сухоребрик лікарський (*Sisymbrium officinale*), кінський часник (*Alliaria petiolata*), гірчиця польова (*Sinapis arvensis*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Pieris bryoniae* (Hübner, 1806) – Білан гірський**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4371

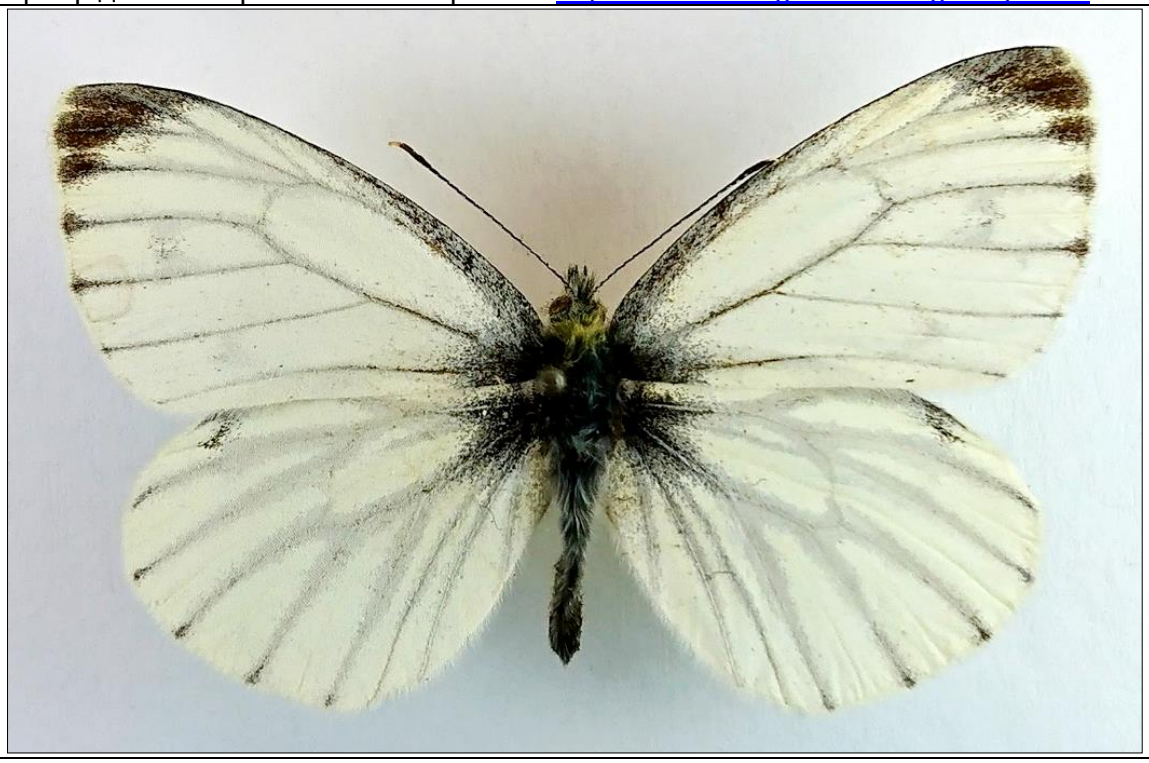

У праці Ю. Некрутенка, В. Чиколовця (Некрутенко, Чиколовець, 2005) *Pieris bryoniae* (Hübner, 1806) розглядається у складі виду *Pieris napi* (Linnaeus, 1758) як гірські популяції з контрастнішим візерунком та інтенсивним темним забарвленням і зазначається, що деякі автори розглядають ці таксони як самостійні види.

Вид поширений у гірський регіонах Центральної Європи (Альпи, Високі Татри, Карпати), а також у Малій Азії, на Кавказі та Алтаї.

Довжина переднього крила 18-25 мм. Основний фон крил у самців білий, у самиць — жовтуватий. У самиць велика частина передніх крил з вираженим сірим напиленням, на жилах крил рясне буре затемнення. Передні крила самиць зверху з темними плямами.

Метелики літають у червні-липні. Трапляються на альпійських і субальпійських луках. Самиця відкладає яйця поштучно на листя кормових рослин. Гусениці живляться капустяними і резедовими рослинами — жеруха, талабан тощо (https://uk.wikipedia.org/wiki/Білан_гірський).

Рід Leptidea Billberg, 1820

***Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758) – Біланчик гірчичний**

(= Leucophasia sinapis L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4363

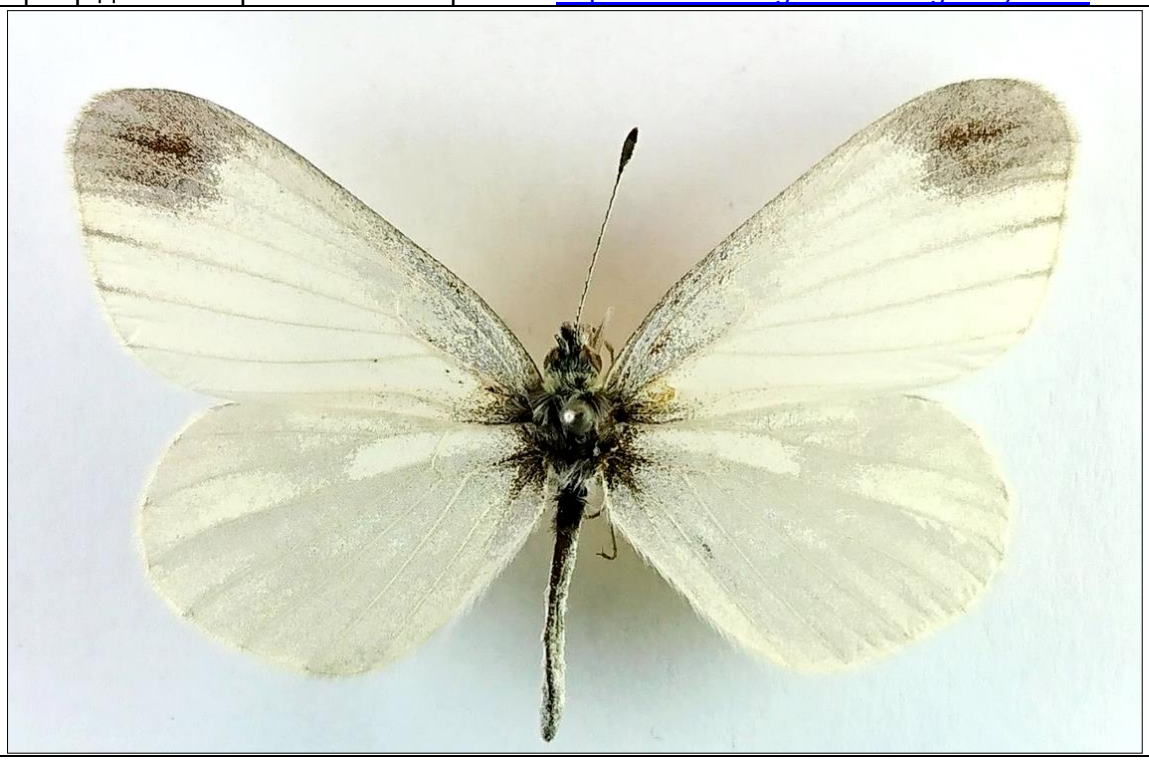

Вовчинець, Підлужжя, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Ридне, Хриплин, Драгомирчани, Черніїв, Микитинці, Гринівці, Стебник, Тисменичани… У травні і липні масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика, крім крайніх південних та північних теренів. В Україні повсюдно, по лісових галявинах, узліссях, луках, по місцях порослих високою травою.

Метелик з розмахом крил 32-45 мм; статевий диморфізм: самиці мають круглішу форму крил, у самців 1-го покоління темна (або чорна) пляма на верхній стороні крил чітка й контрастна, самиці 2-го та 3-го поколінь майже позбавлені темного забарвлення, особливо на півдні.

Період льоту: квітень-початок червня, кінець червня-вересень, у двох, іноді на півдні у трьох поколіннях. Оосбини 1-го покоління мають чіткий темно-сірий візерунок на нижній стороні крил.

Кормові рослини гусені: горошки (*Lathyrus pratensis*, *L. tuberosus*, *L. megalanthus*, *L. vernus*, *L. niger*, *L. aphaca*), лядвенці (*Lotus uliginosus*, *L. corniculatus*), котики (*Trifolium arvense*), горошок мишачий (*Vicia cracca*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього належать також *lathyri* Hübner та *diniensis* Boisduval.

Рід Pontia Fabricius, 1807

***Pontia daplidice* (Linnaeus, 1758) – Білюх ріпаковий**

(= *Pieris daplidice* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11506

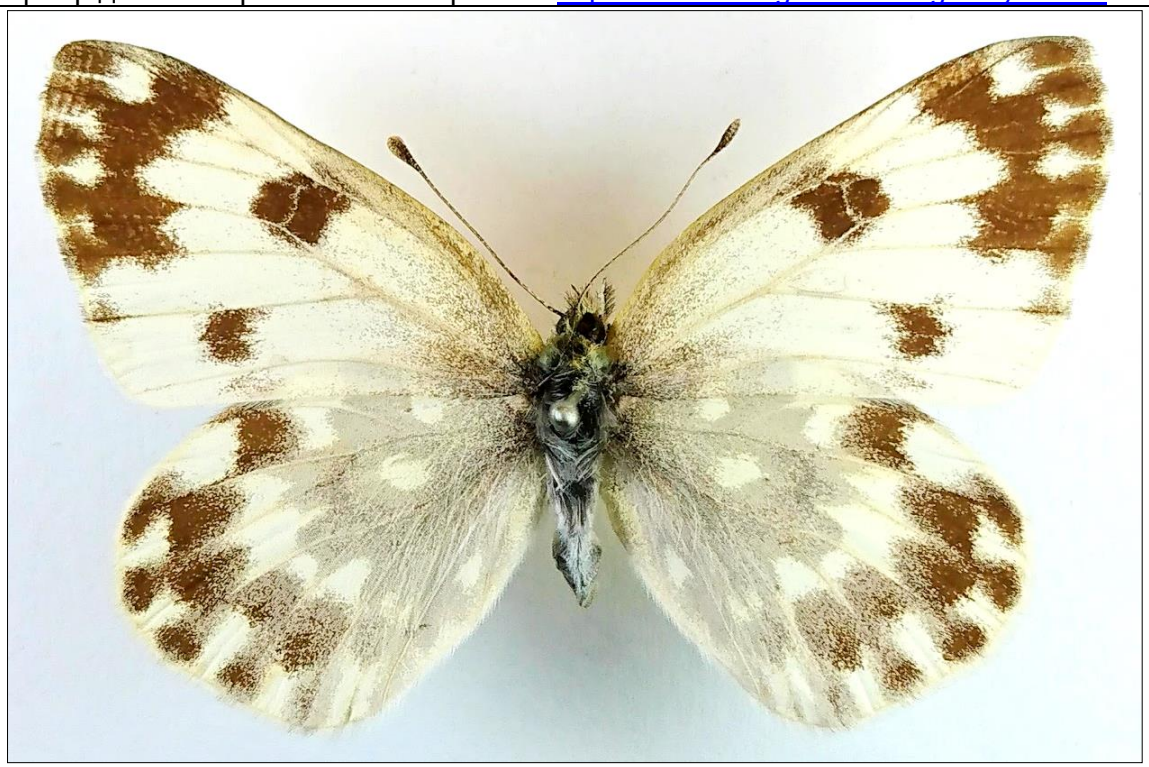

Івано-Франківськ, Пасічна, Вовчинець, Хриплин, Драгомирчани, Підлужжя, Підпечери, Гринівці. Зі всіх біланів у нас найменш численний, хоча нерідкісний. Липень, серпень, початок вересня [біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Бронський, Голоско, Зубра … біля Бродів: Підлисся, біля Заліщик: Більче]. Var. *Bellidice* O. У кінці травня і на початку червня декілька особин у Вовчинці (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім північних та гірських теренів. В Україні повсюдно. Трапляється на відкритих просторах, часто в окультурених ландшафтах та населених пунктах. Мігрант.

Метелик з розмахом крил 31-45 мм; статевий диморфізм: самці без темних плям на верхній стороні задніх крил.

Період льоту: на півночі та в гірських районах від кінця квітня-початку травня до кінця серпня, у двох поколіннях, на півдні – від кінця березня до жовтня, у трьох поколіннях. Метелики 1-го покоління мають пересічно дрібніші розміри та темніше сіро-зелене забарвлення нижньої сторони крил.

Кормові рослини гусені: дикорослі та культурні рослини: гусимці (*Arabis*), іберис (*Iberis*), редьки (*Raphanus*), резеди (*Reseda*), гірчиці (*Sinapis*), сухоребрики (*Sisymbrium*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Можливість знаходження в Україні також виду-близнюка *P. edusa* (Fabricius, 1777) (описаний з околиць міста Кіль, Німеччина), який відрізняється буовою статевих органів – питання, що потребує дослідження (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Підодина COLIADINAE - ЖОВТЮХИ

Рід Colias Fabricius 1807

***Colias hyale* (Linnaeus, 1758) – Жовтюх лучний, Жовтюх осьмак**

(= *Colias hyale* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4377

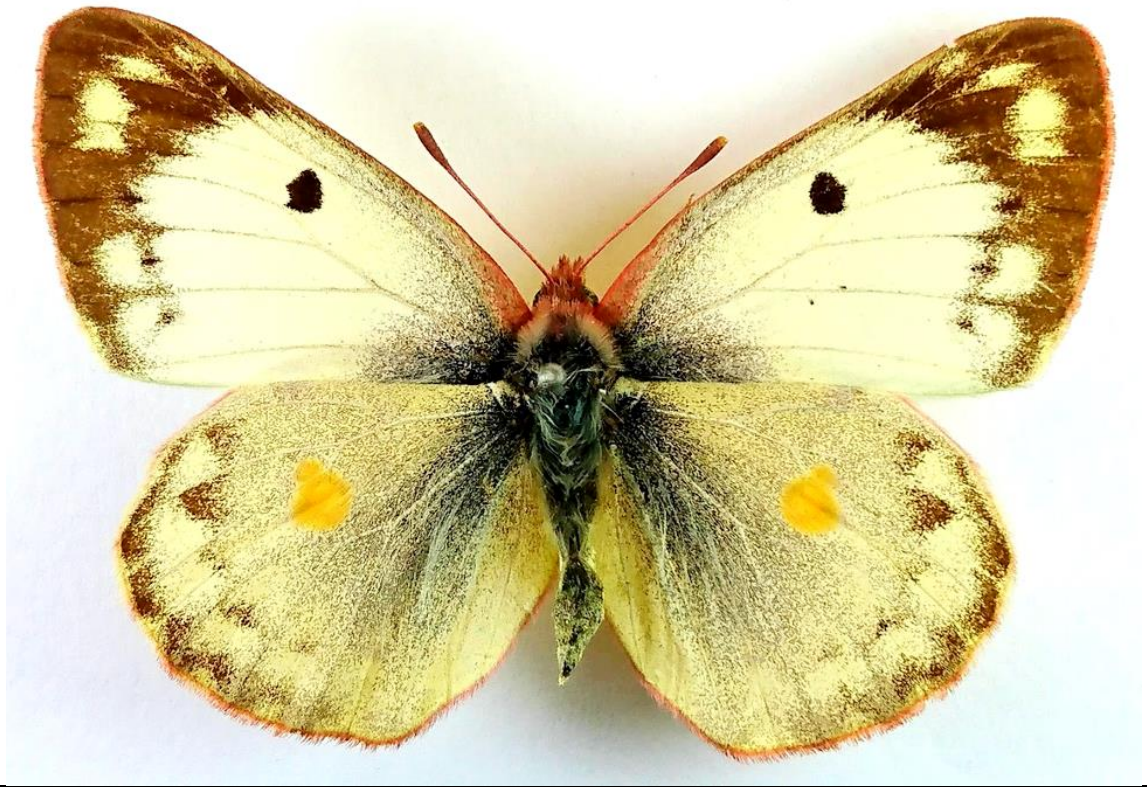

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Рибно, Павлівка (Павелче), Драгомирчани, Хриплин, Крехівці, Черніїв, Тисменичани, Хом’яків, Калуш (Хотінь) … дуже численний на відлогах. У травні – друге покоління до липня аж до перших днів жовтня. У сприятливих умовах, здається, що може мати навіть три покоління (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно, на півночі іноді досить рідко. Трапляється на луках, відкритих сонячних схилах, лісових галявинах, степах, в окультурених ландшафтах.

Розмах крил 35-50 мм; самиці забарвлені на відміну від самців значно світліше.

Період льту: від кінця квітня-травня до вересня-жовтня, у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: буркуни (*Melilotus albus M. officinalis*), люцерни (*Medicago falcata, M. sativa, M. lupulina*), конюшина лучна (*Trifolium pratense*), лядвенець (*Lotus corniculatus*), гіпекрепіс чубатий (*Hippocrepis comosa*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*), горошок горобиний (*Vicia cracca*).

В Україні номінативний підвид (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

***Colias croceus* (Geoffroy, 1785) – Жовтюх помаранчик**
(= *Colias edusa* F.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4384

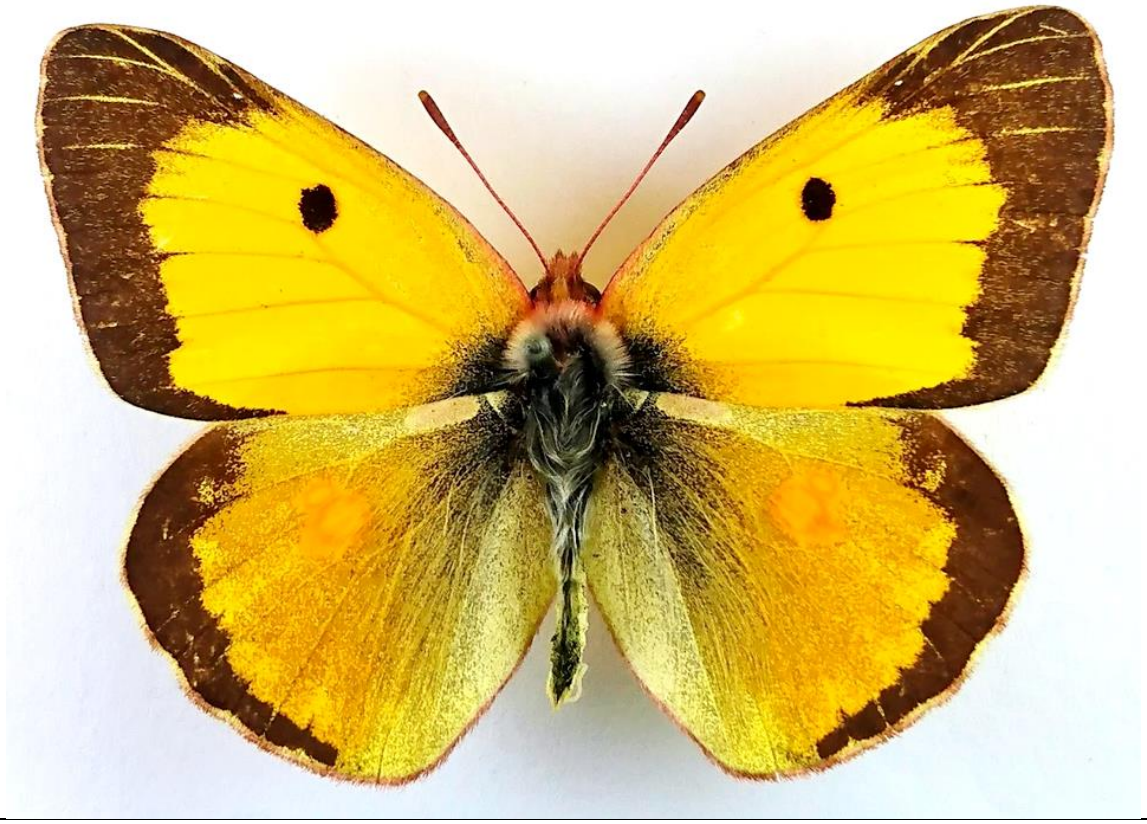

Пасічна, Вовчинець. Одна особина ♀ 15/9 1886 р. на блонях перед ліском у Пасічній; одна особина ♂ 5/9 1888 р. на так званій «горі Вовчинецькій». Рідкісний. [В околиях Львова: Кривчиці, Лисиничі, Винники, Голоско … біля Бродів: Суходоли, Підлисся] (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа (крім північних теренів), північна Африка та Південно-Західна Азія. В Україні повсюдно, але в північних областях рідкісніший і трапляється не щороку. Тримається відкритих сонячних місць. Мігрант.

Розмах крил 4-5- мм; статевий диморфізм: самиці з «віконцями» на чорній облямівці зверху крил. Як і в більшості видів роду *Colias* трапляються самиці з білим забарвленням верхньої сторони крил.

Пераод льоту: травень-вересень (жовтень), у двох-трьох поколіннях. У Криму літ іноді триває до кінця листопада, можливо в чотирьох поколіннях. Найчисленнішими є 2-е та 3-є покоління.

Кормові рослини гусені: астрагали (*Astragalus*), зіновать (*Chamaecytisus*), міхурники (*Colutea*), горошки (*Coronilla*), гіпокрепіси (*Hippocrepis*), лядвенці (*Lotus*), люцерни (*Medicago*), буркуни (*Melilotus*), еспарцети (*Onobrychis*), конюшини (*Trifolium*), вики (*Vicia*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

***Colias myrmidone* (Esper, 1781) – Жовтюх шафранець**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4380

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Центральна та Східна Європа, крім крайніх південних та північних теренів. В Україні відомий з західних, північних та центральних областей, немає даних про знаходження в Миколаївській, Кіровоградській, Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській, Луганській областях та в Криму. Локальний, але в місцях поширення досить звичайний вид, трапляється в різноманітних місцях, де росте рокитник: сухі галявини в лісах, схили гір та пагорбів, степові ділянки, особливо з вапняковими та щебінчастими місцями.

Метелик з розмахом крил 40-50 мм; статевий диморфізм: самиці з «віконцями» на чорній облямівці зверху крил. Іноді трапляються самиці з білим забарвленням верхньої сторони крил.

Період льоту: середина травня-середина червня, кінець червня-вересень, у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: зіноваті (*Chamaecytisus ruthenicus*, *Ch. ratisbonensis*, *Ch. supinus*, *Ch. austriacus*).

В Україні номінативний підвид.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Colias chrysotheme* (Esper, 1781) – Жовтюх золотистий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4379

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Центральна та Південно-Східна Європа, степи палеарктичної Азії від Уральського хребта до Забакалля та Монголії. В Україні в лісостеповій та степовій зонах, в Криму, можливо на Закарпатті. Локальний, але в місцях поширення звичайний вид, трапляється по схилах степових балок, річкових терасах, переважно з вапняковими ділянками.

Метелик з розмахом крил 38-45 мм; статевий диморфізм: самиці з «віконцями» на чорній облямівці зверху крил.

Період льоту: від квітня до жовтня, у трьох-чотирьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: вика шерстка (*Vicia hirsuta*), астрагали (*Astragalus austriacus*, *A. glycyphyllos*).

В Україні номінативний підвид, до якого відносяться форми *shugurowi* Krulikowsky, 1906 (встановлена як аберація за екземплярами з Поділля) та *ksienzhopolskii* Obraztsov, 1936 (описана з півдня України).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Colias palaeno* (Linnaeus, 1761) – Жовтюх торфовищ ний**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2899

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: від Альп та Скандинавії через помірний та арктичний пояси Європи і Азії до Камчатки та Японії. В Україні з літературних джерел відомий із Львівської, Волинської, Житомирської, Київської, Харківської та Дніпропетровської областей. У зв’язку із значним зменшенням площі торфовищ вид зовсім зник у багатьох місцях. Зараз трапляється дуже локально в північній частині Полісся, тільки на торфових болотах.

Метелик з розмахом крил 42-54 мм; статевий диморфізм: самиці забарвлені значно світліше від самців.

Період льоту: червень-початок серпня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: лохина (*Vaccinium uliginosum*), чорниця (*Vaccinium myrtillus*).

В Україні номінативний підвид; іноді східноєвропейські популяції, включно з українськими, відносять до ssp. *europome* Esper, [1779] (описаний із Саксонії, Німеччина).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Colias phicomone* (Esper, 1780) – Жовтюх альпійський**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4375

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Піренеї, Альпи та північні Карпати, трапляється по луках та трав’янистих схилах на висоті від 900 до 2500 м. В Україні відомий за єдиною (1962 р.), досі не підтвердженою, знахідкою самиці в Чернівецькій області (Коршунов, Дубатолов, 1986).

Метелик з розмахом крил 40-50 мм; статевий диморфізм: самиці світлішого сіро-жовтого забарвлення зверху, самці зелено-жовті.

Період льоту: від середини червня до середини серпня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: в Альпах та Піренеях – гіпокрепіс чубатий (*Hippocrepis comosa*), конюшина біла (*Trifolium repens*), лядвенець (*Lotus corniculatus*), вики (*Vicia sativa*, *V. angustifolia*, *V. narbonensis*), люцерна сійна (*Medicago sativa*).

Рід Gonopteryx [Leach], [1815]

***Gonepteryx rhamni* (Linnaeus, 1758) – Палист крушиновий**

(= *Rhodocera rhamni* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4385

В Івано-Франківську і околиці всюди масовий. Мелелики, які перезимували, літають у перші дні весняні в березні і квітні. Гусениці на Rhamnus cathartica і frangula в червні. З них розвиваються метелики в липні і літають впродовж усього теплого періоду зменшуючи свою кількість до осені (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Палеарктики. В Україні повсюдно. Трапляється переважно в місцях з чагарниковою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 52-60 мм; статевий диморфізм: самиці світлі, зеленкувато-жовті.

Період льоту: початок липня, у теплі роки та на півдні – від середини червня до травня-червня, наступного року (зимує метелик), в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: крушина ламка (*Frangula alnus*), жостери (*Rhamnus cathartica*, *R. alaternus*), терен колючий (*Prunus spinosa*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. Реальний статус таксона *transiens* Verity, 1913 (описаний з Італії), що до нього інколи відносять українські популяції, потребує уточнення.

Родина RIODINIDAE – РІОДІНІДИ

Рід Hamearis Hübner, [1819]

***Hamearis lucina* (Linnaeus, 1758) – Люцина**

(= *Nemeobius lucina* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2901

Вовчинець, Пасічна. У середині травня, трапляється не часто. На відкритих місцяк у лісах любить сидіти на кущах (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карпат, безлісних теренів степової зони та Криму. Трапляється по узліссях, галявинах, луках на півночі, в рідколіссі та серед чагарникової рослинності на півдні.

Метелик з розмахом крил 28-34 мм; статевий диморфізм: самиці мають більш округлу форму крил та світліше забарвлення.

Період льоту: травень (кінець квітня) – червень, липень-серпень, у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: первоцвіти (*Primula veris*, *P. vulgaris*, *P. elatior*), щавлі (*Rumex*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Родина LYCAENIDAE – СИНЯВЦЕВІ

Рід Lycaena Fabricius, 1807

***Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761) – Дукачик грянець**

(= *Polyommatus phlaeas* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4387

Від останніх днів квітняаж до жовтня (12/10) у декількох поколіннях, всюди масовий. Притримується сухих місць, охоче сідає на межах полів і часто літає далеко від лісів на полях (Werchratski, 1893).

Поширення: Голарктика. В Україні повсюдно, від лісових галявин, степів, альпійських лук до садів, городів та населених пунктів.

Метелик з розмахом крил 20-32 мм; статевий диморфізм невиразний. На півдні та в теплі роки на півночі особини 2-го (3-го) покоління забарвлені значно темніше (f. *eleus* Fabricius).

Період льоту: травень-вересень (жовтень), на півночі удвох, на півдні у трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: гірчаки (*Polygonum*), золотушники (*Solidago*), щавлі (*Rumex acetosa*, *R. acetosella*, *R. crispus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Lycaena dispar* (Haworth, 1802) – Дукачик непарний**
(= *Polyommatus rutilus* Wernb. (*hippothoë* Hb.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4388

Івано-Франківськ, Гринівці. В Івано-Франківську зловив 24/8 1883 р. свіжого самця в одному з численних тамтешніх городів на підмоклому місці. Відповідний час льоту липень і початок серпня. [Зрештою ловив цей рідкісніший вид в Більчу біля Заліщик на берегах річки Серет і на тамтешньому цвинтарі; в околиці Львівській в Кривчицях, Лисиничах, Винниках, Білогорщі] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Палеарктики. В Україні повсюдно, на луках, зволожених степових ділянках, поблизу зрошувальних систем.

Метелик з розмахом крил 33-41 мм; статевий диморфізм: самиці з чорними плямами та інтенсивним темним напиленням зверху крил.

Період льоту: від травня до початку липня та від середини липня до початку вересня, у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: щавлі (*Rumex hydrolapathum*, *R. crispus*, *R. aquaticus*, *R. sanguineus*, *R. obtusifolius*), ракові шийки (*Polygonum bistorta*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні, як і в усій континентальній Європі, поширений ssp. *rutilus* Werneburg, 1864.

***Lycaena virgaureae* (Linnaeus, 1758) – Дукачик обочень**
(= *Polyommatus virgaureae* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4391

Пасічна, загвіздя, Павелче, Пациків. У липні не рідкісний. [Біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Винники, Голоско, Івано-Франкове, у деякі роки трапляється часто; біля Заліщик: Більче] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім крайніх південних степових теренів; трапляється у добре зволожених біотопах з трав’янистою рослинністю, на луках та болотах.

Метелик з розмахом крил самців 25-34 мм; статевий диморфізм: самки з чорними плямами зверху крил.

Період льоту: від середини червня (кінця травня) до кінця серпня-початку вересня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: щавлі (*Rumex acetosa*, *R. acetosella*, *R. craspus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Lycaena alciphron* (von Rottemburg, 1775) – Дукачик фіялковий**
(= *Polyommatus alciphron* Rott. (*hipponoë* E.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4390

Пасічна («під Круглим»), біля Лисця в Стебнику, у березняку на серед лісових луках. У липні нечисленний. [біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Голоско, Зубра, Папарівка; біля Дрогобича] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Західної та Центральної Палеарктики до Забайкалля та Монголії включно. В Україні повсюдно, в розмаїтих місцях, вкритих травою, на господарських угіддях.

Метелик з розмахом крил 30-40 мм; статевий диморфізм: самці зверху з фіялковим полиском, самиці темно-бурі.

Період льоту: від середини травня до середини серпня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: щавлі (*Rumex acetosa*, *R. scutatus*, *R. acetosella*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Helleia Verity, 1943

***Helleia helle* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Дукачик блакитнуватий**

(= *Polyommatus amphidamas* E. (*helle* SV.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4386

Черніїв, Микитинці. У половині липня зловив декілька особин відміни *aestiva* (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика. В Україні з літературних джерел відомий із Закарпатської, Львівської, Волинської, Рівненської, Чернівецької, Івано-Франківської, Житомирської, Київської, Вінницької областей. У багатьох місцях зник у зв’язку зі значним скороченням площ торфових боліт. Трапляється тільки на лісових луках поблизу торфових боліт.

Метелик з розмахом крил 21-27 мм; статевий диморфізм: у самців крила зверху з фіолетовим полиском, самиці з окремими фіолетово-синіми крапками.

Період льоту: 1-е покоління в травні-червні, 2-е – в липні-серпні; 2-е покоління нечисленне, вірогідно, більшість лялечок залишається зимувати і відроджується навесні наступного року.

Кормові рослини гусені: щавлі (*Rumex acetosa*, *R. acetosella*, *R. aquaticus*), гірчаки (*Polygonum amphibium*, *P. bistorta*, *P. viviparum*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. У старих працях наводився під назвою *amphidamas* Esper.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Loweia Tutt, 1906

***Loweia tityrus* (Poda, 1761) – Дукачик бурий**

(= *Polyommatus dorilis* Hfn. (*circe* SV.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4392

Пасічна, Загвіздя, Вовчинець, Микитинці (тут на мокрих луках), Тисменичани (Лукавець, Пасіка, Погорільці). У червні і серпні трапляється досить часто (Werchratski, 1893).

Поширення:Південна та Середня Європа, помірний та субтропічний пояси Західної Азії. В Україні повсюдно. Звичайний вид, трапляється по сухих трав’янистих місцях.

Метелик з розмахом крил 25-32 мм; статевий диморфізм: самці зверху темно-бурі, самиці з тьмяними жовтогарячими плямами.

Період льоту: від травня до вересня-жовтня, у двох, на півдні, можливо, у трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: щавлі (*Rumex acetosa*, *R. scutatus*, *R. acetosella*), зіновать віничкова (*Sarothamnus scoparius*), астрагали (*Astragalus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. У старих публікаціях наводився під назвою *dorilis* Hufnagel.

Рід Callophrys Billberg, 1820

***Callophrys rubi* (Linnaeus, 1758) – Хвостюшок підзелень**

(= *Thecla Rubi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4403

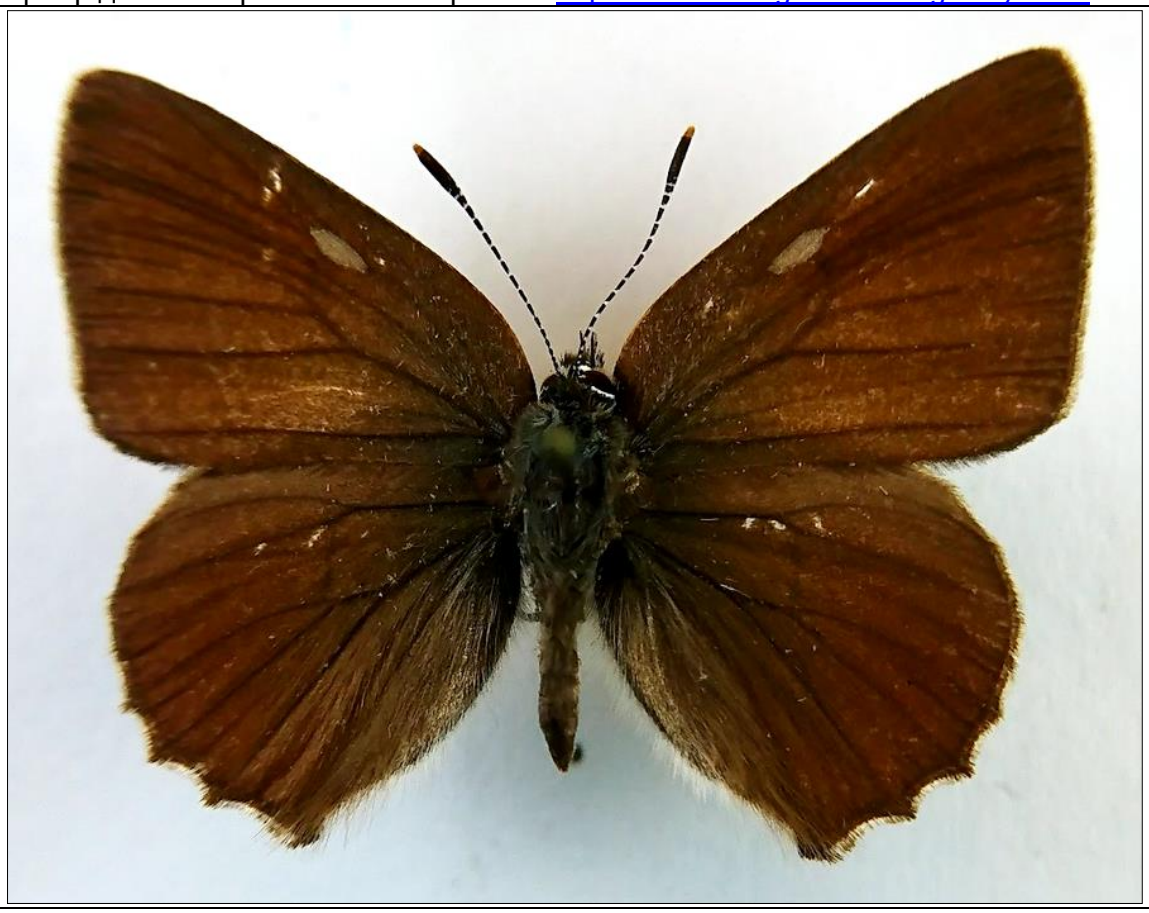

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче. У травні (Werchratski, 1893).

Поширення: Голарктика. В Україні повсюдно, переважно в місцях, вкритих чагарниковою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 20-34 мм; статевий диморфізм: самці з дрібними але виразними андроконіальними полями на передніх крилах.

Період льоту: на півночі кінець квітня-середина червня, на півдні – початок квітня-початок червня; іноді з’являється 2-е покоління в липні-серпні.

Кормові рослини гусені: зіновать вінчикова (*Sarothamnus scoparius*), дроки (*Genista tinctoria*, *G. pilosa*, *G. germanica*), рокитники (*Chamaecytisus*), еспарцет сійний (*Onobrychis viciifolia*), сонянка (*Helianthemum nummularium*), жостір проносний (*Rhamnus catharticus*), крушина ламка (*Frangula alnus*), лядвенець (*Lotus corniculatus*), ожини (*Rubus caesius*, *R. idaeus*), чорниця (*Vaccinium myrtillus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Fixsenia Tutt, 1907

***Fixsenia pruni* (Linnaeus, 1761) – Хвостюшок сливовий**

(= *Thecla Pruni* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4398

Івано-Франківськ в городах (1881 і 1886 рр. досить численний), Пасічна, Вовчинець, Тисменичани, Загвіздя, Підлужжя. Червень. Розвивається швидко. І так, наприклад, дорослі гусениці знайдені 22/5 у Пасічній на Prunus spinosa, невдовзі залялькувалися і вже 4/6 з’явилися метелики. [Біля Львова тільки поодиноко: в Голоску – в Дрогобичі частіше] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карпат та посушливих степових теренів. Трапляється в листяних та мішаних лісах, серед чагарникової рослинності, в садах, паркових насадженнях.

Метелик: розмах крил 25-36 мм; статевий диморфізм невиразний: самці з дрібними андроконіальними полями, самиці, здебільшого, з жовто-бурими плямами зверху передніх крил.

Період льоту: на Поліссі від початку червня до кінця липня, в інших зонах – від травня до червня (липня), одне покоління.

Кормові рослини гусені: сливи (*Prunus spinosa*, *P. padus*, *P. domestica*), шипшина собача (*Rosa canina*), черемха звичайна (*Padus avium*), крушина ламка (*Frangula alnus*), барбарис звичайний (*Berberis vulgaris*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Nordmannia Tutt, 1907

***Nordmannia ilicis* (Esper, 1779) – Хвостюшок падубник**

(= *Thecla Ilicis* Esp.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4402

Драгомирчани, Вовчинець, Черніїв, Пасічна, Підпечери. У червні. Гусениця у кінці травня і у перші дні червня на дубі і липі широколистій (*Tilia platyphyllos*). Лялечка більша, ніж у *Strymon acaciae* (Fabricius, 1787) і світліше забарвлена, блідо жовтувато-сіра, з більшими цятками темнобрунатними. Не рідкісний. [Біля Львова: Кривчиці, Личиничі, Чортова скеля, Голоско] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи, Близький Схід, Мала Азія, Закавказзя. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карпат та посушливих степових теренів, вказівки про знаходження в Гірському Криму потребують підтвердження. Трапляється в листяних та мішаних лісах, серед чагарникової рослинності, в садах, серед паркових насаджень.

Метелик з розмахом крил 26-36 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: червень-серпень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: сливи (*Prunus*), черемхи (*Padus*), дуби (*Quercus robur*, *Q. ilex*), жостір проносний (*Rhamnus catharticus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Palaeochrysophanus Verity, 1943

***Palaeochrysophanus hippothoe* (Linnaeus, 1761) – Дукачик ватрак**

(= *Polyommatus Hippothoë* L. (*Chryseis* Bkh.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4393

Пасічна, Павелче, Драгомирчани, Стебник; по мокрих луках у червні масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та арктичний пояси Палеарктики, крім крайніх північних теренів. В Україні за літературними джерелами відомий майже звідусіль, крім Криму та південно-східних областей. Трапляється на торфовищах, луках, по лісових вологих галявинах. Зник у багатьох місцях у зв’язку з осушенням боліт, особливо в степовій та лісостеповій зонах.

Метелик з розмахом крил 27-37 мм; статевий диморфізм: самиці зверху з рядами чорних плям та інтенсивним темним напиленням, самці з фіялковим відлиском.

Періодльоту: від кінця травня до липня-серпня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: щавель кислий (*Rumex acetosa*), ракові шийки (*Polygonum bistorta*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Plebejus Kluk, 1780

***Plebejus argus* (Linnaeus, 1758) – Синявець-плебей аргус**

(= *Lycaena Aegon* SV.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4419

Пісічна, загвіздя, Угринів Верхній, Павелче, Рибне, Драгомирчани, Стебник, в дубняку і березнякуна середліслвих луках. Часто трапляється у червні і липні (23/7 ловив ще свіжі особини) (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний почси Палеарктики. В Україні повсюдно. Трапляється в місцях з трав’янистою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 20-30 мм; статевий диморфізм: самці зверху сині, самиці темно-бурі.

Період льоту: у північних областях та в горах – червень-липень, одне покоління; у центральних – від середини(кінця) травня до червня, та від кінця червня до серпня, у двох поколніннях; на півдні- від початку травня (кінця квітня) до кінця серпня, у двох-трьох поколіннях.

Корсові рослини гусені: конюшини (*Trifolium*), лядвенці (*Lotus*), дроки (*Genista*), міхурники (*Colutea*), астрагали (*Astragalus*), люцерни (*Medicago*), гіпокрепіси (*Hippocrepis*), горошки (*Coronilla*), козлятник лікарський (*Galega officinalis*), сонянки (*Helianthemum*), вовчуги (*Ononis repens*, *O. spinosa*, *O. arvensis*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; у старих працях наводився під назвою aegon [Denis & Schiffermüller].

Рід Quercusia Verity, 1943

***Quercusia quercus* (Linnaeus, 1758) – Легіт дубовий**

(= *Thecla Quercus* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11424

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Черніїв, Пациків, Стебник, в дубняку, Богородчани. Липень і перші дні серпня. [Біля Львова: Голоско, Івано-Франкове, поодиноко; біля Коломиї, Тернополя (пізнанка Гнила, Сороцько); у Більчу біля Заліщик дещо численніше в діброві: Луки і Турин; біля Дрогобича і в Ряшеві] (Werchratski, 1893).

Поширення: Північна Африка (Атлаські гори), Європа, крім північних теренів, південно-Західна Азія. В Україні повсюдно, де є листяні (переважно дубові) ліси та посадки, дубове рідколісся. Досить локальний вид, частіше трапляється в південних областях та в Криму.

Метелик з розмахом крил 26-38 мм; статевий диморфізм: самці з темно-фіялковим полиском зверху крил.

Період льоту: червень-серпень, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: ліщини (*Corylus*), ясени (*Fraxinus*), верби (*Salix*), дуби (*Quercus robur*, *Q. cerris*), черемха звичайна (*Padus avium*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Satyrium Scudder, 1876

***Satyrium w-album* (Knoch, 1782) – Хвостюшок в'язовий**

(= *Thecla W album* Knoch.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4400

Вовчинець. У кінці червня, на початку липня. Рідкісний. Гусениця на Ulmus effusa. Чудова особливість фауни Івано-Франківська. Для утримання найкраще збирати у кінці травня вже дорослих гусениць, які можна зібрати шляхом струшування. Молоді гусениці звичайно у неволі погано живляться і з них виходять особини майже на половину менші, ніж нормально розвинуті метелики. Лялечка є найбільшою серед крайових видів роду Thecla – подібна до лялечки Th. spini, світло брунатна, поросла волосками, з темною з обидвох боків білувато відзначеною смужкою на спині. [У Львівських городах дуже рідкісний; в околиці Бродів: Підлисся] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи та Східної Азії, Мала Азія та Закавказзя. В Україні повсюдно, крім посушливих південних теренів. Трапляється в листяних та міщаних лісах, серед чагарникової рослинності, іноді в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 24-35 мм; статевий диморфізм: самці з андроконіальними полями на передніх крилах.

Період льоту: червень-липень, одне покоління.

Кормові рослини гусені:ясени (*Fraxinus*), карагач (*Ulmus glabra*), дуби (*Quercus*), жостір проносний (*Rhamnus catharticus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Strymon Hübner, 1818

***Strymon acaciae* (Fabricius, 1787) – Хвостюшок акацієвий**

(= *Thecla Acaciae* F. E. S.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4401

Пасічна, Драгомирчани, Підлужжя, Вовчинець, Хриплин, Черніїв. Зелена гусінь «стоногувата» у кінці травня на Prunus spinosa трапляється досить часто. Лялечка досі не описана Наводжу тут її короткий опис. Дуже подібна до лялечки *Th. Ilicis* Esp., але менша, темніше забарвлена, жовтувато-брунатна, дуже делікатними (часом ледве помітними) волосками білувато-сивими вкрита і обсіяна маленькими темно брунатними цятками. Утримання легке. *Th. acaciae* належить в околицях Івано-Франківська до найчастіших видів з роду *Thecla* і трапляється численніше, ніж *Th. ilicis* або *pruni*. [Біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Голоско – поодиноко] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи, Західний Казахстан, Мала Азія. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карапт, Полісся та крайніх південних степових теренів. Трапляється серед чагарникової рослинності, в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 25-32 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від травня до липня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: терен колючий (*Prunus spinosa*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Thecla Fabricius, 1807

***Thecla betulae* (Linnaeus, 1758) – Легіт березовий**

(= *Thecla betulae* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4394

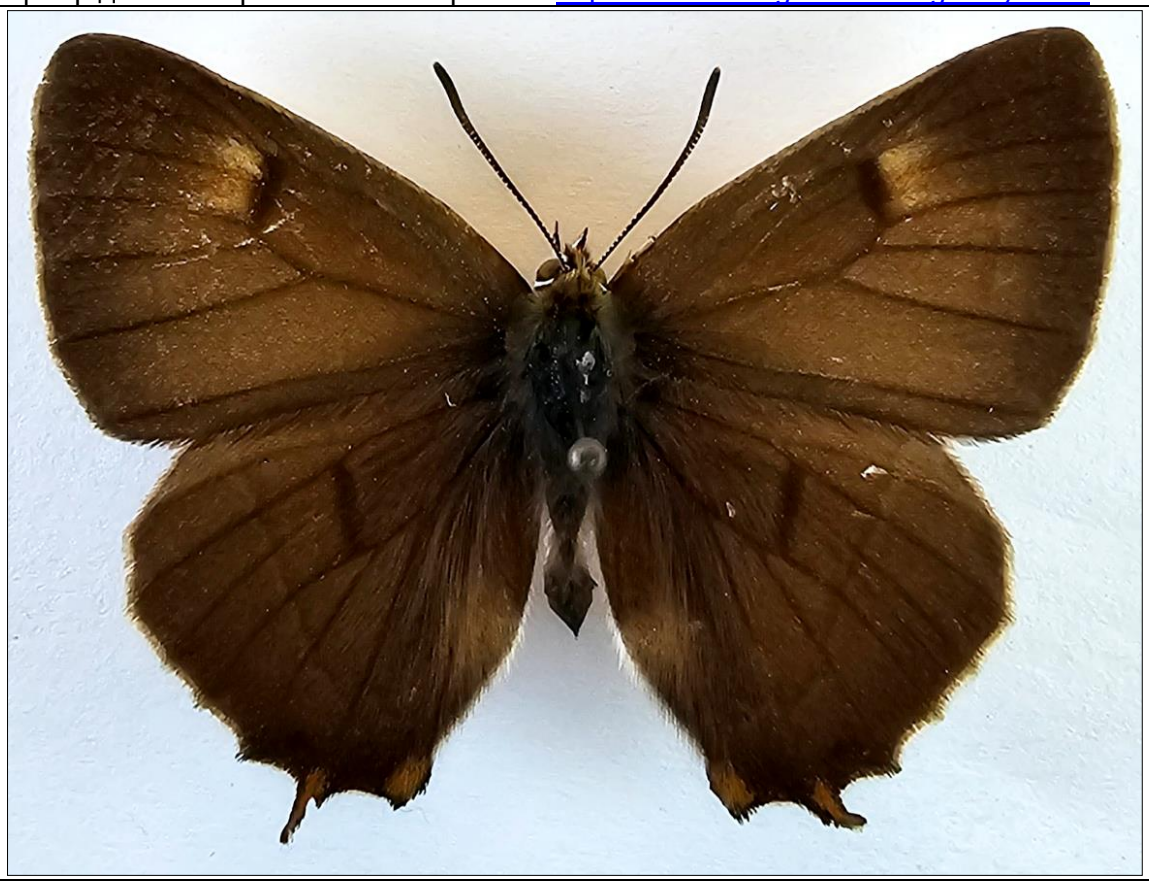

Пасічна, Загвіздя, Рибне, Вовчинець, підпечери, Тисменичани. Дорослі гусениці досить численні у червні на Prunus spinosa і Crataegus oxyacantha. Вдома годував їх листям сливи, глоду і берези. Метелик у липні, серпні і перших днях вересня (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карпат та посушливих південних теренів. Відомості про наявність у Криму потребують перевірки. Трапляється в листяних та мішаних лісах, рідколіссі, серед чагарникової рослинності, в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 30-40 мм; статевий диморфізм: самиці з жовтогарячою плямою зверху передніх крил.

Період льоту: від кінця червня до кінця вересня початку жовтня, в одному поколінні.

Кормові рослини гусені: берези (*Betula*), глоди (*Crataegus*), тополі (*Populus*), сливи (*Prunus spinosa*, *P. padus*, *P. domestica*, *P. stepposa*), малина (*Rubus idaeus*), черемха звичайна (*Padus avium*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Thersamonia Verity, 1919

***Thersamonia thersamon* (Esper, 1784) – Дукачик Терсамон**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4389

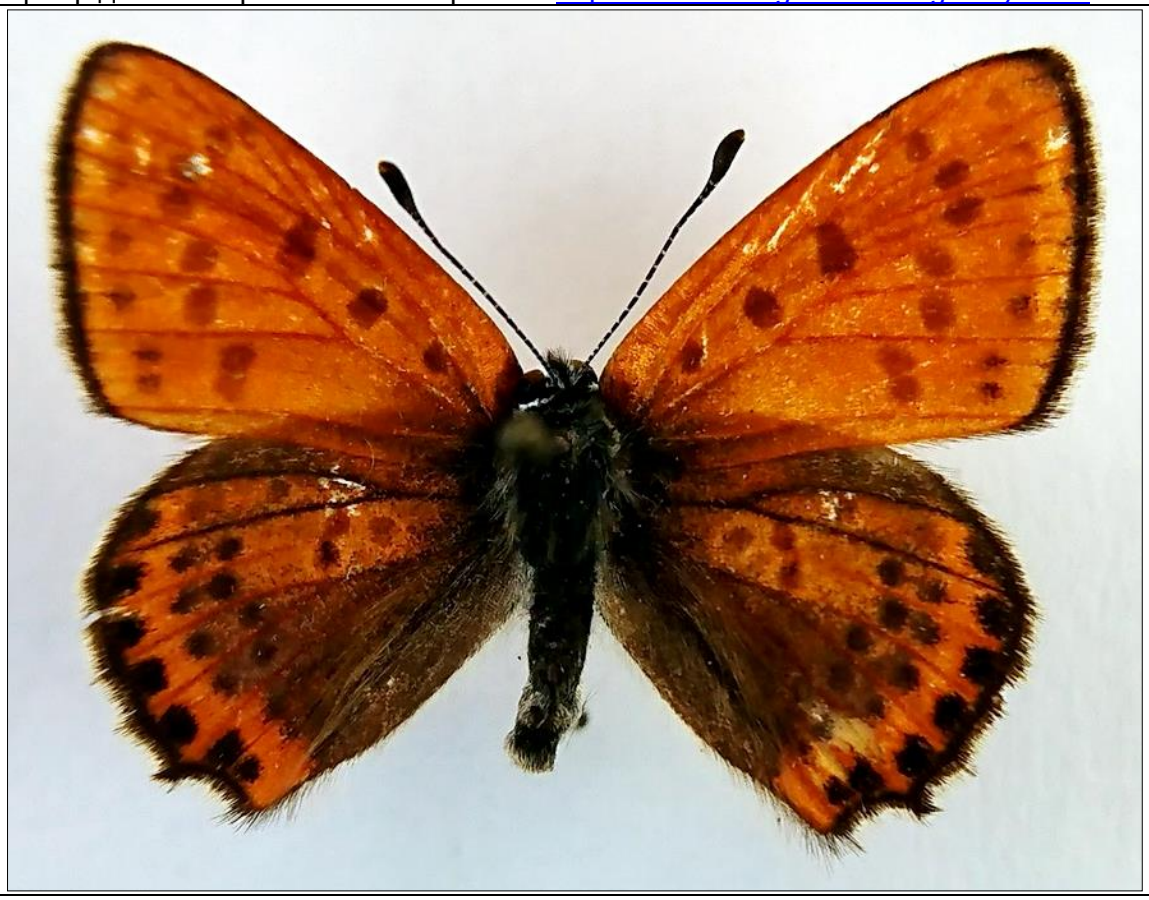

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: від Апеннінського та Балканського півостровів через Середню Європу, Близький Схід до Казахстану, Середньої Азії та Афганістану. В Україні поширений повсюдно, крім високогір’я Карпат та північно-західних областей. Трапляється на сухих трав’янистих ділянках, на окультурених землях та і населених пунктах.

Метелик з розмахом крил 27-35 мм; статевий диморфізм: самці з фіолетовим полиском зверху, самиці з низками темних цяток на верхній стороні крил. Особини 2-го та 3-го поколінь часто з хвостиками на задніх крилах.

Період льоту: на півночі 1-е покоління в травні-червні, 2-е – в липні-серпні; на півдні трапляється безперервно від середини квітня до кінця вересня у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: дереза (*Caragana frutex*), спориш звичайний (*Polygonum aviculare*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Tuttiola Strand, 1910

***Tuttiola spini* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Хвостюшок терновий**

(= *Thecla Spini* SV.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4399

Вовчинець. У кінці червня, на початку липня. Поодиноко. Гусениця на Rhamnus cathartica. Метелик сідає з приємністю на гілки дубів [також біля Бродів: Пілисся, Суходоли; частіше попадався цей вид у Більчу біля Заліщик у діброві: «Луки»] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи та Південно-Західна Азія. В Україні повсюдно, крім високогір’я Карпат та посушливих степових теренів. Трапляється на лісових галявинах серед чагарникової рослинності, в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 26-36 мм; статевий диморфізм: самці з андроконіальними полями на передніх крилах; індивідуальна мінливість: самиці іноді з жовто-бурим напиленням або з досить великими плямами зверху передніх крил.

Період льоту: від червня-липня до середини серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: жостери (*Rhamnus cathartica*, *R. alterna*), крушина ламка (*Frangula alnus*), терен колючий (*Prunus spinosa*), слива домашня (*Prunus domestica*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Lycaeides Hübner, 1819

***Lycaeides argyrognomon* (Bergsträsser, 1779) – Синявець арґіроґномон**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4421

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: помірний та субтропічний пояси Палеарктики. В Україні повсюдно, невідомий з Карпат. Трапляється в різноманітних ландшафтах з трав’янистою рослинністю, віддає перевагу сухим місцям.

Метелик з розмахом крил 25-30 мм; статевий диморфізм: самці зверху сині, самиці темно-бурі.

Період льоту: від кінця травня до початку вересня, у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: астрагал солодколистий (*Astragalus glycyphyllus*), горошок кучерявий (*Coronilla varia*), буркун лікарський (*Melilotus officinalis*), еспарцети (*Onobrychis*), конюшини (*Trifolium*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Відзначається широкою індивідуальною та географічною мінливістю. Систематичне положення українських популяцій потребує уточнення. Так, лише з околиць Києва відомо дві відмінні популяції: одна наближається до номінативного підвиду, друга описана під назвою *danapriensis* Stempffer & Schmitt, 1932 (описаний з Кирилівських ярів у Києві).

Рід Vacciniina Tutt, 1909

***Vacciniina optilete* (Knoch, 1781) – Синявець торфовищний**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4422

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: арктичний та помірний пояси Голарктики від Альп та Скандинавії до Аляски. В Україні достовірно відомий із Закарпатської, Львівської, Волинської, Чернівецької, Хмельницької, Житомирської, Київської, Сумської та Харківської областей. Трапляється на вологих лісових луках, на торфовищах.

Метелик з розмахом крил 21-29 мм; статевий диморфізм: самці синьо-фіялкові, самиці темно-бурі.

Період льоту: червнень-серпень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: лохина (*Vaccinium uliginosum*), чорниця (*Vaccinium myrtillus*), андромеда багатолиста (*Andromeda polifolia*), журавлина болотна (*Oxycoccus palustris*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Scolitantides Hübner, [1819]

***Scolitantides orion* (Pallas, 1771) – Синявець Оріон**

(= *Lycaena Orion* Pall. (*Battus* H.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4412

Вовчинець, між заростями на скелястому схилі річки Бистриці. Останні дні травня і перші червня. Трапляється нечасто. [Біля Львова: Голоско, в Івано-Франкововму усередині червня і в середині липня] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім південно-східних областей та високогір’я Карпат. Старі вказівки для Криму потребують підтвердження. Трапляється на сухих сонячних галявинах, по узліссях та кам’янистих схилах.

Метелик з розмахом крил 20-30 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півночі від початку травня до середини червня та від кінця червня до середини серпня; на півдні – від кінця квітня до серпня, у двох поколіннях; особини 2-го покоління пересічно дрібніші.

Кормові рослини гусені: очитки (*Sedum album*, *S. ruprechtii*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Aricia Reichenbach, 1817

***Aricia agestis* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Синявець могильний**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4425

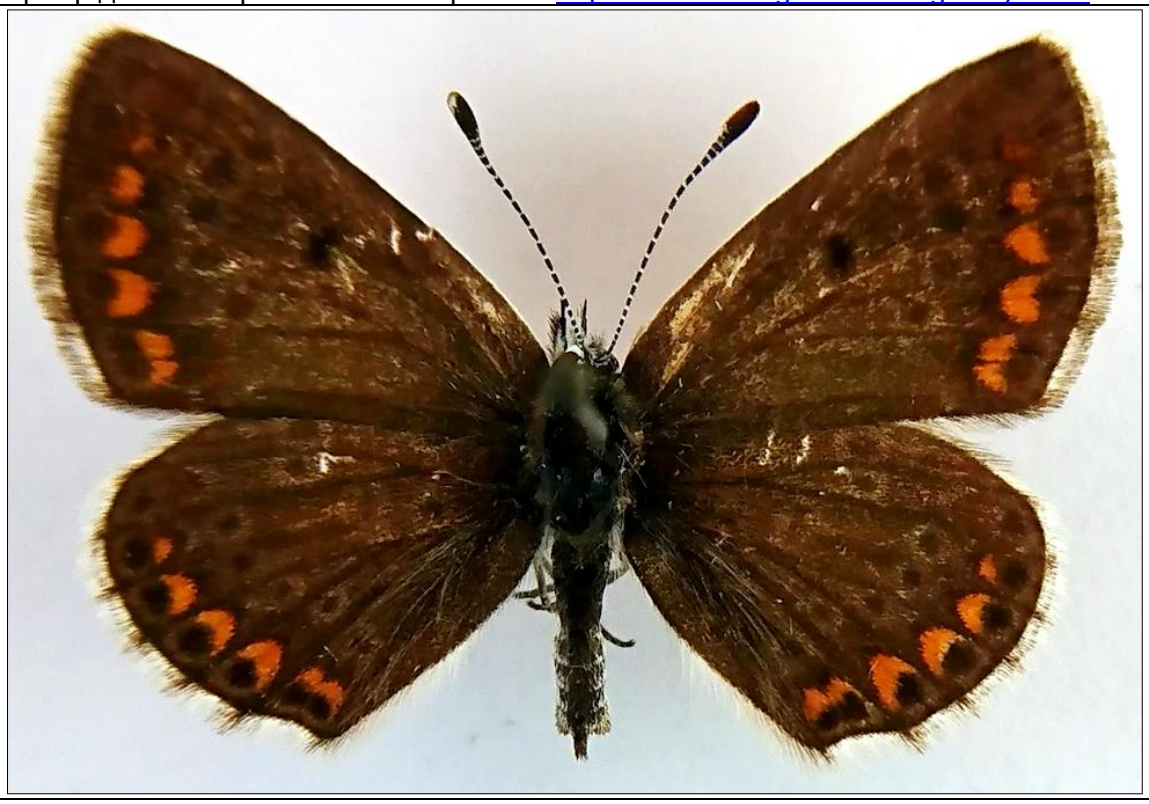

Вид поширений у Центральній та Південній Європі, Північній Африці, Туреччині, Ірані, на Близькому Сході, Кавказі, у Середній Азії, Гімалаях. В Україні трапляється по всій території, крім високогір'я Карпат. На Поліссі поширений локально.

Для місць проживання обирає сухі луки, узбіччя доріг і трав'янисті схили вапнякових гір. Трапляється на висоті до 1000 м н.р.м.

Метелики мають невеликий розмах крил (22-28 мм). У самців і самиць крила зверху шоколадно-коричневі. Метелик має повний ряд помаранчевих лунок на верхній стороні крил, які у самця зазвичай дрібніші, ніж у самиці. Дві чорні крапки у передньому краї заднього крила розташовані одна під іншою, утворюючи двокрапки.

Має два покоління: 1-е — травень-червень, 2-е — середина липня-початок серпня.

Самиці відкладають яйця поодинці на нижній бік листка кормової рослини. Зимує на фазі гусені. Заляльковування відбувається на нижній частині кормової рослини або поряд з нею у підстилці. Після заляльковування лялечка відноситься мурахами *Lasius niger*, *Lasius alienus*, *Lasius flavus*, *Myrmica sabuleti* до мурашника (https://uk.wikipedia.org/wiki/Синявець_могильний).

Рід Eumedonia Forster, 1938

***Eumedonia eumedon* (Esper, 1780) – Синявець евмедон**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4423

Вид спорадично поширений у помірній Європі та Азії від Іспанії до Японії включно. В Україні трапляється у лісовій та лісостеповій зоні та Гірському Криму.

Розмах крил 26-30 мм. Крила зверху коричневі. Задні крила знизу з повним рядом помаранчевих субмаргінальних плям. Від дискальної плями в сторону зовнішнього краю відходить поздовжній білий штрих (крім форми *fylgia*).

Метелики літають з середини червня до середини липня. Одне покоління в рік. Яйця самиця відкладає по одному на кормові рослини.

Гусінь живиться квітками, плодами та листям рослин родів Журавець (*Geranium*) та Грабельки (*Erodium*). Мірмекофільний вид. Гусінь приваблює до себе мурах *Lasius alienus*, *Myrmica* sp., *Tapinoma* sp. Зимує на стадії гусені (https://uk.wikipedia.org/wiki/Синявець_евмедон).

Рід Polyommatus Latreille, 1804

***Polyommatus icarus* (Rottemburg, 1775) – Синявець поліоматус ікар**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4481

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північно-східних частин. В Україні повсюдно.

Трапляється на різноманітних біотопах, в населених пунктах, садах, на городах.

Метелик з розмахом крил 24-34 мм; статевий диморфізм: самці блакитно-фіялкові самиці темно-бурі.

Період льоту: на півночі та в Карпатах у червні-серпні, в одному поколінні, на півдні — від квітня до жовтня у двох-трьох поколіннях особини 2-го та 3-го поколінь мають дрібніші розміри.

Кормові рослини гусені: люцерни (*Medicago*), лядвенці (*Lotus*), конюшини (*Trifolium*), вовчуги (*Ononis*), дроки (*Genista*), еспарцети (*Onobrychis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Родина NYMPHALIDAE – СОНЦЕВИКИ

Рід Pararge Hübner, [1819]

***Pararge aegeria* (Linnaeus, 1758) – Осадець Еґерія**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4533

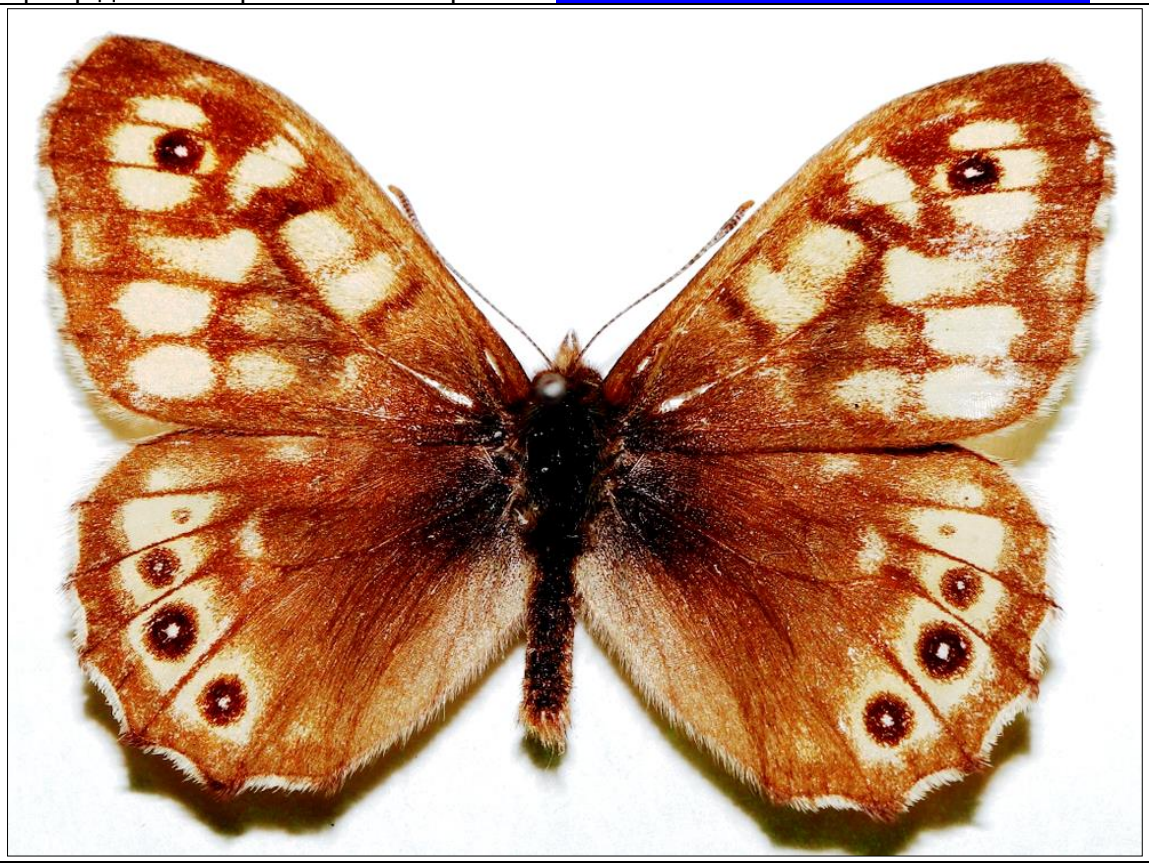

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Західна Палеарктика, крім північних теренів. В Україні повсюдно, за винятком степових безлісних районів. Типовий лісовий вид, трапляється як під наметом лісу, так і на галявинах, просіках, іноді літає в парках та скверах.

Метелик з розмахом крил 35-45 мм; статевий диморфізм: самиці мають більш округлі крила та світліше забарвлення.

Період льоту: від квітня до початку червня та від кінця червня до серпня, у двох поколіннях, іноді з’являється 3-є покоління у серпні-вереренсі.

Кормові рослини гусені: куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*), солодник волохатий (*Holcus lanatus*), пальчатка зубата (*Cynodon dactylon*), мітлиця велетенська (*Agrostis gagantea*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), житняки (*Agropyron*), тонконоги (*Poa annua*, *P. nemoralis*, *P. trivialis*), перлівка одноквіткова (*Melica uniflora*), пажитниця звичайна (*Lolium perenne*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Українські популяції відносяться до середньоєвропейського підвиду *tircis* Godart, 1821.

***Pararge achine* Scopoli, 1763 – Осадець білозір**
(= *Pararge Achine* Sc. (*Dejanira* L.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4528

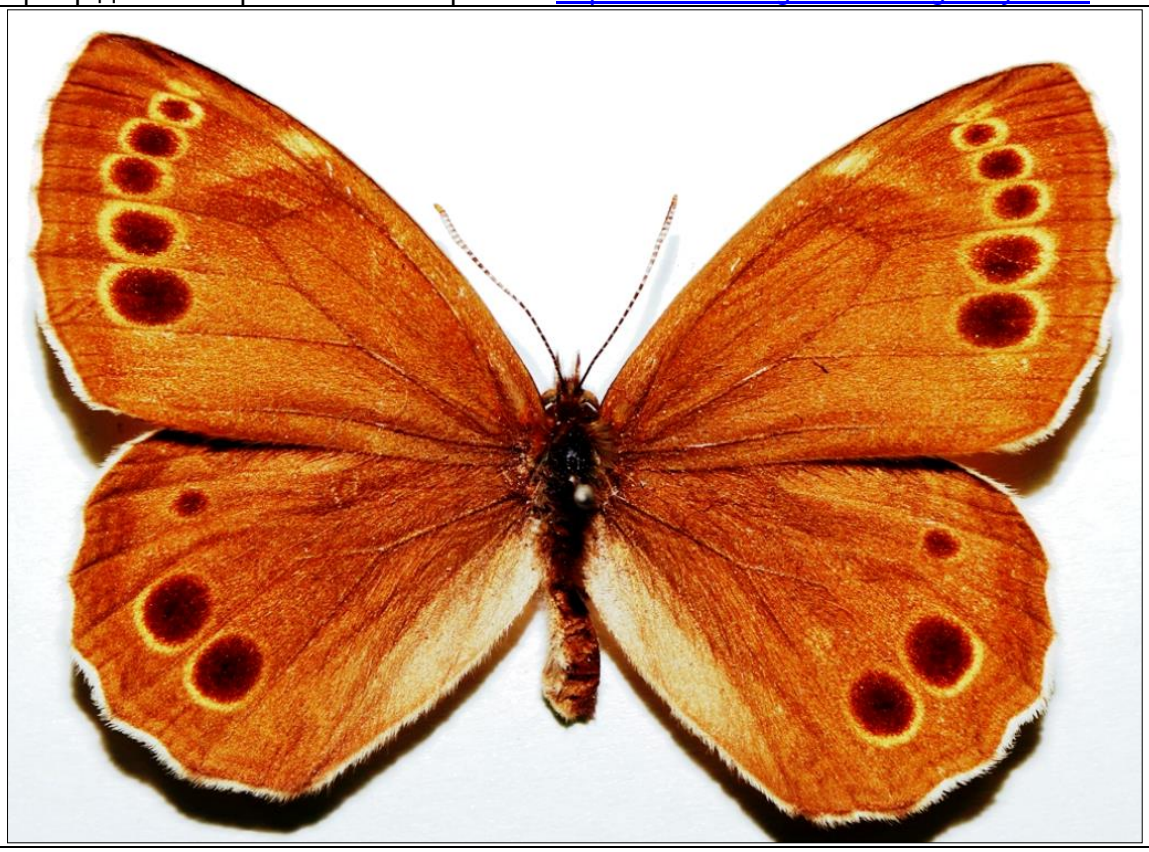

Вовчинець, Угринів Верхній (тут найчисленніший), Павелче; поодиноко також в городах Івано-Франківська. У червні аж до перших днів липня. [Біля Львова і Дрогобича часто дуже численний] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім Закарпаття, Криму та безлічних степових теренів. Трапляється у листяних лісах, лісозахисних смугах, серед чагарникової рослинності.

Метелик з розмахом крил 39-49 мм; статевий диморфізм: самиці мають світліше забарвлення.

Період льоту: від кінця травня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: куцоніжки (*Brachypodium silvaticum*, *B. pinnatum*), дурійка (*Lolium temulentum*), житняки (*Agropyron*), очеретник властивий (*Calamagrostis arundinacea*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), щучник дернистий (*Deschampsia caespitosa*), перлівка поникла (*Melica nutans*), тонконоги (*Poa annua*, *P. trivialis*, *P. nemoralis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Lasiommata Westwood, 1841

***Lasiommata megera* (Linnaeus, 1767) – Осадець Меґера**

(= *Pararge megaera* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4532

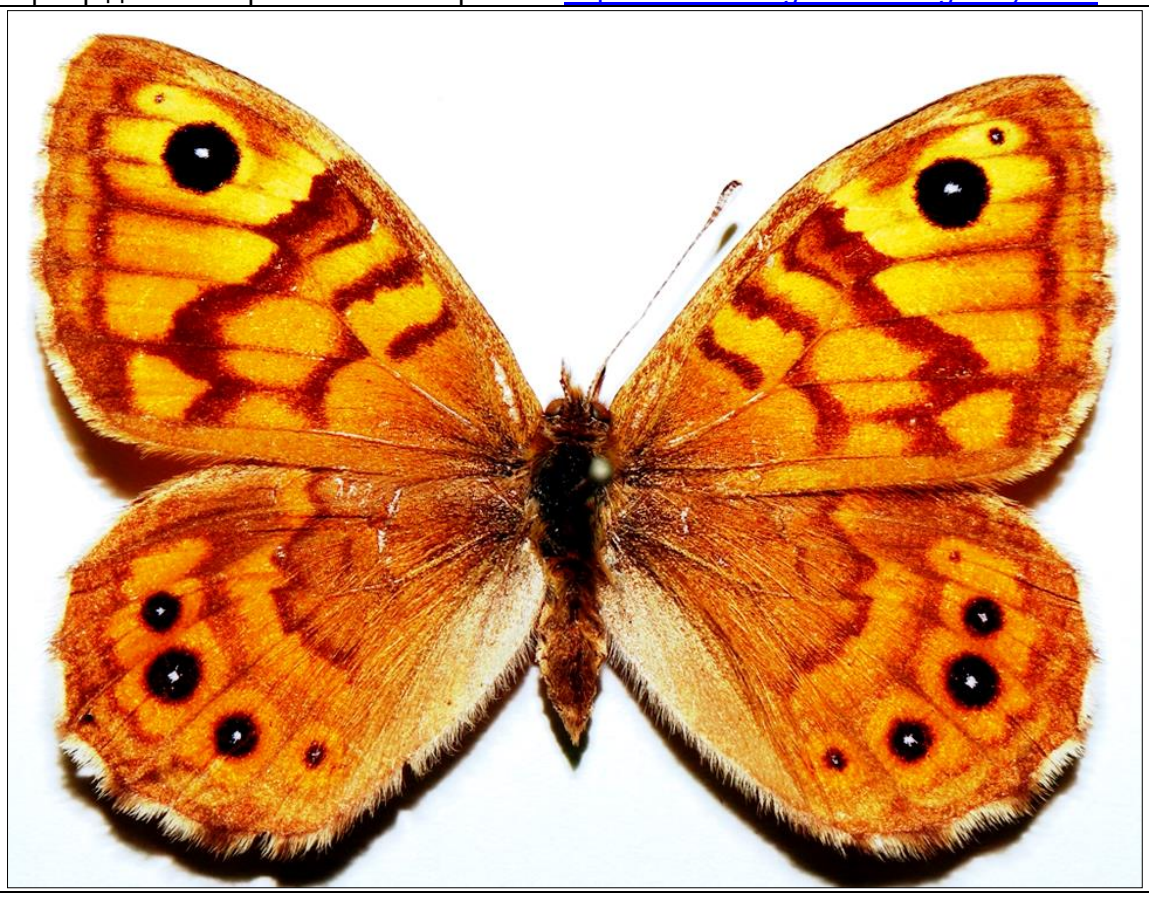

Вовчинець, Підлужжя, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Пациків, Драгомирчани, Тисменичани, Красне біля Калуша … всюди масовий. Любить сідати на сухих, особливо глинистих місцях, на плотах. Травень, червень – кіець липня аж до вересня (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Західної Палеарктики. В Україні повсюдно, квім Карпат та деяких посушливих південних теренів. Трапляється на відкритих сонячних місцях, особливо по скелястих, глинистих або вапнякових схилах.

Метелик з розмахом крил 38-47 мм; статевий диморфізм: самці з характерними андроконіальними полями на передніх крилах.

Період льоту: на півночі та в горах – травень-червнеь та липень-вересень, у двох поколіннях, на півдні – від початку квітня до жовтня, без перерви у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), мітлиці (*Agrostis capillaries*, *A. gigantea*), лерхенфелдія звивиста (*Lerchenfeldia flexuosa*), солодник волохатий (*Holcus lanatus*), костриці (*Festuca ovina*, *F. elatior*), куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*), тонконіг однорічний (*Poa annua*), стоколос лучний (*Bromus erectus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Lasiommata maera* (Linnaeus, 1758) – Осадець великий**
(*Pararge Maera* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4530

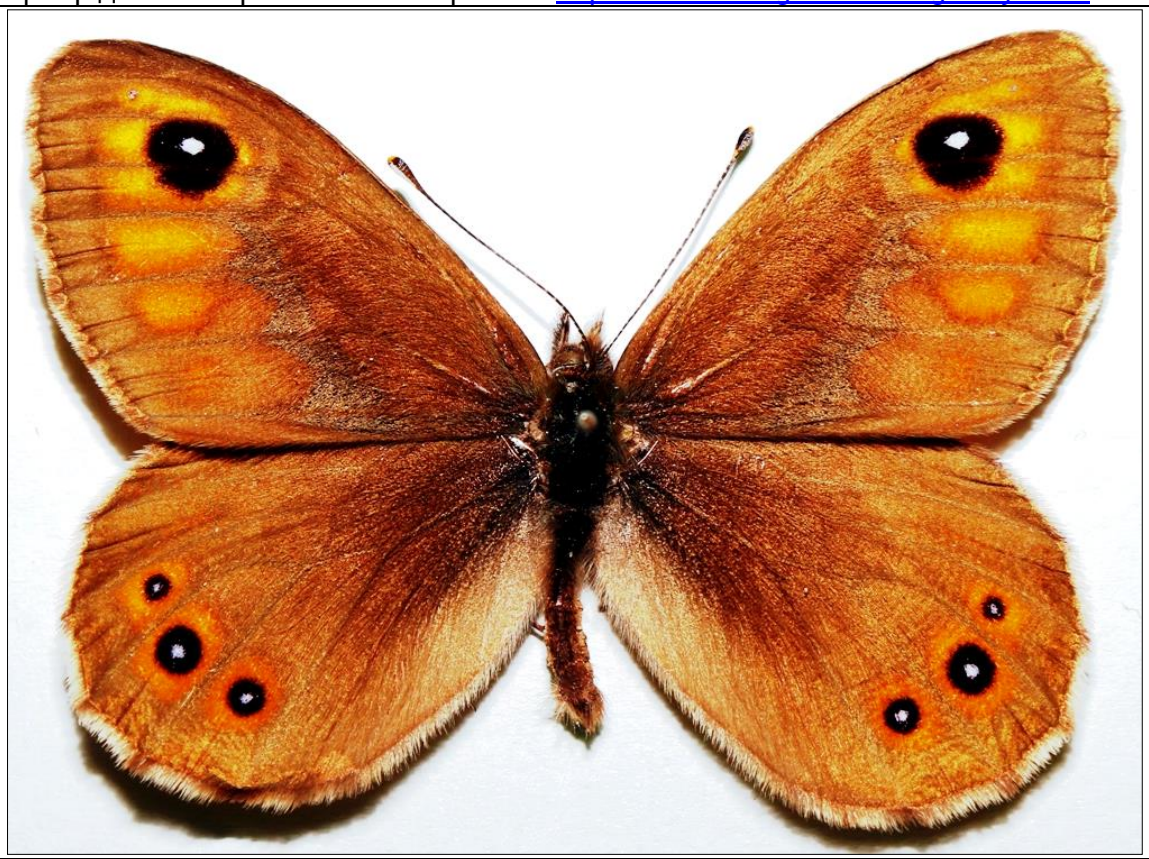

Одна особина у липні в Богородчанах. [В Івано-Франковому зловив у середині липня декілька особин у лісі у тинистому місці; в більчу біля Заліщик літає цей вид у другій половині липня і на початку серпня численно, з приємністю сідаючи на гіпсових скелях що знаходяться понад Серетом і то на освітлених місцях посеред сонячної спеки, разом з масовим видом *Megaera*; також виявив його у Кривенькому] (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика, крім крайніх північних та південних частин. В Україні повсюдно, крім деяких посушливих південних теренів. Трапляється в лісах та на ділянках з чагарниковою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 40-50 мм; статевий диморфізм: самці мають андроконіальні поля на передніх крилах.

Період льоту: на півночі від середини травня до середини-кінця червня та в липні-серпні, на півдні – від квітня до вересня, у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: ячмені (*Hordeum*), манна трава (*Glyceria fluitans*), лерхенфельдія звивиста (*Lerchenfeldia flexuosa*), куничники (*Calamagrostis epigejos*, *C. arundinacea*, *C. varia*), мичка (*Nardus stricta*), мітлиці (*Agrostis*), ожика гайова (*Luzula luzuloides*), солодник м’який (*Holcus mollis*), костриці (*Festuca rubra*, *F. ovina*), тонконіг однорічний (*Poa annua*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього відноситься і описаний з Криму *crimaea* A. Bang-Haas, 1907.

Рід Maniola Schrank, 1801

***Maniola jurtina* (Linnaeus, 1758) – Очняк волове око**

(= *Epinephele janira* L.: Werchratski, 1893**)**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4543

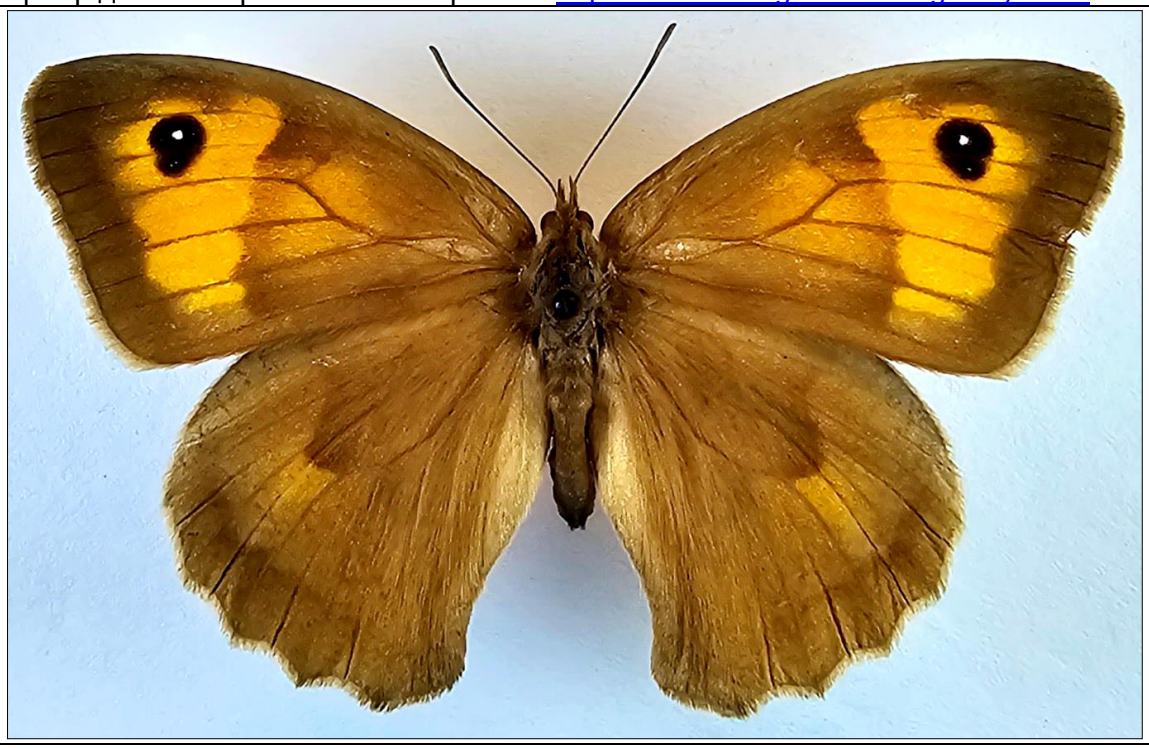

Всюди на луках дуже масовий. З кінця червня аж до половини серпня (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно. Трапляєтьсяя в різноманітних біотопах з трав’янистою рослинністю, в садах, парках, на городах.

Метелик з розмахом крил самців 36-44 мм, самок 37-49 мм; статевий диморфізм: самці, на відміну від самиць, мають одноманітне темно-буре забарвлення верхньої сторони крил та чіткі оксамитові андроконіальні плями.

Період льоту: від червня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: пажитниця звичайна (*Lolium perenne*), костриці (*Festuca rubra*, *F. arundinacaea*), мітлиці (*Agrostis stolonifera*, *A. canina*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), куцоніжка пірчаста (*Brachypodium pinnatum*), солодник волохатий (*Holcus lanatus*), китник лучний (*Alopecurus pratensis*), пахуча трава (*Anthoxanthum odoratum*), тонконоги (*Poa pratensis*, *P. annua*, *P. trivialis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Українські популяції умовно відносяться до підвиду *sgtrandiana* Obraztsov, 1936 (описаний з околиць Фундукліївка Київської області).

Рід Hyponephele Muschamp, 1915

***Hyponephele lycaon* von Rottemburg, 1775 – Очняк Лікаон**

(= *Epinephele lycaon* Rott. (*eudora* E.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4545

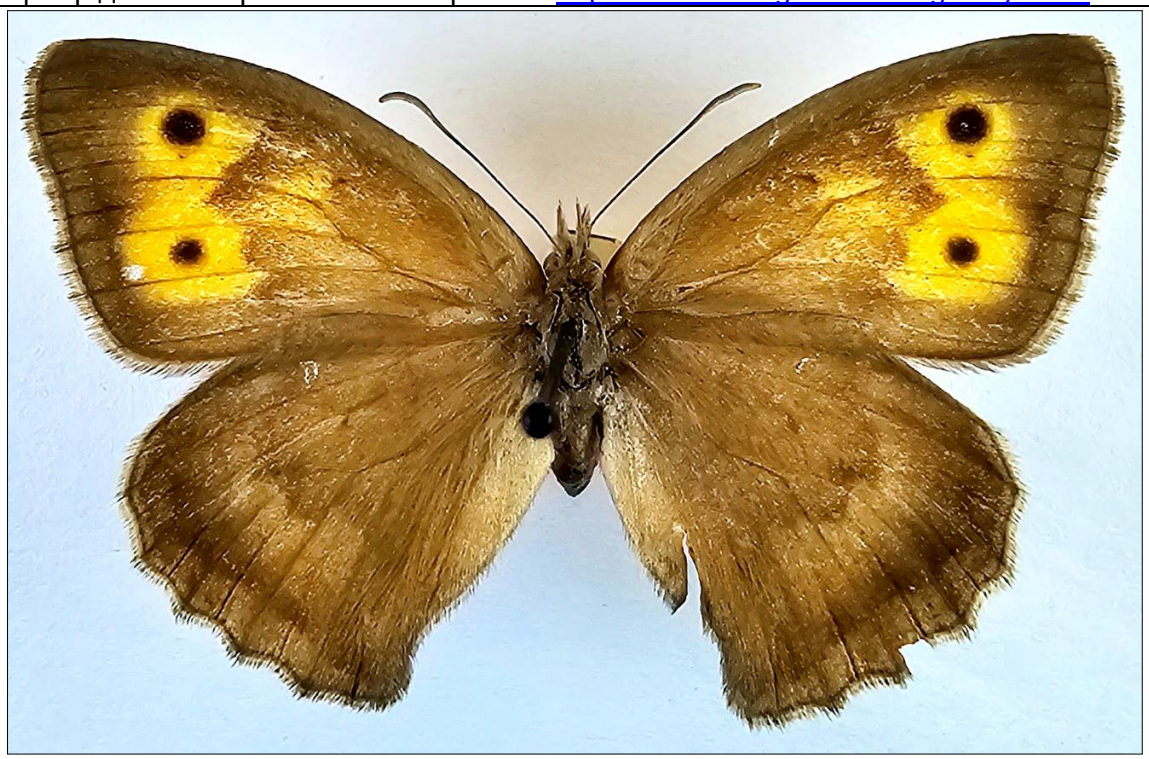

Пасічна, Загвіздя, Пациків, Красне біля Калуша. Липень, початок серпня; трапляється нечасто. [Біля Львова: Піскова гора, Голоско, Івано-Франкове; біля Бродів; у Більчу біля Заліщик, трапляється часто] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Західної та Центральної Палеарктики. В Україні повсюдно, крім Карпат та посушливих степових теренів. Трапляється по сухих сонячних місцях, переважно на лісових галявинах, на городах та в садах.

Метелик з розмахом крил 34-42 мм; статевий диморфізм: самці, на відміну від самок, мають одноманітне темно-буре забарвлення верхньої сторони крил та андроконіальні плями.

Період льоту: червень-серпень, іноді травень-вересень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: костриці (*Festuca ovina*, *F. rubra*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), ковила (*Stipa pennata*), тонконіг однорічний (*Poa annua*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Aphantopus Wallengren, 1853

***Aphantopus hyperantus* (Linnaeus, 1758) – Очняк квітковий**

(= *Epinephele Hyperanthus* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4547

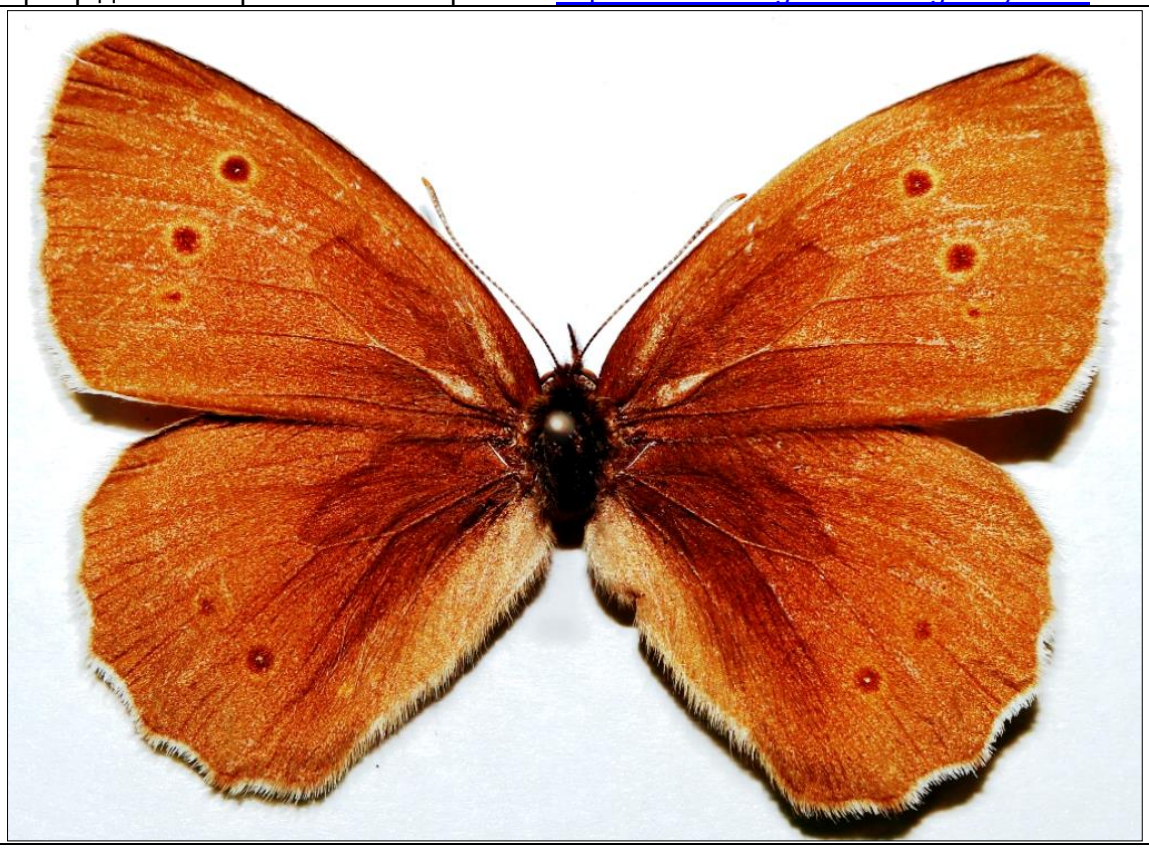

Дещо раніше появляється і швидше зникає, ніж *Maniola jurtina* (Linnaeus, 1758). Також дуже масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім посушливих степових теренів. Трапляється в лісах, гаях, садах та парках.

Метелик з розмахом крил 30-42 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: середина червня-кінець серпня, іноді до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*), тимофіївка (*Phleum pratense*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), костриця червона (*Festuca rubra*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), гребенячка звичайна (*Cynosurus cristatus*), тонконоги (*Poa pratensis*, *P. annua*, *P. nemoralis*), осоки (*Carex hirta*, *C. brizoides*, *C. panacea*, *C. leporina*), мітлиці (*Agrostis*), просянка розкидиста (*Milium effusum*), житняки (*Agropyron*), солодники (*Holcus lanatus*, *H. mollis*), щучник дернистий (*Deschampsia cespitosa*), мазявка синя (*Molinia caerulea*), райграс французький (*Arrhenatherum elatius*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього слід відносити описаний з Криму (Сімферополь) *krymaeus* Obraztsov, 1936.

Рід Erebia Dalman, 1816

***Erebia ligea* (Linnaeus, 1758) – Гірняк темнорудий**

(= *Erebia Ligea* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4556

Красне біля Калуша (в гористій околиці). У перші дні серпня 1873 р. літав досить численно, однак переважно особини були вже злітані. [У Східниці біля Дрогобича у половині червня поодиноко – Жаб’є біля Косова, Підлюте біля Перегінська, найчастіше численний в кінці липня] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні відомий із закарпаття, Карпат, Передкарпаття, неодноразово наводився для західної та центральної частин Полісся. Трапляється на лісових галявинах, полонинах, луках біля річок та струмків.

Метелик з розмахом крил 36-46 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: липень-серпень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: куничники (*Calamagrostis*), щучники (*Deschampsia*), осоки (*Carex*), тонконіг однорічний (*Poa annua*), просо червонясте (*Digitaria sanguinalis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Erebia manto* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Гірняк Манто**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2909

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: гори західної та Центральної Європи. В Україні відомий з Карпат у межах Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей. Трапляється на альпійських луках та галявинах біля верхньої межі лісу.

Метелик з розмахом крил 33-43 мм; статевий диморфізм: самиці мають світліше забарвлення споду крил.

Період льоту: від середини-кінця липня до кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: осоки (*Carex*), костриця червона (*Festuca rubra*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Систематичне положення українських популяцій не досліджене; подібно добільшості видів роду гірняків, *E. manto* характеризується значною індивідуальною мінливістю, але в головних рисах українські популяції наближаються до номінативного підвиду, поширеного в Альпах. З румунських Карпат описано підвид *trajanus* Hormuzaki, 1895; він також наводився для нашої фауни.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Фото: http://surl.li/meqqg.

***Erebia aethiops* Esper, 1777 – Гірняк ефіоп**
(*Erebia Aethiops* F. (*Medea* H.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4560

Загвіздя, Пациків, Красне біля Калуша. Трапляється часто в кінці липня, на початку серпня. [Біля Заліщик: Більче; в околиці Коломиї: Коршів, Матіївці] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики, крім крайніх західних та східних частин. В Україні відомий із Закарпаття, Карпат, Передкарпаття, правобережної частини Полісся та з Лісостепу. Трапляється по лісових галявинах, полонинах, трав’янистих схилах, луках біля річок та струмків.

Метелик з розмахом крил 42-52 мм; статевий диморфізм: самиці мають світліше забарвлення нижньої сторони крил.

Період льоту: від кінця червня до кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: мазявка синя (*Molinia caerulea*), осока вічнозелена (*Carex sempervirens*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), куцоніжка пірчаста (*Brachypodium pinnatum*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), костриця овеча (*Festuca ovina*), мохнатки (*Luzula*), тонконоги (*Poa trivialis*, *P. annua*), пахуча трава звичайна (*Anthoxanthum odoratum*), трясучка середня (*Briza media*), мітлиця собача (*Agrostis canina*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Erebia medusa* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Гірняк полонинець**
(= *Erebia Medusa* F.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4561

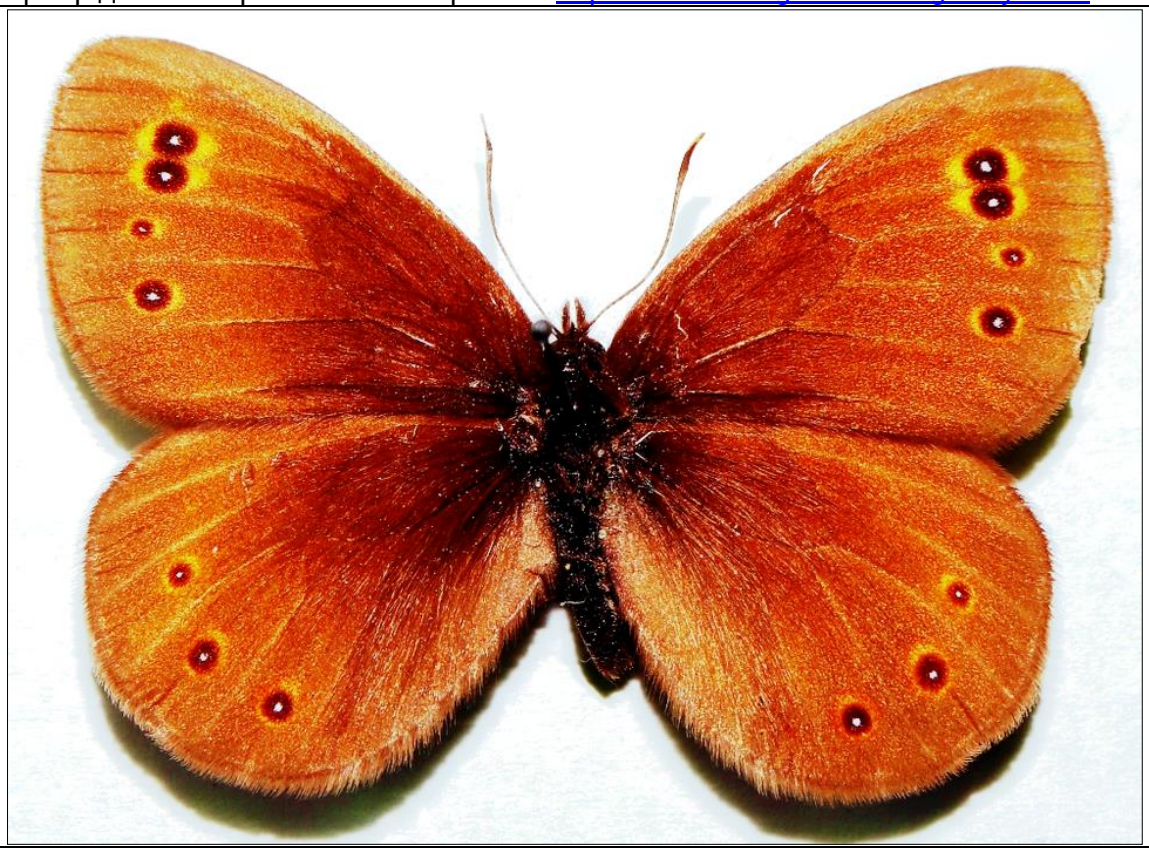

На лісових луках і вільних лісових місцях всюди в околиці Івано-Франківська масовий. У травні (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні відомий з Закарпатської, Львівської, Волинської, Рівненської, Чернівецької, Івано-Франківської, Хмельницької, вінницької, Житомирської, Київської, Черкаської та Одеської областей. Трапляється по лісових галявинах, полонинах, луках біля річок та струмків.

Метелик з розмахом крил 35-45 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини травня до липня, одне покоління.

Корові рослини гусені: костриці (*Festuca ovina*, *F. rubra*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), просянка розкидиста (*Milium effusum*), просо червонясте (*Digitaria sanguinalis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні поширений підвид *psodea* Hübner, [1804], (описаний з Угорщини).

***Erebia euryale* (Esper, 1805) – Гірняк Евриала**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4557

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: гори Європи. В Україні відомий з Карпат у межах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей. Трапляється на полонинах та галявинах біля верхньої межі лісу.

Метелик з розмахом крил 42-46 мм; статевий диморфізм: самиці мають світліше забарвлення споду крил.

Період льоту: від середини-кінця липня до кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: пальчатки (*Digitaria*), просянки (*Milium*), костриці (*Festuca ovina*, *F. rubra*, *F. alpina*), тонконіг дібровний (*Poa nemoralis*), осока слабка (*Carex flacca*), куничник мінливий (*Calamagrostis varia*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього відноситься *E. polonina* Nikolaev in Korshunov & Nikolaev, 2004 (описаний з полонини Драгобрат у Карпатах).

Рід Coenonympha Hübner, [1819]

***Coenonympha hero* (Linnaeus, 1761) – Сінниця Геро**

(= *Coenonympha hero* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2912

Пасічна, Загвіздя, павелче, Рибне, Микитинці, Драгомирчани, Тисменичани (у вільшняку Посічки і в діброві Лукавець), Хотіль біля Калуша. Останні дня травня, червень. Трапляється досить часто. [Біля Львова, Дрогобича] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні поширений у Львівській, Волинській, Івано-Франківській, Тернопільській, Хмельницькій, Вінницькій, Рівненській, Житомирській та Київській областях. Трапляється як на вологих луках, болотах, так і на сухих лісових галявинах та просіках.

Метелик з розмахом крил 28-32 мм; статевий диморфізм: самки дещо світліше забарвлені.

Період льоту: від середини-кінця травня до кінця червня, одне покоління.

Кормові рослини сусені: грястиці (*Dactylis*), тонконоги (*Poa*), куничники (*Calamagrostis*), ячмені (*Hordeum*), осока трясучкувата (*Carex brizoides*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Coenonympha tullia* (Muller, 1764) – Сінниця торфовищна**
(= *Coenonympha Tiphon* Rott. (*Davus* F.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4540

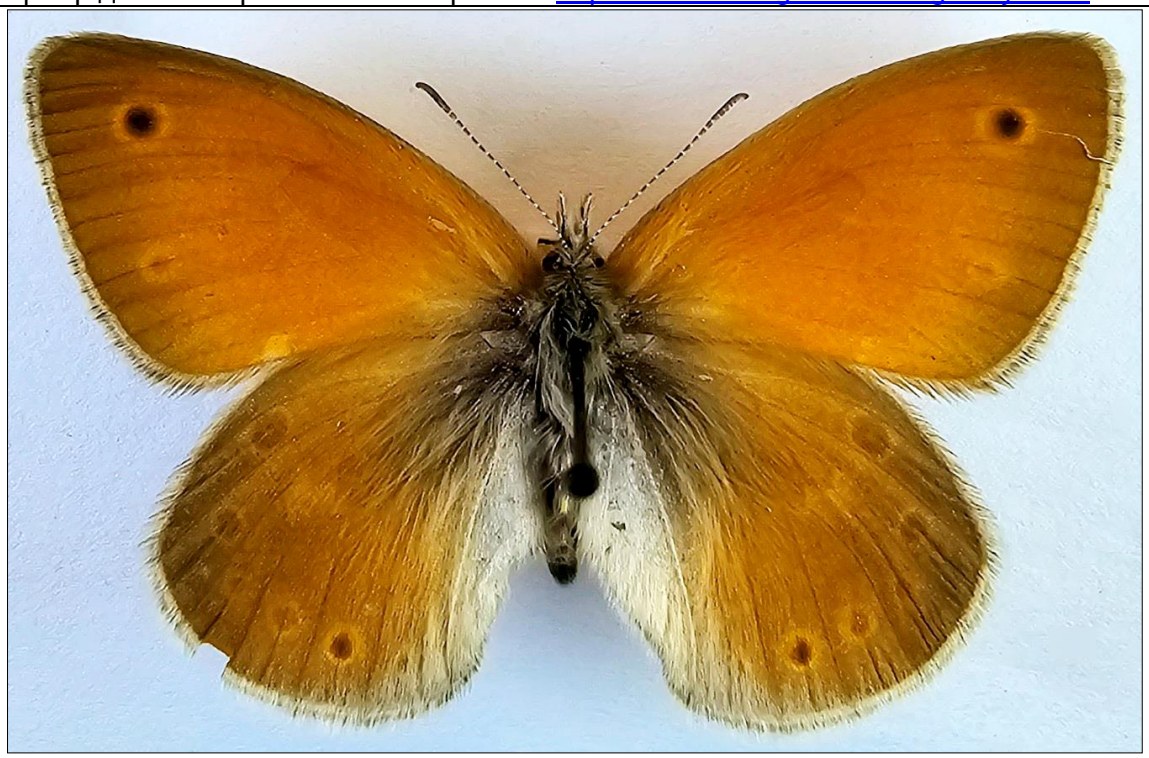

Княгинин, Вовчинецькі поля, Пасічна, Підлужжя, Хриплин, Вільхів Гай, Черніїв, Драгомирчани, Микитинці, Тисменичани (у вільшняку: Посічки). Звичайно трапляється поодиноко; у вільшняку: «Вільхів Гай» і в Чернійові часто дуже численний. Особливо любить мокрі луки. [Біля Львова: Лисиничі, Винники, Івано-Франкове – але найчисленніший у Білогощі – біля Тернополя: Пізнанка Гнила] (Werchratski, 1893).

Поширення: арктичний та поимірний пояси Палеарктики. В Україні відомий з Карпат, Полісся, лісостепу та, за літературними даними, – з Одеської та Донецької областей. Трапляється на вологих луках та болотах.

Метелик з розмахом крил 30-40 мм; статевий диморфізм: самці пересічно дрібніші та темніше забарвлені.

Період льоту: червень-липень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: осоки (*Carex*), костриці (*Festuca*), тонконоги (*Poa*), ковили (*Stipa*), пухівки (*Eriophorum vaginatum*, *E. angustifolium*, *E. latifolium*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. У старих працях наводився під назвою *typhon* Rottemburg.

***Coenonympha arcania* Linnaeus, 1761 – Сінниця Арканія**
(= *Coenonympha Arcania* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4536

Пасічна, Загвіздя, Рибне, Вовчинець, Черніїв, Хотіль і Красне біля Калуша. У червні і першій половині липня масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні поширений повсюдно, крім високогір’я Карпат, посушливих степових теренів та Криму. Трапляється на галявинах та просіках у листяних, мішаних лісах, серед чагарників.

Метелик з розмахом крил30-40 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від кінця травня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: перлівки (*Melica nutans*, *M. ciliata*), тонконоги (*Poa pratensis*, *P. nemoralis*), солодник волохатий (*Holcus lanatus*), костриця овеча (*Festuca ovina*), осока трясучкувата (*Carex brizoides*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Coenonympha iphis* (Denis & Schiffermüller) 1776 – Сінниця іфіс (Прочанок Глікеріон)**

(= *Coenonympha Iphis* Schiff. S. V.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4538

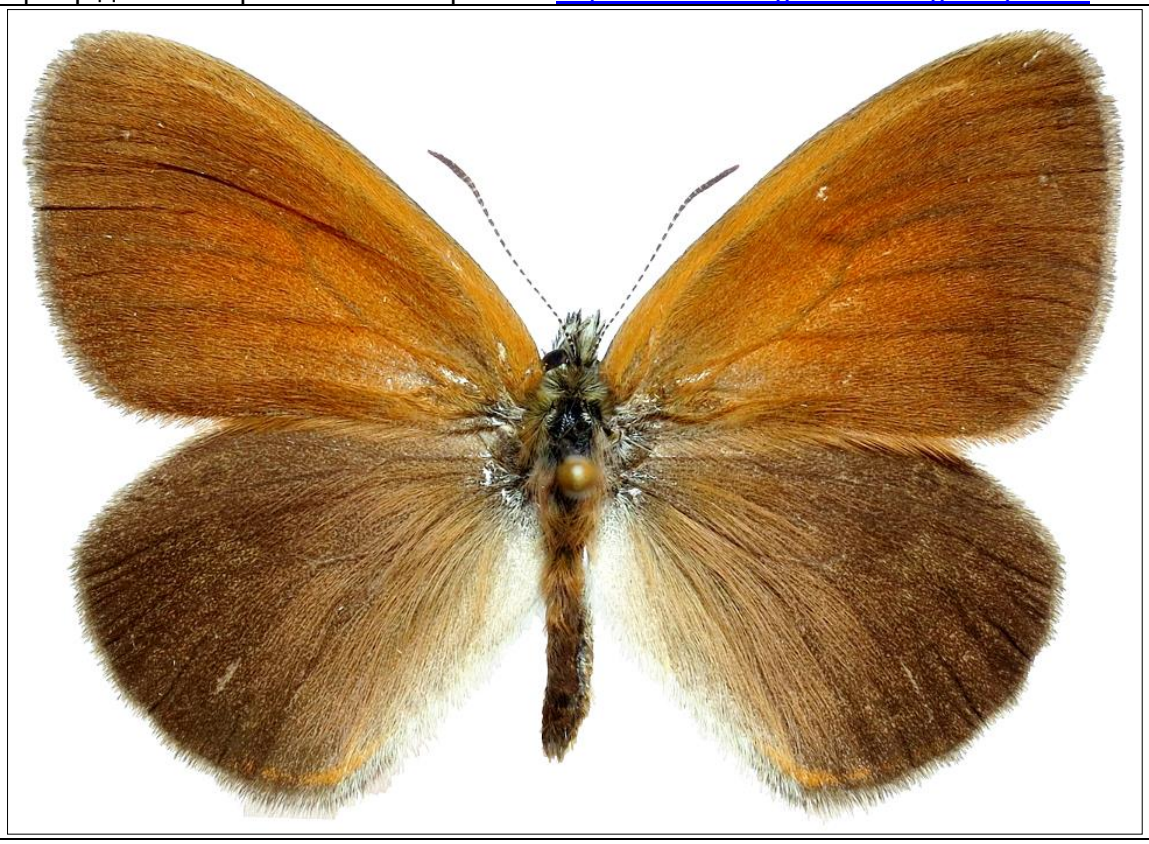

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Угринів Верхній, Драгомирчани, Стебник, Лисець, Тисменичани, Хотінь і Красне біля Калуша. У другій половині червня і в липні (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні поширений повсюдно, крім південної частини Лісостепу і Степу. Трапляєтьсяв різноманітних біотопах, від вологих лук та боліт до сухих лісових галявин.

Метелик з розмахом крил 28-35 мм; статевий диморфізм: самці зверху обнобарвін темно-брунатні, у самиць передні крила жовто-брунатні.

Період льоту: від початку червня (на півдні від кінця травня) до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: тонконіг лучний (*Poa pratensis*), куцоніжка лісова (*Brachypodium silvaticum*), гребенячка звичайна (*Cynosurus crastatus*), трясучка середня (*Briza media*), перлівки (*Melica ciliata*, *M. nutans*), стоколос лучний (*Bromus erectus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні, за винятком Криму, номінативний підвид; кримська гірська популяція описана під назвою *korshunovi* Nekrutenko, 1978. У старих працях вид наводився під назвами *iphis* [Denis & Schiffermuller], *amyntas* Poda та *mandane* Kirby.

***Coenonympha pamphilus* (Linnaeus, 1758) – Сінниця звичайна**
(= *Coenonympha Pamphilus* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4539

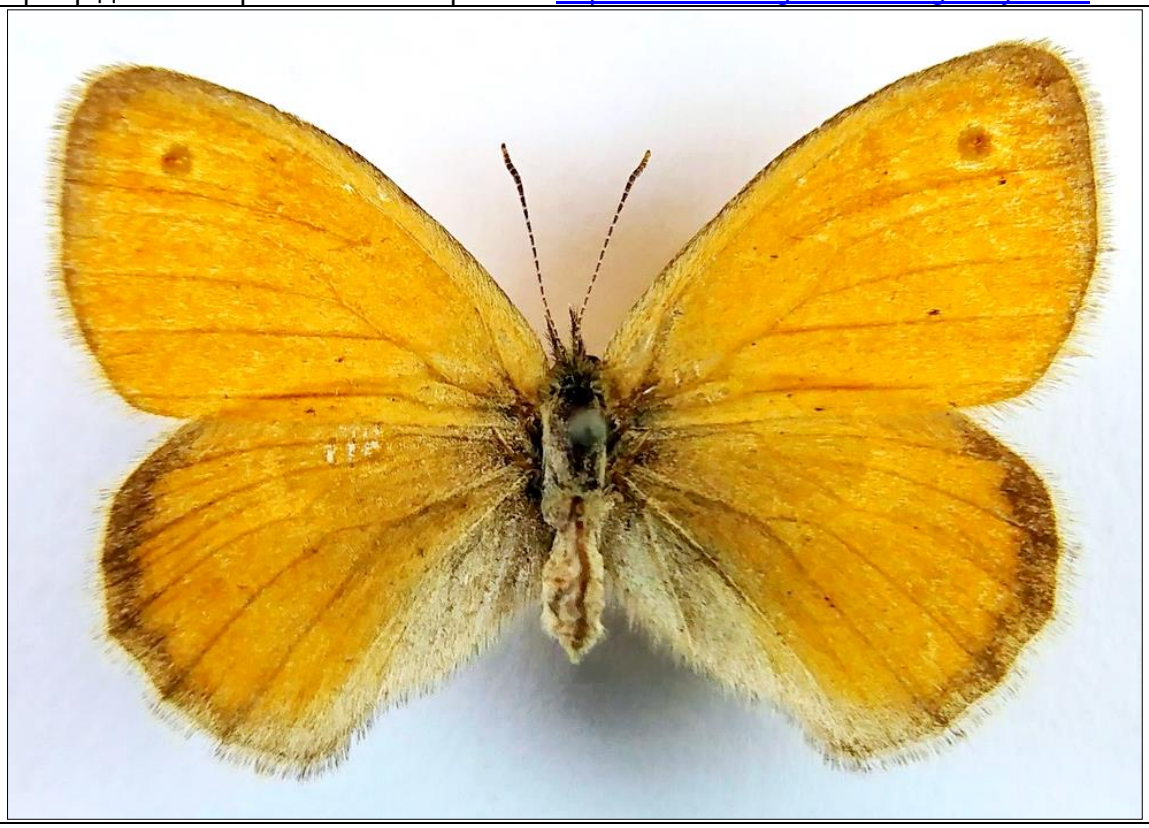

Від травня аждо вересня (у двох або навіть трьох поколіннях) на луках всюди дуже масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно. Трапляється у різноманітних трав’янистих місцях, іноді в населених пунктах.

Метелик з розмахом крил 23-33 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півночі від травня до середини червня та в липні-вересні, у двох поколіннях, на півдні – від кінця квітня до жовтня, у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: пахуча трава (*Anthoxanthum*), тонконоги (*Poa*), костриці (*Festuca*), грястиці (*Dactylis*), мичка (*Nardus stricta*), куцоніжки (*Brachypodium*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. Вид проявляє значну індивідуальну та сезонну мінливість; так, 2-е та 3-є покоління на півдні досить значно відрізняється від особин 1-го покоління і належить до f. *lyllus* Esper.

Рід Aphantopus Wallengren, 1853

***Aphantopus hyperantus* (Linnaeus, 1758) – Очняк квітковий**

(= *Epinephele hyperanthus* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4547

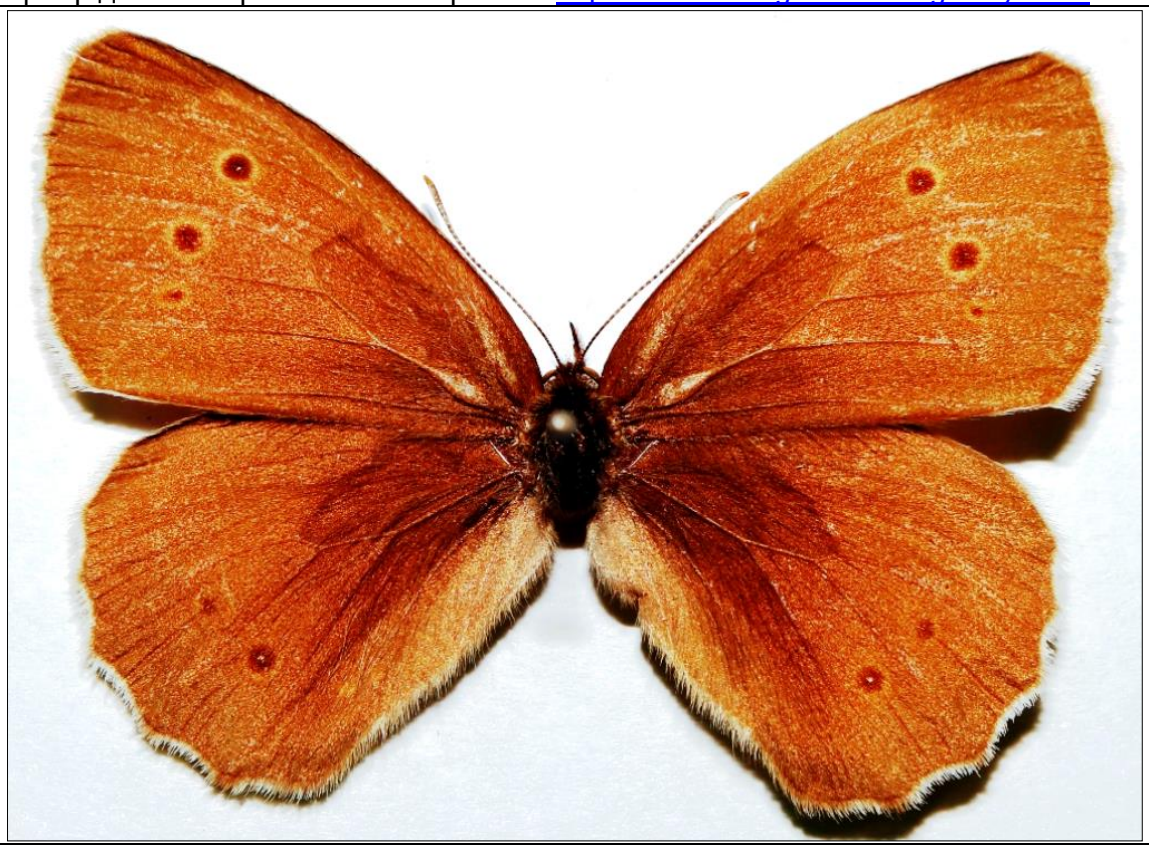

Дещо раніше появляється, а швидше зникає, ніж *Maniola jurtina* (L.). Також дуже масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім посушливих степових теренів. Трапляється в лісах, гаях, садах та парках.

Метелик з розмахом крил 30-42 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: середина червня-кінець серпня, іноді до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: куцоніжки (*Brachypodium sylvaticum*, *B. pinnatum*), тимофіївка (*Phleum pratense*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), костриця червона (*Festuca rubra*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), гребенячка звичайна (*Cynosurus cristatus*), тонконоги (*Poa pratensis*, *P. annua*, *P. nemoralis*), осоки (*Carex hirta*, *C. brizoides*, *C. panacea*, *C. leporina*), мітлиці (*Agrostis*), просянка розкидиста (*Milium effusum*), житняки (*Agropyron*), солодники (*Holcus lanatus*, *H. mollis*), щучник дернистий (*Deschampsia cespitosa*), мазявка синя (*Molinia caerulea*), райґрас французький (*Arrhenatherum elatius*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього слід відносити описаний з Криму (Симферополь) *krymaeus* Obraztsov, 1936.

Рід Melanargia Meigen, 1828

***Melanargia galathea* Linnaeus, 1758 – Мереживниця Галатея**

(= *Melanargia Galatea* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4541

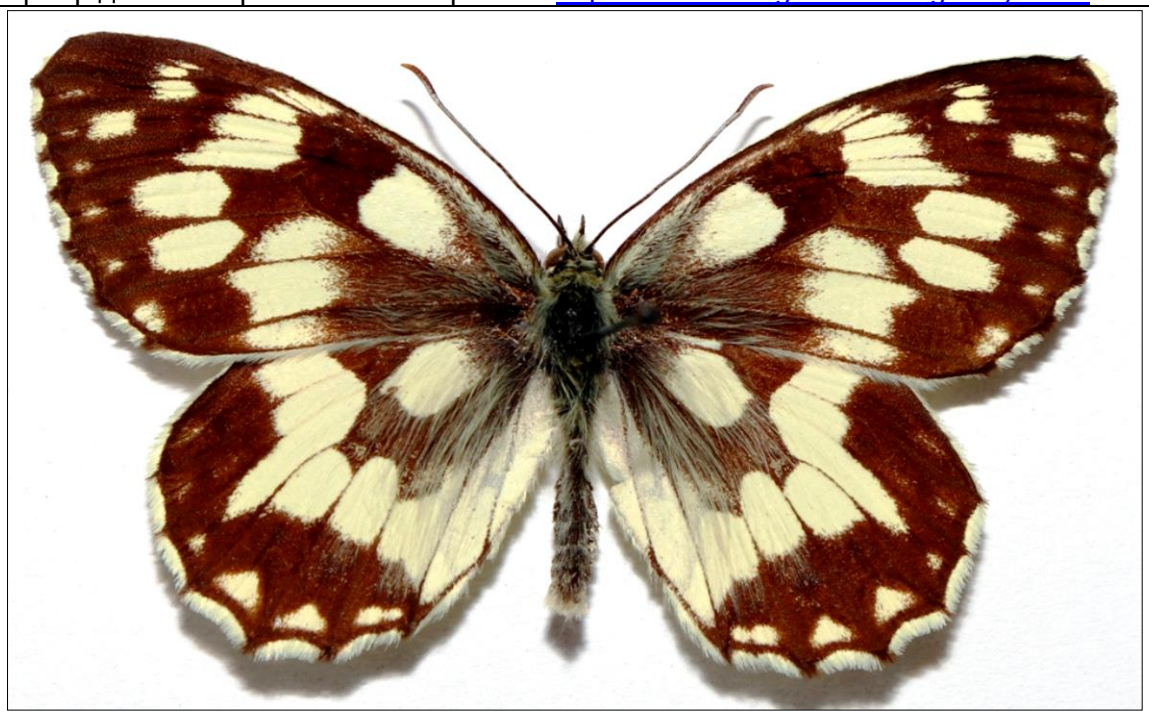

Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Вовчинець, Підлужжя, Черніїв, Пациків, Стебник, Тисменичани, Хотінь біля Калуша, Красне біля Калуша … Дуже масовий в липні (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи, південно-Західної Азії. В Україні повсюдно, трапляється в місцях з трав’янистою рослинністю.

Метелик з розмахом крил 44-54 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: тимофіївки (*Phleum*), тонконоги (*Poa trivialis*, *P. annua*), житняки (*Agropyron*), куцоніжки (*Brachypodium pinnatum*, *B. sylvaticum*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), мітлиці (*Agrostis*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), мазявка синя (Molinia *caerulea*), костриці (*Festuca rubra*, *F. ovina*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид, до якого слід відносити і ssp. *convena* Fruhstorfer, 1917, описаний з Керчі (Крим).

Рід Satyrus Latreille, 1810

***Satyrus dryas* Scopoli, 1763 – Сатир Дріада**

(= *Satyrus Dryas* Scop. (*Phaedra* L.): Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4548

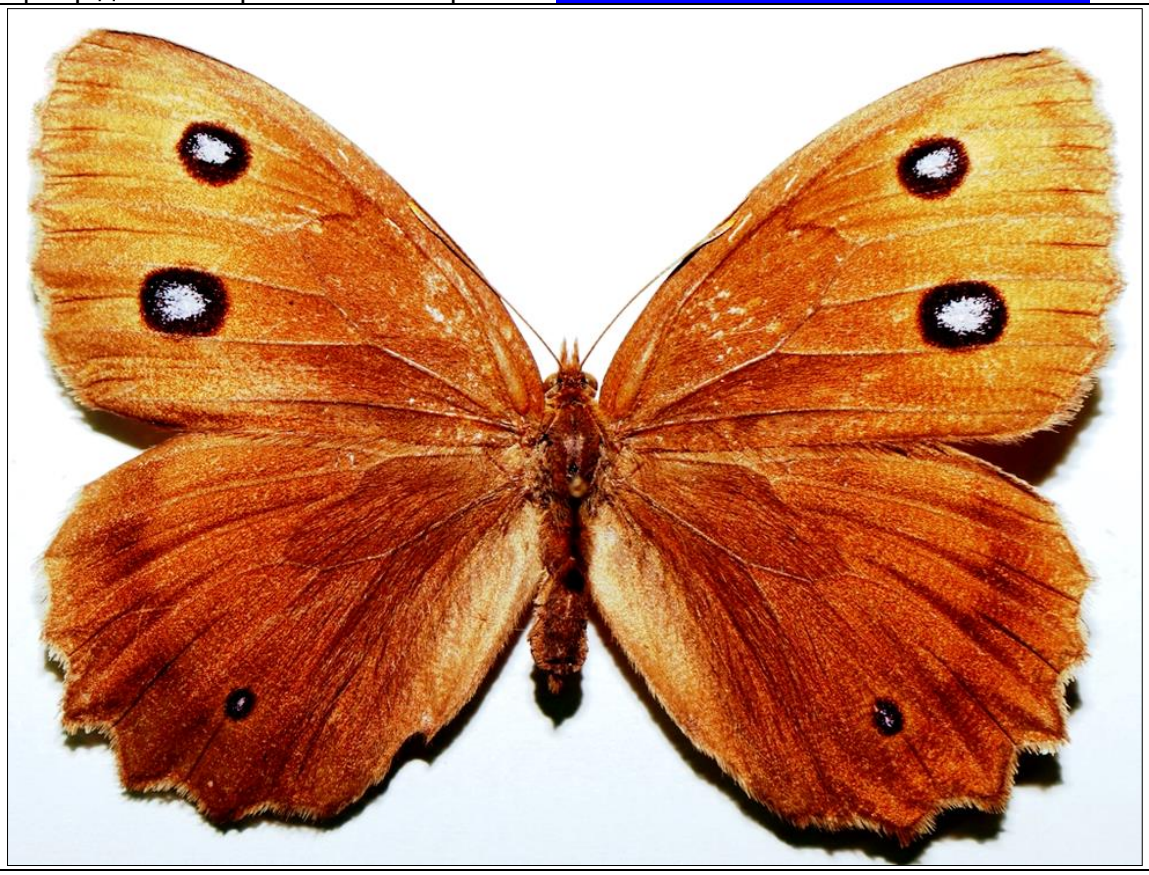

Пасічна, Загвіздя, Стебник біля Лисця (у діброві і березняку), Тисменичани (у діброві Лукавець і в березняку Погорільці). У кінці липня, на початку серпня нерідкісний. [В оклицях Львова часто дуже численний, також в Більчу біля Заліщик] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні поширений повсюдно, крім високогір’я Карпат та посушливих степових теренів. Трапляється на лісових галявинах, степових та кам’янистих ділянках, серед чагарникової рослинності.

Метелик з розмахом крил 50-70 мм; статевий диморфізм: самиці більші від самців та мають світліше забарвлення.

Період льоту: з кінця червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: райграс французький (*Arrhenatherum elatius*), мазявка синя (*Molinia coerulea*), куничник наземний (*Calamagrostis epigejos*), грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), стоколос лучний (*Bromus erectus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього відноситься описаний з околиць Києва *zhicharevi* Krulikovsky, 1926.

Рід Hipparchia Fabricius, 1807

***Hipparchia hermione* (Linnaeus, 1764) – Сатир герміона**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4552

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Південно-Західна та Середня Європа, південна Скандинавія, Атлаські гори в північній Африці. В Україні поширений у Львівській, Рівненській, Чернівецькій, Хмельницькій, Житомирській, Київській та Чернігівській областях, але дуже локально. Трапляється на сухих лісових галявинах, переважно в соснових лісах.

Метелик з розмахом крил 55-63 мм; статевий диморфізм: крила самиць більш округлі, стрічка зверху крил виразніша й світліша.

Період льоту: від кінця червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: куцоніжки (*Brachypodium silvaticum*, *B. pinnatum*), костриці (*Festuca rubra*, *F. ovina*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; в деяких публікаціях наводився під назвою *hermione* Linné.

***Hipparchia semele* (Linnaeus, 1758) – Сатир боровий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4553

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: Західна та Центральна Європа, крім крайніх північних та південних частин. В Україні поширений повсюдно на Поліссі, в лісостепу та Передкарпатті. Трапляється на сухих лісових галявинах, переважно в соснових лісах.

Метелик з розмахом крил 46-59 мм; статевий диморфізм: самиці більші, мають чіткішу світлу стрічку зверху крил, самці з чіткими андроконіальними полями на передніх крилах.

Період льоту: з середини-кінця червня до середини серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: грястиця звичайна (*Dactylis glomerata*), костриця овеча (*Festuca ovina*), тимофіївка степова (*Phleum phleoides*), аїра (*Aira*), житняки (*Agropyron*), стоколос лучний (*Bromus erectus*), трясучка середня (*Briza media*), пажитниця звичайна (*Lolium perenne*), тонконіг лучний (*Poa pratensis*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; підвид *cadmus* Fruhstorfer, 1908 (описаний з Швейцарії), до якого іноді відносять українські популяції, не відрізняєтьсявід номінативного підвиду. Систематичне положення популяцій з Донецької та Луганської областей потребує уточнення, можливо вони відносяться до *volgensis* Mazochin-Porshniakov, 1952, який одними авторами вважається самостійним видом, а іншими – підвидом виду *Hipparchia pellucida* (Stauder, 1923).

Рід Apatura fabricius, 1807

***Apatura ilia* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Мінливець малий**

(= *Apatura Ilia* SV.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4483

Трапляється не часто, натомість відміна *Clytie* SV. майже що року є численно. Літає в липні. Івано-Франківськ, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Пациків, Лисець, Черніїв, Хотінь і Красне біля Калуша. Метелик з приємністю сідає на дорогах з болотом, біля калюж, куп гною … де насичується вологою. Часто літає і на вулицях міста (бачив його декілька разів як літав на ринку Івано-Франківська). Мінливці перед 7-ою ранку такі обтяжені, що часом даються зловити руками – пізніше однак літають надзвичайно швидко, кружляючи біля верхівок дерев і сідаючи високо на гілках (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа, крім крайніх північних та південних теренів, помірний та субтропічний пояси Східної Азії. В Україні повсюдно, за винятком високогір’я Карпат, посушливих районів степової зони, Криму. Трапляється в листяних та мішаних лісах, на лісостепових ділянках, часто в садах, парках і населених пунктах.

Метелик з розмахом крил 64-70 мм; статевий диморфізм: самиці без фіолетового полиску зверху.

Період льоту: червень-кінець липня, на півдні та іноді в теплі роки на півночі з’являється нечисленне 2-е покоління в серпні-вересні.

Кормові рослини гусені: осика (*Populus tremula*), тополі (*Populus alba*, *P. nigra*), верби (*Salix alba*, *S. caprea*, *S. rosmanifolia*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Українські популяції відносяться до номінативного підвиду; до нього ж відноситься і описаний із Змієва Харківської області підвид *carueli* Le Moult, 1947. В одних і тих же популяціях разом зустрічаються дві форми, перша з білими «віконцями» зверху крил, друга з жовтими; остання відома під назвою f. *clyte* [Denis & Schiffermuller], 1775.

***Apatura iris* (Linnaeus, 1758) – Мінливець великий**
(= *Apatura iris* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2903

Павелче, Угринів Верхній, Пасічна. У липні рідкісний. [біля Львова наприклад у Кривчицях, Лисиничах, Винниках, Білогорщі у деякі роки наприклад 1859, 1862, 1863, 1872 траплявся трохи частіше – але звичайно тільки поодиноко; біля Дрогобича] (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа, крім крайніх північних та південних теренів, помірний та субтропічний пояси СхідноїАзії. В Україні повсюдно, за винятком степової зони та Криму. Трапляється в листяних та мішаних лісах.

Метелик з розмахом крил 60-70, самиць 69-80 мм; статевий диморфізм: самиці без фіолетового полиску зверху.

Період льоту: від середини-кінця червня до початку серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: верби (*Salix caprea*, *S. cinerea*, *S. alba*, *S. aurita*), осика (*Populus tremula*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Limenitis Fabricius, 1807

***Limenitis populi* (Linnaeus, 1758) – Стрічкар тополевий**

(= *Limenitis Populi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2902

В Івано-Франківську рідкісний. Лише декілька особин в одному з парків міста, у середині червня. У лісах мені не трапився, хоча не бракує осики (*Populus tremula*), якою живиться гусениця цього виду. [Біля Львова: Голоско, Кривчиці, Лисиничі, Винники, Білогорща, Івано-Франкове – у деякі роки наприклад 1859, 1862, 1878 численний – літає полісових дорогах або шляхах поблизу лісів, де кружляє часом товплячись біля мокрих місць і часто сідає на болоті або також фекаліях, так само як і мінливі, що пізніше (у липні) появляються] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім степової зони та Криму. Трапляється в листяних та мішаних лісах.

Метелик з розмахом крил 57-83 мм; статевий диморфізм: самці дрібніші від самиць та мають більш вузьку білу стрічку зверху крил. Серед нормально забарвлених самців іноді трапляються особини, в яких білі плями зверху крил відсутні (f. *tremulae* Esper).

Період льоту: від кінця травня до середини (кінця) липня, одне покоління.

Кормові рослини гусені:осика (*Populus tremula*), тополі (*Populus nigra*, *P. alba*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид, до нього відноситься і описаний з Чернівецької області підвид *bucoviensis* Hormuzaki, 1897.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Ladoga Moore, 1898

***Ladoga camilla* (Linnaeus, 1764) – Стрічкар Камілла**

(= *Limenitis Sibylia* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4485

Вовчинець. У липні, але тільки у першій половині липня ловляться особини чисті. З приємність сідає на вищі гілки дерев. Гусениця на *Lonicera xylosteum*. [У Галичині належить до рідкісніших видів. Декілька особин зловив у середині липня також в гаю між Закомар’ям і Підлиссям біля Бродів] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи та Східної Азії. В Україні повсюдно, крім безлісних ділянок у степовій зоні та Криму. Трапляється на галявинах, просіках у листяних та мішаних лісах, серед чагарникового рідколісся, іноді в окультурених ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 52-60 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: з початку червня до середини серпня, одне покоління (дані про друге покоління потребують перевірки).

Кормові рослини гусені: деревники (*Lonicera xylosteum*, *L. tatarica*, *L. caprifolium*), білоягідник прирічковий (*Symphoricarpus rivularis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; у старих працях наводився під назвами *populi minor* Hoffmannsegg та *sibilla* auct.

Фото: http://surl.li/meqsp

Рід Neptis Fabricius, 1807

***Neptis rivularis* (Scopoli, 1763) – Строкатка річкова**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4488

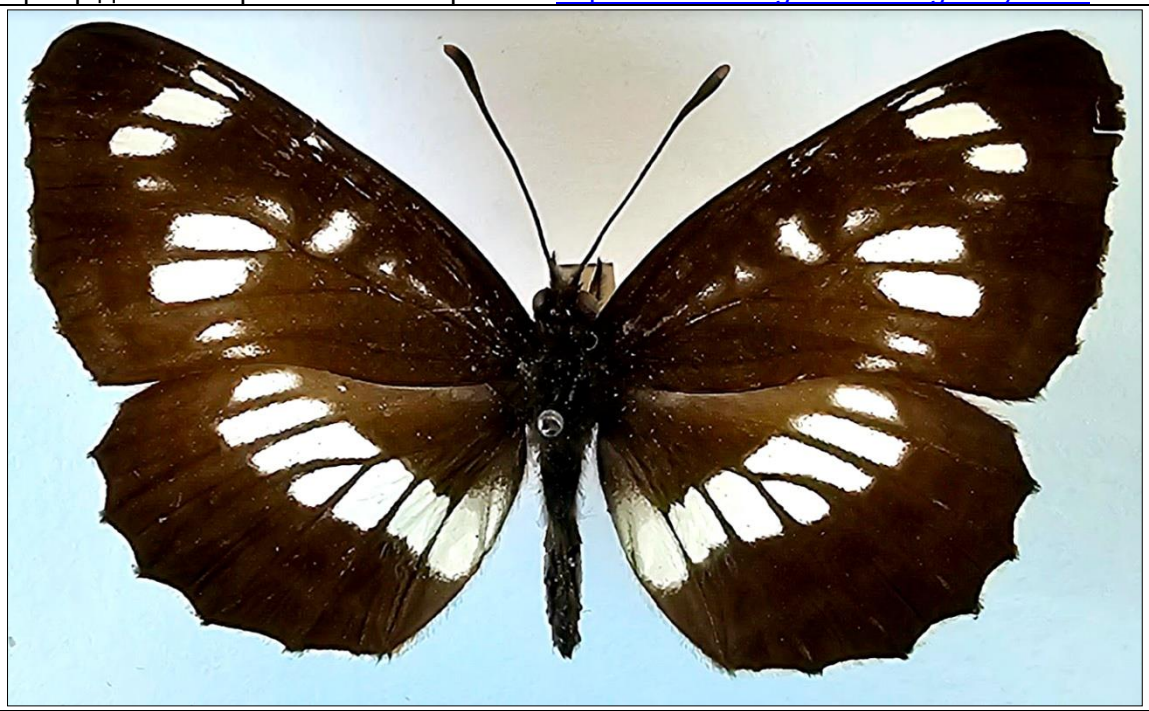

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширення: середня, південні частини Центральної та Східної Європи, помірний пояс Азії, Південно-Східна Азія. В Україні повсюдно, крім безлісних ділянок в степовій зоні та деяких північних районів Полісся (ймовірне поширення). Трапляється на галявинах, просіках у листяних лісах, серед чагарникового рідколісся.

Метелик з розмахом крил 40-50 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від кінця травня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: таволги (*Spirea chamaedryfolia*, *S. salacafolia*, *S. hypericifolia*), таволжник звичайний (*Aruncus vulgaris*), гадючник оголений (*Filipendula denudata*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. У старих працях наводився під назвами *lucilla* auct. та *coenobita* auct.

***Neptis sappho* (Pallas, 1771) – Строкатка Сапфо**
(= *Neptis Aceris* E.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4487

Вовчинець, Гринівці. Кінець травня, початок червня – кінець липня, початок серпня. У деякі роки (1886) траплявся часто. У полудні буяє чудовим, плаваючим польотом біля крон дерев, час від часу високо сідаючи на гілках. [Біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Винники, Голоско; - біля Коломиї: Матіївці] (Werchratski, 1893).

Поширення: середня, південні частини Центральної та Східної Європи, помірний пояс Азії, Південно-Східна Азія. В Україні повсюдно, крім безлісних степових ділянок та Криму. На Полісся дуже локально, відомий лише з Волинської та Житомирської областей. Трапляється на галявинах, просіках у листяних лісах, серед чагарникового рідколісся.

Метелик з розмахом крил 44-48 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: з травня (на півдні з кінця квітня) до кінця серпня (вересня), два покоління.

Кормові рослини гусені: таволги (*Spirea*), горошки (*Vicia*), дерезняки (*Caragana*), чини (*Lathyrus vernus*, *L. niger*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; у старих працях наводився під назвами *aceris* Esper та *hylas* auct.

Рід Vanessa Fabricius, 1807

***Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758) – Сонцевик адмірал**

(= *Vanessa atalanta* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4495

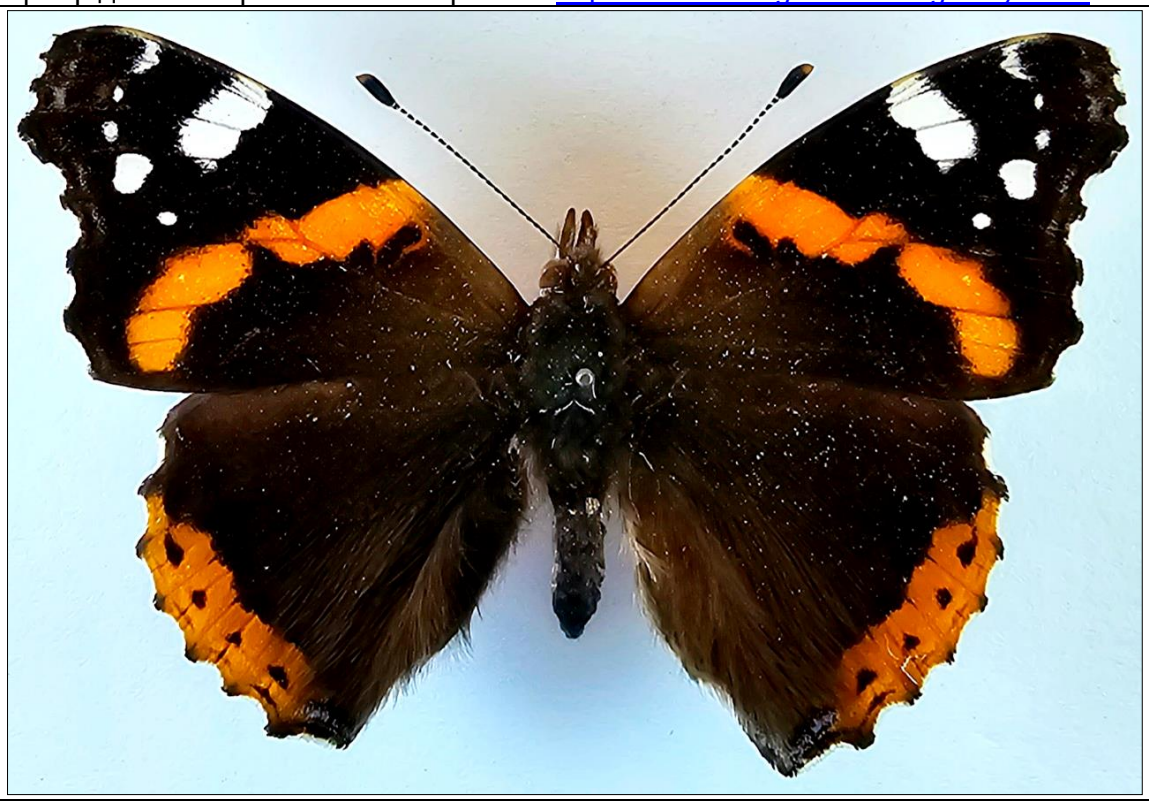

Івано-Франківськ і околиці. Квітень (особини які перезимували), липень і вересень. Гусениця на кропиві (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика. В Україні повсюдно. Мігрант.

Метелик з розмахом крил 50-60 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту на півдні протягом усієї теплої пори року, на півночі та у високогірних районах – від кінця чевня до жовтня; на півдні у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica dioica*, *U. urens*), помури (*Parietaria officinalis*, *P. diffusa*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Vanessa Fabricius, 1807

***Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758) – Сонцевик будяковий**

(= *Vanessa cardui* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4494

Всюди дуже масовий у двох поколіннях у липні і у вересні. Особини які перезимували трапляються у кінці квітня і у травні. Гусениці живляться на осоті польовому (*Cirsium arvense*) у скріплених павутиною листках (Werchratski, 1893).

Поширення: увесь світ, крім Південної Америки. В Україні повсюдно. Мігрант.

Метелик з розмахом крил 47-65 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півдні протягом усієї теплої пори року, на півночі та у високогірних районах – від кінця чевня до жовтня; на півдні два-чотири покоління.

Кормові рослини гусені: будяки (*Carduus*), горошки (*Vicia*), стручкові (*Fabaceae*), капустуваті (*Brassicaceae*), калачики (*Malva*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. В окремі роки в південних областях трапляються масові розмноження.

Рід Aglais Dalman, 1816

***Aglais io* (Linnaeus, 1758) – Сонцевик павичеве око**

(= *Vanessa io* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4493

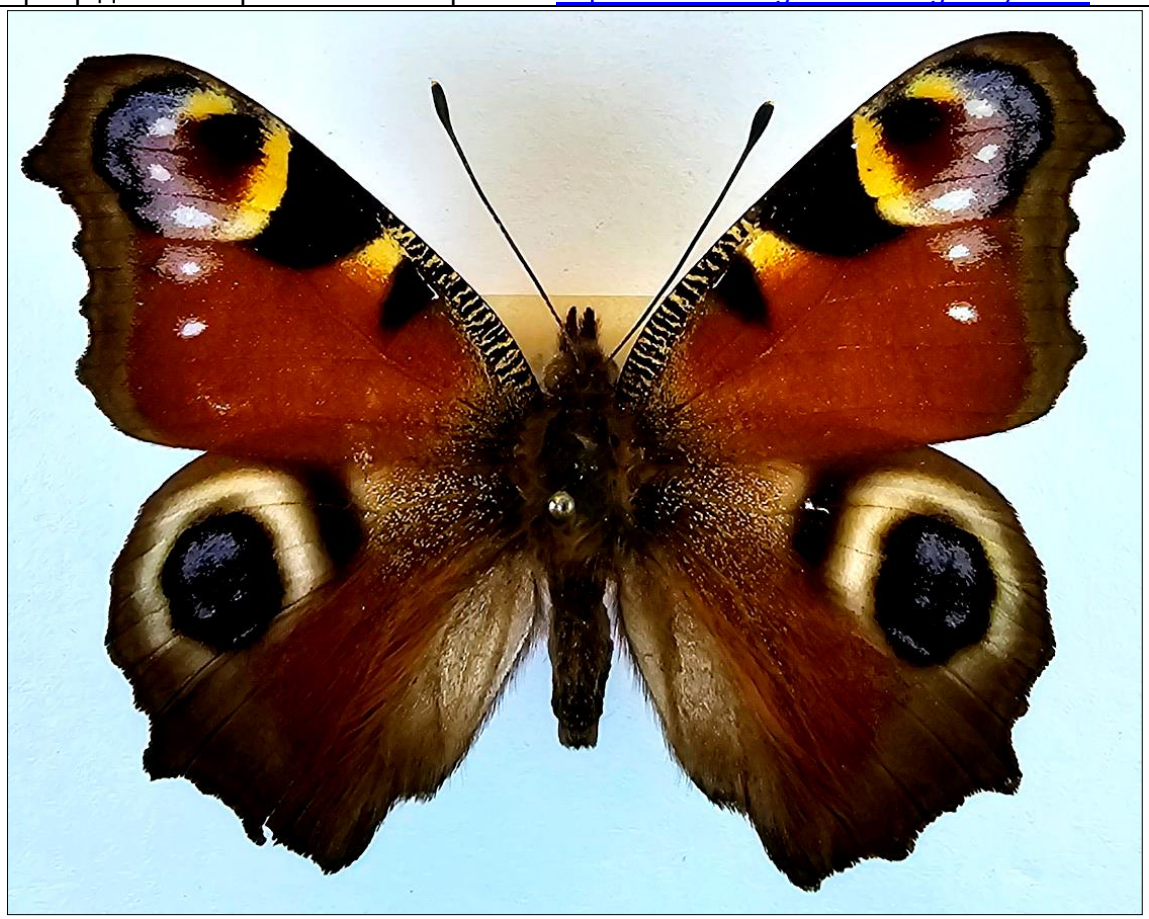

Івано-Франківськ, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Рибне, Угринів Верхній, Угринів Нижній, Пациків, Угорники, Лисець, Стебник, Богородчани, Тисменичани. У квітні і перші дні травня – в другій половині липня і перших днях серпня, - у вересні. Гусениця живиться на кропиві (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Європи, помірний пояс Азії. В Україні повсюдно. Мігрант. Трапляється в різноманітних місцях: від скелястих гірських ділянок, степі, лісів до окультурених ландшафтів та населених пунктів.

Метелик з розмахом крил 45-62 мм; статевий диморфізм невиразний.

Періодльоту: від кінця червня до травня наступного року (зимує метелик), одне покоління; на півдні два покоління.

Кормові рослини гусені: кропива дводомна (*Urtica dioica*), помур лікарський (*Parietaria officinalis*), хміль звичайний (*Humulus lupulus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Aglais Dalman, 1816

***Aglais urticae* (Linnaeus, 1758) – Сонцевик кропив'яний**

(= *Vanessa urticae* L.: Werchratski, 1893**)**

Центр даних "Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4492

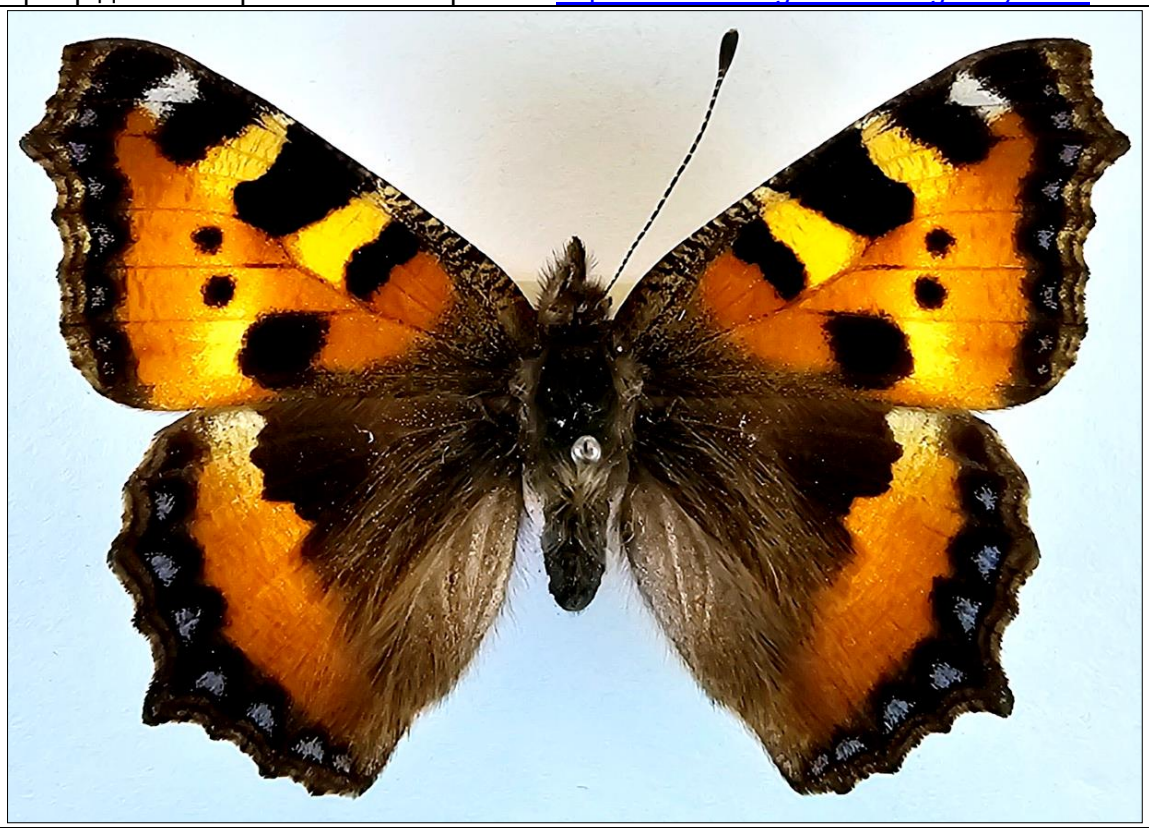

Майже такий же масовий, як і *Nymphalis polychloros* (L.). У Кількох поколіннях від квітня (особини що перезимували) аж до пізньої осені. Гусениці на кропиві, у молодому віці утворюють гнізда (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа, помірний пояс Азії. В Україні повсюдно. Трапляється в різних біотопах, нерідко в окультурених ландшафтах.

Метелик з розмахом крил 40-53 мм% статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півночі з червня до травня наступного року (зимує метелик), одне покоління; на півдні попадається від березня до жовтня-листопада без перерви у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica dioica*, *U. urens*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Polygonia Hübner, 1819

***Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758) – Щербатка с-біле**

(= *Vanessa c album* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4491

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, Угринів Верхній, Павелче, Загвіздя, Пациків … У квітні – у другій половині липня і в серпні – під кінець вересня, у жовтні. Осінні особини зимують і появляються на наступну весну (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних теренів. В Україні повсюдно. Трапляється в різноманітних місцях, переважно на галявинах у листяних та мішаних лісах.

Метелик з розмахом крил 40-52 мм; статевий диморфізм невиразний.

Періодльоту: у крайніх північних районах та в горах від кінця червня до травня (початок червня) настпуного року (зимує метелик), одне покоління; далі на південь попадається від березня до жовтня-листопада без перерви у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: кропива дводомна (*Urtica dioica*), верби (*Salix caprea*, *S. alba*), хміль звичайний (*Humulus lupulus*), смородини (*Ribes nigrum*, *R. rubrum*), в’язи (*Ulmus glabra*, *U. minor*, *U. laevis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Araschnia Hübner, 1819

***Araschnia levana* (Linnaeus, 1758) – Сонцевичок змінний**

(= *Vanessa Levana* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4496

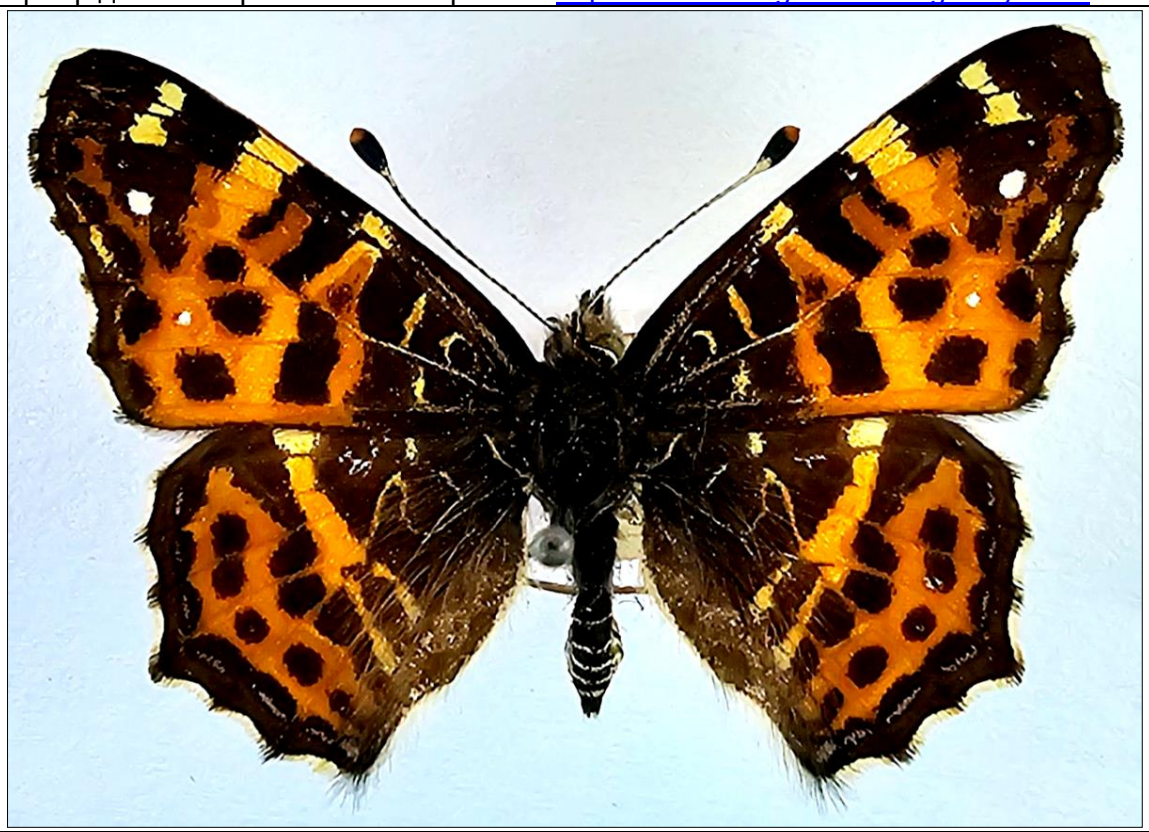

Івано-Франківськ, в городах; Пасічна, Павелче, Крехівці, Пациків, Лисець, Стебник, Бурштин, Хотінь біля Калуша. Зі всіх русалок тут найменш численний. У травні – друге покоління (var. *Prorsa* L.) в другій половині липня і в серпні (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім посушливих степових теренів та Криму. Трапляється в різноманітних місцях, зокрема в садах, на городах та в населених пунктах.

Метелик з розмахом крил 28-39 мм; статевий диморфізм невиразний; метелики весняного покоління зверху жовто-брунатні, літнього (f. *prorsa* L.) – темно-бурі, літньо-осіннього (f. *porima* O.) – проміжними ознаками.

Період льоту: на півночі від кінця квітня до початку червня та від кінця червня до серпня; на півдні від кінця березня до вересня.

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica dioica*, *U. urens*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Nymphalis Kluk, 1780

***Nymphalis antiopa* (Linnaeus, 1758) – Жалібниця**

(= *Vanessa antiopa* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4341

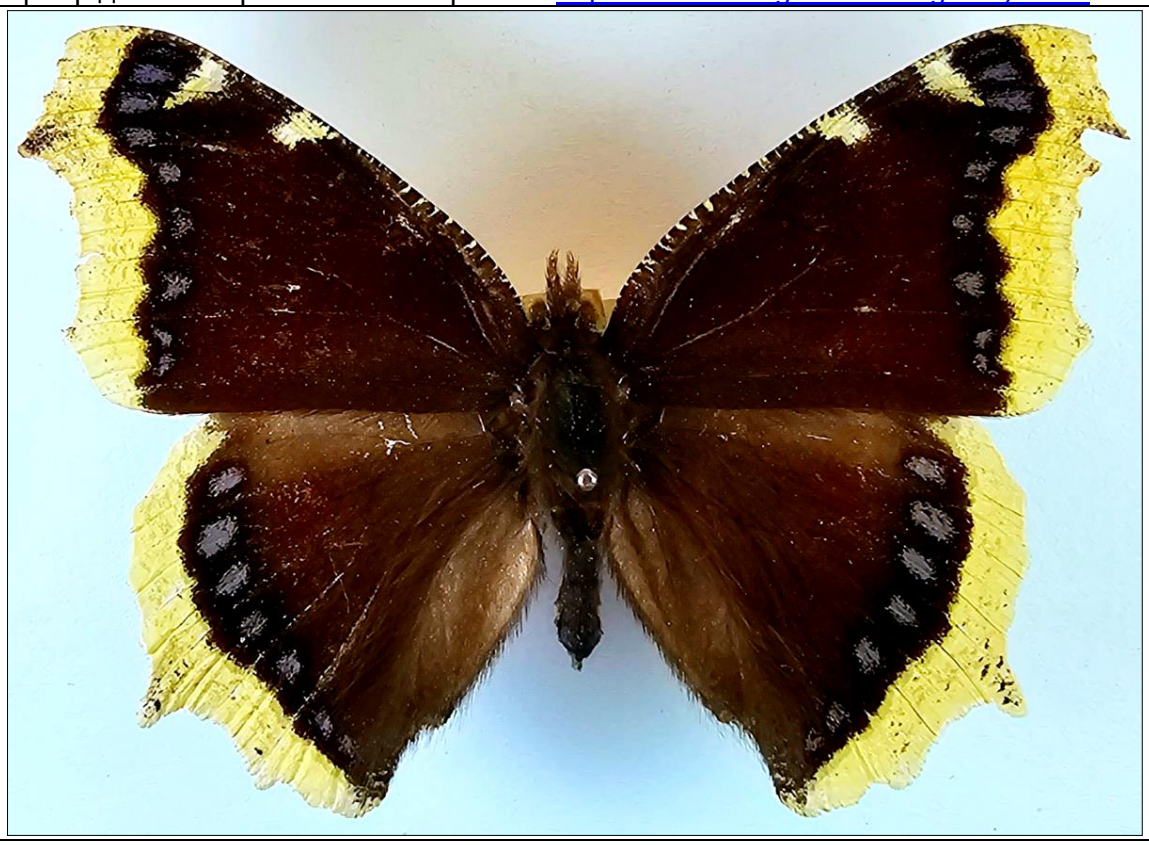

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Пациків, Лисець, Стебник, Тисменичани. Квітень, травень (особини які перезимували) – друга половина липня, серпень, вересень. Охоче сідає на пні дерев, зокрема беріз, особливо на потрісканій корі у місцях де витікає сік (оскола). Гусениці на березах і вербах (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Голарктики. В Україні повсюдно, крім безлісних ділянок степової зони та Криму. Трапляється в листяних та мішаних лісах, іноді в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 50-76 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від липня до кінця травня (в Карпатах до початку червня) наступного року (зимує метелик), одне покоління.

Кормові рослини гусені: берези (*Betula*), в’язи (*Ulmus*), верби (*Salix alba*, *S. cinerea*, *S. caprea*, *S. aurita*, *S. viminalis*), тополі (*Populus nigra*, *P. alba*), осика (*Populus tremula*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Nymphalis polychloros* (Linnaeus, 1758) – Сонцевик рябий**
(= *Vanessa polychloros* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4490

Наймасовіший у нас сонцевик. З особливим уподобанням сідає на пнях дерев, оособливо верб на освітленій сонячними променями стороні і з приємністю вигрівається напереміну розкриваючи і стуляючи крила. Квітень, травень (особини які перезимували) – липень, серпень, жовтень. Гусениці дуже численні у червні на фруктових деревах і вербах (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна Палеарктика, крім північних частин. В Україні повсюдно, крім степів, солончаків та інших безлісних ландшафтів, куди, однак, може мігрувати.

Метелик з розмахом крил 55-64 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: відлипня до кінця травня (у Карпатах до початку червня) наступного року (зимує метелик), одне покоління.

Кормові рослини гусені: осика (*Populus tremula*), тополі (*Populus nigra*, *P. alba*), карагач (*Ulmus glabra*), верби (*Salix caprea*, *S. alba*, *S. viminalis*), черешні (*Cerasus*), сливи (*Prunus*), черемха звичайна (*Padus avium*), груші (*Pyrus*), яблуні (*Malus*), берека (*Sorbus torminalis*), глід одно маточковий (*Crataegus monogyna*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Nymphalis xanthomelas* (Denis & Schiffermüller) 1775 – Сонцевик чорно-рудий**
(= *Vanessa xanthomelas* Esp.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4489

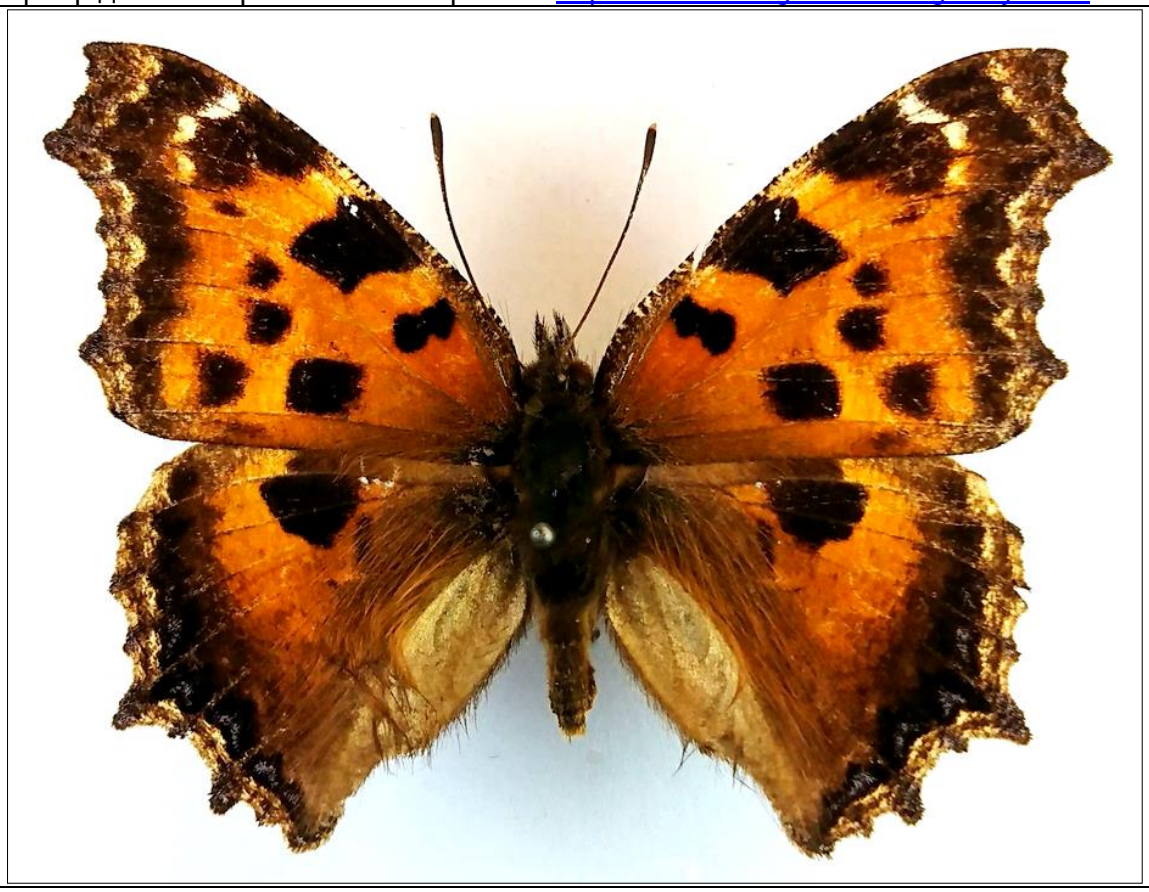

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, Пациків, Підпечери. Трапляється не часто. Чисті, чудові особини під кінець червня і у перші дні липня (23/6 – 7/7); декілька особин, які перезимували, у кінці квітня, на початку травня. [біля Львова: Кривчиці, Голоско; біля Ряшева на «Лисій Горі», де знайшов у лозах, що заростають береги річки Віслок два гнізда гусениць у перші дні червня 1891 р. Утримання гусениць легке: годував їх вдома листям *Salix fragilis*] (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та південно-західних частин. В Україні повсюдно, за винятком безлісних ділянок. Трапляється в листяних та мішаних лісах, іноді в садах та парках.

Метелик з розмахом крил 50-67 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від липня до кінця травня (у Карпатах до початку червня) наступного року (зимує метелик), одне покоління.

Кормові рослини гусені: тополі (*Populus*), верби (*Salix caprea*, *S. alba*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Euphydryas Scudder, 1872

***Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758) – Рябець Матурна**

(= *Melitaea Maturna* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4499

Пасічна, Павелче, Микитинці, Пациків («на Чорнім»). Вражаючий цей вид звичайно трапляється нечисленно. У червні. Любить сідати на кущі. Метелик набагато рідкісніший від гусениці, часто вже зараженої. Гусениця чорна з широким, перериваним сірчано-жовтим паском на спині і смугою такого ж кольору по боках, і чорними ніби-шипами. У травні доросла на різних низьких рослинах і кущах. Декілька разів знайшов її також відпочиваючою на пнях буків і грабів (наприклад у Павелчу) або дубів (у Микитинцях). Вдома вигодовував їх листям ясена (*Fraxinus excelsior*). Гусениці, якщо не є заражені, прості до вигодовування. Лялечку не потрібно відривати від місця до якого прикріплена, бо у протилежному випадку метелики звичайно виходять з неправильно сформованими крилами. [Біля Дрогобича: Гиравка] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики, крім крайніх західних та східних частин. В Україні повсюдно, за винятком високогір'я Карпат, безлісних ділянок у степовій зоні та Криму. Трапляється на галявинах листяних лісів, у гаях.

Метелик: розмах крил 36-46 мм; статевий диморфізм: самиці більші від самців, мають більш округлі крила.

Період льоту: від кінця травня до липня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: осика (*Populus tremula*), вероніки (*Veronica chamaedryas*, *V. longifolia*), подорожник ланцетуватий (*Plantago lanceolata*), деревник звичайний (*Lonicera xylosteum*), верба козяча (*Salix caprea*), чорниця (*Vaccinium myrtillus*), ясени (*Fraxinus excelsior*, *F. angustifolia*), калина звичайна (*Viburnum opulus*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Euphydryas aurinia* (Rottemburg, 1775) – Рябець Авринія**
(= *Melitaea artemis* S.V.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4497

Драгомирчани, Павелче, Пасічна, Загвіздя. Поодиноко. Останні дні травня і перша половина червня (29/5 – 10/6). Пізніше зловлені особини (найпізніше ловив метелика 3/7) є злітані. [Біля Львова поодиноко; хоч у Білогорщі у деякі роки (1862, 1863, 1872, 1876) дуже численний. Також в околицях Дрогобича (Східниця) численний] (Werchratski, 1893).

Поширення: Західна та Центральна Палеарктика, крім північних та південних частин. В Україні відомий із західних та північних областей, на півдні знайдений в Одеській, Кіровоградській, Донецькій та Луганській областях, на сході Харківської області. На півночі та в Карпатах трапляється на луках, вологих лісових галявинах, на півдні тримається відкритих зволожених ділянок серед степу, а також вапнякових та кам'янистих схилів.

Метелик: ро змах крил 34-46 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: травень-липень, одне покоління.

Кормові рослини гусені: комонник лучний (*Succisa pratensis*), волошка коростянкова (*Centaurea scabiosa*), деревники (*Lonicera*), скабіоза голубина (*Scabiosa columbaria*), тирличі (*Gentiana verna*, *G. lutea*, *G. acaulis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Північноукраїнські популяції наближаються до середньоєвропейського номінативного підвиду (синоніми: *artemis* [Denis & Schiffermiiller], 1775, описаний з околиць Відня, Австрія (раніше наводився для України) та *volhynica* Księżopolski, 1912, описаний з Житомирської області: с. Бистри). Особини з південного сходу наближаються до балканських, малоазійських та поволзьких (можливо це ssp. *sareptensis* Staudinger, 1871, описаний із Сарепти (нині Красноармєйськ) Волгоградської області, Російська Федерація).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

***Melitaea cinxia* Linnaeus, 1758 – Рябець рудий**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4501

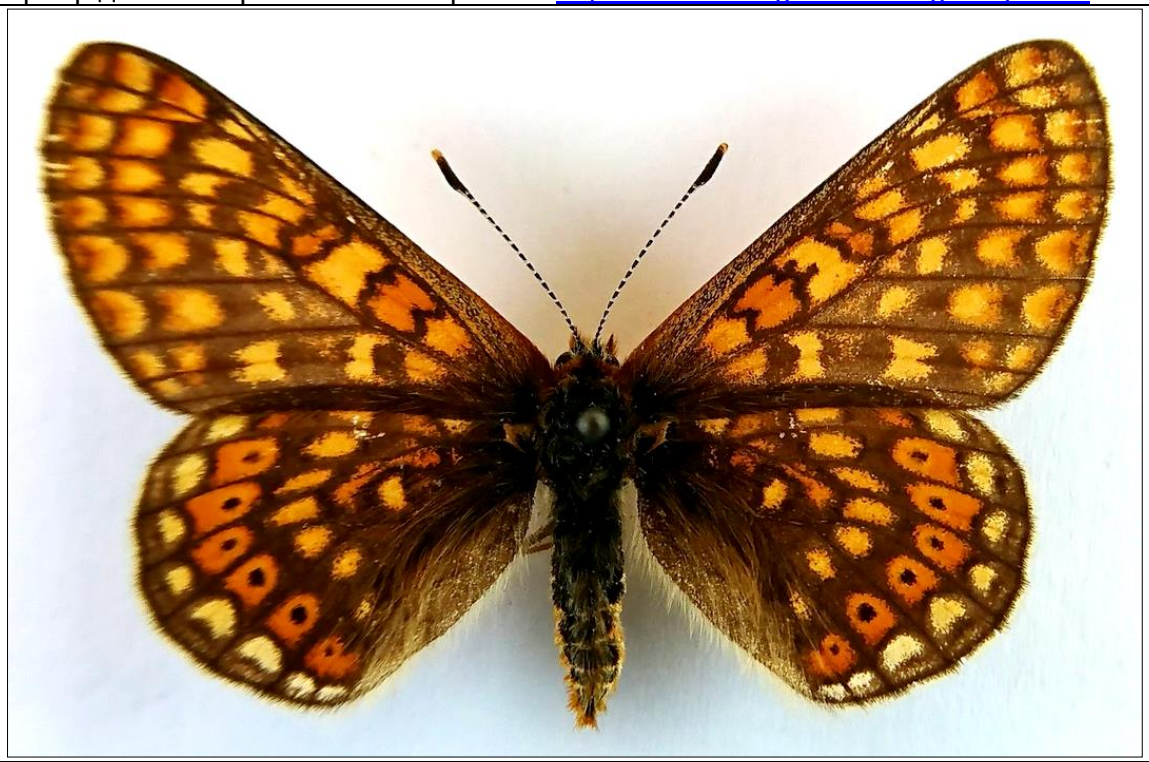

Лише один раз зловив у Вовчинці три свіжі чудові особини на початку червня 1880 року. З того часу ніколи мені на траплявся в околицях Івано-Франківська (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно. Трапляється по різноманітних сонячних трав'янистих місцях.

Метелик: розмах крил 33-43 мм; статевий диморфізм: самиці більші самців, забарвлені темніше.

Період льоту: від кінця травня до липня, одне покоління, на крайньому півдні від середини травня до кінця червня та в серпні-вересні у двох поколіннях.

Кормові рослини гусені: подорожники (*Plantago lanceolata*, *P. maritima*, *P. major*, *P. media*), вероніки (*Veronica austriaca*, *V. urticifolia*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид, до нього відносяться *clarissa* Staudinger, 1901 (раніше наводився для Криму) та *karavajevi* Obl raztsov, 1936 (описаний з околиць с. Журівка, Херсонська губернія).

***Melitaea phoebe* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Рябець Феба**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4500

Пасічна, Загвіздя. У першій половині червня. Нечисленний. [Біля Львова: Лисиничі, Івано-Франкове] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Палеарктики. В Україні майже повсюдно, крім високогір'я Карпат та деяких північних районів (ймовірне поширення). Характерними місцями перебування є степи, сухі луки, трав'янисті схили та іноді лісові галявини.

Метелик: розмах крил 38-55 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: травень-червень та липень-вересень, два покоління; особини 1 -го покоління мають більші розміри та контрастніше забарвлення.

Кормові рослини гусені: рапонтикуми (*Rhaponticum*), соссюреї (*Saussurea*), волошки (*Centaurea*), подорожники (*Plantago*), серпії (*Serratula tinctoria*, *S. coronata*), осоти (*Cirsium arvense*, *C. vulgare*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид. Для України наводилися також ssp. *aethaea* Eversmann, 1851 та ssp. *caucasica* Staudinger, 1870 – ці вказівки слід відносити до номінативного підвиду.

***Melitaea didyma* Esper, 1778 – Рябець дідима**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4504

Поширення: помірний та субтропічний пояси Західної та Центральної Палеарктики. В Україні повсюдно, крім високогір'я Карпат. Трапляється в різноманітних трав'янистих місцях.

Метелик: розмах крил 30-45 мм; статевий диморфізм: самиці більші самців, мають темніше забарвлення. Особини 1-го покоління більшого розміру, з контрастним забарвленням.

Період льоту: на півночі від червня до початку серпня, одне покоління; на півдні від середини травня до червня та від кінця червня до серпня, два покоління.

Кормові рослини гусені: подорожники (*Plantago*), вероніки (**Veronica**), дивини (*Verbascum*), конюшини (*Trifolium*), чистеці (*Stachys*), будяки (*Carduus*), волошки (*Centaurea*), скабіози (*Scabiosa*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

Українські популяції умовно віднесені до номінативного підвиду. За зовнішніми ознаками до номінативного підвиду наближаються особини з північних областей та особини 1-го покоління з південних областей. Особини ж 2-го покоління, особливо з посушливих ділянок та в спекотні роки, характеризуються рядом ознак, за якими їх можна віднести до південноєвропейського підвиду *occidentalis* Staudinger, 1861. З України описано *crimitea* Bryk, 1940 (описаний з околиць Керчі, Крим) та *niesiolowskii* Bryk,1940 (описаний з околиць села Ківерці на Волині); крім того, для нашої фауни наводились *neera* Fischer de Waldheim, 1840, *alpina* Staudinger, 1861, *meridionalis* Staudinger, 1870, *crasnensis* Hormuzaki, 1894, *kaschtschenkoi* Christoph, 1889 та *druentia* Fruhstorfer, 1917.

***Melitaea diamina* (Lang, 1789) – Рябець діаміна**
(= *Melitaea Dictynna* Esp.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4502

Пасічна, Загвіздя, Павелче, Рибне. У червні, поодиноко. В останні роки мого перебування в Івано-Франківську вид став дуже рідкісним. [Біля Львова: Білогорща, Кривчиці, Голоско; біля Дрогобича: Східниця] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики . В Україні майже повсюдно, крім Карпат, Криму та південно-східної частини Степу. Трапляється в добре зволожених трав'янистих сонячних місцях.

Метелик: розмах крил 30-40 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини травня до серпня.

Кормові рослини гусені: валер' яни (*Valeriana*), подорожник ланцетуватий (*Plantago lanceolata*), вероніки (*Veronica*), ракові шийки (*Polygonum bistorta*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид, до якого відноситься і *lebedevi* Obraztsov, 1936 (описаний з околиць с. Журівка, «Херсонська губернія»); в старих працях наводився як *dictynna* Esper.

***Melitaea britomartis* Assmann, 1847 – Рябець бритомартіс**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4506

Поширення: помірний пояс Палеарктики, крім крайньої західної частини. В Україні за літературними джерелами відомий майже зі всієї території за винятком безлісних ділянок степової зони та Криму, але, як і в попереднього виду, можливі помилки у визначенні.

Трапляється на лісових галявинах та вирубках, трав'янистих схилах.

Метелик: розмах крил 30-36 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини-кінця травня по середину липня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: подорожник ланцетуватий (*Plantago lanceolata*), вероніки (*Veronica teucrium*, *V. spicata*, *V. chamaedrys*, *V. officinalis*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Mellicta Billberg, 1820

***Mellicta aurelia* (Nickerl, 1850) – Рябець Аврелія**

(= *Melitaea Aurelia* Nick.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4507

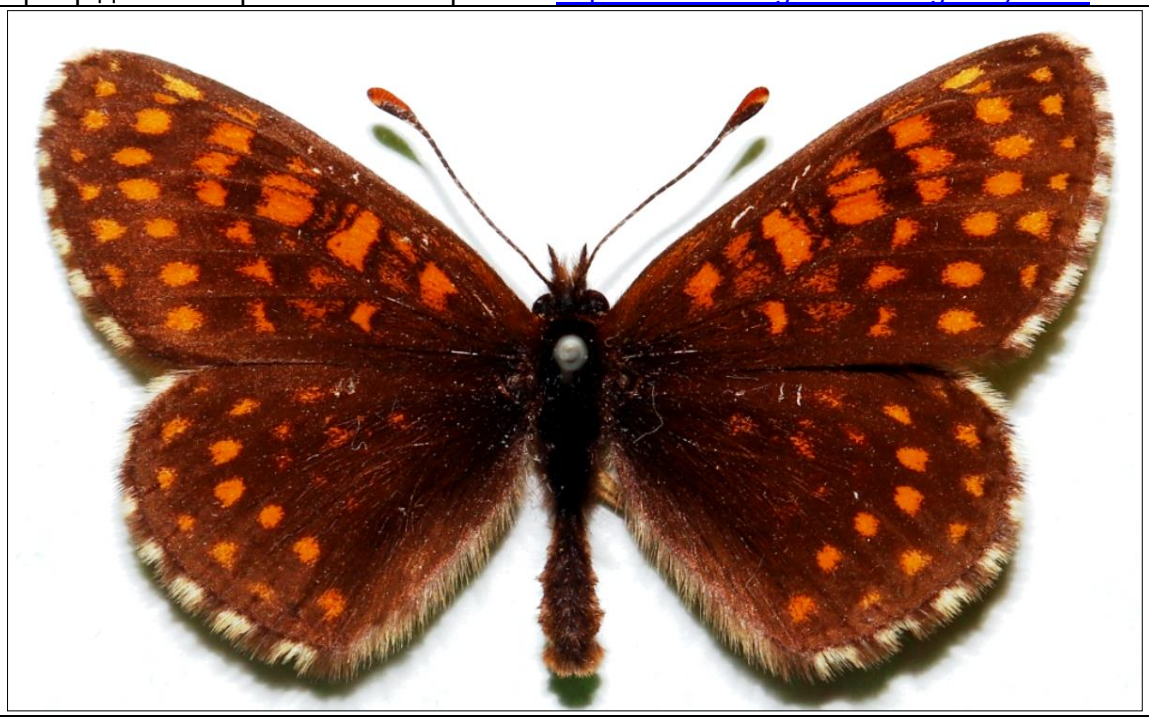

Пасічна, Загвіздя. Поодиноко сред численних особин *athalia*. У першій половині червня. Перехідні форми між *athalia* і *aurelia* трапляються частіше; типові ж особини *aurelia* трапляються рідко. Декілька особин з околиць Івано-Франківська визнав за типову *aurelia* Dr. O. Staudinger (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Європи та Західної Азії. В Україні за літературними джерелами відомий майже зі всієї території, крім Карпат, південно-східної частини Степу та Степового Криму; деякі вказівки потребують перевірки через можливі помилки у визначенні.

Трапляється на лісових галявинах, трав'янистих схилах, сухих луках.

Метелик: розмах крил 28-32 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: з кінця травня до середини серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: подорожники (*Plantago*), вероніки (*Veronica*), перестрічі (*Melampyrum*) , наперсники (*Digitalis*), пижми (*Tanacetum*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні поширено два підвиди: номінативний підвид трапляється всюди крім Криму, звідки описано підвид *petricola* Nekrutenko,1978 (описаний з гірського Криму). У багатьох старих працях наводився під назвою *Melitaea parthenie* Borkhausen.

***Mellicta athalia* (von Rottemburg, 1775) – Рябець Аталія**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4505

Пасічна, Загвіздя, Павелче, Угринів Верхній, Рибне, Черніїв, Підлужжя, Підпечери. Дуже масовий. У Вовчинці трапляється тільки поодиноко, де-не-де часом в городах Івано-Франківська. У червні і в першій половині липня (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа, помірний пояс Західної та Центральної Азії. В Україні повсюдно, крім Криму та безлісних південних теренів. Трапляється майже повсюдно в трав' яни стих місцях, іноді і в населених пунктах.

Метелик: розмах крил 30- 42 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини-кінця травня до середини-кінця серпня, одне покоління; в сприятливі роки можлива поява 2 -го покоління.

Кормові рослини гусені: подорожники (*Plantago lanceolata*, *P. media*, *P. alpina*), вероніки (*Veronica chamaedryas*, *V. montana*, *V. officinalis*), перестрічі (*Melampyrum pratense*, *M. nemorosum*, *M. sylvaticum, M. arvense*), наперстник червоний (*Digitalis purpurea*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Issoria Hübner, 1819

***Issoria lathonia* (Linnaeus, 1758) – Підсрібник Латонія**

(= *Argynnis Latonia* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4516

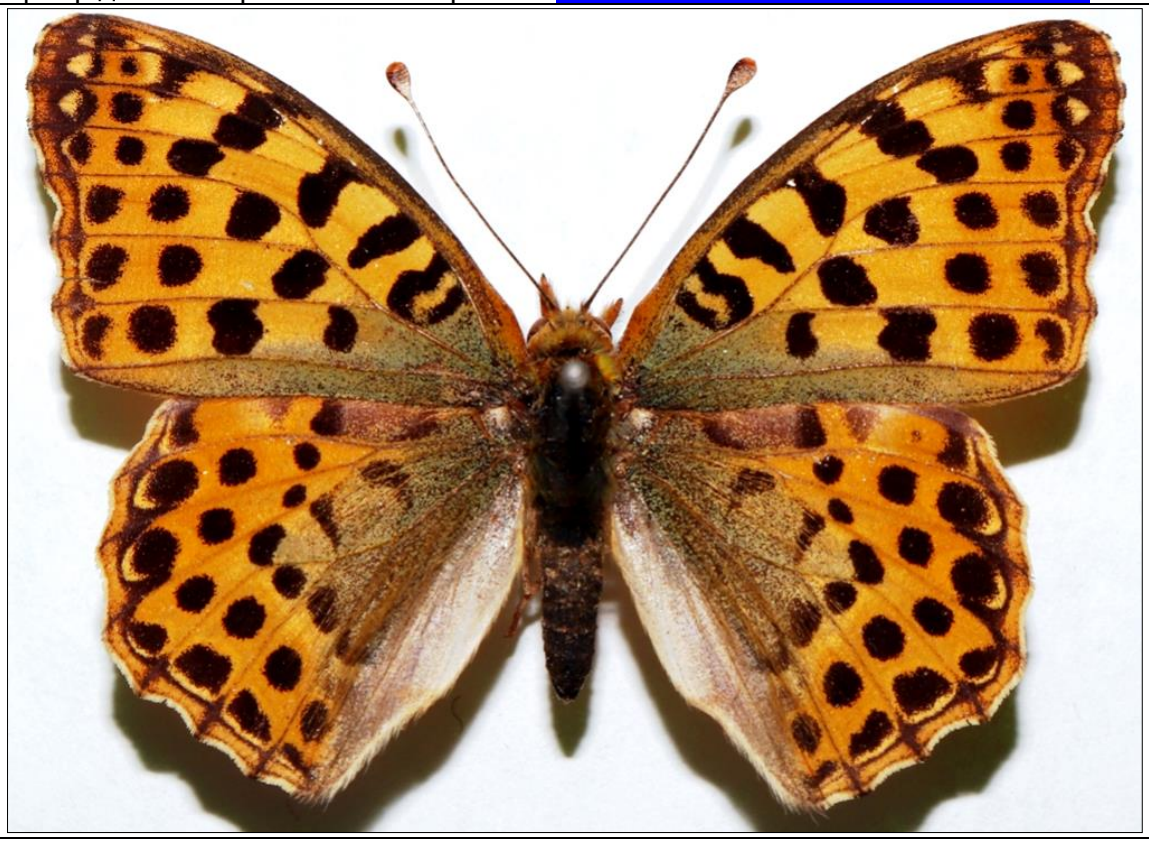

Від травня аж до вересня у кількох поколіннях. Всюди масовий. Тримається частіше на полях, ніж на узліссях, а сідає охоче намежах і польових дорогах (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Західної та Центральної Палеарктики. В Україні повсюдно.

Мігрант. Трапляється в різноманітних місцях, іноді в населених пунктах.

Метелик: розмах крил 34-50 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: на півдні від кінця березня до кінця листопада, три- чотири покоління; на півночі від кінця квітня до жовтня у двох-трьох поколіннях.

Кормові рослини гусені: фіалки (*Viola*), еспарцет сійний (*Onobrychis viciifolia*) та інші (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Argynnis Fabricius, 1807

***Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758) – Перламутрівка велика лісова**

(= *Argynnis Paphia* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4510

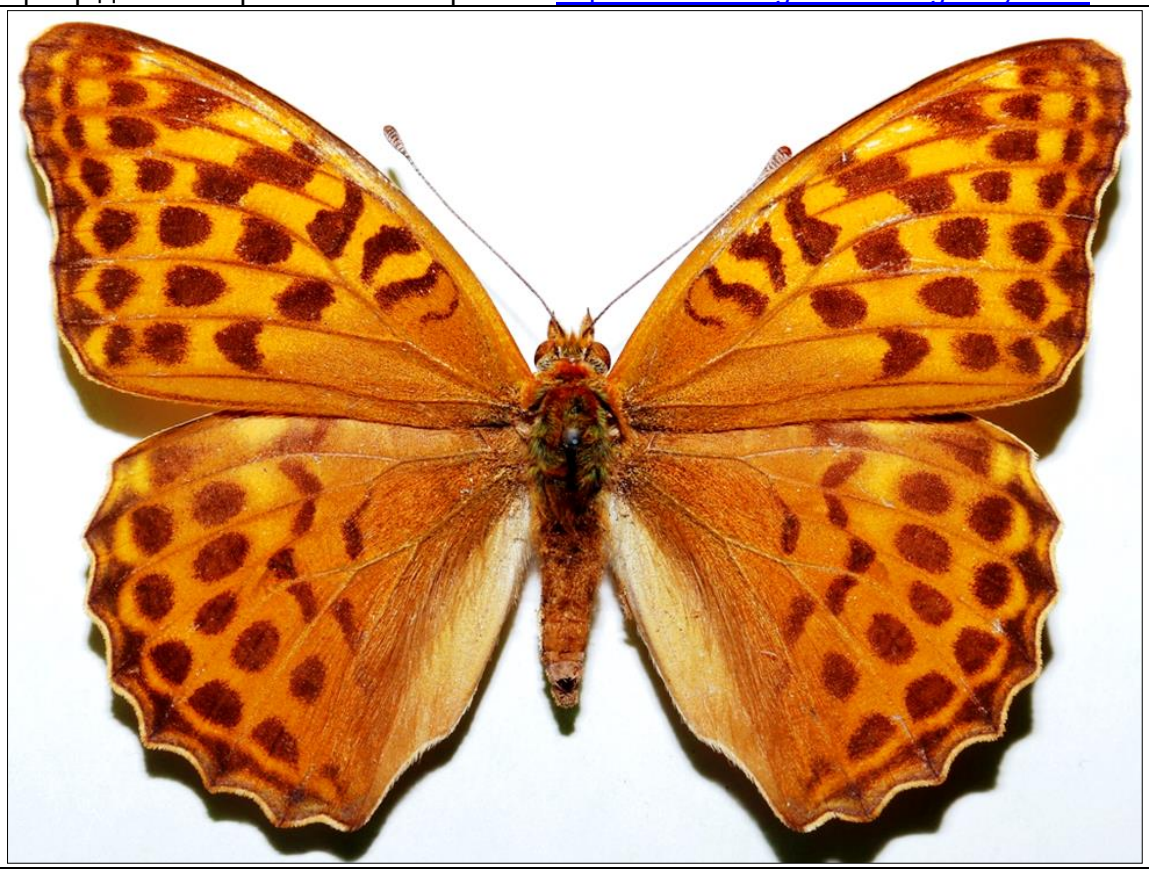

Вовчинець, Підлужжя, Пасічна, Загвіздя, Рибне, Пациків, Гринівці, Тисменичани, Хотінь і Красне біля Калуша. У липні і перших днях серпня масовий. Поодиноко часом з середини червня. У деякі роки (1881) буває дуже рідкісним (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний та субтропічний пояси Палеарктики. В Україні повсюдно, крім безлісних ділянок степової зони. Трапляється переважно на лісових галявинах та просіках, на півдні в ярах, іноді в населених пунктах.

Метелик: розмах крил 55-70 мм; статевий диморфізм: самці з андроконіальними полями на передніх крилах у вигляді штрихів вздовж жилок. Серед нормально забарвлених самиць трапляються особини з темно-бурим забарвленням зверху (f. *valesina* Esper).

Період льоту: від середини червня до середини–кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola canina*, *V. odorata*, *V. riviniana*, *V. palustris*), малина (*Rubus idaeus*), калина звичайна (*Viburnum opulus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Speyeria Scudder, 1872

***Speyeria aglaja* (Linnaeus, 1758) – Підсрібник Аґлая**

(= *Argynnis Aglaja* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4515

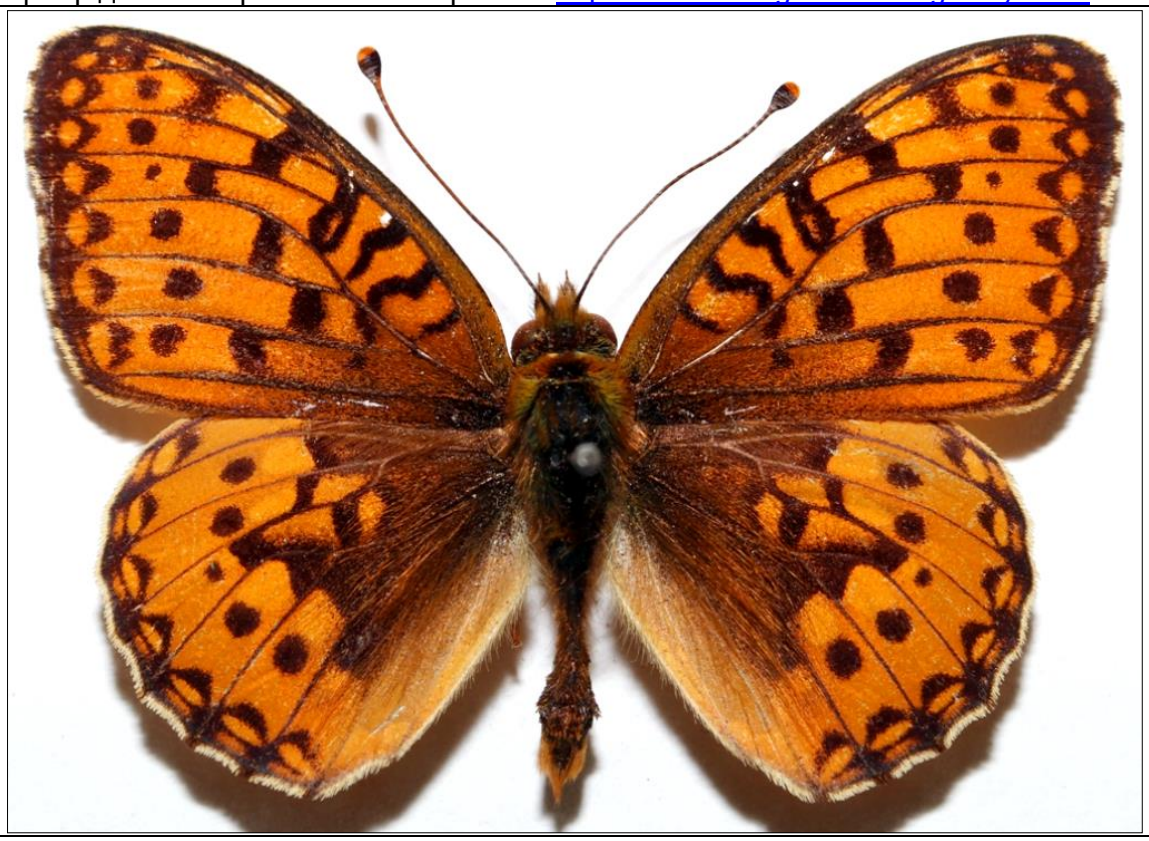

На відкритих полях і біля лісових луках всюди масовий. Серед сонячної спеки буяє у шаленому польоті з іншими близькими видами, такими як A. Niobe, Adippe, Selene сідаючи час від часу на травники і квітучі трави (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних теренів. В Україні майже повсюдно, у степових теренах поширений спорадично, а в південних, більш посушливих - відсутній. Трапляється на лісових галявинах та просіках, на півдні в ярах, іноді на луках.

Метелик: розмах крил 50-65 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від середини червня (іноді від травня) до середини-кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola palustris*, *V canina*), ракові шийки (*Polygonum bistorta*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Fabriciana Reuss, 1920

***Fabriciana adippe* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Підсрібник Адиппа**

(= *Argynnis Adippe* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4513

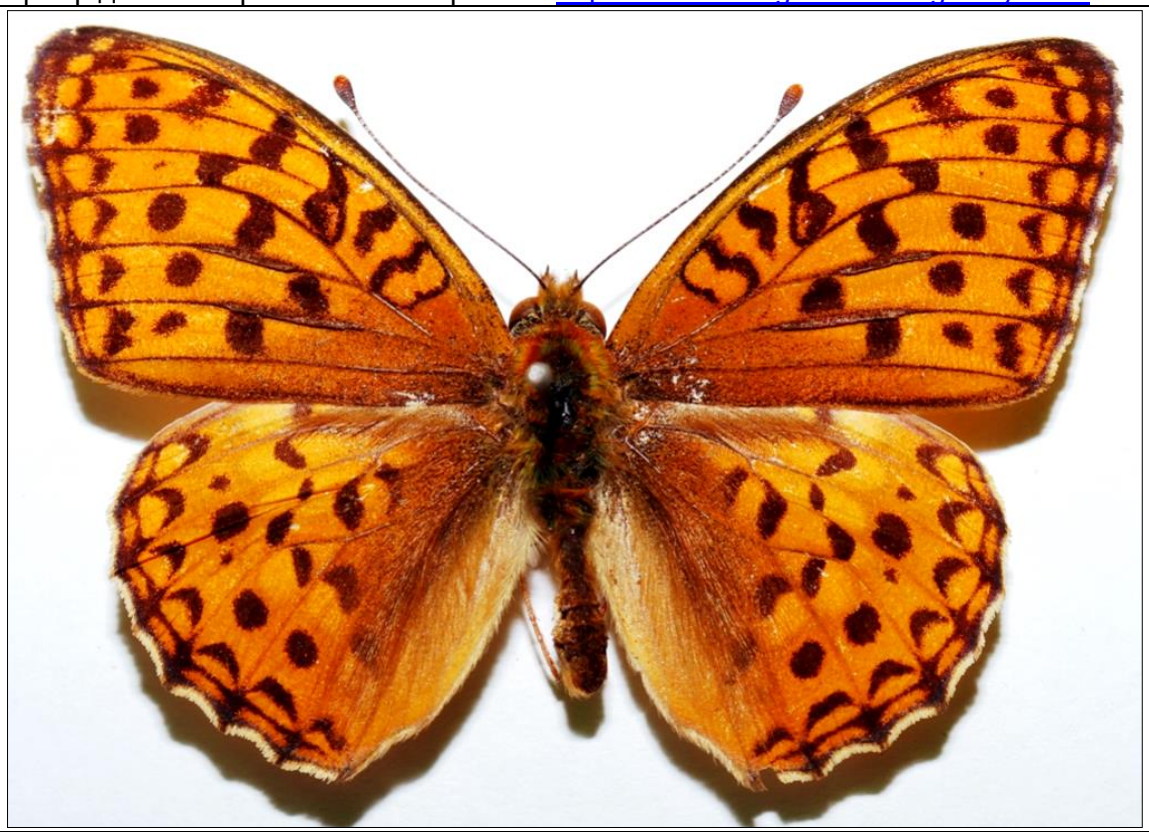

Пасічна, Красне біля Калуша, Стебник, Тисменичани. У другій половині липня, у перші дні серпня менш численний. ab. Cleodoxa. (нижня сторона задніх крил майже зовсім без сріблястих плям). Красне біля Калуша (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно за винятком південних безлісних ділянок степової зони. Трапляється переважно на лісових галявинах та просіках, на півдні в ярах, по степових схилах.

Метелик: розмах крил 46-65 мм; статевий диморфізм: самці мають на передніх крилах андроконіальні поля у вигляді штрихів удовж жилок. В одних і тих же місцях можна зустріти дві форми виду: одна з жовто-брунатними плямами на нижній стороні задніх крил (f. *cleodoxa* Ochsenheimer), друга – із сріблястими плямами (f. *cleodippe* Staudinger).

Період льоту: від середини червня до середини-кінця серпня на півночі, від травня до серпня на півдні, одне покоління.

Кормові рослини гусені: фіалки (*Viola*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Fabriciana niobe* (Linnaeus, 1761) – Підсрібник Ніобея**
(= *Argynnis Niobe* L. і ab. *Eris* Meig.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4514

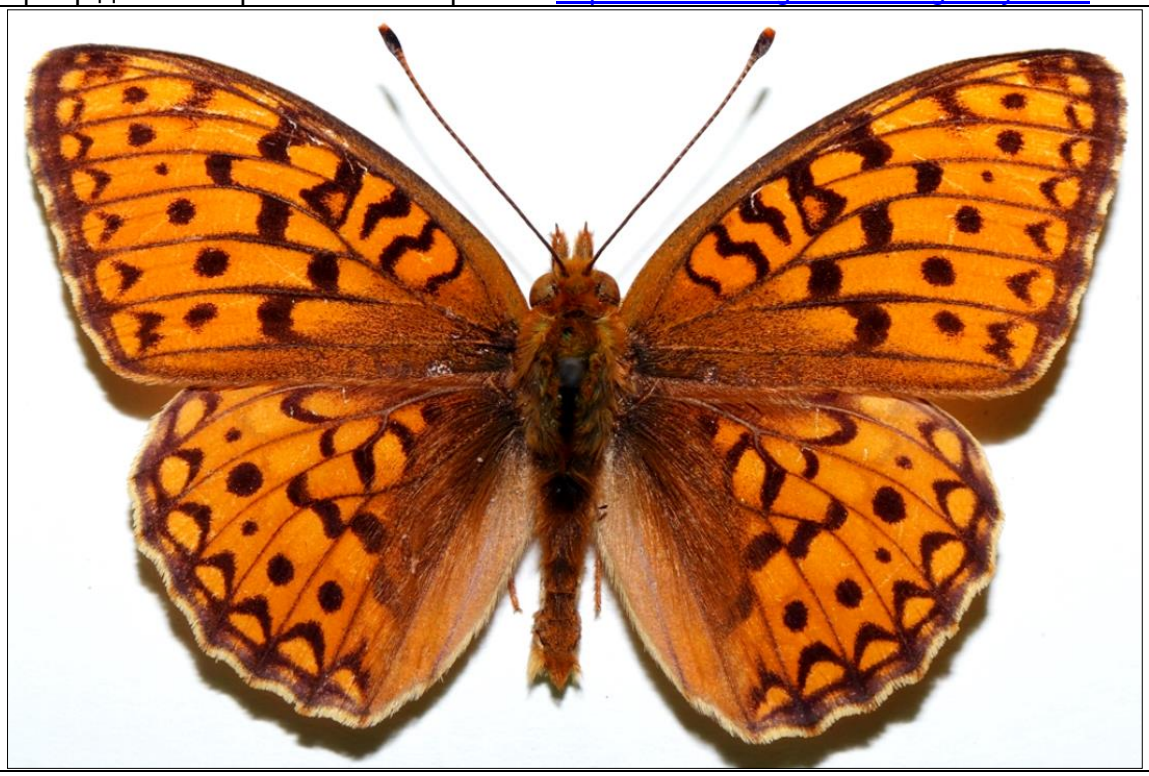

Ab. *Eris* Meig. (майже або у більшості без сріблястих плям на нижній стороні задніх крил). Пасічна, Загвіздя, Павелче, Рибне, Черніїв, Драгомирчани, Стебник, Тисменичани, Хотінь і Красне біля Калуша. У Липні і перші ні серпня нерідкісний (Werchratski, 1893).

Поширення: Палеарктика, крім крайніх північних та південних теренів. В Україні повсюдно за винятком безлісних ділянок степової зони. Трапляється на сонячних трав'янистих місцях, іноді разом з попереднім видом.

Метелик: розмах крил 44-57 мм; статевий диморфізм невиразний. Має дві форми, відмінні за забарвленням нижньої сторони крил: із сріблястими плямами (f. *eris* Meigen), та з одноманітним жовто-брунатним забарвленням.

Період льоту: від червня до середини-кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Argyronome Hübner, 1819

***Argyronome laodice* (Pallas, 1771) – Перламутрівка Лаодіка**

(= *Agrynnis Laodice* Esp.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4512

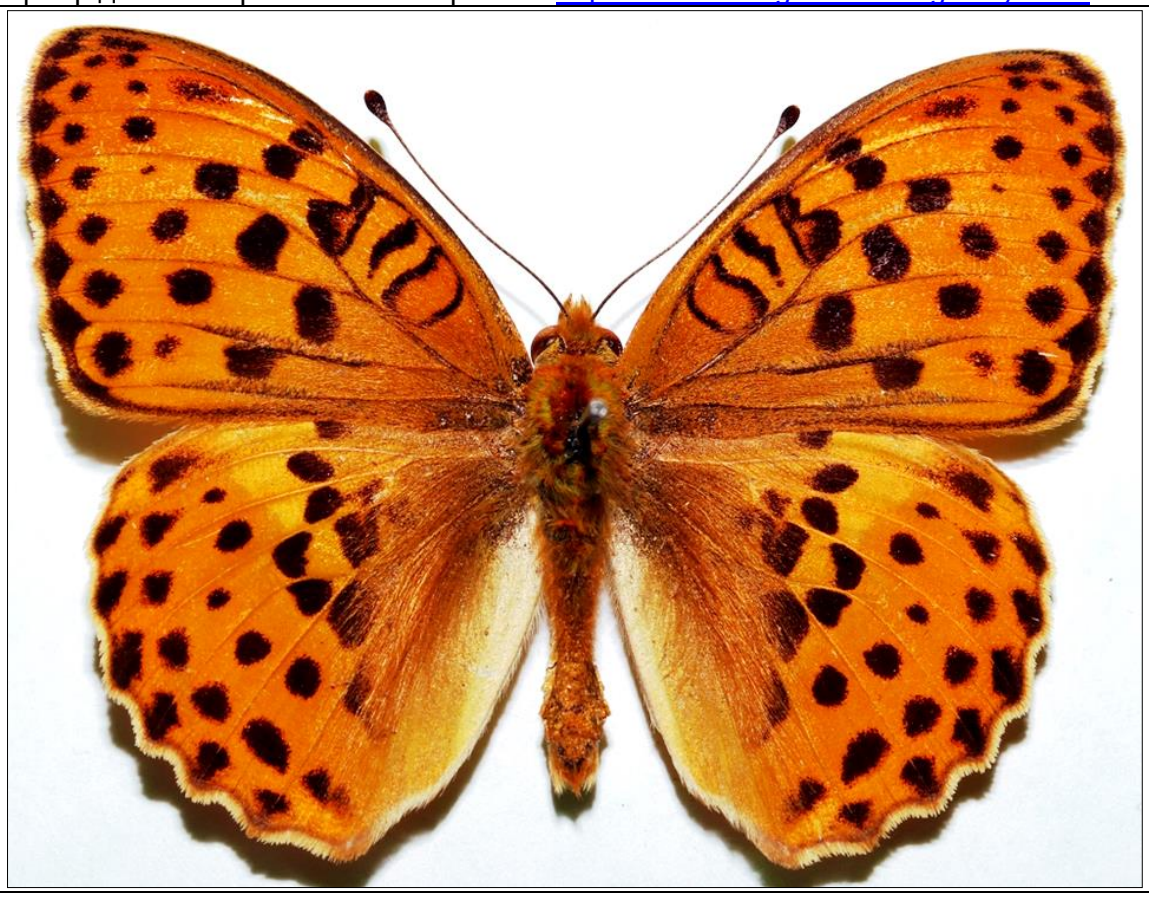

Вовчинець. У другій половині липня і у перші дні серпня. Рідкісний. [Біля Львова: Кривчиці, Лисиничі, Винники; біля заліщик: у Більчу, в діброві Луки – звичайно нечисленний] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Центральної та Східної Європи, помірний та субтропічний пояси Східної Азії.

В Україні достовірно відомий із Закарпатської, Львівської, Волинської, Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької, Хмельницької, Рівенської, Житомирської, Київської, Чернігівської та Полтавської областей; сумнівною залишається вказівка Єршова та Фільда (1870) про знаходження цього виду в Херсонській губернії. Трапляється переважно на заболочених лісових галявинах, просіках, торфовищах.

Метелик: розмах крил 50-60 мм; статевий диморфізм: самиці мають більш округлі крила без андроконіальних лусочок на передніх крилах.

Період льоту: від липня до середини-кінця серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Brenthis Hübner, 1819

***Brenthis ino* (Rottemburg, 1775) – Перлівець Іно**

(= *Argynnis Ino* Rott.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4519

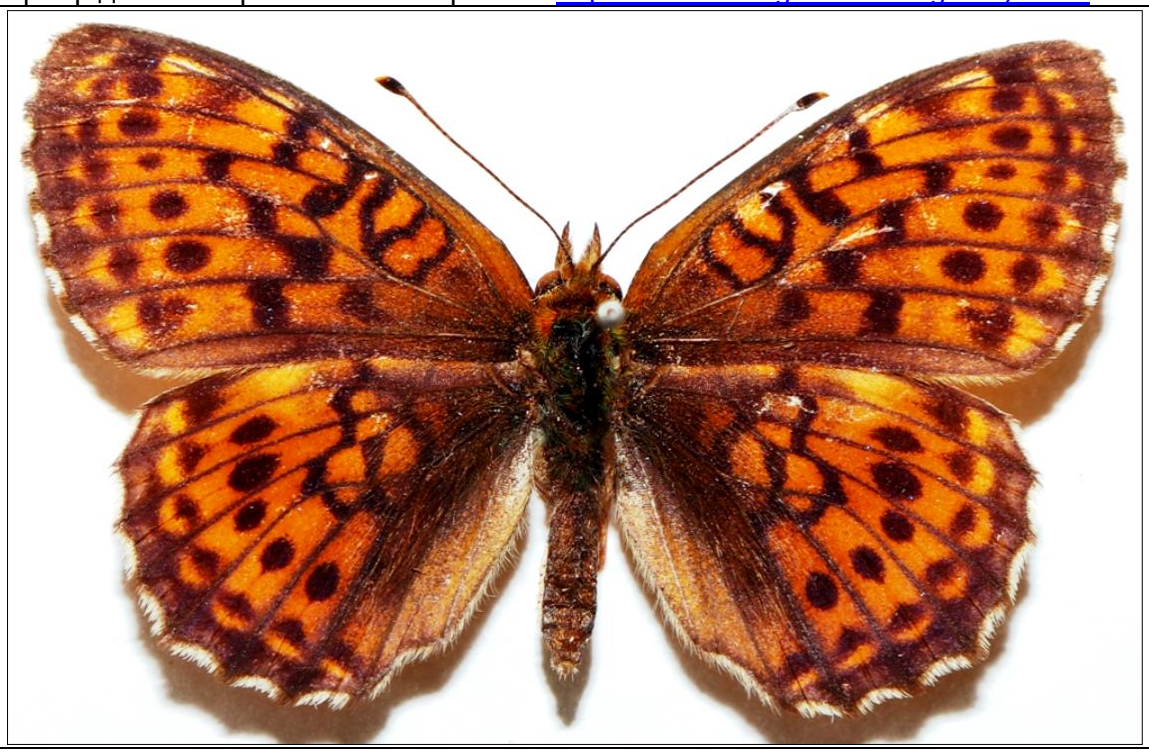

Пасічна, Загвіздя, Черніїв, Тисменичани. У червні і перші дні липня. Трапляється досить часто. [Біля Львова найчастіше тільки поодиноко; у Білогорщі і в Івано-Франковому часом (1862, 1863, 1876) дуже численний; біля Дрогобича: Урич, Східниця … трапляється часто] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім безлісних ділянок степової зони. Трапляється на луках та лісових болотах.

Метелик: розмах крил 28-41 мм; статевий диморфізм: самиці більші і контрастніше забарвлені.

Період льоту: від початку червня до кінця липня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: гадючники (*Filipendula denudata*, *F. vulgaris*), малини (*Rubus idaeus, R. chamaemorus*), таволжник звичайний (*Aruncus vulgaris*), родовик лікарський (*Sanguisorba officinalis*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Reuss, 1926

***Proclossiana eunomia* (Esper, 1799) – Перламутрівка Евномія**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4524

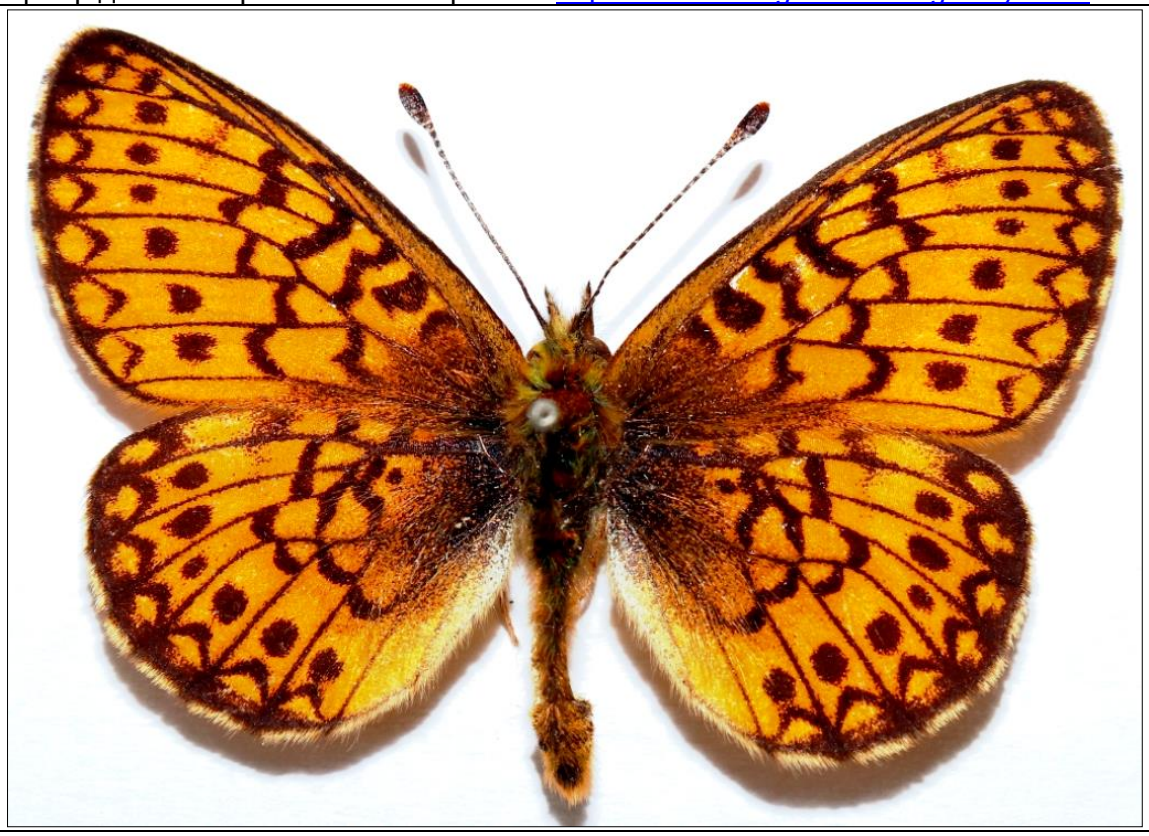

Поширення: арктичний та помірний пояси Палеарктики. В Україні відомий із Закарпатської, Львівської, Волинської, Житомирської, Київської та Кіровоградської областей. Трапляється на торфовищах та вологих луках у листяних лісах.

Метелик: розмах крил 31-40 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: від кінця (середини) травня до середини (кінця) червня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: гірчаки (*Polygonum viviparum, P. bistorta*), лохина (*Vaccinium uliginosum*), фіялки (*Viola*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид; до нього відноситься і описаний з теперішньої території Чернівецької області підвид *bucoviensis* Hormuzaki, 1897. Популяції крайніх північних частин України наближаються до форми *ossianus* Herbst, 1800, що має контрастніше забарвлення та менші розміри; деякі автори розглядають цю форму як підвид. У деяких старих працях наводився під назвою *aphirape* Hübner.

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Clossiana Reuss, 1920

***Clossiana euphrosyne* (Linnaeus, 1758) – Перлівець Єфросина**

(= *Argynnis Euphrosyne* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4521

Пасічна, Загвіздя, Угринів Верхній, Павелче. Появляється раніше від *Boloria selene* (Denis & Schiffermüller, 1775), а саме у травні і перших днях червня. [біля Львова, Дрогобича, Ряшева] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Палеарктики. В Україні повсюдно, крім посушливих південних теренів та Криму. Трапляється на лісових галявинах та просіках, трав'янистих схилах, іноді в населених пунктах.

Метелик: розмах крил 31-42 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: травень-липень, одне покоління; інколи (не щороку) наприкінці липня і у серпні з'являється 2-е покоління.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola*), малина (*Rubus idaeus*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

***Clossiana dia* (Linnaeus, 1767) – Перлівець малий**
(= *Argynnis Dia* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4523

Пасічна, Загвіздя, Павелче, Черніїв, Вовчинець, ПАциків, Тисменичани, Хотінь біля Калуша, Красне біля Калуша. У травні – у липні і на початку серпня трапляється часто. [Біля Львова масовий; часом третє, але нечисленне покоління, у вересні; біля Ряшева] (Werchratski, 1893).

Поширення: помірний пояс Західної та Центральної Палеарктики. В Україні повсюдно, крім Карпат та Криму. Трапляється по сухих лісових галявинах та просіках, сухих трав'янистих схилах, у степах.

Метелик: розмах крил 32-34 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: 1-е покоління на півночі від травня до червня, 2-е - від липня до серпня; на півдні – від середини квітня до вересня, у двох-трьох поколіннях. Метелики 2-го та 3- го поколінь дрібніші та менш численні.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola*), суховершка звичайна (*Prunella vulgaris*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Рід Boloria Moore, 1900

***Boloria selene* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Перламутрівка Селена**

(= *Argynnis Selene* SV.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4522

Пасічна, Загвіздя, Рибне, Павелче, Черніїв, Тисменичани. У першій половині червня – під кінець липня і у серпні. Масовий (Werchratski, 1893).

Поширення: арктичний та помірний пояси Палеарктики. В Україні повсюдно, крім посушливих південних теренів та Криму. Трапляється на лісових галявинах та просіках, трав'янистих схилах, луках.

Метелик: розмах крил 31-40 мм; статевий диморфізм невиразний.

Період льоту: 1-е покоління у травні-червні, 2-е - з липня до вересня; метелики 2-го. покоління дрібніші і, переважно, менш численні.

Кормові рослини гусені: фіялки (*Viola*) (Некрутенко, Чиколовець, 2005).

В Україні номінативний підвид.

Родина СТРОКАТКИ – ZYGAENIDAE

Рід Adscita Retzius, 1783

***Adscita statices* (Linnaeus, 1758) – Блискавець щавлевий**

(= *Ino Statices* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4310

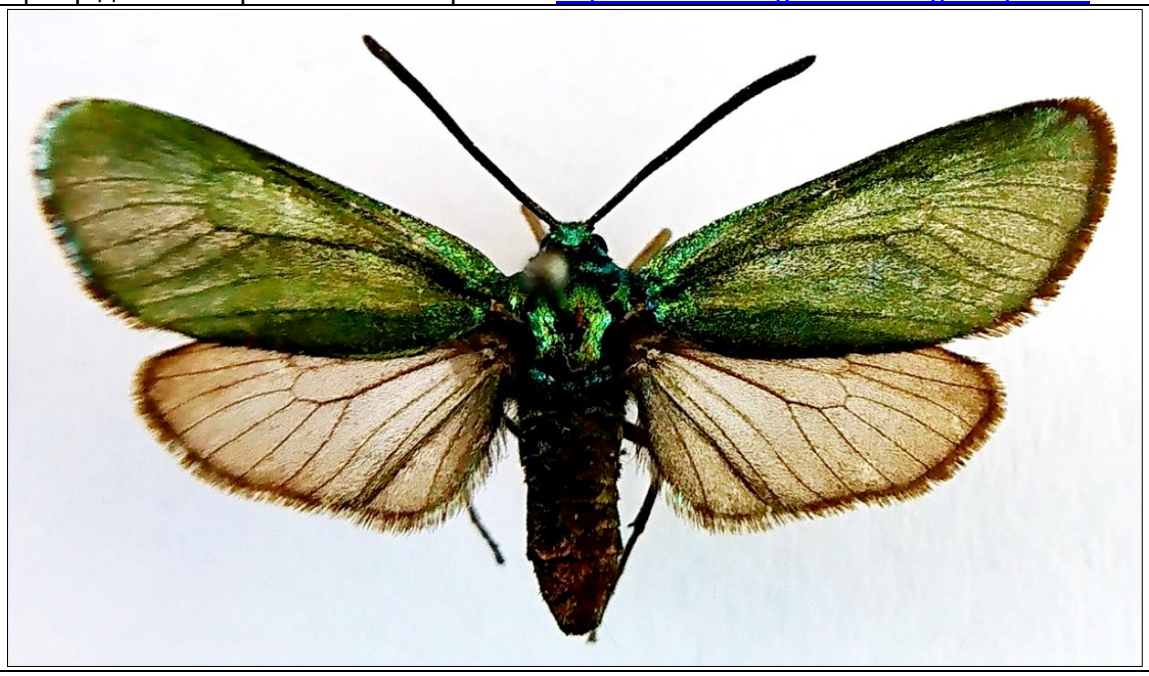

Пасічна, Загвіздя, Павелче, Рибне, Драгомирчани, Черніїв, Стебник … По білялісових луках самовий у червні і першій половині липня (Werchratski, 1893).

Зустрічається в Європі, Монголії та західній Росії.

Розмах крил становить 25-28 мм.

Метелики літають на сонці з середини травня до початку серпня.

Гусінь живляться різними видами щавлю, такими як *Rumex acetosa* і *Rumex acetosella*.

Яйця відкладаються на листову пластинку; личинка спочатку мінує листок, але пізніше переміщається на нижні частини рослини і живиться листям. При повному розвитку спускається на землю і заляльковується в коконі серед рослинності (https://en.wikipedia.org/wiki/Adscita_statices).

***Adscita geryon* (Hübner, 1813) – Блискавець геріон**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4311

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Розповсюджений у південній та центральній Європі, на схід до Туреччини, також присутній у Великій Британії.

Розмах крил становить 20-25 мм.

Дорослі особини літають в липні в одному поколінні. Метелики живляться нектаром видів билинців (*Gymnadenia*). Преферують теплі оселища, як от сухі луки та гірські луки до висоти 2400 м н.р.м.

Личинки живляться на *Helianthemum nummularium*. Молоді личинки мінують листя рослини-господаря створюючи ряд мін. Старші личинки живуть вільно на рослині. Личинок можна знайти з липня до травня наступного року (https://en.wikipedia.org/wiki/Adscita_geryon).

Рід Rhagades Wallengren, 1863

***Rhagades pruni* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Блискавець терновий**

(= *Ino Pruni* Schiff. S. V.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4312

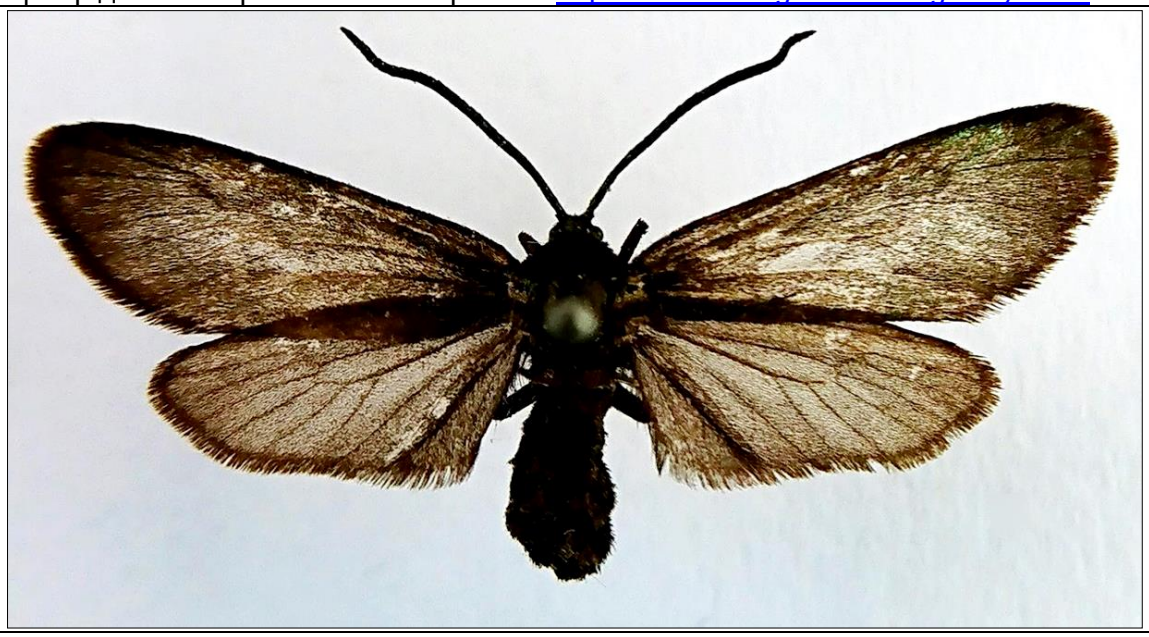

Вовчинець, Черніїв, Микитинці. У кінці червня і в липні. Трапляється нечасто. Гусениць знаходив на дубі: особливо люблять молоді дубові листки; для вигодовування легкі. Перед заляльковуванням неспокійні і тоді втікають навіть через відносно малі отвори, щоб заляльковуватися поза в’язницею у білому видовженому коконі. Метелик з’являється через чотири тижні. Виявляв його нераз як сиить на гілках дуба. (21/7 ще свіжі особини). Відносно численнішим був у Микитинцях. [Біля Львова: Голоско, де зловив декілька особин від 6/6 – 5/7] (Werchratski, 1893).

Поширений на більшій частині Європи (крім Британських островів) аж до Східної Азії, включаючи Японію.

Довжина передніх крил 10-12 мм у самців і 8-11 мм у самиць.

Гусінь живиться на *Vaccinium uliginosum*, *Calluna vulgaris* і *Andromeda polifolia* (https://en.wikipedia.org/wiki/Rhagades_pruni).

Рід Jordanita Verity, 1946

***Jordanita globulariae* (Hübner, 1793) – Блискавець кулівницевий**

(= *Ino Globulariae* H.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4313

Вовчинець. У середині червня 1880 р. одна особина (Werchratski, 1893).

Трапляється від західної частини Піренейського півострова через західну, центральну та східну Європу до Уралу. На півдні ареал простягається через Балканський півострів до північно-західної Туреччини.

Довжина передніх крил 10,5-17 мм у самців і 7,7-10,1 мм у самиць.

Метелики літаютьу сонячні дні, на крейдяих або вапнякових луках.

Гусінь живиться видами *Centaurea*, *Cirsium tuberosum* та видами *Globularia* (https://en.wikipedia.org/wiki/Jordanita_globulariae).

Рід Zygaena Fabricius, 1775

***Zygaena carniolica* (Scopoli, 1763) – Красик карнійський**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4319

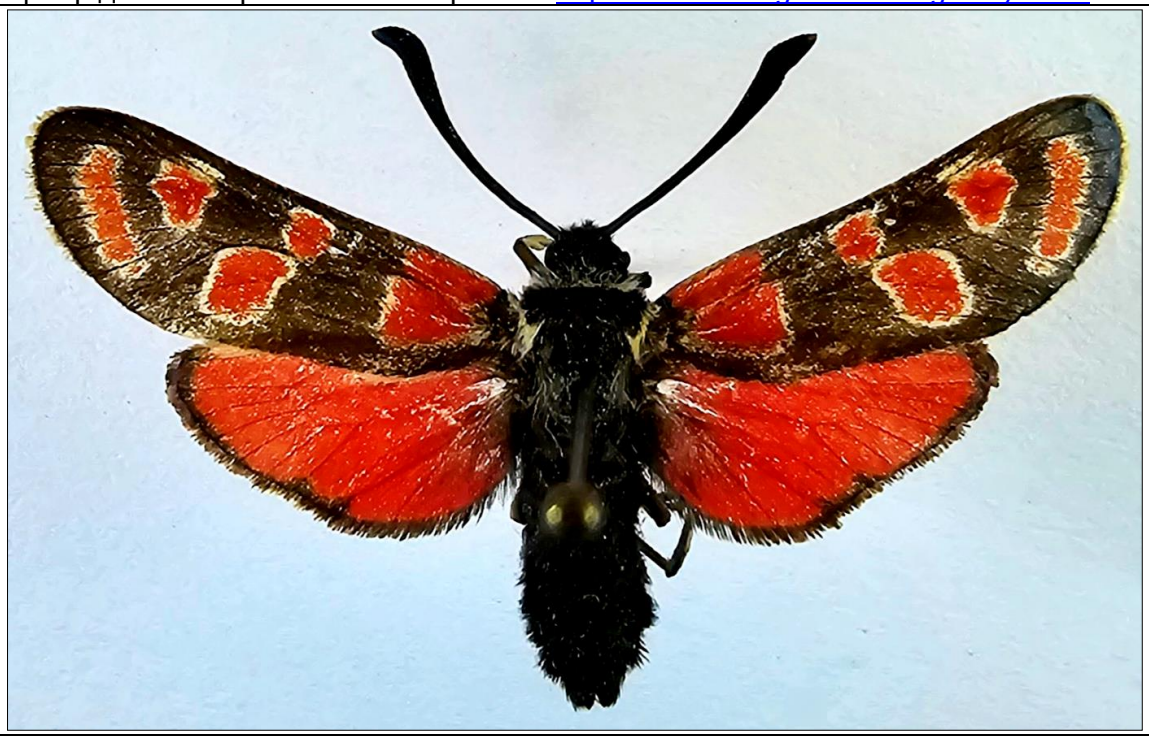

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Вказаний з кількох степових резерватів західної частини України (Kuntze, Noskiewicz, 1934).

Вид трапляється у більшій частині Європи, за винятком північної Скандинавії.

Розмах крил 30-35 мм.

Один з найотруйніших метеликів, про свою небезпеку попереджає навколишніх яскравим забарвленням.

Метелики літають з липня до серпня. Імаго живляться нектаром квітів з родини бобових. Личинки живляться листям лядвенця (https://uk.wikipedia.org/wiki/Zygaena_carniolica).

***Zygaena loti* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Красик лядвенцевий**
(= *Zygaena Achilleae* Esp.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4321

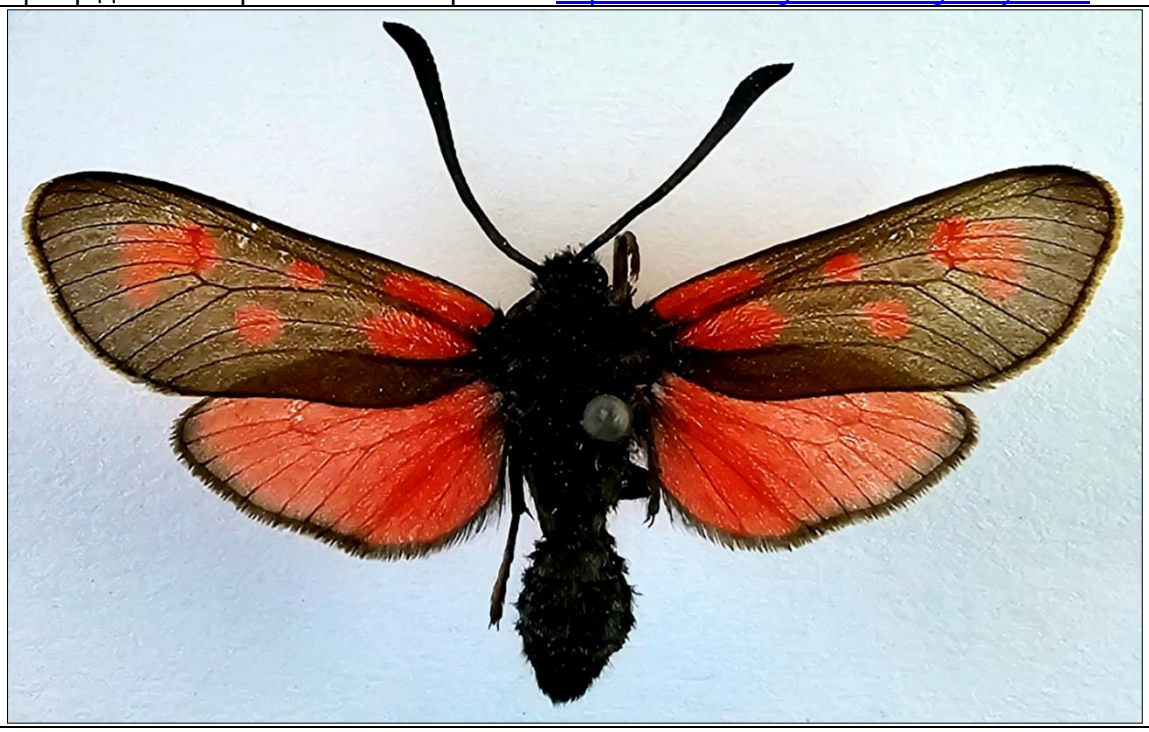

Загвіздя, Микитинці. У липні (Werchratski, 1893).

Поширений від Піренейського півострова (локально і тільки на півночі) через Центральну і Південну Європу до Сибіру. На півночі (Скандинавія) вид відсутній, але, мабуть, має ізольоване місцезнаходження в Шотландії.

Zygaena loti заселяє вапнякові луки всіх видів від низин до високих гір. Віддає перевагу сухим, теплим і трохи з вищою рослинністю лукам, ніж ділянкам що випасаються.

Гусінь живиться на Fabaceae, особливо *Hippocrepis comosa*, *Coronilla varia* і *Onobrychis viciifolia*.

Вид є під відносно невеликою загрозою зникнення, але його чисельність скорочується у багатьох регіонах за межами гір через втрату середовища проживання (http://www.pyrgus.de/Zygaena_loti_en.html).

***Zygaena viciae* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Красик горошковий**
(= *Zygaena Meliloti* Esp.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4322

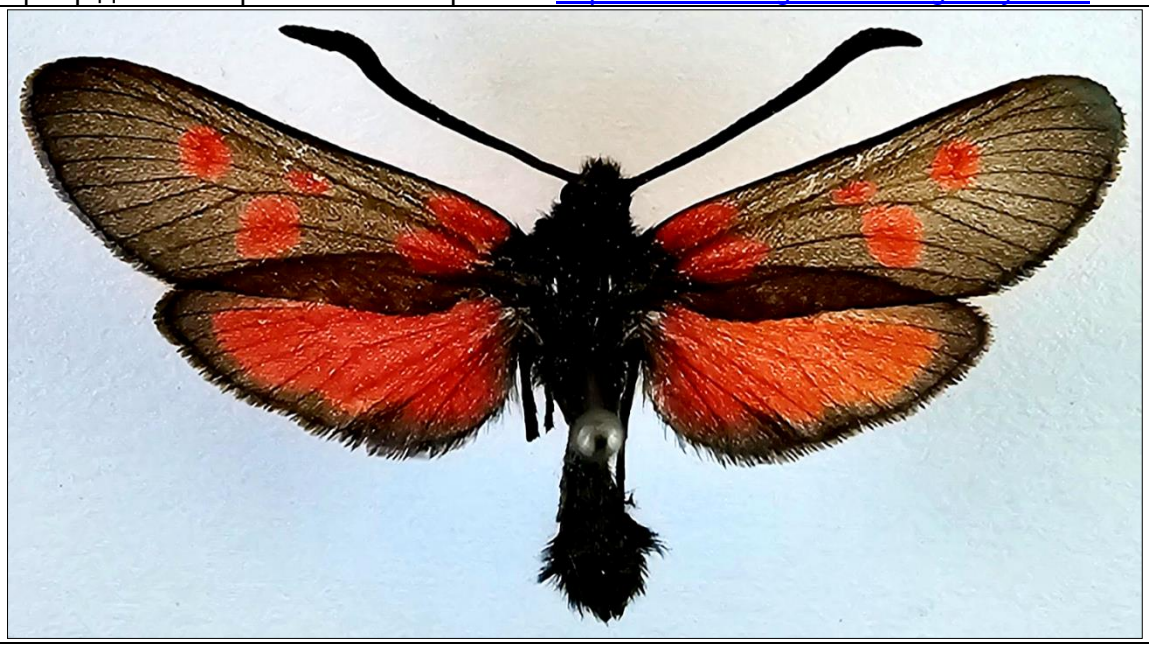

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Угринів Верхній, Павелче. У середині липня. Трапляється поодиноко (Werchratski, 1893).

Загальне поширення простягається від Північної Іспанії до Монголії.

Розмах крил метеликів 22-32 мм, вони літають вдень у липні.

Гусінь живиться на Fabaceae. За зменшенням значення на таких видах: *Lathyrus pratensis*, *Vicia cracca*, *Lotus corniculatus*, *Onobrychis*, *Trifolium medium*, *Trifolium montanum* тощо, рідко *Medicago* sp. (http://www.pyrgus.de/Zygaena_viciae_en.html).

***Zygaena ephialtes* (Linnaeus, 1767) – Красик ефіальт**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4323

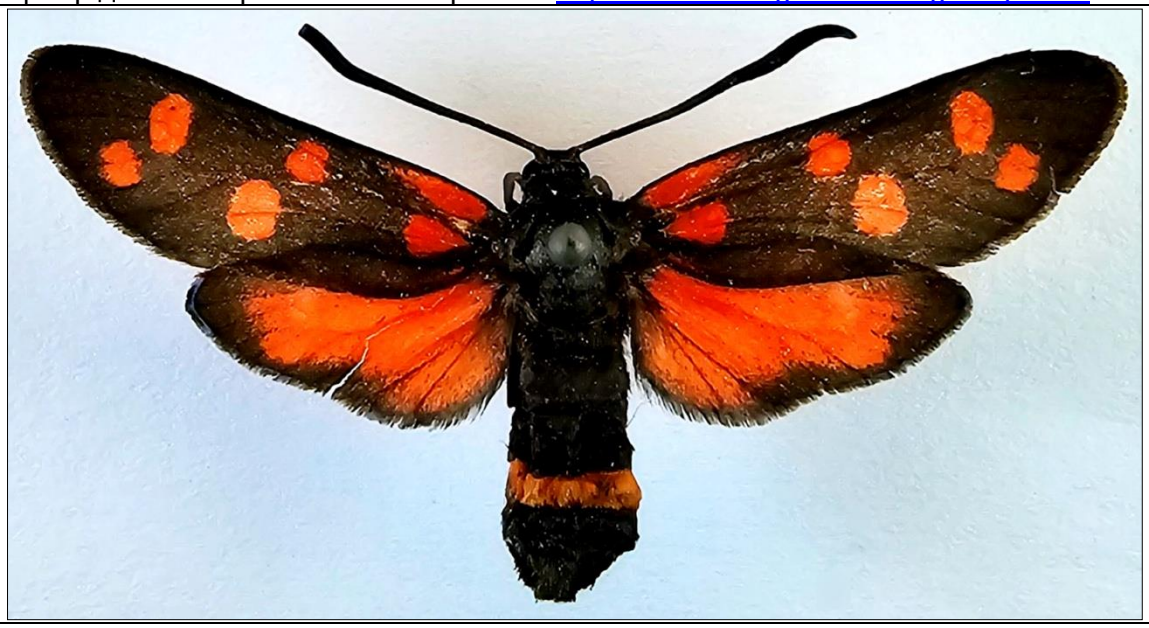

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширений від Іспанії (вкрай рідкісний і локальний) до Уралу і до Анатолії; відсутній у Північній Європі і найбільш звичайний у Південно-Східній Європі.

Трапляється у сухих та теплих біотопах, бідних поживними речовинами луках або степових, кущистих схилах з кормовою рослиною личинки.

Гусениця стає зрілою в червні. Метелики літають між кінцем червня і серпнем з піком у другій половині липня.

Гусінь живиться майже виключно на різних видах в’язілю Coronilla.

Цей вид є невід'ємною частиною ксеротермних оселищ. Однак, із деградацією і їх зникненням, метелик також зникає з багатьох регіонів (http://www.pyrgus.de/Zygaena_ephialtes_en.html).

***Zygaena angelicae* Ochsenheimer, 1808 – Красик дудників**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4324

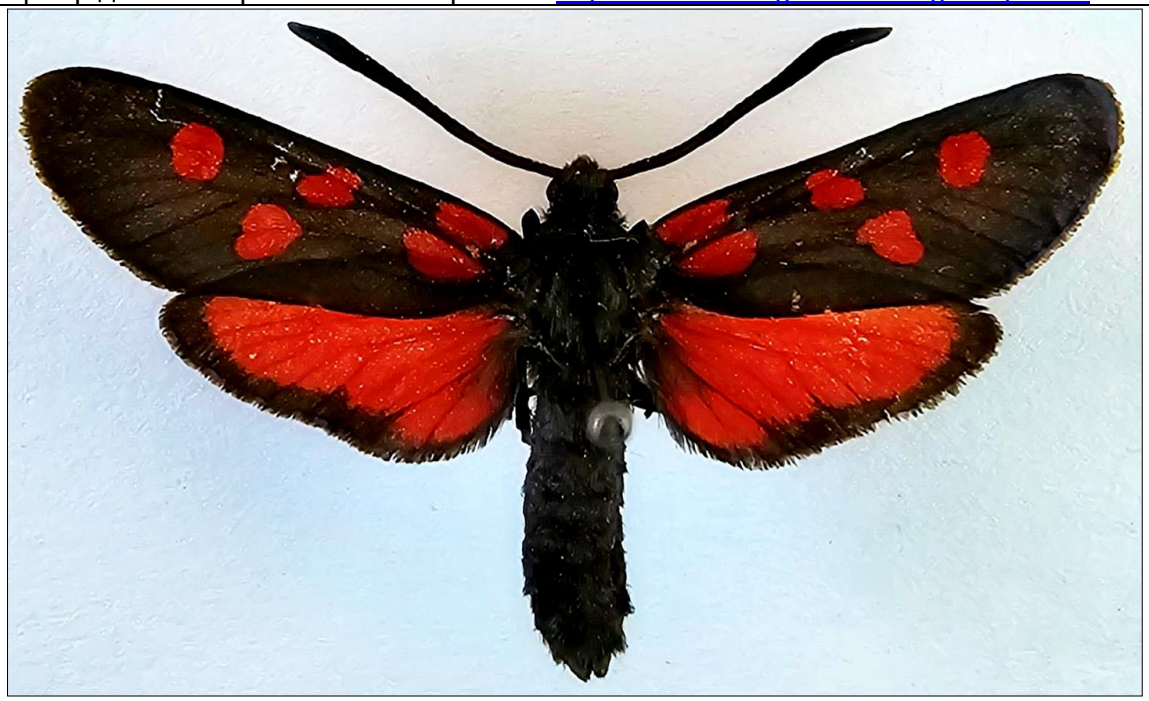

Пасічна, Загвіздя, Вовчинець. На початку липня (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Центральній Європі, від Греції до південної Німеччини та Тюрингії.

Середовище проживання – луки на крейдяних граслендах. У Південно-Східній Європі *Zygaena angelicae* трапляється в гірських районах на висотах 1000 і 2100 м н.р.м.

Розмах крил 30-33 мм.

Дорослі особини літають з липня до середини серпня в одному поколінні на рік. Живляться на квітах.

Гусінь живиться на *Coronilla coronata*, а іноді на різних *Securigera* і, можливо, на *Lotus corniculatus*. Вид зимує в личинковій стадії. Гусениць можна виявити з вересня і, після перезимівлі, до червня наступного року (https://en.wikipedia.org/wiki/Zygaena_angelicae).

***Zygaena filipendulae* (Linnaeus, 1758) – Красик гадючників**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4325

Пасічна, Загвіздя, Угринів Верхній, Павелче, Вовчинець, Черніїв. У липні масовий (Werchratski, 1893).

Поширені в Європі та Західному Сибіру.

Дає одне покоління на рік. Метелики літають з червня по серпень. Активні вдень, в сонячну погоду. Зимує на стадії гусені.

Гусінь заляльковується навесні у коконах, які відкрито кріпить до стебела трав'янистих рослин, іноді до дерев.

Серед паразитоїдних їздців, що розвиваються в гусеницях виду, виявлені *Cotesia zygaenarum* (Braconidae), *Gelis agilis* і *Mesochorus velox* (Ichneumonidae), *Elasmus platyedrae* і *Pediobius* sp. (Eulophidae), *Eupelmus vesicularis* (Eupelmidae) і *Brachymeria tibialis* (Chalcididae) (https://uk.wikipedia.org/wiki/Zygaena_filipendulae).

***Zygaena trifolii* (Esper, 1783) – Красик конюшинний**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4326

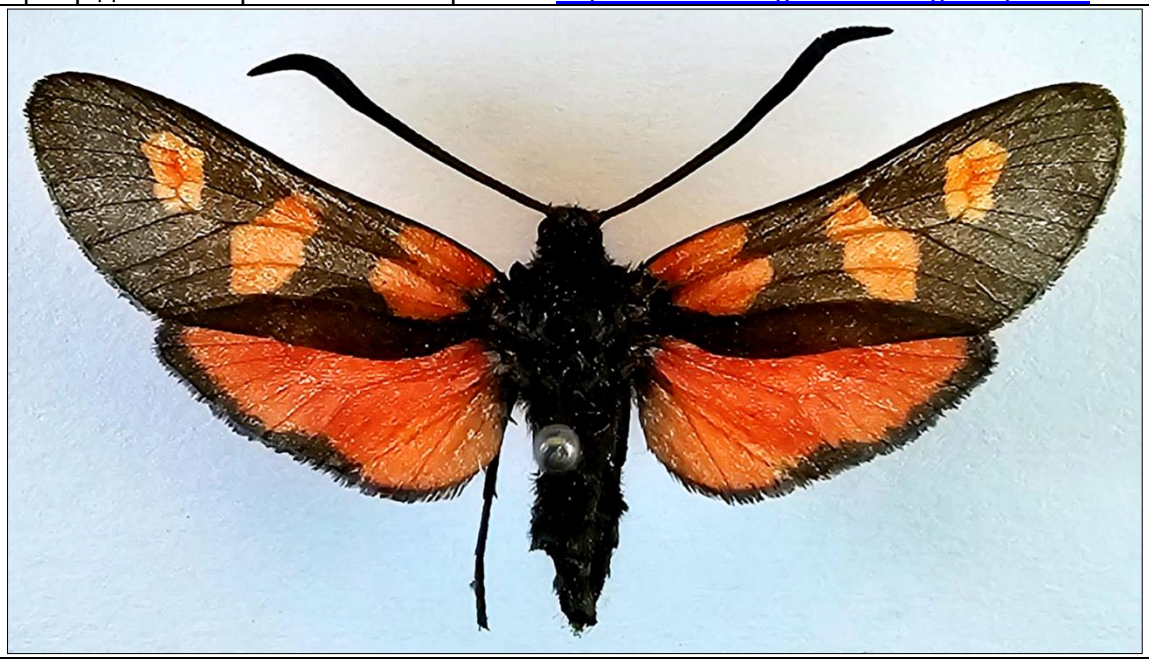

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Метелик трапляється від Північно-Західної Африки через Піренейський півострів та Францію до Англії, Німеччини, Польщі та Данії. В Австрії виявлений лише на заході (Форарльберг). У Південній Італії, очевидно, невеликі популяції на Сицилії.

В першу чергу Zygaena trifolii населяє вологі луки, низинні болота (часто дуже невеликі за площею) і береги канав. Далі на північ у Центральній Європі трапляється також на сухих луках.

Розмах крил 28-33 мм.

Дорослі особини літають з середини червня до початку серпня; має одне покоління на рік.

Личинки живляться листям *Lotus uliginosus* і *Lotus corniculatus*. Вид зимує на личинковій стадії і може перезимовувати двічі (https://en.wikipedia.org/wiki/Zygaena_trifolii; http://www.pyrgus.de/Zygaena_trifolii_en.html).

***Zygaena lonicerae* (Scheven, 1777) – Красик жимолостевий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4327

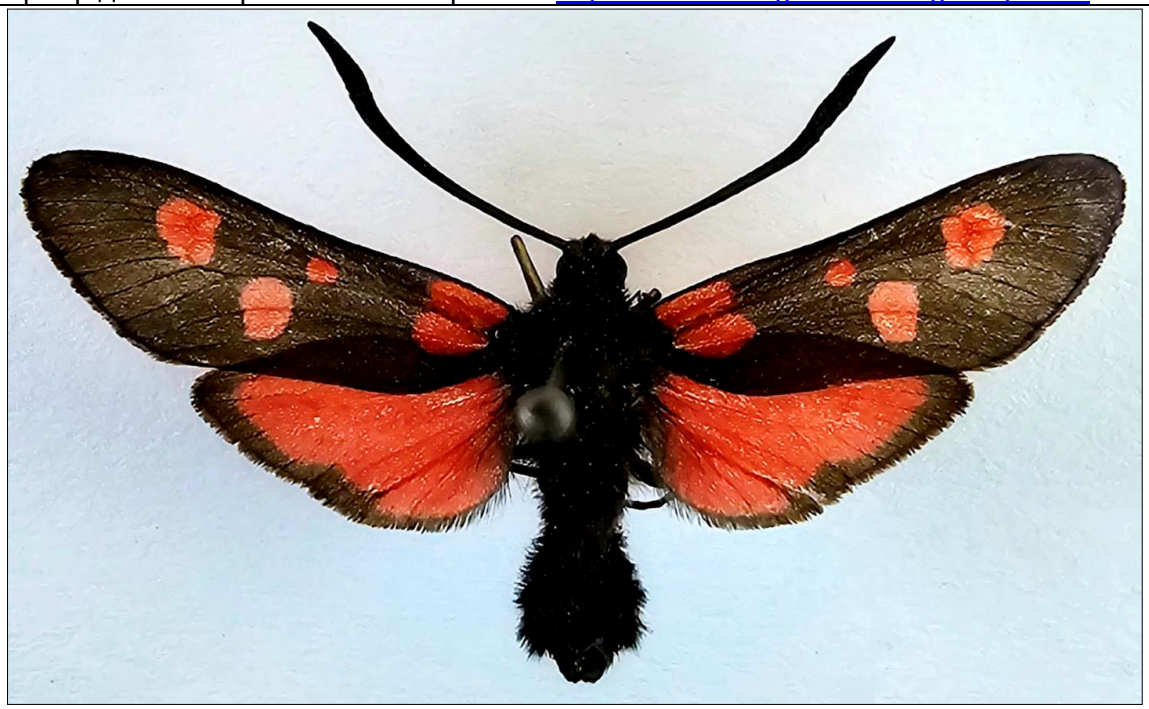

Павелче, Черніїв, Микитинці. На початку липня (Werchratski, 1893).

Цей вид можна знайти на більшій частині Європи, від Ірландії до Фенноскандії, аж до заходу Китаю. На півдні Європи вид широко поширений від північної та центральної Іспанії до Туреччини та Кавказу.

На заході Європи віддає перевагу сухим до мезофільних місцям проживання в прибережних районах морських скель, відкритим місцям у лісах, лукам, субальпійським долинам, на висоті до 2 000 метрів над рівнем моря.

Метелики мають розмах крил 30-46 мм.

Метелики літають вдень з червня до початку серпня залежно від місця розташування. Вони висмоктують нектар з переважно блакитно-фіолетових квіток, таких *Knautia arvensis*, *Scabiosa columbaria*, *Centaurea jacea*, *C. stoebe*, *Cirsium arvense*, *Cirsium tuberosum* і видах *Carduus*.

Гусінь живиться різними низькорослими рослинами, включаючи *Trifolium* (*Trifolium medium*, *Trifolium montanum*, *Trifolium pratense*, *Trifolium repens*) і *Lathyrus* (*Lathyrus pratensis*, *Lathyrus linifolius*, *Lathyrus sativus*), а також *Vicia*, *Lotus corniculatus*, *Lotus uliginosus*, *Onobrychis viciifolia*. На личинках і лялечках паразитують види мух-тахін *Tachinidae* (*Phryxe magnicornis*) і деякі види ос (https://en.wikipedia.org/wiki/Zygaena_lonicerae).

***Zygaena cynarae* Esper, 1789 – Красик артишоків**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4328

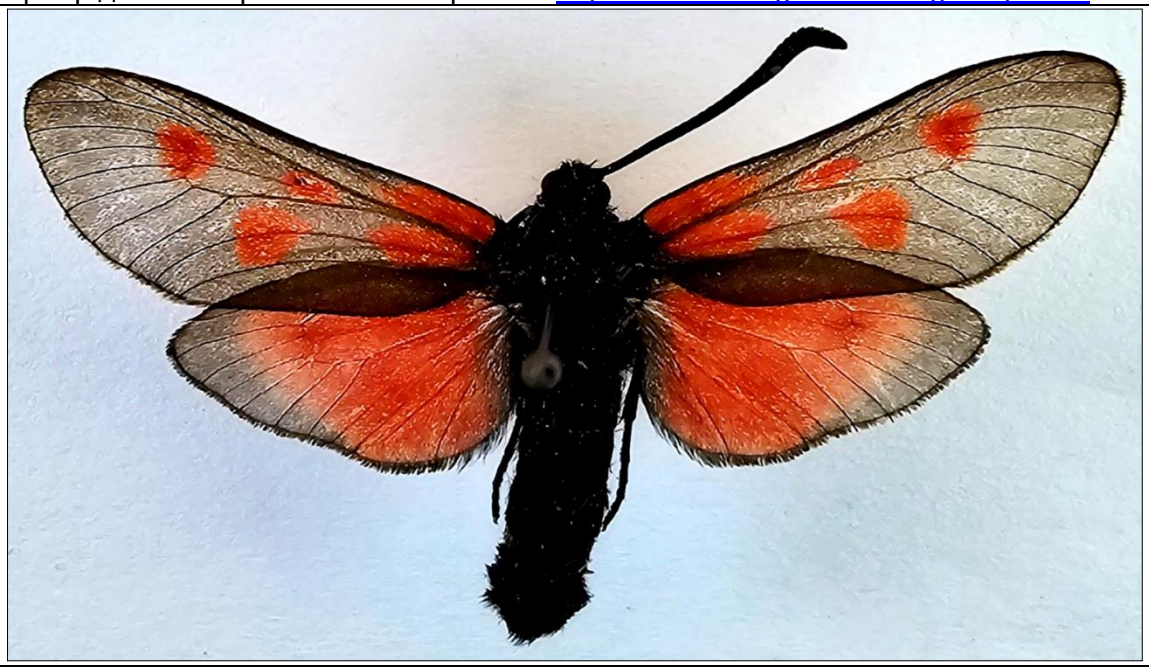

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Дуже локальне поширення від Провансу і північних Апеннін до Хорватії, Південних Альп і звідти до Східної Європи (південна Польща, Словаччина, Угорщина) і через південну Росію до Сибіру.

Zygaena cynarae колонізує відкриті та напіввідкриті, чагарникові місця з кормовою рослиною гусені. Це часто краї луук до сухих лісів, заліснені кам'янисті схили або досить невеликі узбіччя доріг через відкриті сухі ліси тощо.

Метелики літають з середини травня до липня.

Личинки живляться видами Peucedanum, включаючи Peucedanum cervaria. Частина личинок перезимовує декілька разів. Дорослих личинок можна виявити з квітня до початку червня (https://en.wikipedia.org/wiki/Zygaena_cynarae; http://www.pyrgus.de/Zygaena_cynarae_en.html).

***Zygaena purpuralis* Brünnich, 1763 – Красик пурпуровий**
(= *Zygaena Pilosellae* Esp. (*Minos* S. V.): Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4331

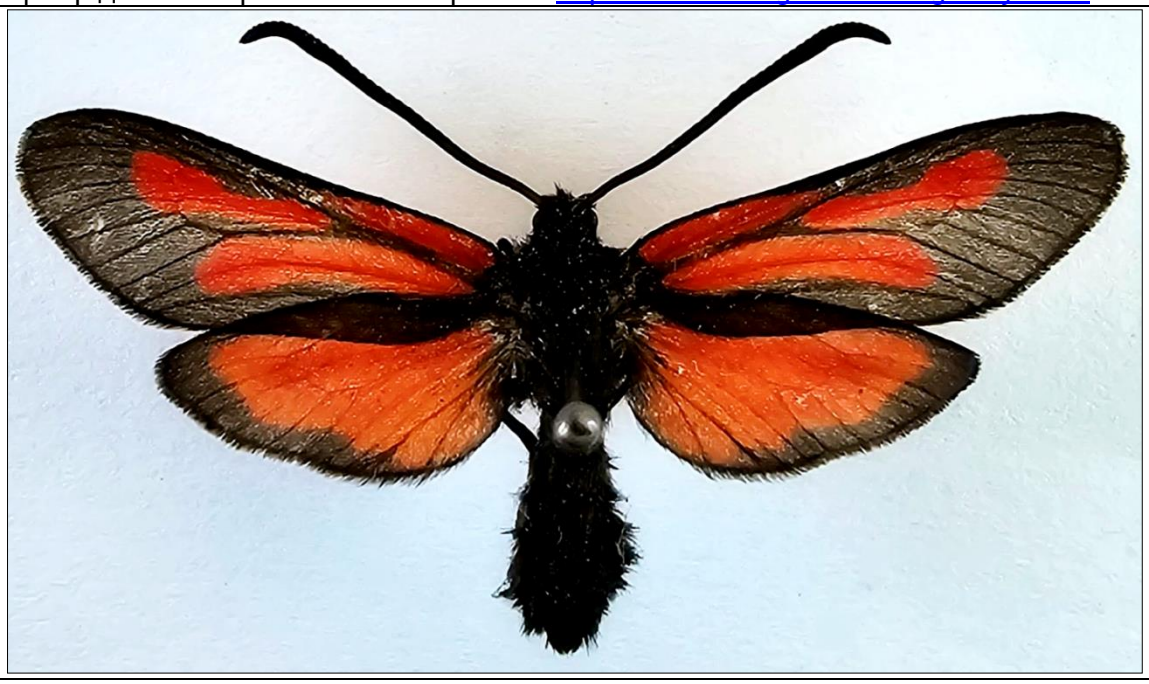

Вовчинець, Пасічна, Загвіздя; Красне біля Калуша. Липень (Werchratski, 1893).

Цей вид можна знайти на більшій частині західної, центральної та південної Європи, від Ірландії до Франції до Малої Азії, Кавказу, Росії та через Палеарктику до Алтайських гір.

Zygaena purpuralis віддає перевагу сонячним і трав'янистим схилам під скелями і сухим лукам.

Метелики літають з кінця травня до серпня, залежно від місця розташування. Літають вдень, особливо при теплій і сонячній погоді, харчуючись нектаром різних квітів.

Гусінь живиться чебрецем (*Thymus polytrichus*, *Thymus serpyllum* та ін.). Трапляються з серпня до травня і зимують один-два рази (https://en.wikipedia.org/wiki/Zygaena_purpuralis).

Родина LASIOCAMPIDAE - КОКОНОПРЯДИ

Рід Cosmotriche Hubner, 1820

***Cosmotriche lobulina* (Denis & Schiffermüller) 1775 – Космотріхе льобуліна**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11471

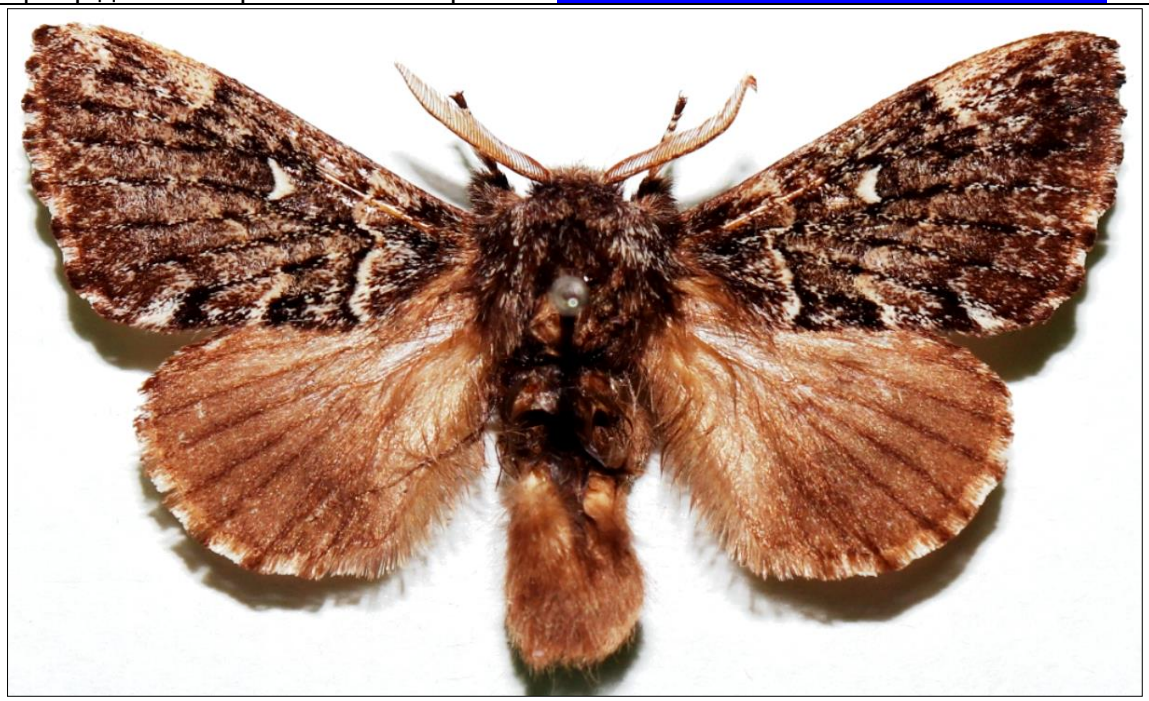

Cosmotriche lobulina ***трапляється*** від центральної та північної Європи на схід до східної Азії.

Розмах крил 32-38 мм для самців і 38-46 для самиць. Метелик літає з травня до серпня у двох поколіннях залежно від місця розташування.

Личинки найчастіше живляться *Picea*, але рідше також *Pinus* і *Abies*.

Личинки зимують (https://en.wikipedia.org/wiki/Cosmotriche_lobulina).

Рід Dendrolimus Germar, 1812

***Dendrolimus pini* (Linnaeus, 1767) – Шовкопряд сосновий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11472

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Розповсюджений у Західній і Східній Європі, на Кавказі, Уралі, в Західному Сибіру (до Єнісею).

Самці у розмаху крил досягають 50-65 мм, самки 65-70 мм.

Має одне покоління, метелики літають у липня-серпні (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Eriogaster Germar, 1810

***Eriogaster lanestris* Linnaeus, 1758 – Коконопряд пухнастий**

(= *Bombyx Lanestris* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11450

Івано-Франківськ, Пасічна, Загвіздя, Драгомирчани, Угринів Верхній, Вовчинець. Квітень. Метелик трапляється поодинокими особинами і нечасто. Натомість гусениці частіше: молоді гніздами на березах, терені, вербах. Дорослі гусениці часто знаходив як відпочивають на Tormentilla erecta. Утримання молодих гусениць важке і рідко вдається. З лялечок, які трималися в неопалюваній взимку кімнаті метелики вийшли вже у березні (починаючи з 10/3). Лялечки часом зимують декілька разів, поки з них не вийде метелик. І так здекількох лялечок отриманих у липні 1887 р. вийшли метелики аж у березні 1890 р.; один самець аж 2 листопада 1890 р. [Біля Львова: Голоско, Винники; Дрогобич, Ряшів] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Західній і Східній Європі, крім крайнього підня, Сибіру і на далекому Сході.

Метелики літають у квітні.

Гусениця живиться на яблуні, терені, глоді, березі, липі, тополі, вербі, осиці, дубі і інших листяних породах. Молоді гусениці живуть у великих павутинних гніздах. Зимує лялечка, часто два рази, іноді лежить до 6-8 років (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Eriogaster catax* (Linnaeus, 1767) – Коконопряд золотистий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11478

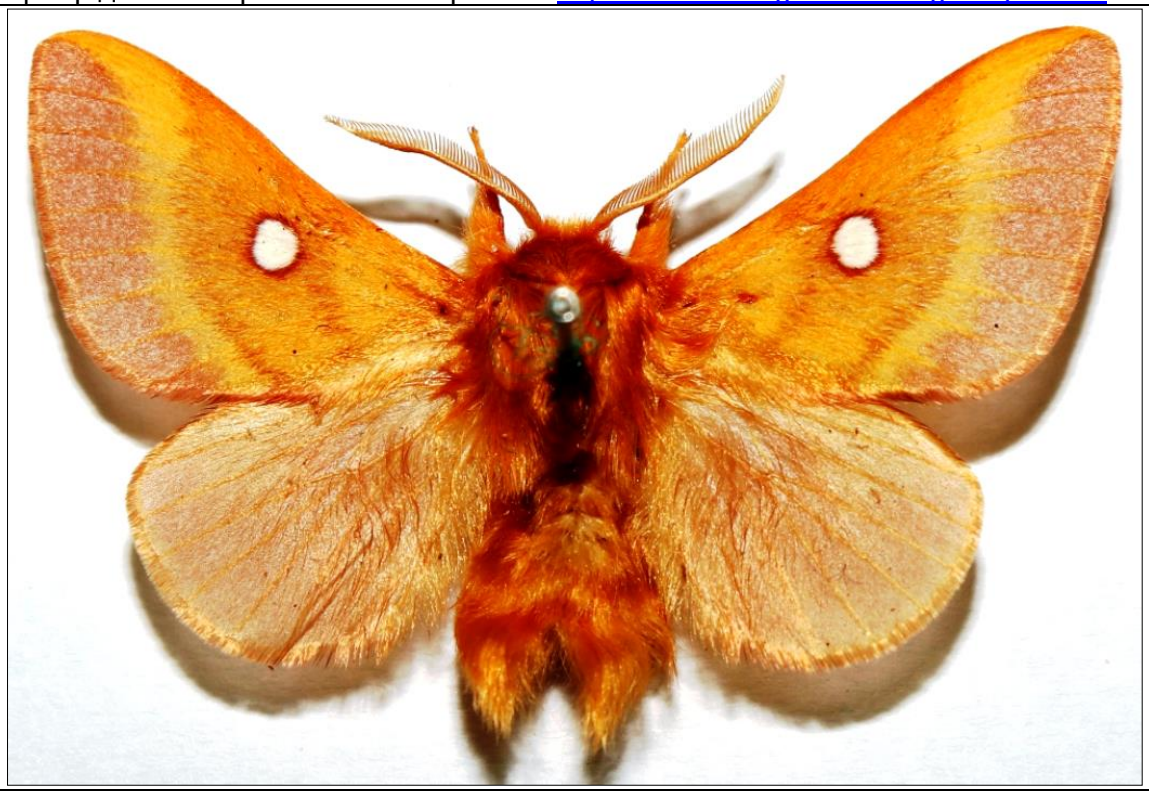

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Вид поширений в Південній та Центральній Європі і далі на на схід до Уральських гір. Живе у теплих світлих вологих широколистяних лісах, переважно на середніх висотах.

Розмах крил самиць 40-43 мм, самця 32-34 мм. Забарвлення передніх крил самців — золотисте до жовтого, по зовнішньому краю сіре. У самиць передні крила іржаво-червоні з бурим відтінком, з білою серединньою плямою і розпливчатою білою перев'яззю. Задні крила більш світлого забарвлення, одноколірні. У самиці кінець черевця товстий, попелясто-сірий, покритий пухнастими волосками.

Гусениці буро-коричневого кольору, зі світло-сірими ворсинками, з чорною головою. Довжина гусениць до 50 мм.

Метелики провадять нічний спосіб життя. Парування відбувається зазвичай близько опівночі, після чого самиці відкладають яйця на гілки спіралеподібною стрічкою, укутуючи їх при цьому ворсинками. Стадія гусениці з травня і до липня. Гусениці живуть групами в павутинних гніздах, живляться листям різноманітних листяних дерев.

Має одне покоління, метелики літають у вересні-жовтні (https://uk.wikipedia.org/wiki/Коконопряд_золотистий).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Euthrix Meigen, 1830

***Euthrix potatoria* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд трав'яний**

(= *Lasiocampa Potatoria* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/8212

Івано-Франківськ, підлужжя, Пасічна, Загвіздя, Павелче, Драгомирчани. Метелик у першій половині липня. Гусениці для вигодовування легкі; восени ще малі; найкраще збирати дорослин у першій половині червня, і годувати пажитницею багаторічною (*Lolium perenne*). Яйця часто на різних рослинах, а часом і на парканах городів можна знаходити купками по 30-100; для визначення прості: величини проса, білі з обок сторін дещо сплощені, з сиво-зеленим кільцем з верхньої і нижньої сторони, у якому розміщена цятка такого самого що і кільце кольору. [Біля Львова: Голоско, Кривчиці, Лисиничі; біля Дрогобича; ряшів в городах] (Werchratski, 1893).

Рід Gastropacha Ochsenheimer, 1810

***Gastropacha populifolia* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Коконопряд тополевий**

(= Lasiocampa Populifolia Esp.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11457

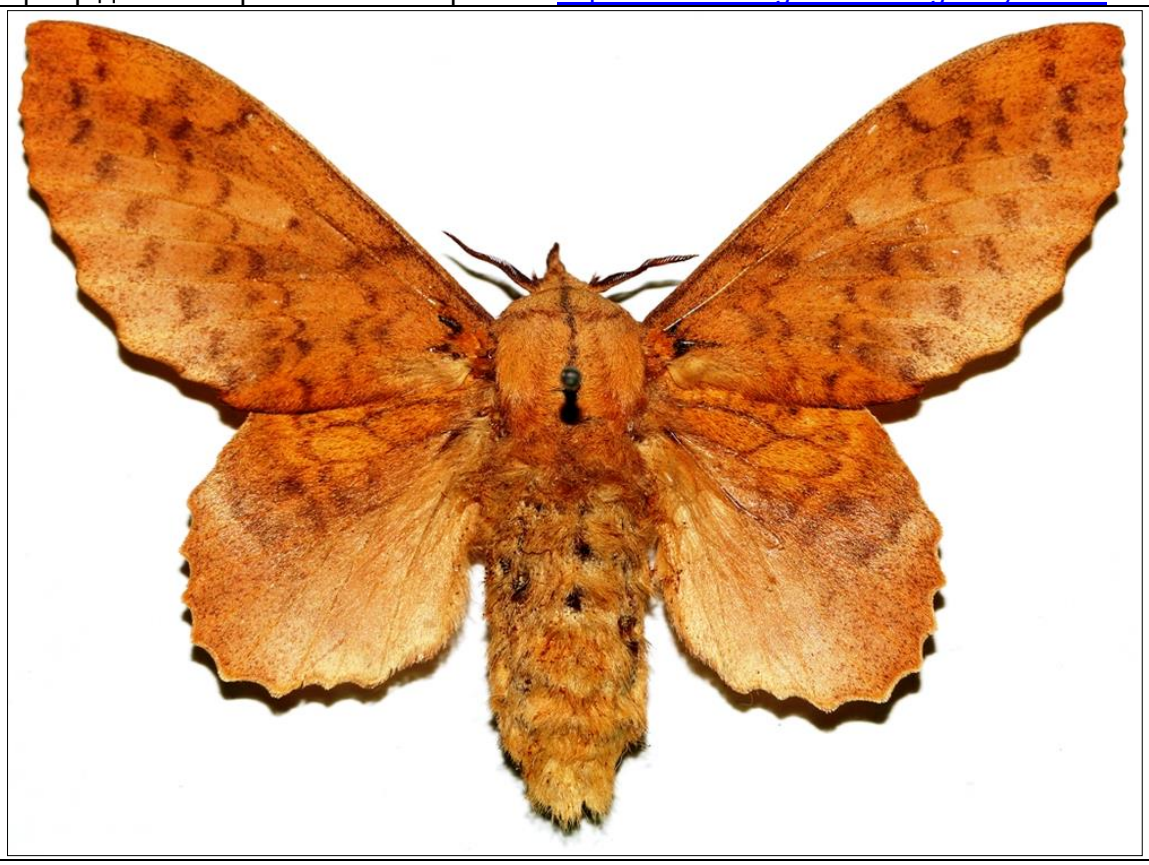

Драгомирчани, Пасічна, Угринів Верхній, Павелче, Тисменичани. У липні, як метелик дуже рідкісний. Молоді гусенички восени на *Betula pubescens* і *Populus tremula*. Дуже важкі для пере зимування. 7/7 1884 одна особина в Тисмнничанах, сиділа у порожньому вулику. [Львів, Дрогобич, також рідкісний, але може трохи численніший, ніж в оклицях Івано-Франківська] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Західній і Східній Європі (крім крайньої півночі і Британських островів), Кореї, Японії, в Сибіру, на Далекому Сході.

Розмах крил самців 55-60 мм, самок – 60-70 мм.

Має одне покоління, метелики літають в червні-липні.

Гусениця живиться листям тополь і верб; зимує (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Gastropacha quercifolia* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд дуболистий**
(= *Lasiocampa Quercifolia* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7021

Івано-Франківськ, Драгомирчани, загвіздя, Черніїв. У липні поодиноко. Гусениці ще молоді восени на березі, дубі, вербах. Тоді мають довжину 1,5 см, подібні до *L. tremulifolia*, а саме, сірі на другому і третьому кільці помаранчеві, чорно-плямистя. Потривожені, падають різко, звиваючись у кільце то в один, то в інший бік. Для пере зимування важкі: найкраще у плоских бляшанках їх тримати, причому треба вважати, щоб корм не був вологим, бо легко цей вид заражається пліснявою і гине. Ранньою весною потрібно їм давати гілочки верб з котиками; пізніше годував їх листям *Salix fragilis* і *S. alba*, а потім листям яблуні (*Pyrus malus*). Коли гусениця підросте, потрібно помістити її у велику скляну банку. Доросла буває 8 см завдовжки, сіра, вріз 2 і 3 кільця сапфірові. Заляльковується у великому, чорнувато-сіруватому коконі. Гусениця потребує довшого часу для повного розвитку, і так, наприклад, молода гусениця знайдена в Драгомирчанах 11/9 1886 р. після зимівлі залялькувалася аж 26/6 1887 р., а метелик вийшов 19/7 1887 р. Яйця трав’янисто-зелені, з білими рисками. [Львів, Дрогобич, Ряшів] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Західній і Східній Європі (крім крайньої півночі), Північному Китаї, Кореї, Японії, на Кавказі, в Середній Азії, в Сибіру і на Далекому Сході.

Великий метелик з розмахом крил, самці – 50-65 мм, самки – 65-80 мм.

Має одне покоління, літ з червня до початку вересня. Вночі летить на світло.

Гусениця живиться на вербі, тополі, осиці, вільсі, дубі, ліщині, плодових деревах – яблуні, черешні, вишні, груші, а також на гадючнику. Змує на стадії гусениці (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Lasiocampa Schrank, 1802

***Lasiocampa trifolii* (Denis & Schiffermüller) 1775 – Коконопряд конюшиновий**

(= *Bombyx Trifolii* Esp.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11451

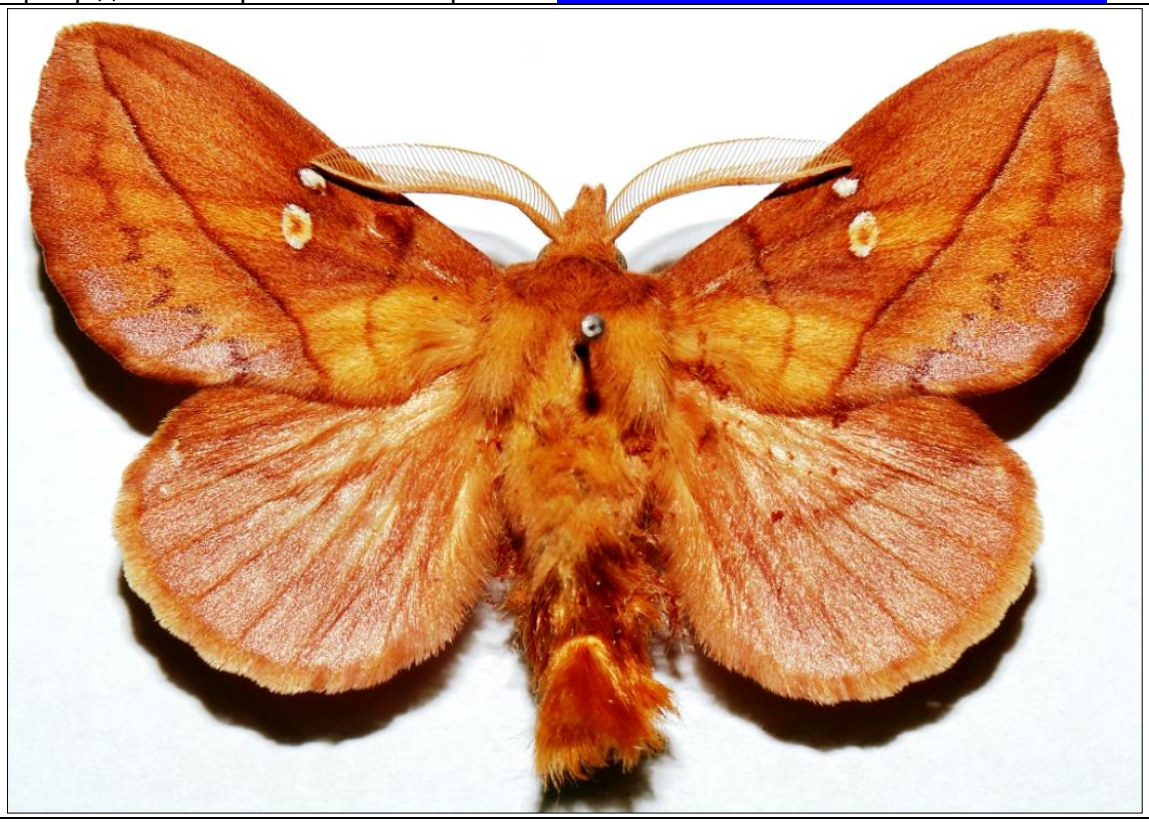

Пасічна. У кінці липня, серпні. Гусениці на травах, конюшині. Вдома годував їх пажитницею багаторічною (*Lolium perenne*). [Біля Львова: Голоско, Лисиничі] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Західній і Східній Європі (крім північної частини), Малій Азії, на Кавказі, в Середній Азії, у Західному Сибіру.

Самці з розмахом крил досягають 40-45 мм, самки – 50-60 мм.

Має одне покоління, метелики літають з липня до початку жовтня. Метелики летять на світло.

Гусениця живиться на конюшині, дроці, вовчузі. Заляльквується у щільному коричневому коконі. Змує на стадії гусениці (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Lasiocampa quercus* Linnaeus, 1758 – Коконопряд дубовий**
(= *Bombyx Quercus* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11452

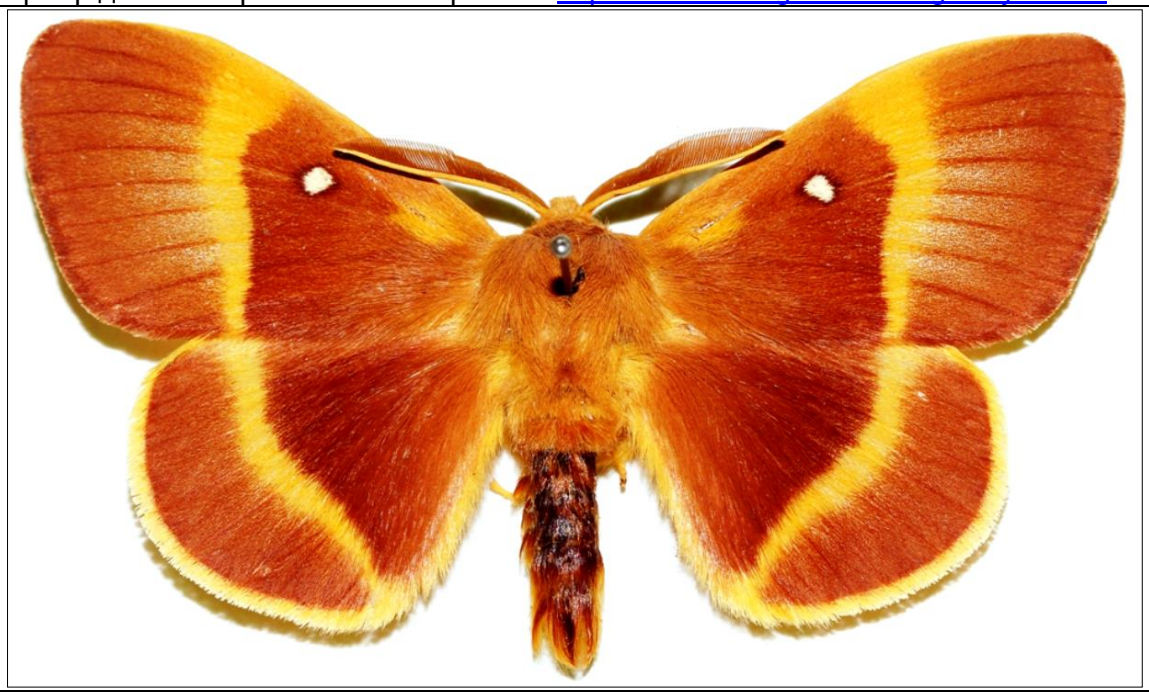

Драгомирчани, Пасічна, Загвіздя, Павелче. У першій половині липня. Гусениці восени на різноманітних кіщах, особливо молодих березах (Betula alba, pubescens), на грабі,дубі … Молоді гусениці знайдені восени, бувають до 2 см завдовжки, волохаті, оксамитово-чорні, на кожному кільці на спині з золотисто-жовтою плямою, яка є переділена грубою, білою, повздовжною лінією. Голова матово чорна. Для пере зимування прості: добанки або бляшанки вкладається декілька гілок верби, на яких гусениці перебувають цілу зиму.Ранньою весною давав їм гілочки верб з котиками і низькі рослини, пізніше годував їх листям верби, особливо Salix fragilis, яку дуже люблять. Дорослі заляльковуються в кінці травня, роблять собі великий, повздовжній, жовто-брунатний кокон. Метелик виходить через 5-6 тижнів. Особини самці і самки які вийшли охоче паруються; - одна симиця відклала після копуляції13/7 250яєць, з яких вийшли гусенички 28/7. Гусениці після народження відразу розповзаються на всі боки, що вказує на відокремле вже з молоду життя гусениць. Гусениці, що перезимували, знаходимо у природі вже набагато рідше – декілька гусениць збив також вночі зквітучої верби. Яця такої ж величини що і у potatoria, але форми більш видовженої, жовтувато-сірі, брунатно-мармурові. [Біля Львова: Голоско, Лисиничі …; Ряшів] (Werchratski, 1893).

Рід Macrothylacia Rambur, 1866

***Macrothylacia rubi* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд малиновий**

(= *Bombyx Rubi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7315

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, загвіздя, Угринів Верхній, Угринів Нижній, Павелче, Пациків, Драгомирчани, Хотінь біля Калуша. У кінці травня і у перші дні червня нерідкісний. Гусениці восени масові на дубі, терені, на низьких рослинах. Зимують вже цілком дорослі. Для перезимування у неволі дуже важкі. Лялечка ціла чорна, у довгому (5-6 см) тонкому і м’якому брунатному коконі (Werchratski, 1893).

Трапляється у Західній і Східній Європі (крім Крайньої півночі), у Південному Сибіру, на Далекому Сході.

Самці з розмахом крил 42-50 мм, самки – 55-65 мм.

Має одне покоління, метелики літають у травні-липні.

Гусениця живиться листям багатьох деревних і чагарникових порід: малини, лжини, горобини, дуба, берези, верби, тополі, осики і інших. Змує на стадії гусениці (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Malacosoma Hübner, 1820

***Malacosoma neustria* (Linnaeus, 1758) – Кільчастий шовкопряд**

(= *Bombyx Neustria* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11449

Івано-Франківськ, Драгомирчани, Вовчинець, Пасічна, Загвіздя, Угринів Верхній, Угринів Нижній, Рибне, Микитинці … У кінці червня і у першій половині липня дуже масовий. Гусениці на плодових деревах, дубі і липі … У садах трапляється набагато частіше, ніж в лісах. Яйця відкладає у фомі кільця навкруги тонких гілочок дерев склеєні міцно клейкою речовиною (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Західній і Східній Європі (крім північної частини), північному Китаї, Кореї, Японії, на Уралі, в Сибіру, на далекому Сході.

Розмахкрил самців 28-32 мм, самок – 38-42 мм. Забарвлення крил варіює від жовтого до бурого.

Має одне покоління, метелики літають в червні-липні.

Шкодить лісовим насадженням і плодовим культурам. Гусениці живляться на листяних деревах: груші, яблуні, горобині, вишні, черемсі, дубі, в’язі, грабі, березі, буці, клені, вербі, рідше – на чагарниках(глоді, ожині, малині). Заляльковується у щільному коконі. Зимують яйця (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Malacosoma castrensis* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд молочайний**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11479

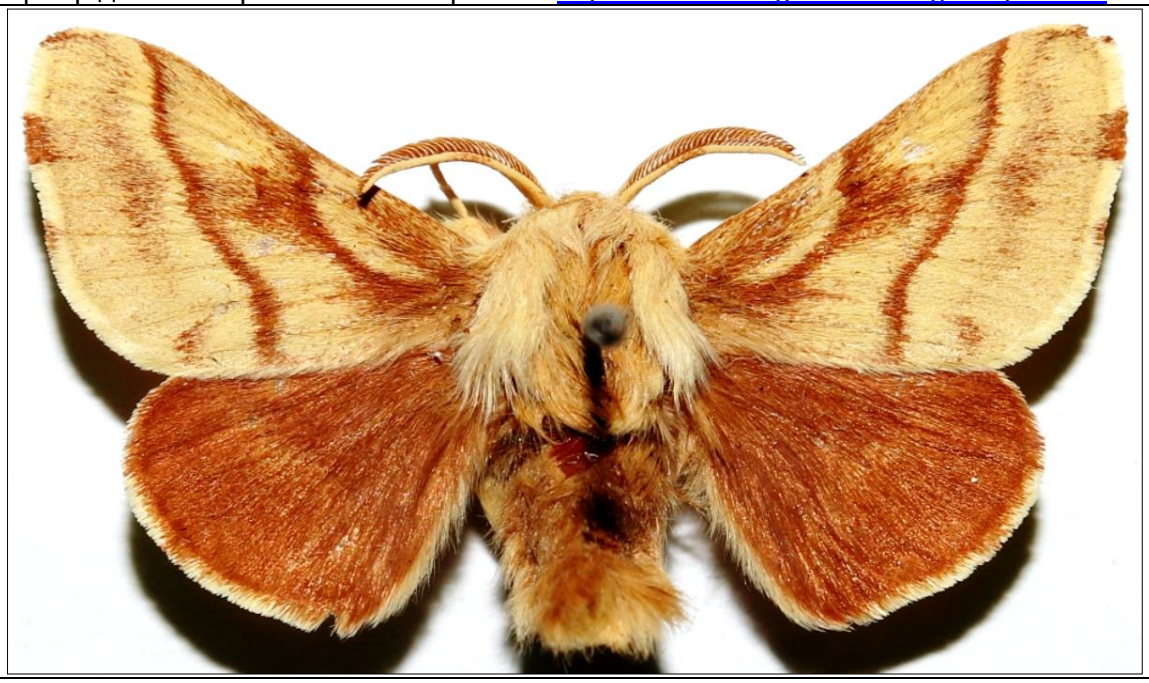

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Розповсюджений у Західній і Східній Європі (крім півночі), на Кавказі, в Середній Азії.

У самців розмах крил 30-32 мм, у самок – до 40 мм.

Має одне покоління. Метелики літають з кінця травня до липня.

Гусениці трапляються переважно на трав’янистих рослинах – молочаї, волошці, полині, рідше – порослі деревних і чагарникових порід. Заляльковується у щільному коконі, вкритому жовтим пилком. Змує на стадії яйця (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Odonestis Germar

***Odonestis pruni* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд сливовий**

(= *Lasiocampa Pruni* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11455

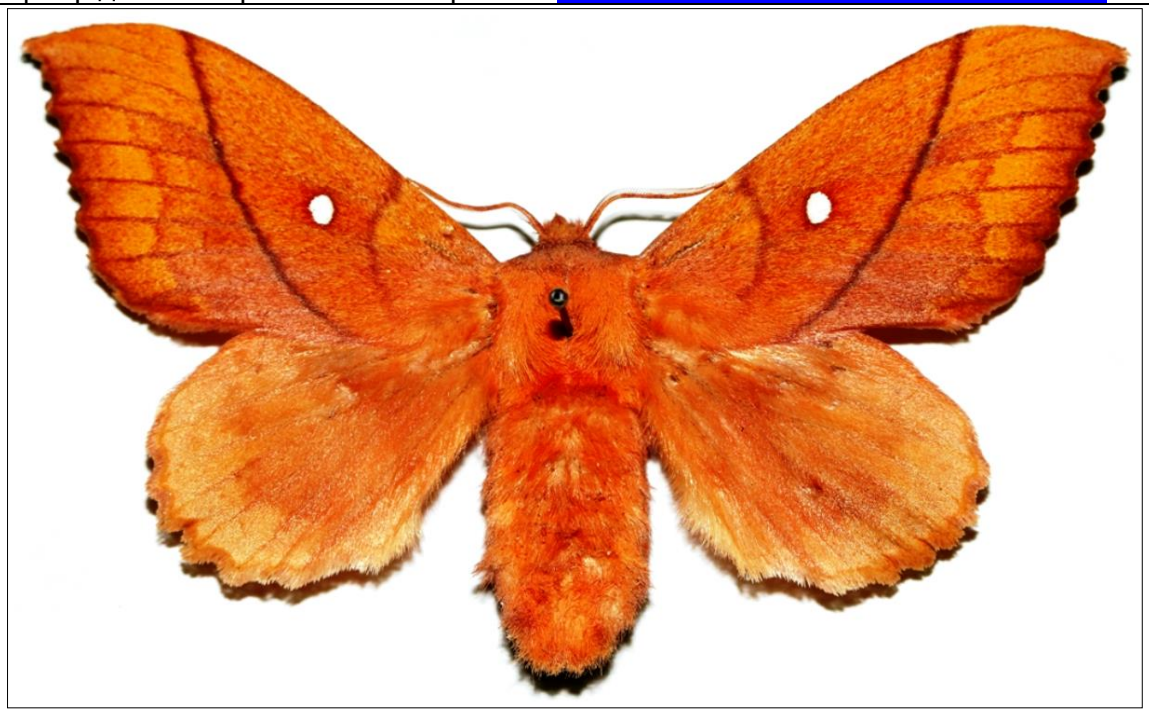

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, Угринів Верхній, Микитинці, Черніїв, Павелче, Драгомирчани. Рідкісний. У першій половині липня. Молодих гусениць восени стрясав к кущів берези і дуба. Для пере зимування важкі. Гусениці, які перезимували, у травні і червні на сливах і ліщині. Вдома годував їх листям ліщини (Corylus avellana). [Львів: Піскова гора, Голоско; Дрогобич всюди рідкісний] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Середній і пвденній Європі, на півночі Малої Азії, у Північно-Східному Китаї і Японії, на Далекому Сході.

Розмах крил у самців 49-52 мм, у самок – до 60 мм.

Має одне покоління, метелики літають в червні-серпні.

Гусениця живиться листям бука, липи, вільхи, дуба, в’яза і плодових дерев – сливи, яблуні. Зимує на стадії гусениці (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Phyllodesma Hübner, 1820

***Phyllodesma ilicifolia* (Linnaeus, 1758) – Коконопряд сірий виїмчастий**

(= *Lasiocampa Ilicifolia* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11459

Знайдений капітаном Адальбертом Віртлем (Adalbert Viert), який пише у Sprawozdaniu Kom. Fizyogr. за рік 1872 (том 6, стор. 60): «Майже дорослу гусеницю в Івано-Франківську 18/6 виключно на *Cytisus*, на *Salix caprea* не було їх.» Я цього виду у 1880-1890 роках не знайшов в околицях Івано-Франківська (Werchratski, 1893).

***Phyllodesma tremulifolia* (Hübner, 1810) – Коконопряд осиковий**
(= *Lasiocampa Tremulifolia* Hb.)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11458

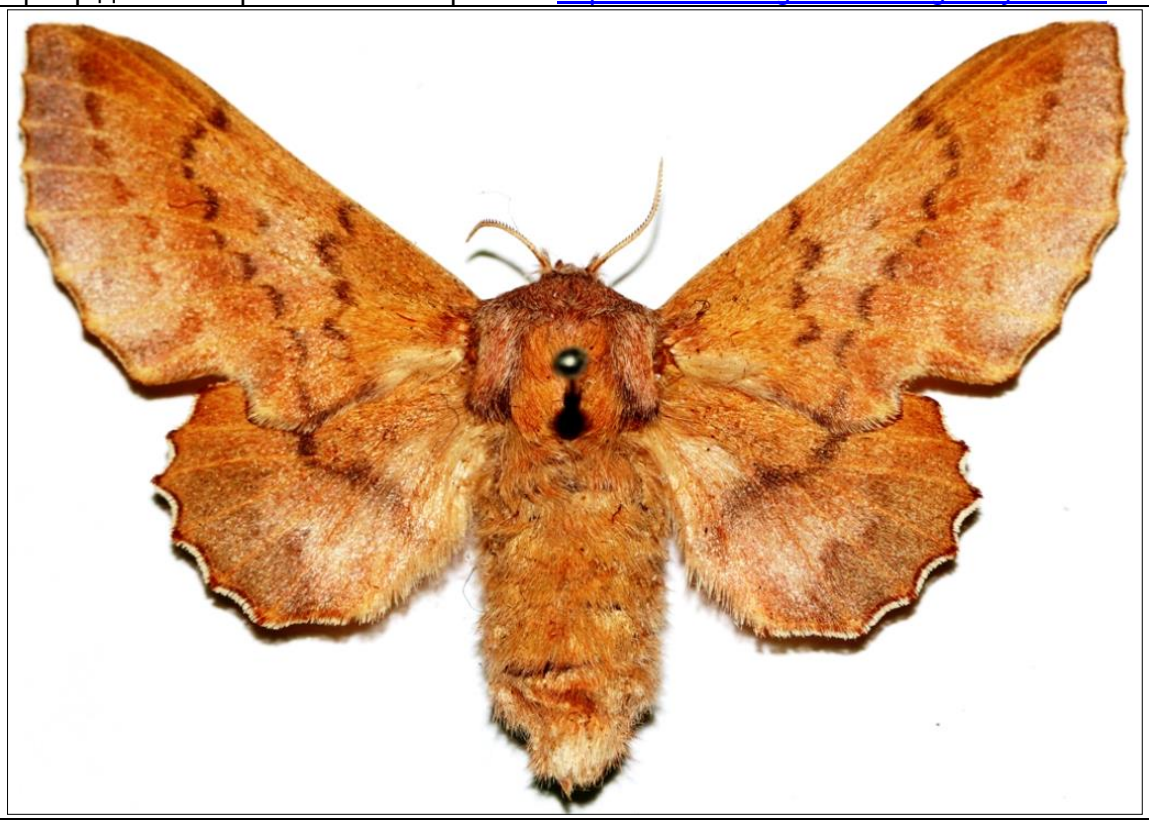

Івано-Франківськ, Микитинці, Черніїв, Пасічна, Загвіздя, Угринів Верхній, Вовчинець, Лисець, Клубівці біля Тисмениці. Кінець травня, початок червня. Розповсюджений, але у невеликій кількості. Гусениці поодиноко на кущах дубових у серпні аж до половини вересня; у Чернійові знайшов гусеницю ще 17/9 1888 р. [Львів, Голоско, рідкісний] (Werchratski, 1893).

Поширений у Середній і частково Південній Європі, на Кавказі і в Середній Азії.

Розмах крил метеликів у самців 34-36 мм, у самок 42-45 мм.

У нас має одне покоління на рік, метелики літають у квітні-травні.

Гусінь живиться листям тополі, осики, вільхи, берези, дуба. Зимує лялечка (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Poecilocampa Stephens, 1828

***Poecilocampa populi* Linnaeus, 1758 – Пецільокампа тополева**

(= *Bombyx Populi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11448

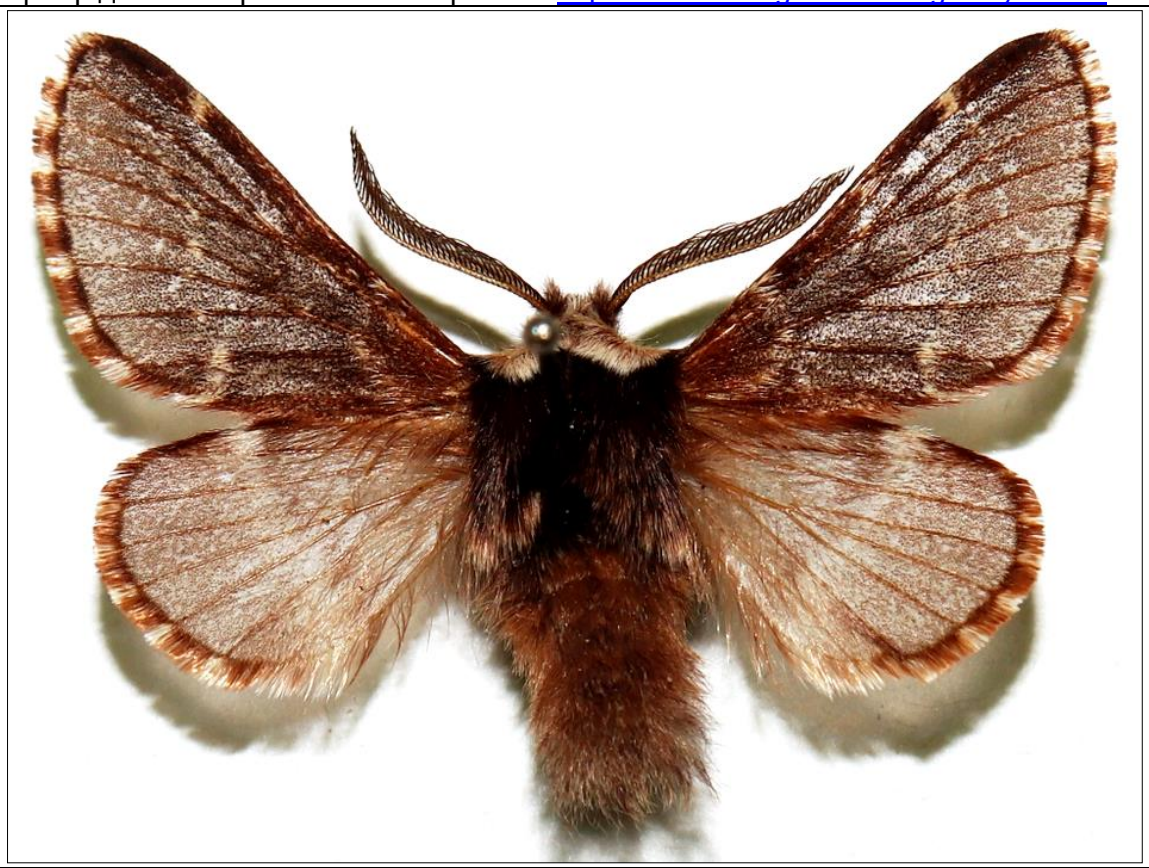

Івано-Франківськ, Пасічна, Микитинці, Драгомирчани, Черніїв, Іванівка. Поодиноко але нерідкісний. Гусениця на дубі, ліщині, груші і яблуні. Метелик появляється у другій половині жовтняі у перші дні листопада (18/10 – 7/11), отже належить до видів які унас найпізніше вдроджуються, також як: *Ptilophora plumigera*, *Asteroscopus sphinx*, *Anisopteryx aceraria*, *Hybernia aurantiaria*, *H. defoliaria*, *Cheimatobia boreata*, *Ch. brumata*. [Львів, Голоско, Дрогобич, Ряшів] (Werchratski, 1893).

Рід Trichiura Stephens, 1828

***Trichiura crataegi* (Linnaeus, 1758) – Тріхіура глодова**

(= *Bombyx Crataegi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11447

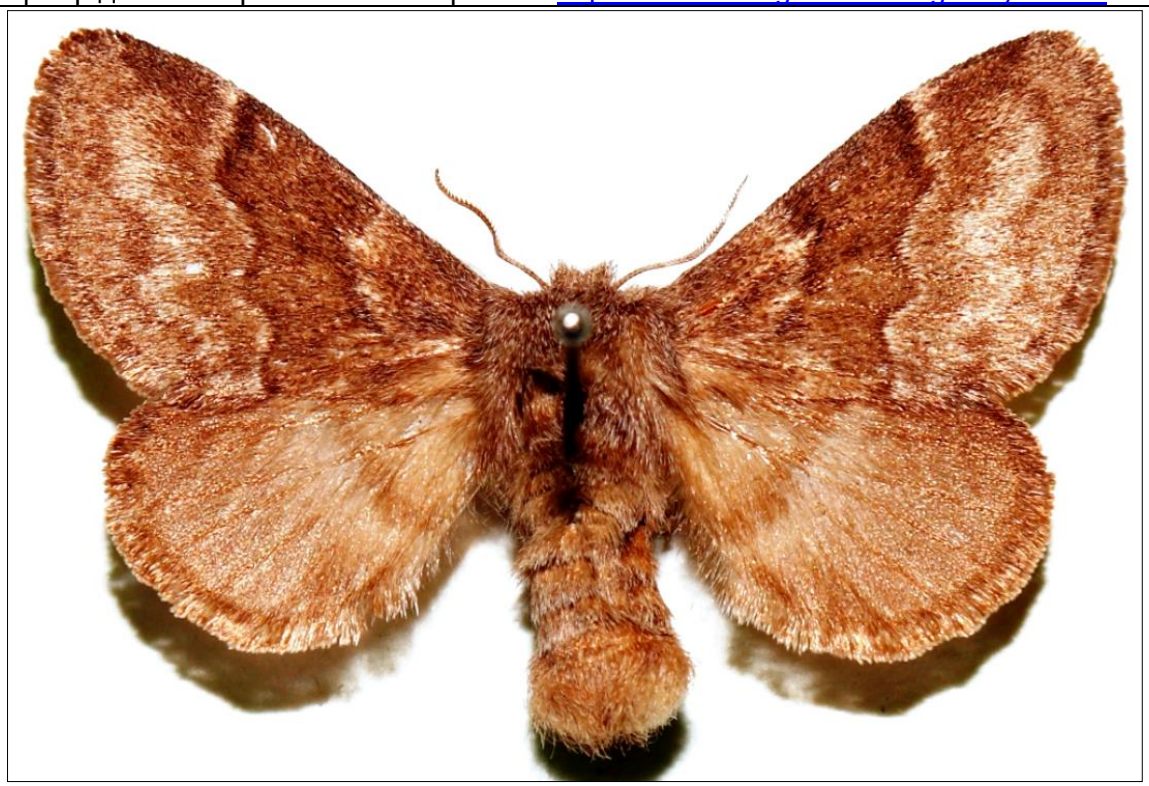

Вовчинець, Підлужжя. У кінці серпня, у першій половині вересня. Рідкісний. Гусениць знаходив на ліщині (*Corylus avellana*) і дубі у кінці травняі у перші дні червня – годував їх вдома листям ліщини,дуба і яблуні. Яйця подовгуваті, брунатні, блискучі. [Біля Львова: Голоско] (Werchratski, 1893).

Родина BRAHMAEIDAE – БРАМЕЇ

Рід Lemonia Hübner, 1820

***Lemonia dumi* Linnaeus, 1761 – Шовкопряд-лемонія салатний**

(= *Crateronyx Dumi* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11453

Драгомирчани, Пасічна, Озерце. У середині жовтня. Рідкісний. Гусениця на *Taraxacum officinale*. Заляльковується без кокона, зариваючись у землю (Werchratski, 1893).

Ареал охоплює Середню і Південну Європу, Малу Азію.

Розмах крил метелика 40-46 мм.

Метелики літають у вересні – жовтні; має одне покоління впродовж року.

Гусінь живиться на нечуйвітрі, кульбабі, салаті. Зимує на стадії яйця (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Lemonia taraxaci* Esper, 1783 – Шовкопряд кульбабовий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3086

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Центральна, частково східна та південна Європа, південна частина західного Сибіру та північний Казахстан.

В Україні трапляється спорадично у зоні мішаних лісів та у Лісостепу.

Розмах крил — 35-55 мм. Статевий диморфізм невиразний. Забарвлення крил одноманітне вохристо-жовте, у самок — світложовте. На передньому крилі є невелика чорна пляма. Тіло дуже пухнасте.

Трапляється на узліссях та галявинах широколистяних та мішаних лісів, на схилах ярів та балок, на луках та у рідколіссях, іноді у садах та парках. Протягом року розвивається 1 генерація.

Літ імаго відбувається у серпні-жовтні. Метелики активні удень за сонячної погоди, іноді увечері та вночі. Самиці відкладають яйця купками біля кормових рослин.

Гусінь живиться листям кульбаби та нечуйвітра, розвивається у травні-червні. Заляльковується у верхньому шарі ґрунту в овальних комірках.

На нижньому фото – етикетки прикріплені на ентомологічній голці під цим метеликом; етикетка написана олівцем, ймовірно І. Верхратським.

Родина ENDROMIDAE – БЕРЕЗОВІ ШОВКОПРЯДИ

Рід Endromis Ochsenheimer, 1810

***Endromis versicolora* (Linnaeus, 1758) – Шовкопряд-ендроміс березовий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2908

Пасічна, Угринів Верхній, Павелче. У квітні (31/3 – 24/4). Рідкісний. Перед полуднем, більш-менш біля 11 години, особини, які щойно вийшли з лялечок, сидять на кінчиках гілочок беріз, ліщин, вільх … пізніше самці звинно літають серед блиску сонця, шукаючи важких, до польоту неохочих самиць. Декілька разів in copula на пнях беріз і грабів низько біля коріння у післяобідні години. Дорослу гусеницю, що формою нагадує гусеницю бражників знаходив на вільсі (*Alnus glutinosa*) в кінці червня. [Львів, Піскова гора, Голоско; біля Дрогобича: Гірка, Залісся, у деякі роки, наприклад 1869 р., траплявся досить часто] (Werchratski, 1893).

Лісова, частково лісостепова зони Євразії, Кавказ та Закавказзя (Вірменія).

В Україні — зона мішаних лісів, частково лісостепова зона, Карпати. Локальний.

Розмах крил — 45–75 мм. Статевий диморфізм виразний. Переднє крило світло-коричневе з білуватим напиленням, біля його вершини є 3 чіткі білі плями. Середня частина передніх крил відокремлена чорнуватими ламаними лініями, у проміжку котрих є вуглувата чорна пляма. Задні крила у самця вохристо-коричневі (у самиці — сірувато-руді) з ламаною смугою та білими плямами вздовж зовнішнього краю крила. Тіло дуже пухнасте.

Попадається у мішаних лісах, особливо у молодих березняках. Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго відбувається з кінця березня до початку травня. Метелики активні удень за сонячної погоди, іноді увечері та вночі. Самиці відкладають яйця увечері та вночі.

Гусінь живиться листям берези, іноді — граба, ліщини, липи та інших дерев; розвивається у травні–серпні, зимує у коконах серед лісового опаду, у яких навесні і заляльковується (https://uk.wikipedia.org/wiki/ Ендроміс_березовий).

Був занесений до Червоної книги України (2009), вилучений з неї у 2021 році (Наказ…, 2021).

Родина SATURNIIDAE – САТУРНІЄВІ

Рід Aglia Ochsenheimer, 1810

***Aglia tau* (Linnaeus, 1758) – Сатурнія-аґлія руда**

(= *Aglia Tau* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3085

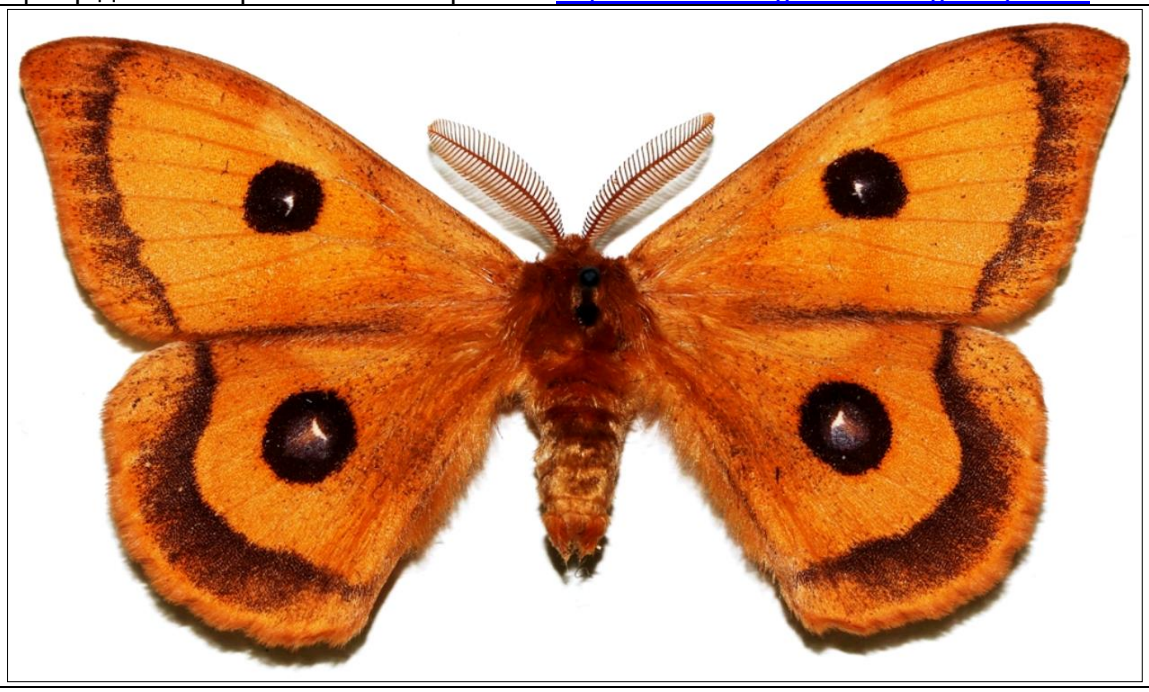

Вовчинець, особливо біля джерельця, Загвіздя, Пасічна, Угринів Верхній, Павелче. У кінці квітня і у перші дні травня трапляється досить часто. Особини, які щойно вийшли з лялечок, на пнях буків або дубів низько біля коріння. Самці після 10 години перед полуднем зриваються до швидкого, зигзагоподібного польоту; важкі самиці літають тільки вночі, часом також у післяполудення години, зокрема під час теплого травневого дощику. Гусениця на буку і дубі, зелена, молода з п’ятьма довгими червоними шипами. [Околиці Львова, Дрогобича] (Werchratski, 1893).

Вид розповсюджений від північної частини Іспанії через Європу (крім північної частини Скандинавії, крайнього півдня континенту і Британських островів) і Помірну зону Азії аж до Тихого океану. В Україні трапляється майже повсюдно, крім степових районів та Полісся.

Був внесений в Червону книгу України (2009) як вразливий вид, але у 2021 році був з неї виключений.

Живе у мішаних (переважно грабових та букових) лісах. Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго — з середини квітня до кінця травня. Самці активні удень, іноді ввечері. Самки малорухливі, вдень ховаються на стовбурах дерев і серед листя, яйця відкладають вночі, іноді прилітають на світло. Метелики не живляться.

Гусінь живиться листям бука і граба, іноді — дуба, берези, вільхи, липи, ліщини, ясеня; розвивається гусінь з травня до липня. Заляльковується у лісовій підстилці. Зимують лялечки (https://uk.wikipedia.org/wiki/Сатурнія_руда).

Був занесений до Червоної книги України (2009), вилучений з неї у 2021 році (Наказ…, 2021).

Рід Eudia Jordan, 1911

***Eudia pavonia* (Linnaeus, 1758) – Сатурнія мала**

(= *Saturnia pavonia* L. (*Carpini* Schiff. S. V.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3083

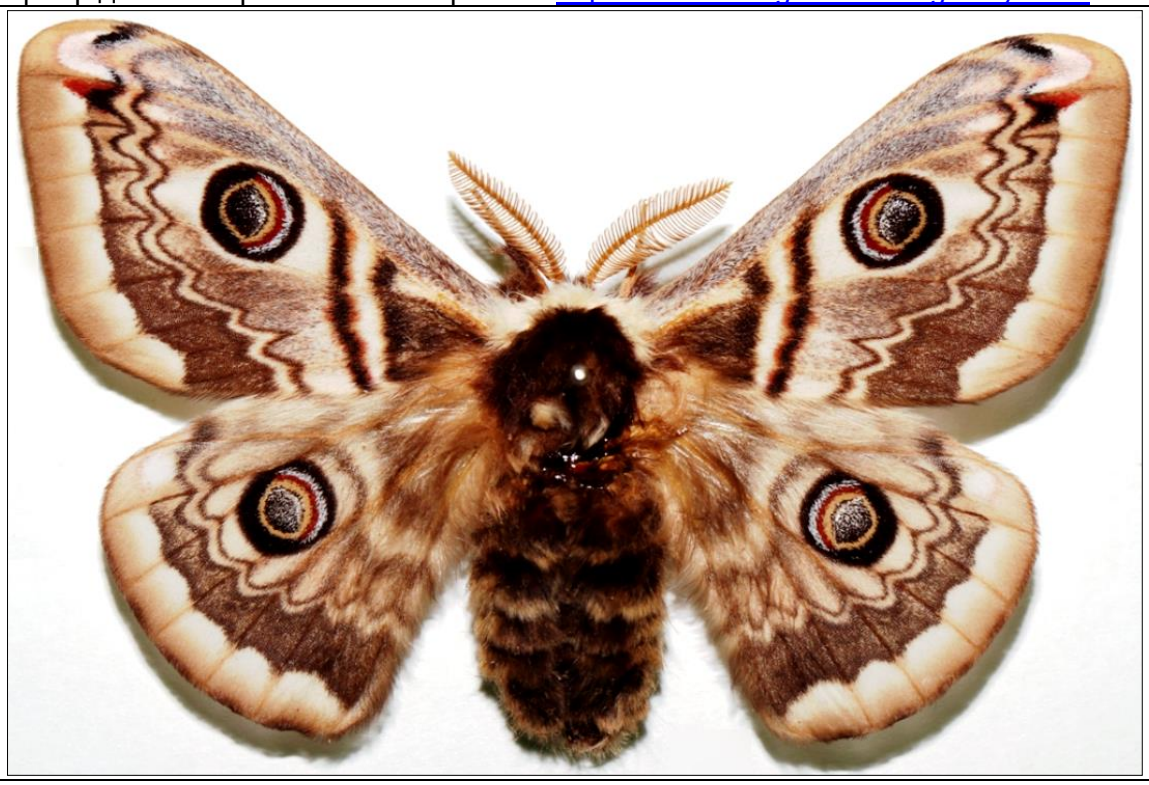

Загвіздя. У травні. З липи (*Tilia platyphillos*) у перших днях червня збив п’ять малих гусениць: були чорні, з жовто-золотою бічною лінією. Майже зовсім дорослі у кінці липня до 4 см завдовжки, світло зелені, на кожному сегменті з чорнми кільцями у яких по шість бородавок золотисто-жовтих оздоблених чорними щетинками, голова зелена. Лялечка у тугому коконі, грушеподібному. Гусениць годував листям липи, глоду (*Crataegus oxyacantha*) і терену; менш охоче їли також листя верби. Для вигодовування важкі. Вид в околицях Івано-Франківська дуже рідкісний. [Львів, Дрогобич, рідкісний; ряшів і околиці, траплється часто] (Werchratski, 1893).

Лісова, лісостепова та (частково) степова зони Євразії. В Україні спорадично зустрічається майже повсюдно.

Розмах крил — 50-76 мм.

Статевий диморфізм виразний. Передні крила самця бурі, задні — яскраво-руді; загальний фон крил самиці сірий. На кожному крилі є по одній великій очкуватій плямі, що утворена різнобарвними концентричними кільцями з чорною облямівкою та центром і кілька подвійних хвилястих ліній; зовнішня облямівка крил світло-сіра всередині та темно-сіра зовні. Тіло та прикоренева частина крил опушені.

Трапляється на лісових галявинах та узліссях, у рідколіссях, серед чагарникових пустищ, на степових ділянках з заростями терену, шипшини тощо, на верхових болотах, іноді — у парках та садах.

Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго — з кінця квітня до середини травня, самці активні з полудня до сутінок, іноді — вночі, самиці малорухливі, яйця відкладають уночі (до 200 шт.). Метелики не живляться.

Гусінь живиться на різноманітних деревах (дуб, граб, береза, липа, верба, горобина тощо), але віддає перевагу чагарникам (терен, глід, ожина, малина, шипшина, жостір) та чагарничкам (чорниця, верес тощо). Розвивається гусінь з кінця травня до середини липня. Заляльковується на прикореневій частині кормової рослини у твердому грушоподібному коконі. Зимує лялечка, діапауза якої може тривати до 3 років (https://uk.wikipedia.org/wiki/Сатурнія_мала).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Saturnia Schrank, 1802

***Saturnia pyri* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Сатурнія велика**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2928

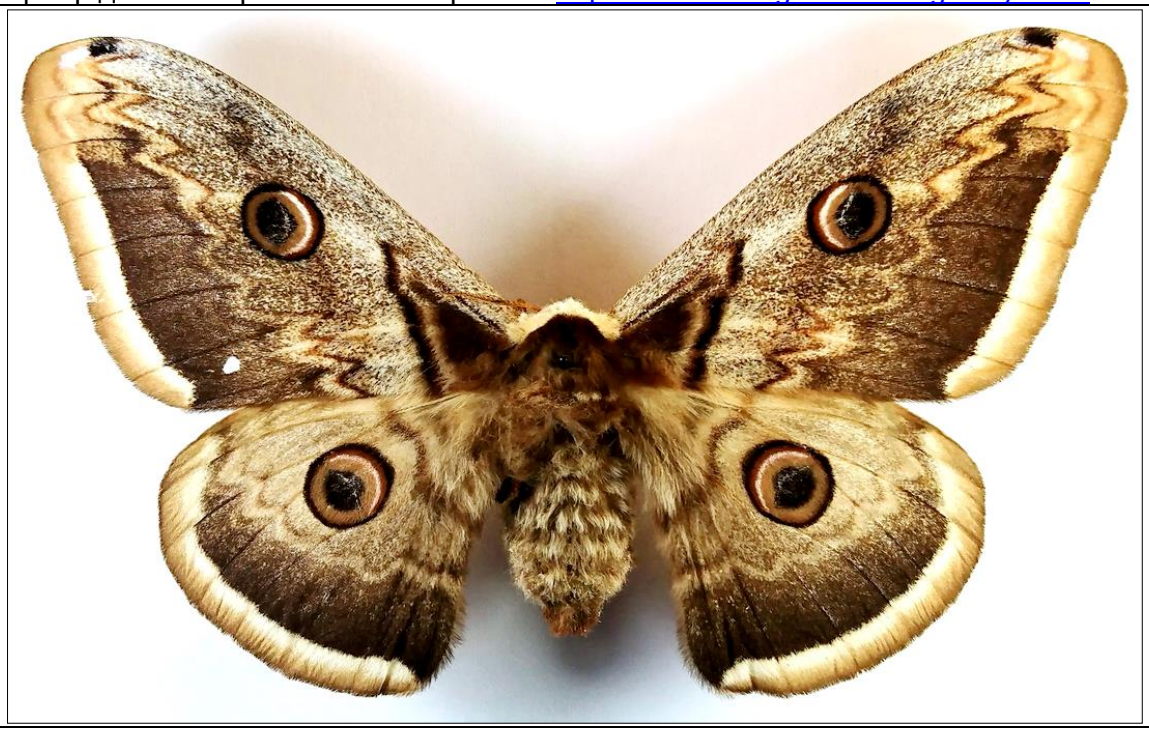

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Найбільший нічний метелик Європи. Занесена до Червоної книги України.

Поширений у Північно-Західній Африці, Південній і частково Центральній та Східній Європі до південно-західної частини Росії, на Кавказі, в Малій Азії та в Ірані. В Україні трапляється майже повсюдно, крім Полісся.

Населяє ландшафти з великою кількістю чагарників і дерев, узлісся, парки, сади, плодові плантації.

Найбільший метелик Європи. Розмах крил самця сягає 120 мм, самки — 150 мм. Статевий диморфізм невиразний. Крила буро-сірі. На кожному крилі є по одному великому вічку. Вічко чорне, облямоване охристорудим та чорним кільцями. Крила з кількома хвилястими лініями. Зовнішній край крил з чітко відокремленою кремовою облямівкою. Тіло та прикоренева частина крил опушені.

Метелики літають з травня до червня. Активні вночі. Самці часто літають і вдень. Самці павиноочки грушевої можуть прилетіти на запах феромонів самки, що перебуває на відстані 10-11 кілометрів.

Стадія гусениці з червня до серпня. Гусениці великі, зелені, з поперечними рядами блакитних бородавок, на кожній з яких розміщено віночок із маленьких волосків з двома довгими булавоподібними волосками в центрі. Перед заляльковуванням зелена гусениця набуває коричневого забарвлення. Кормові рослини — плодові дерева різних листяних порід (яблуня, груша, івишня, слива, терен, волоський горіх, рідше — в’яз, ясен та ін.). Лялечка перебуває в яйцеподібному щільному коконі бурого кольору. Зимує лялечка (https://uk.wikipedia.org/wiki/ Сатурнія_велика).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Родина SPHINGIDAE – БРАЖНИКОВІ

Рід *Acherontia* (Laspeyres), 1809

***Acherontia atropos* (Linnaeus, 1758) – Бражник-ахеронтія мертва голова**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2920

Івано-Франківськ, Хриплин, Вовчинець (у селі). Трапляється не рідко. Від середини вересня до кінця жовтня. Найчастіше знаходив особини які змерзли, тобто прибиті приморозками, хоча зрештою неушкоджені, тобто нестерті. Метелик дуже повільний і важкий, при дотику видає характерний писк, що нагадує писк кажана. Дві великі особини, яким для досліджень видалив хоботок, принаймні не оніміли, і ще довший час видавали, звичайно при дотику, свій характерний писк. Пізно увечері часом залітає до освітлених хат. Осінні особини не розмножуються і гинуть перед зимою. (Одну тільки живу особину, що перезимувала, знайдено пару рокі тому у перші весняні дні в Мокротині у порожньому вулику – це є єдиний відомий мені випадок зимівлі мертвої голови). Вражаючі гусениці знаходив частіше на картоплі і гарбузі (*Cucurbita pepo*) дорослі від 27/7 – 20/9. Гусениці, яких знаходив на листі *Cucurbita pepo* мали тло жовте, подібне до кольору квітів гарбуза. Лялечки зимою на грядках картоплі трапляються досить часто, у більшості зимують і звичайно весною здихають. Тому метелик *A. Atropos* у нас влітку дуже рідкісний. Досі зловив тільки раз свіжо відроджену особину 29/6 1883 в одному з городів Івано-Франківська. [Львів, Дрогобич, Тернопіль, Заліщики, Ланьцут] (Werchratski, 1893).

Найбільший бражник Європи, у розмаху крил 105-130 мм. А за величиною тіла – найбільший метелик контененту (за розмахом крил поступається лише сатурнії великій).

Ареал охоплює південь Західної Палеарктики і Ефіопський регіон.

Гусениця досягає 15 см у довжину, має S-подібно вигнутий ріг. Трапляються форми з різним забарвленням тіла: жовто-блакитні, зелені і бурі. Гусениця живиться на пасльонових (картопля, палін, дурман, красавка, тютюн) і іноді на інших рослинах: жасмині, бузку, бруслині, малині (Ефетов, Будашкин, 1990).

Був занесений до Червоної книги України (2009), вилучений з неї у 2021 році (Наказ…, 2021).

Рід Agrius Hübner

***Agrius convolvuli* (Linnaeus, 1758) – Бражник берізковий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9462

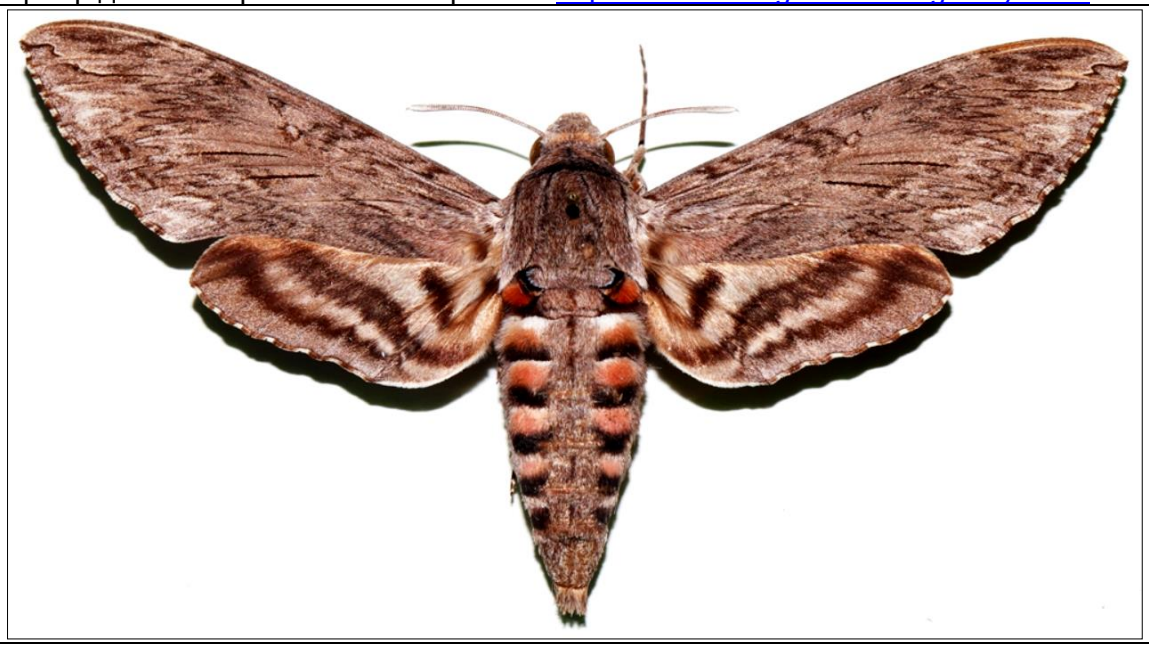

Івано-Франківськ в городах. Трапляється нерідко. Кінець серпня аж до перших днів жовтня (5/10 1887 у холодний, похмурий, вітряний день одна свіжо відроджена особина, чудовий самець сидів на камені). Переважна більшість лялечок відроджується восени; тільки нечисленні зимують і з них особини виходять у червні; одну особину зловив у городі 20/6 1883. Погідними вечорами літає тріпочучи біля пахучих квітів (*Phlox*, *Lonicera periclymenum*, *Oenothera biennis*), з яких своїм предовгим хоботком смокче солодощі. Літ цього виду дуже швидкий; у польоті внаслідок руху підвищується температура крові метелика до такої міри, що тулуб при стсисканні пальцями здається теплим. У меншій мірі спостерігав це також у інших швидко літаючих метеликів, таких як *Macroglossa stellatarum*, видів роду Deilephila і т.п. [Львів, Дрогобич – у деякі роки трапляється часто] (Werchratski, 1893).

Широко поширений в Європі, Азії, Африці таАвстралії; частково перелітний.

Метелик досить великих розмірів, серед бражників Європи берізковий бражник є другим за розміром (після мертвої голови). Крила сіро-бурі, з тонким візерунком, що складається з різнохарактерних ліній, плямочок, смужок; задні крила з кількома темними смужками. На черевці рожеві кільця, що перетинаються сірою смужкою, яка йде від голови і проходить через усі сегменти черевця. Хоботок дуже довгий — від 80 до 100 мм.

Гусениця велика, до 100 мм завдовжки. За кольором приблизно така сама, як і метелик; по боках її — знизу й спереду назад і вгору проходить сім жовтих косих смужок, облямованих зверху чорним. Ріг жовтий з коричневим кінчиком.

Берізковий бражник віддає перевагу відкритим ландшафтам — сонячним схилам пагорбів, пустирі та перелоги. Зазвичай, уникають густих лісів, пустельних і високогірних регіонів. Часто трапляються на присадибних ділянках, квіткових клумбах, картопляних полях і живоплотах.

Метелик живиться квітковим нектаром різних рослин. Найчастіше його можна виявити на квітках петуній, лілій, примули, тютюну, флоксів і дурману.

Гусениці живляться переважно листям берізки польової (*Convolvulus aevensis*) і плетухи звичайної (*Calystegia sepium*). На півдні ареалу вони поїдають листя батату (*Ipomoea batatas*) і бобових культур.

Тривалість життя метелика 1-2 місяці. Щороку метелики мігрують з південних регіонів на північ, досягаючи Скандинавії та навіть Ісландії.

Метелики охоче летять на світло, тому чимало їх гине на автострадах від зіткнення з автомобілями (https://uk.wikipedia.org/wiki/ Бражник_берізковий).

Рід *Deilephila* (Laspeyres), 1809

***Deilephila elpenor* (Linnaeus, 1758) – Бражник винний**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7311

Івано-Франківськ, Хриплин, Крехівці. У другій половині червня і першій липня (10/7). Масовий (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Палеарктиці.

Розмах крил метелика 60-70 мм. Метелик живиться. Вночі прилітає на світло.

У Криму має два покоління: 1-е – червень, 2-е – липень-серпень.

Гусінь живиться на іван-чаї, зніті, підмареннику, плакуні, також відмічена на винограді.

Названий на честь міфологічного героя Ельпенора – товариша Одісея, який повертався з ним із Трої і загинув упавши з даху палацу чарівниці Цирцеї (Ефетов, Будашкин, 1990).

Фото: https://liljebergs.nu/en/shop/storre-snabelsvarmare/

***Deilephila porcellus* (Linnaeus, 1758) – Бражник винний малий**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7312

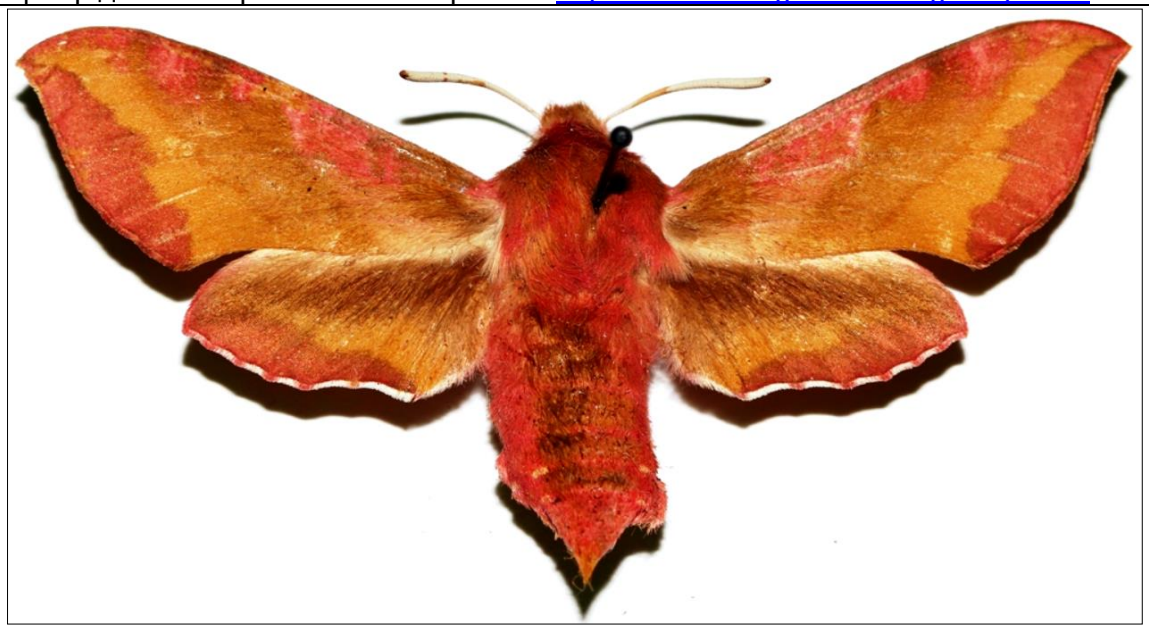

Одна особина у кінці травня 1890р. в городі на квітучому бузку. До цього ніколи мені тут не попадався. Здається, що є дуже рідкісним в околицях Івано-Франківська. [В околицях Львова, особливо на Високому Замку трапляється часто] (Werchratski, 1893).

Арал охоплює Європу, Північну Африку, Північно-Західний Китай.

Метелик з розмахом крил 45-55 мм.

У Криму має два покоління: 1-е – травень-червень, 2-е – липень-серпень.

Гусениця живиться на підмареннику, зніті, винограді (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Hemaris Dalman, 1816

***Hemaris tityus* (Linnaeus, 1758) – Бражник-гемаріс скабіозовий**

(= *Macroglossa Bombyliformis* O.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/2924

Вовчинець. 28/6 1885 р. знайшов одну гусеницю на *Lonicera xylosteum*. Була зелена з повздовжними жовтими лініями, з червоними дихальцями, на черевці фіолетово-брунатна, на передостанньому сегменті з коротким фіолетово-брунатним дещо вигнутим рогом. 29/6 змінила колір на блідо-брунатний і зробила собі тонкий і рідкий кокон, в якому вже 1/7 побачив червоно-брунатну лялечку, на крилових піхвах темнішу. З неї вийшов чудовий метелик 16/7. 24/6 1886 р. знайшов майже у тому самому місці меншу гусеницю, яка ще здійснила останню линьку, і залалькувалася аж 17/7 серед сплетених листків. Та лялечка була ціла темно-брунатна, майже чорна, з суглобами жовтувато-брунатними. Прожила цілу зиму – але весною загинула. Нормальна поява цього метелика припадає і у нас на кінець травня, під час цвітіння *Syringa vulgaris*. Друге покоління, буває рідко і тільки винятково у сприятливих обставинах. [Ряшів] (Werchratski, 1893).

Поширений у Західній Палеарктиці.

Метелик з розмахом крил 38-42 мм.

У Криму має два покоління: 1-е – квітень-травень, 2-е – серпень.

Живиться у денний час (при нічній активності відпала б потреба бути подібним на джмеля).

Гусениця живиться на скабіозі, свербіжниці, підмареннику. Заляльковується в ґрунті (Ефетов, Будашкин, 1990).

Фото: https://laji.fi/en/taxon/MX.61478/images

***Hemaris fuciformis* Linnaeus, 1758 – Бражник жимолостевий**
(= *Macroglossa Fusciformis* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11427

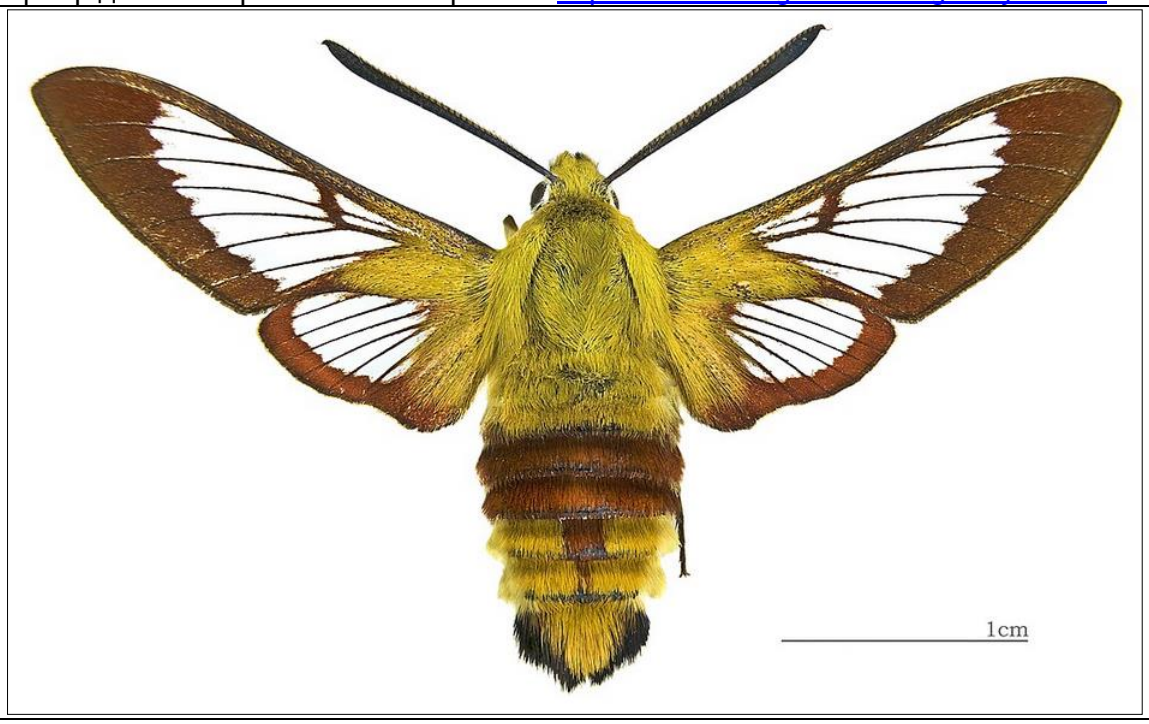

Тисменичани. У перші дні червня одна особина. [Голоско біля Львова; Урич біля Дрогобича] (Werchratski, 1893).

Метелик широко розповсюджений у Палеарктиці.

Розмах крил 38-42 мм.

Активно живиться у денний час на квітах.

У Криму має два покоління: 1-е – травень, 2-е – липень.

Гусениця живиться на жимолості, підмареннику. Перед заляльковуванням гусениця червоніє. Заляльковується у ґрунті або під опалим листям біля поверхні ґрунту (Ефетов, Будашкин, 1990).

Фото: http://surl.li/mergr

Рід Hyles Hübner

***Hyles gallii* (Rottemburg, 1775) – Бражник підмаренниковий**

(= *Deilephila galii* Rott.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11090

Івано-Франківськ, Крехівці, Вовчинець. У кінці липня і в серпні. Трапляється нечасто. Доросла гусениця у кінці червня і у перші дні липня на *Galium verum* і *mollugo*. [Львів, Піскова гора, Кривчиці, Лисиничі, Бронський, у деякі роки (1859, 1862) численний. Більче біля Заліщик – у кінці травня, на початку червня і у кінці липня, в серпні] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений у Палеарктиці.

Розмах крил бражника 60-80 мм. У сутінках живиться на кітах, вночі прилітає на світло.

У Криму має два покоління: 1-е – червень-липень, 2-е – серпень-вересень.

Гусениця живиться на підмареннику, зніті, молочаї. Заляльковується у ґрунті (Ефетов, Будашкин, 1990).

***Hyles euphorbiae* (Linnaeus, 1758) – Бражник молочайний**
(= *Deilephila Euphorbiae* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/6976

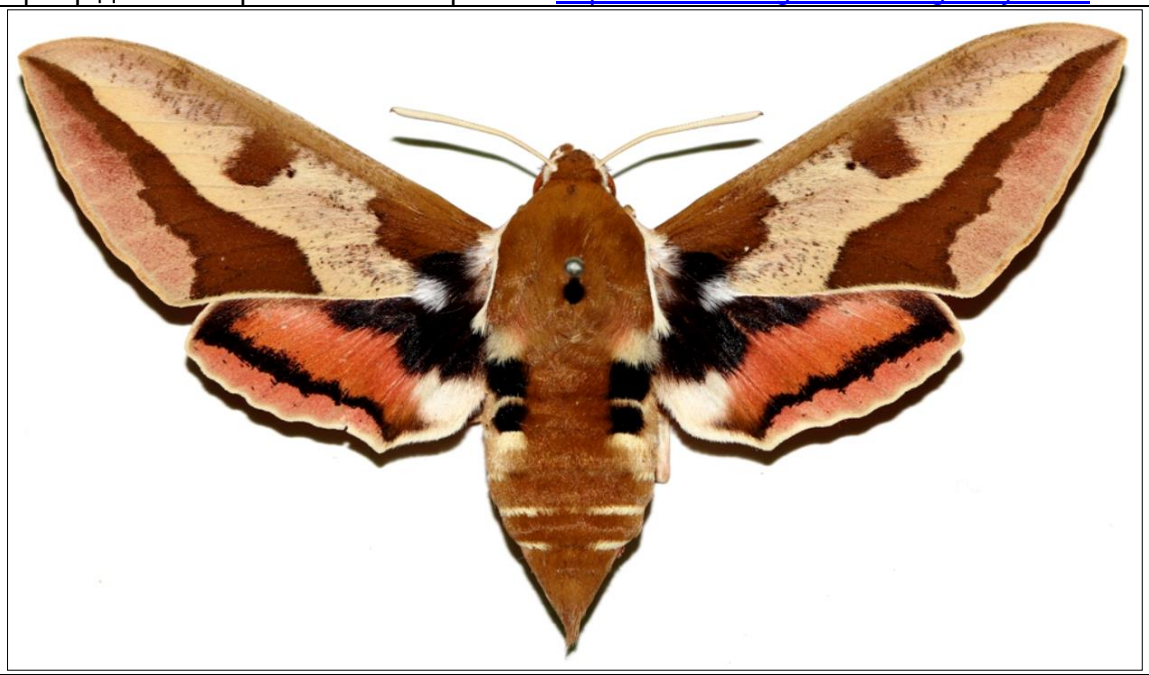

Івано-Франківськ, Княгинин, Вовчинець, Пасічна, Опришівці, Хриплин, Микитинці, Озерце. Гусениці не раз численні у липні, серпні і у першій половині вересня на *Euphorbia cyparissias* і esula. Масовий (Werchratski, 1893).

Ареал охоплює південну і Центральну Європу, Малу Азію, Іран, Східний Афганістан; мігранти долітають до Карелії.

Метелик з розмахом крил 65-80 мм.

У сутінках метелик живться на квітах, вночі прилітає на світло.

У Криму має два покоління: 1-е – червень-липнь, 2-е – серпень-вересень.

Гусениці живляться на молочаї. Заляльковуються у ґрутні. Зимують лялечки другого і частково першого покоління, іноді двічі (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Laothoe Fabricius, 1807

***Laothoe populi* (Linnaeus, 1758) – Бражник тополевий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/6934

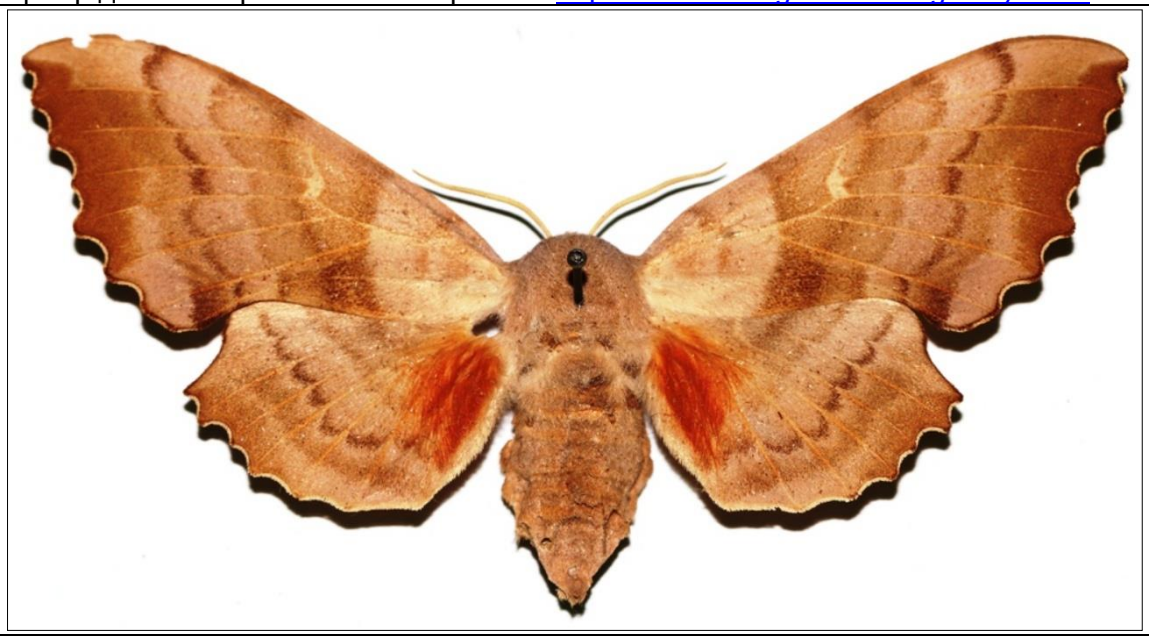

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, Угринів Верхній, Угринів Нижній, Павелче, Рибне, Драгомирчани. Гусениці найчастіше трапляються на тополях пірамідальних. У лісах знаходив їх на осиках (*Populus tremula*). Гусениці, яких вигодовував листям тополі пірамідальної (*Populus dilatata*) розвиваються набагато краще і дають особини метеликів більші і сильніші. У травні і червні – друге покоління рідкісне в липні і перших днях серпня (Werchratski, 1893).

Ареал охоплює Європу, південне Середземноморря, Сирію, Північний Іран, Північно-Західний Китай.

Мтелик з розмахом крил 65-90 мм. Імаго не живиться.

У Криму має два покоління: 1-е – квітень-червень, 2-е липень-серпень; у деякі роки появляється третє покоління.

Гусениця живиться на тополі, вербі, осиці, рідше – яблуні (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Macroglossum Scopoli, 1777

***Macroglossum stellatarum* (Linnaeus, 1758) – Язикан звичайний**

(= *Macroglossa Stellatarum* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7019

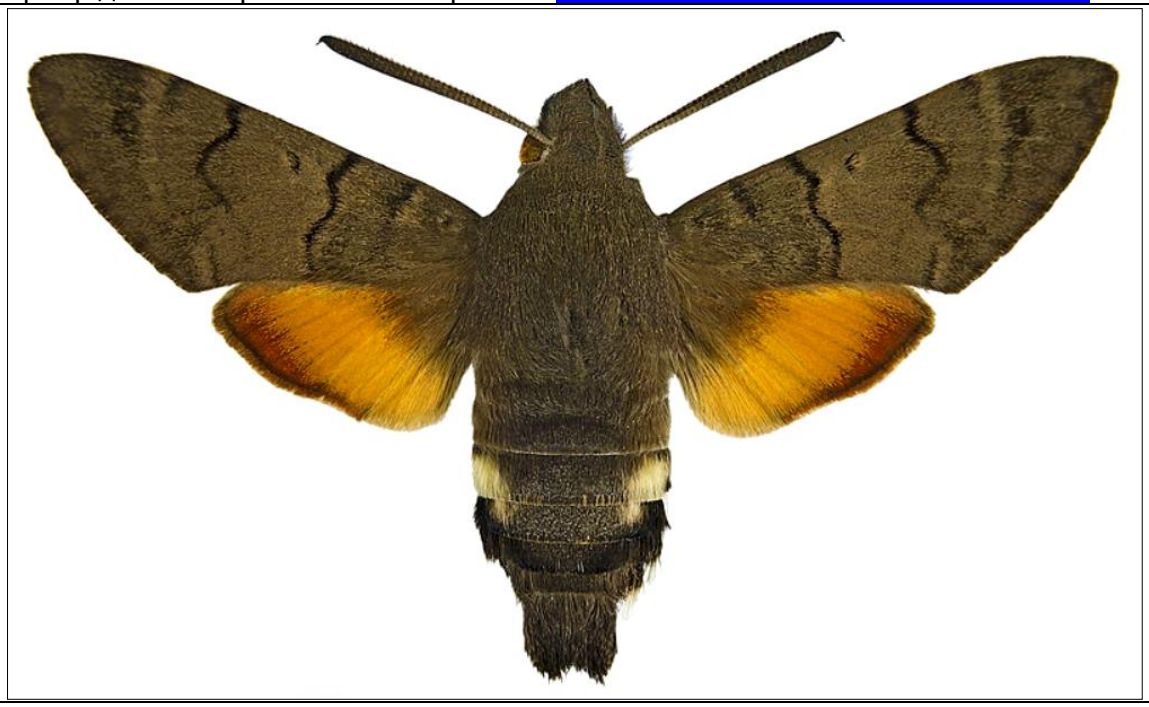

Івано-Франківськ, Вовчинець, Пасічна, Микитинці, Тисменичани. Масовий. Літає серед блиску сонця у полуденні години – також у сутінках, а часом і на світанку. Політ тремтячий і надзвичайно стрімкий. У травні і від кінця липня аж до жовтня. Особини, що літають у травні, перезимували. Одну таку зимуючу особину знайшов у дровітні у середині січня. [Біля Львова, Дрогобича, Заліщик, Бродів …] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Європі, північній Африці, на півночі і в середній смузі Азії, у Південній Індії.

Невеликий метелик з розмахом крил 40-50 мм. Активний у денний час, живиться нектаром на квітах.

Мігрант. У Криму має не менше трьох поколінь, які частково перекриваються: 1-е – листопад-травень, 2-е – червень-липень, 3-є – серпень-вересень. Зимує і метелик, і лялечка. Навіть під час зимових відлиг можна бачити літаючих метеликів.

Метелик відкладає яйця на рослини на льоту, прикріплюючи їх по одному.

Гусениця живиться на підмареннику, марені. Заляльковується у ґрунті. Перед заляльковуванням гусениця червоніє (Ефетов, Будашкин, 1990).

Фото: http://surl.li/merhn

Рід Mimas Hübner

***Mimas tiliae* (Linnaeus, 1758) – Бражник липовий**

(= *Smerinthus Tiliae* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/6950

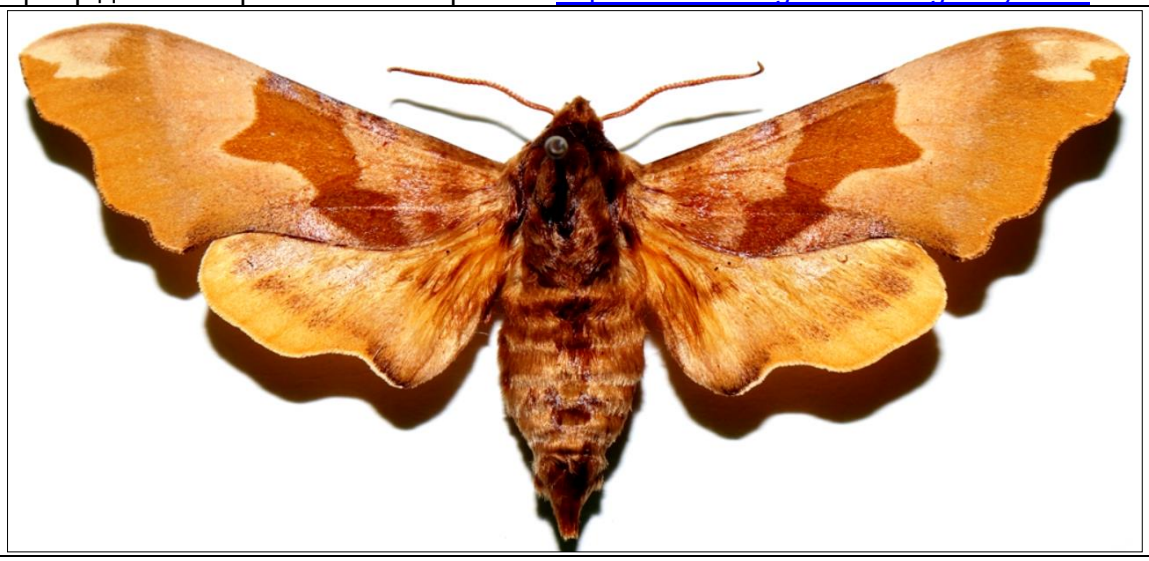

Івано-Франківськ, Пасічна, Вовчинець. У другій половині травня і у червні. Гусениця у липні на липах. Трапляється поодиноко, але загалом не є рідкіним. [Львів, Дрогобич, Нагуєвичі, Урич; в Ряшеві у 1891 р. досить часто його ловив] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Європі, Малій Азії, на Кавказі і в Західному Сибіру.

Метелик з розмахом крил 60-80 мм, не живиться.

У південних районах може мати до двох поколінь на рік.

Кормові рослини гусениць – липа, береза, вільха, вяз і інші листяні дерева (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Smerinthus Latreille

***Smerinthus ocellatus* (Linnaeus, 1758) – Бражник очкастий**

(= *Smerinthus Ocellata* L.: Werchratski, 1893)

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7020

Івано-Франківськ, Вовчинець, Драгомирчани, Пасічна, Угринів Верхній, Павелче, трапляється досить часто. Червень до середини липня. Дорослі гусениці у вересні на вербах і яблуні. Як винятковий випадок слід відзначити, що доросла гусениця, знайдена у кінці червня сухого і гарячого літа 1889 р., залялькувалася невдовзі, а метелик вийшов 24/7 того самого року. [Львів, Кривчиці, Білогорща, Зубра, Івано-Франкове – Дрогобич. Ряшів] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Європі, південному Середземноморрі, Малій Азії, на Кавказі, в Казахстані, Західному Сибіру.

Метелик з розмахом крил 60-75 мм, не живиться.

У Криму має два покоління: 1-е – квітень-червень, 2-е – липень-серпень. Причому чіткого розподілу поколінь немає: одночасно можна виявити і метеликів, і гусениць всіх віків.

Гусениця живиться на вербі, ополі, осиці, рідко – на яблуні, груші (Ефетов, Будашкин, 1990).

Рід Sphinx Linnaeus, 1758

***Sphinx ligustri* Linnaeus, 1758 – Бражник бузковий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/6977

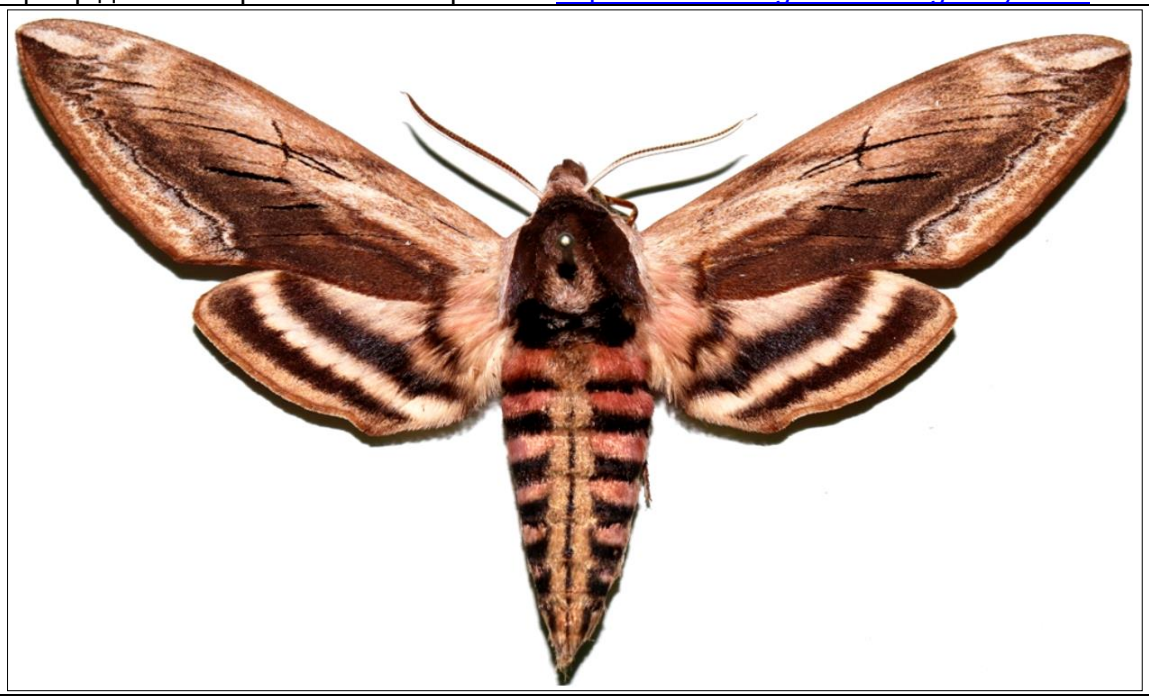

У праці І. Верхратського (Werchratski, 1893) відсутній.

Поширений в Європі та Північній Азії.

Великий бражник з розмахом крил 9-10 см. Передні крила зверху темнобрунатні, з бурою смугою на передньому краї та ще одною блідобурою за нею. Задні крила рожеві, з трьома чорними перепасками. Черевце згори посередині має чорну поздовжню смугу, боки черевця з чорними та рожевими кільцями.

На півночі імаго літають в травні-червні. За рік в Україні розвивається 1 чи 2 покоління.

Гусінь живиться листям бузку, бирючини, ясена, калини тощо. Гусениці зелені, з косими біло-фіолетовими смугами, кінчик рогу чорний. Лялечка формується в верхньому шарі ґрунту (https://uk.wikipedia.org/wiki/Бражник_бузковий).

***Sphinx pinastri* Linnaeus, 1758 – Сфінкс сосновий**
(= *Sphinx Pinastri* L.: Werchratski, 1893)
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/6944

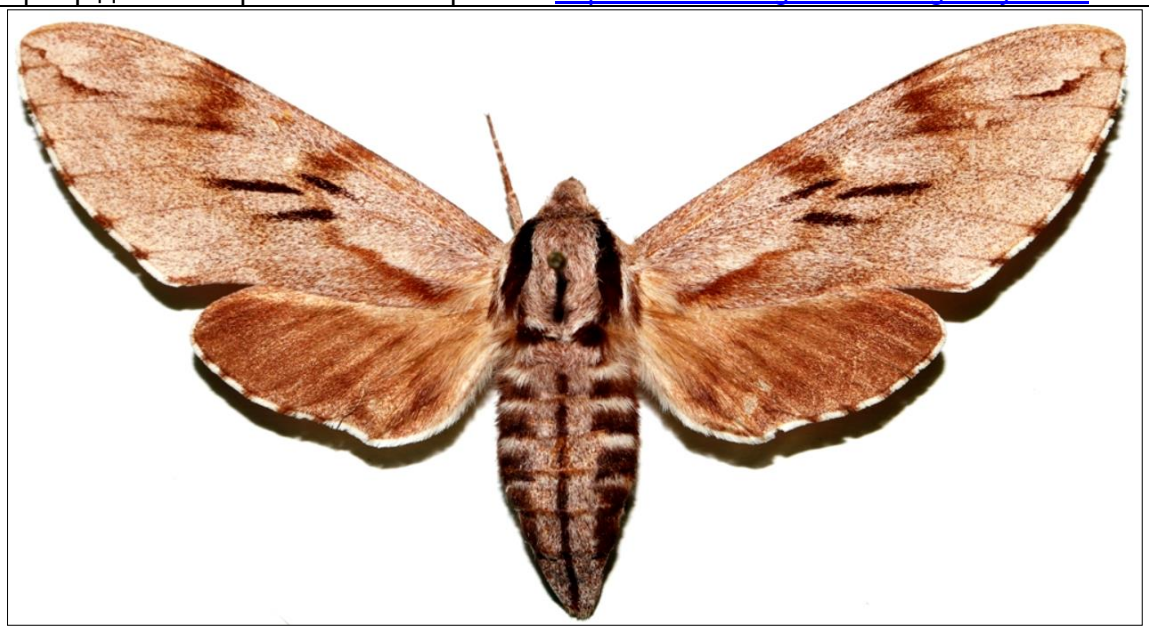

Одна особина у червні в городі. Здається, що є дуже рідкісним в околицях Івано-Франківська. [Біля Львова: Піскова гора, Голоско, Білогорща і сосняку, тут у деякі роки 1859, 1863, 1874 численний; – в околицях Дрогобича, Ряшева трапляється досить часто] (Werchratski, 1893).

Розповсюджений в Європі, Південному і Східному Середземноморрі, на Кавказі і в Зауралллі.

Метелик з розмахом крил 70-80 мм.

Має одне покоління: метелики літають з травня до липня.

Гусениця живиться хвоєю сосни, рідше ялини (Ефетов, Будашкин, 1990).

Родина GEOMETRIDAE – П’ЯДУНИ

Рід *Archiearis* Hübner

***Archiearis notha* (Hübner, 1803) – П’ядун-веснянка осиковий**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/5109

Поширення сягає від Іспанії до Японії.

Archiearis notha населяє багаті на м'яку деревину рідколісся, заплавні ліси та водно-болотні угіддя.

Розмах крил становить близько 35 мм.

Метелики літають з березня по квітень залежно від місця розташування. Метелики зимують повністю розвинені у лялечкових коконах. Вилуплюються ранньою весною.

Гусениця живе головним чином на осиці (*Populus tremula*) (https://en.wikipedia.org/wiki/Archiearis_notha; http://www.pyrgus.de/Archiearis_notha_en.html).

***Archiearis parthenias* (Linnaeus, 1761) – П'ядун-веснянка березовий**
Центр даних "Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/5108

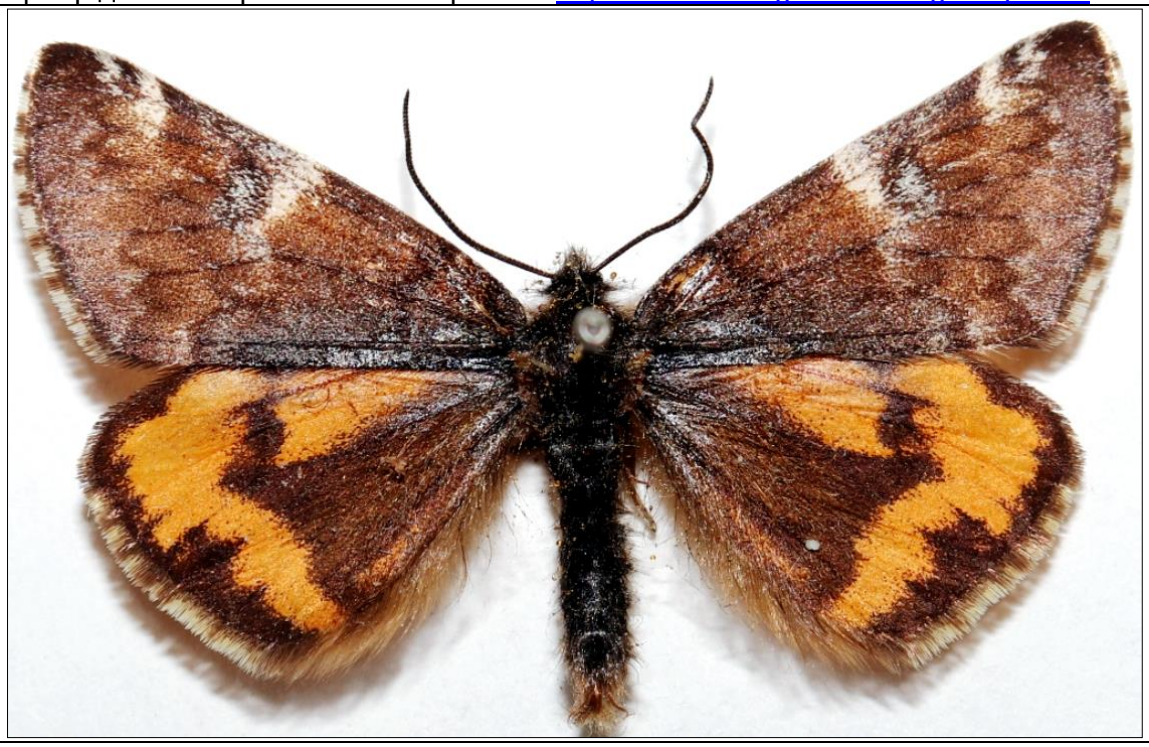

Archiearis parthenias трапляється від центральної та північної Європи (на південному заході до Піренеїв) до східної Азії.

Населяє ліси, багаті березою (заболочені ліси, піщані ліси, мішані ліси, заплавні ліси, парки, гірські ліси). Трапляється також у болотах і тундрі з *Betula nana* (Лапландія).

Метелики літають з середини лютого по квітень, в субарктичних регіонах пізніше. Вони літають на сонці в лісах і люблять відпочивати на стежках та інших вологих місцях на землі, де зазвичай злітають тільки тоді, коли їх потурбують.

Гусінь живиться на березах. У Лапландії також на *Betula nana*. Гусениці можна знайти в травні і червні (http://www.pyrgus.de/Archiearis_parthenias_en.html).

Родина EREBIDAE – ЕРЕБІДИ

Рід Laspeyria Germar, 1810

***Laspeyria flexula* (Denis & Schiffermuller, 1775) – Ляспейрія флєксуля**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9474

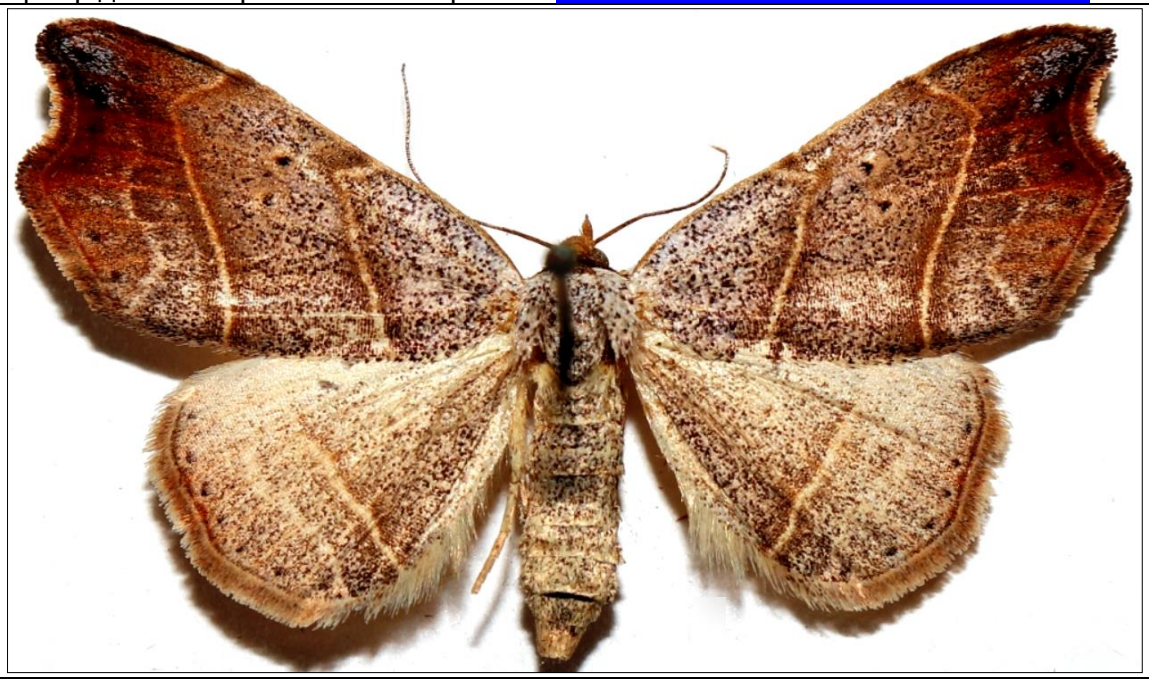

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім крайніх північних районів. В Україні поширена повсюдно.

Трапляється в лісах, парках.

Метелик: розмах крил 24-30 мм.

Період льоту: з травня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: лишайники і водорості на корі дерев (Ключко, 2006).

Рід Lygephila Billberg, 1820

***Lygephila pastinum* (Treitschke, 1826) – Ліґефіля пастінум**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9469

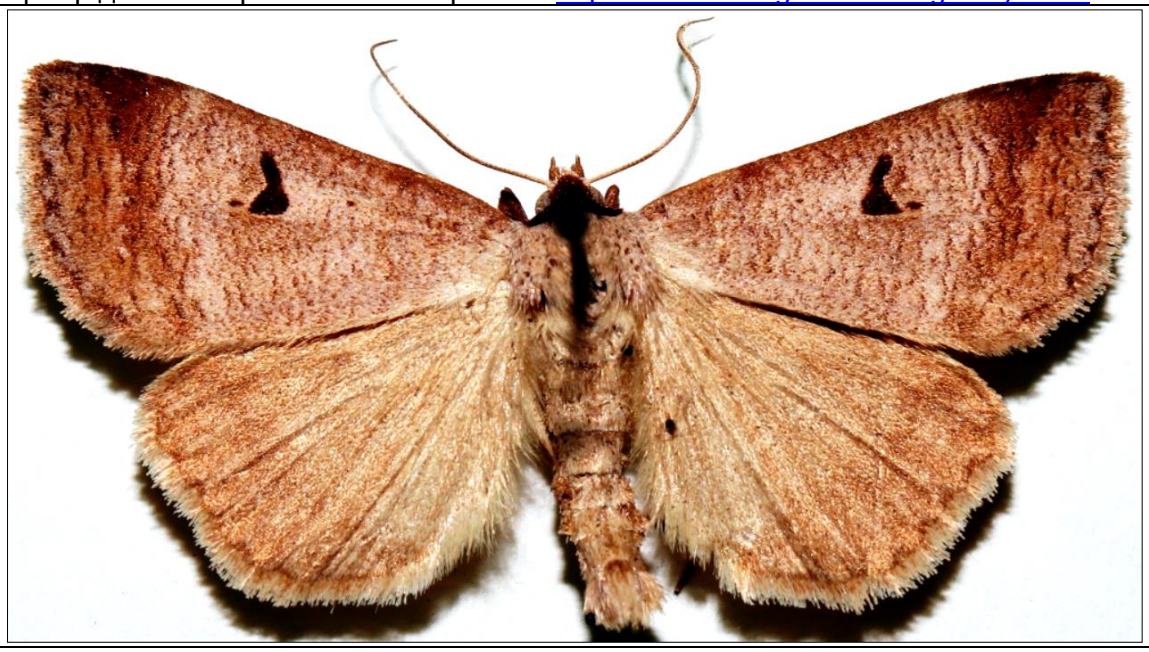

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім північних районів. В Україні поширена повсюдно крім гірського Криму і степових заповідників. Трапляється на луках, узліссях, у садах.

Метелик: розмах крил 33-41 мм.

Період льоту: з кінця травня до липня (1-е покоління), з кінця липня до вересня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: горошки (*Vicia*), астрагал (*Astragalus glycyphyllus*), в’язіль барвистий (*Coronilla varia*), чина болотна (*Lathyrus palustris*) (Ключко, 2006).

Рід Parascotia Hübner

***Parascotia fuliginaria* (Linnaeus, 1761) – Параскотія попеляста**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4620

Поширення: від Західної Європи до Північного Уралу (заповідник Денежкін Камінь, збори З. Ключко), Західного Сибіру, Далекого Сходу і Передньої Азії. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в старих лісах, парках і садах, іноді в оранжереях.

Метелик з розмахом крил 18-28 мм.

Період льоту: з червня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: гриби трутовики (зокрема, *Polystichtus, Polyporus*) та лишайники (*Parmelia*), що ростуть на корі різних дерев, також водорості, зокрема *Protococcus viridis*, на гниючій деревині (Ключко, 2006).

Рід Idia Hübner

***Idia calvaria* (Denis & Schiffermüller) 1775 – Ідія кальварія**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11473

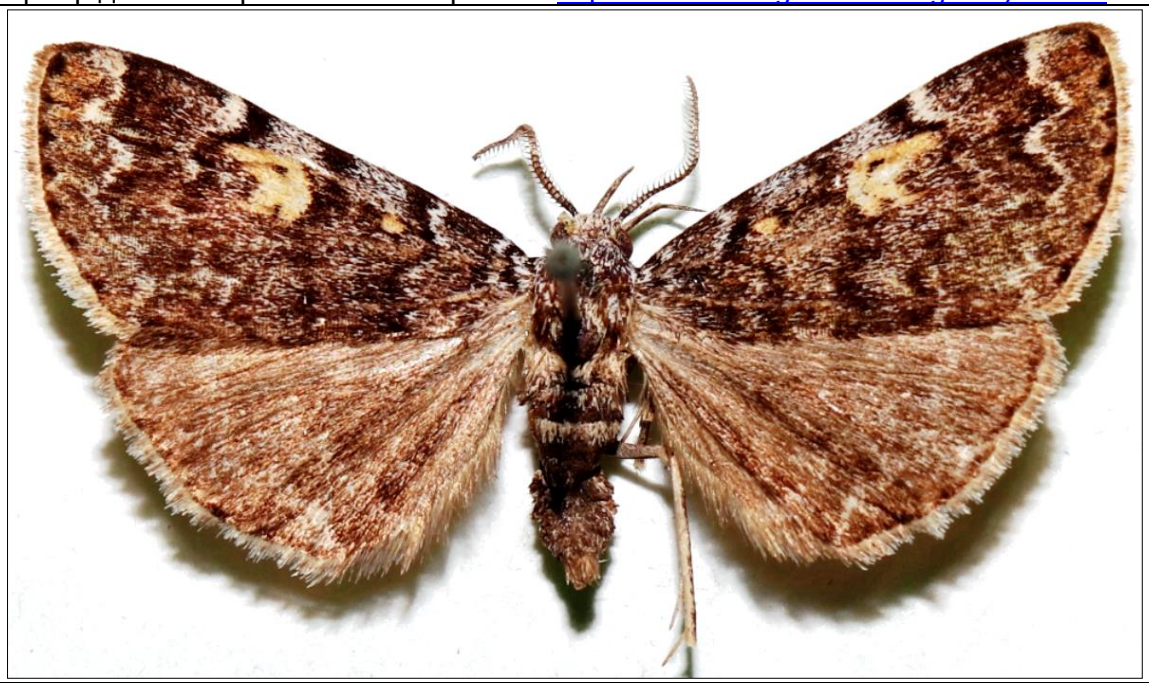

Поширення: від Західної Європи до Закавказзя і північного Ірану. В Україні поширена повсюдно за винятком степової зони. Трапляється в лісах, лісосмугах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 26-33 мм.

Період льоту: з кінця травня до вересня; одне покоління.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), берези (*Betula*), тополі (*Populus*), верби (*Salix*), тощо, живиться переважно опалим листям (Ключко, 2006).

Рід Herminia Latreille, 1802

***Herminia grisealis* (Denis & Schiffermuller, 1775) – Гермінія ґрізеаліс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9465

Поширення: Європа і палеарктична Азія, крім крайніх північних районів. В Україні поширена в Карпатах, на Поліссі та у Лісостепу. Трапляється у лісах, балках, парках, садах, на мокрих і заболочених луках.

Метелик: розмах крил 21-26 мм.

Період льоту: з середини травня до липня (1-е покоління), у серпні-вересні (2-е покоління, нечисленне). У Карпатах та на Поліссі одне покоління, в Лісостепу – два.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), граби (*Carpinus*), берези (*Betula*), терен (*Prunus spinosa*), глоди (*Crataegus*), осика (*Populus tremula*), кропиви (*Urtica*) та інші; живиться мертвим та опалим листям (Ключко, 2006).

В Україні поширений ще один вид цього роду – *Herminia tarsicrinalis* Knoch.

***Herminia tarsipennalis* (Treitschke, 1835) – Гермінія тарзіпенналіс**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9463

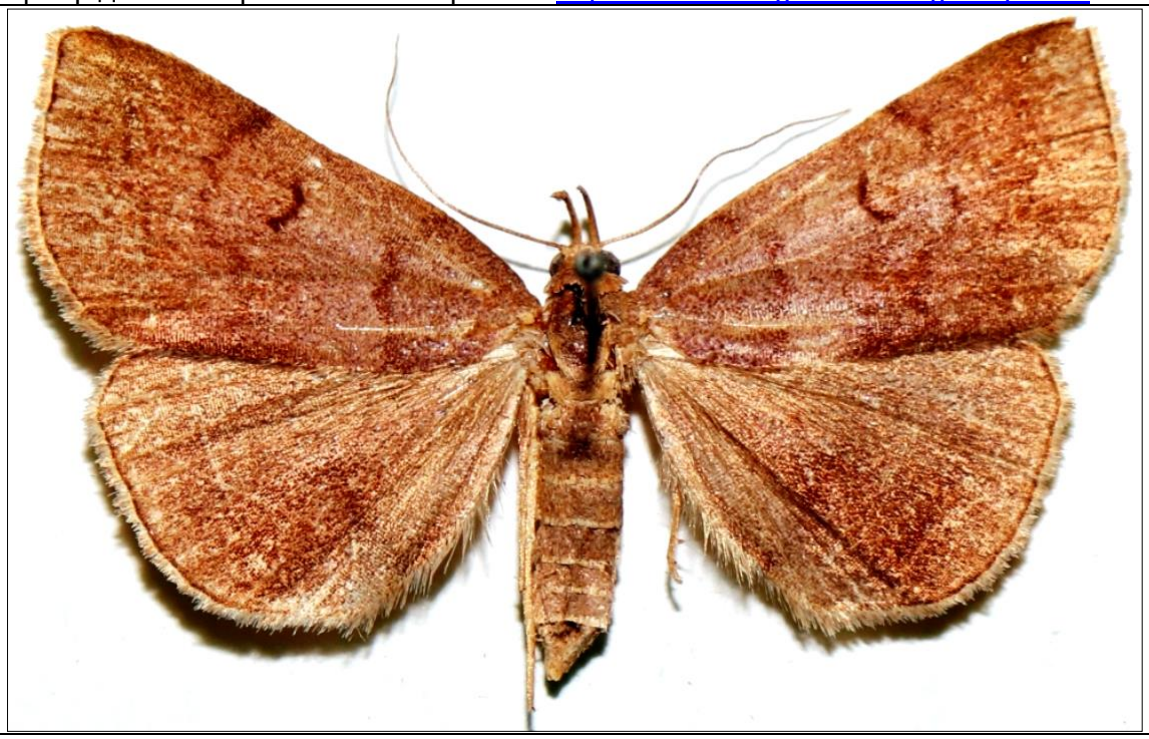

Поширення: Європа і палеарктична Азія, крім крайніх північних районів та Східного Сибіру. В Україні поширена в Карпатах, Поліссі, Лісостепу та північних степових районах. Трапляється у лісах, лісосмугах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 24-32 мм; статевий диморфізм: вусики самця у середній частині мають невелике вузликоподібне потовщення, яке відсутнє у самиці.

Період льоту: з середини травня по липень (1-е покоління), з липня до вересня (2-е покоління). У Карпатах одне покоління.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), берези (*Betula*), тополі (*Populus*), осика (*Populus tremula*), малина (*Rubus idaeus*) та інші; живиться мертвим і опалим листям (Ключко, 2006).

Рід Colobochyla Hübner

***Colobochyla salicalis* (Denis & Schiffermuller, 1775) – Кольобохіля саліцаліс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9473

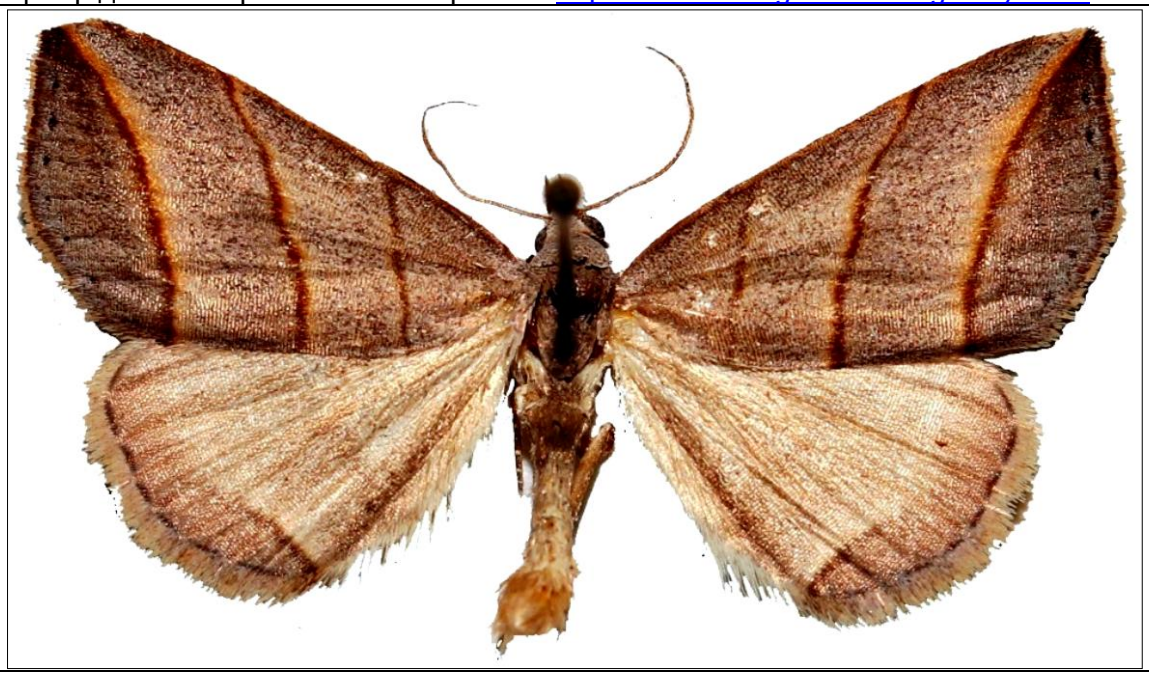

Поширення: Європа та палеарктична Азія, крім крайніх північних районів і Східного Сибіру. В Україні поширена повсюдно за винятком Криму. Трапляється в лісах, лісосмугах, парках, садах, балках.

Метелик: розмах крил 22-27 мм.

Період льоту: з травня до початку липня (1-е покоління), з середини липня до вересня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: верба козяча (*Salix caprea*), осика (*Populus tremula*), тополі (*Populus*) (Ключко, 2006).

Рід Paracolax Hübner

***Paracolax tristalis* (Fabricius, 1794) – Параколякс трісталіс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9461

Поширення: Європа та палеарктична Азія, крім крайніх північних районів і Східного Сибіру. В Україні поширена повсюдно, трапляється в лісах, лісосмугах, балках, парках, садах, на заплавах і луках.

Метелик: розмах крил 24-32 мм.

Період льоту: з середини червня до серпня (1-е покоління), у вересні (2-е покоління, нечисленне). На Поліссі і в Карпатах розвивається одне, на решті території України – два покоління.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), верби (*Salix*), глоди (*Crataegus*), ожина (*Rubus caesius*), малина (*R. idaeus*) та інші; живиться опалим листям (Ключко, 2006).

Рід Macrochilo Hübner

***Macrochilo cribrumalis* (Hübner, 1793) – Макрохільо крібрумаліс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11454

Поширення: від Західної Європи до Західного Сибіру, Кавказу і Північного Ірану. В Україні поширена повсюдно за винятком Криму. Трапляється у болотистих місцевостях, на заплавах річок, вологих і мокрих луках.

Метелик: розмах крил 24-27 мм; статевий диморфізм: вусики самця двогребінчасті, на віддалі приблизно 1/4 від основи стрижень вусика потовщений, у самиці вусики щетинкоподібні.

Період льоту: з середини травня до кінця червня (1-е покоління), у липні-серпні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: осока лісова (*Carex silvatica*), ожики (*Luzula*), ситники (*Juncus*), верби (*Salix*) та інші (Ключко, 2006).

Рід Hypena Schrank, 1802

***Hypena crassalis* (Fabricius, 1787) – Гіпена крассаліс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9441

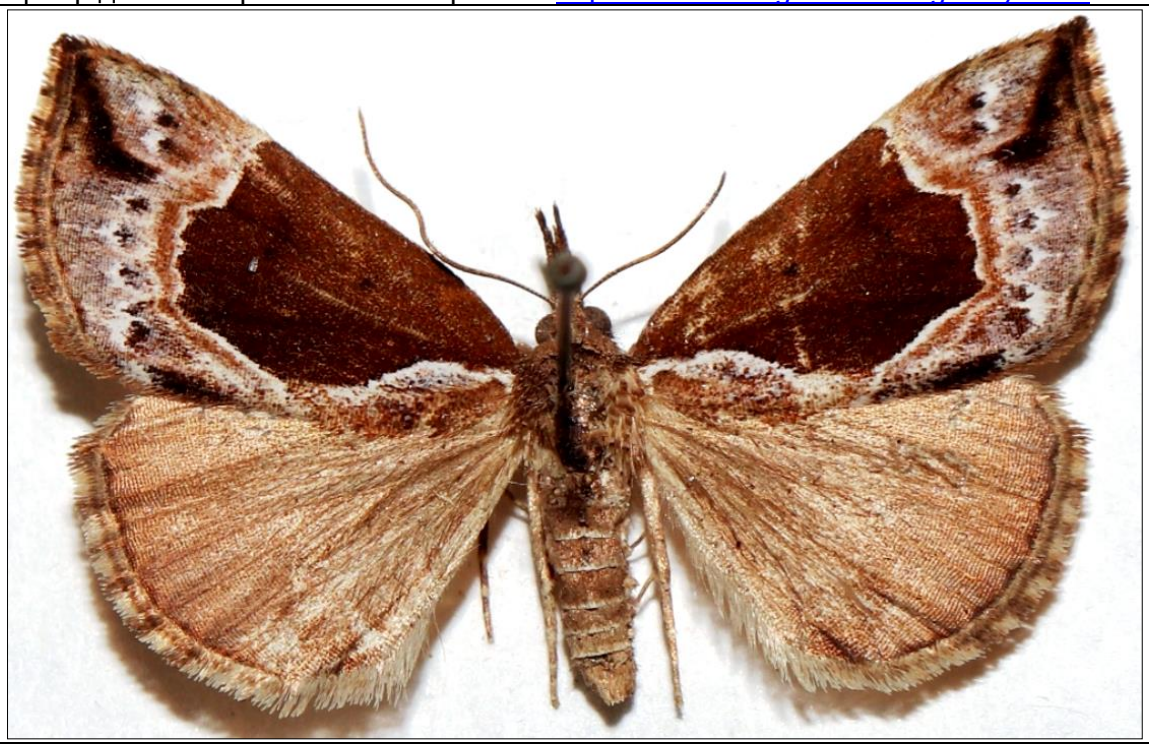

Поширення: Європа і палеарктична Азія крім крайніх північних і південних районів. В Україні поширена в Карпатах, на Поліссі та в Лісостепу. Трапляється в шпилькових і мішаних лісах, на гірських торфових болотах, зрідка в парках.

Метелик: розмах крил 22-30 мм; статевий диморфізм: основний фон передніх крил у самця темний, шоколадно-коричневий, у самиці світліший.

Період льоту: з кінця травня по середину вересня; одне покоління.

Кормові рослини гусені: чорниці (*Vaccinium myrtillus*), лохина (*V. uliginosum*), верес (*Calluna vulgaris*), кропиви (*Urtica*) (Ключко, 2006).

***Hypena proboscidalis* (Linnaeus, 1758) – Гіпена пробосцідаліс**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9439

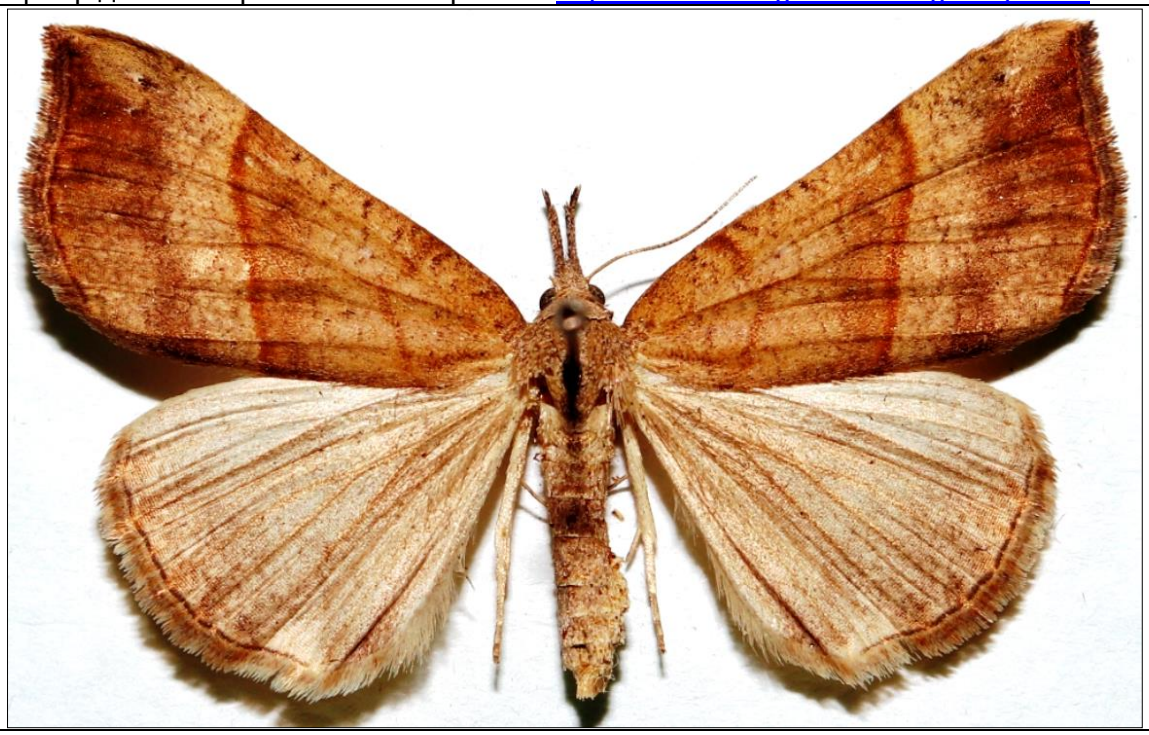

Поширення: Європа і палеарктична Азія крім крайніх північних районів, Індостан, Північна Африка.

В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, парках, садах, балках, на луках, гірських болотах, хмільниках.

Метелик: розмах крил 27-42 мм.

Період льоту: з травня до кінця липня (1-е покоління), з серпня до жовтня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica*), кропиви глухі (*Lamium*), хміль (*Humulus lupulus*), подорожники (*Plantago*) та інші (Ключко, 2006).

***Hypena rostralis* (Linnaeus, 1758) – Гіпена ростраліс**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9440

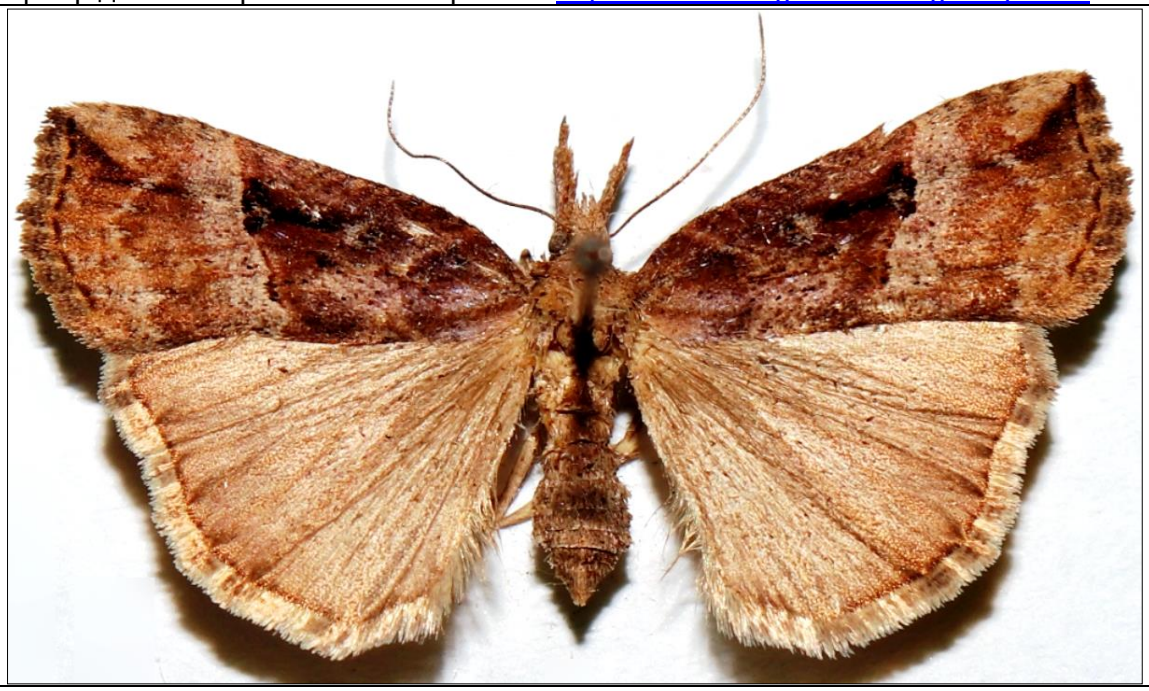

Поширення: Європа, Кавказ, Передня та Центральна Азія, південь Західного Сибіру. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, парках, садах, балках, на луках, заплавах річок, хмільниках.

Метелик: розмах крил 22-27 мм.

Період льоту: з кінця квітня до липня (1-е покоління), з серпня до листопада (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: хміль (*Humulus lupulus*), ожина (*Rubus caesius*), малина (*R. idaeus*), кропиви (*Urtica*) та інші; іноді шкодить хмелю (Ключко, 2006).

Рід Amata Fabricius, 1807

***Amata phegea* (Linnaeus, 1758) – Амата феґеа**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9460

Поширений в Південній та Східній Європі, на Кавказі, у Малій Азії, в Ірані і Казахстані.

Вид преферує більш сухі місцевості. Населяє відкриті гірські хребти з чагарниками та деревами, а також відкриті ліси та теплі сонячні схили.

Розмах крил 32-42 мм. Самці менші за самиць і мають товщі вусики. Передні крила витягнуті, задні короткі. Основний фон крил синьо-чорний. На передніх крилах зазвичай по шість, на задніх по дві білі плями, причому прикоренева пляма задніх крил істотно більша. Перший і п'ятий сегменти черевця жовті. Черевце чорно-синє. Кінець черевця помітно видається за нижній край задніх крил. Вусики довгі, ниткоподібні.

Гусениці можуть досягати близько 5 сантиметрів завдовжки. Вони сіро-чорні з густими темно-коричневими пухнастими волосками, які ростуть з невеликих наростів. Голова червонувато-коричнева.

Метелики літають у теплі сонячні дні з кінця травня до серпня. Самиці відкладають яйця на різноманітні трави. Личинки вилуплюються на початку серпня і є багатоїдними, харчуються різними трав’янистими рослинами (Plantago, Rumex, Galium, Gramineae, Taraxacum тощо). Гусениця зимує в шовковому гнізді і заляльковується в травні в коконах на землі (https://uk.wikipedia.org/wiki/Amata_phegea)/

Рід Dysauxes Hübner, 1819

***Dysauxes ancilla* (Linnaeus, 1767) – Дисауксес анцілля**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4731

Dysauxes ancilla трапляється локально на сході Іспанії. Трохи ширше поширений у Південній та Центральній Франції, Південних Альпах, Центральній Італії та на Балканах (але відсутній у більшій частині Греції). Далі ареал простягається на північ до Німеччини і прибережних районів Балтійського моря і на схід до Уралу і через Малу Азію до Кавказьких гір.

Населяє чагарники, лісові пасовища, просіки, сухі узлісся, і лісові ксеротермні скелясті ділянки.

Метелики літають між серединою червня і серпнем. Гусениця, що перезимувала, повністю розвивається до травня або початку червня.

Гусінь живиться лишайниками і мохами. Але вони, очевидно, харчуються гнилими і свіжими, м'якими частинами рослин різних видів.

Вид перебуває у небезпеці через тотальне видалення чагарників та лісовідновлення, а також через створення виноградників на колишніх природних схилах (http://www.pyrgus.de/Dysauxes_ancilla_en.html).

Рід Penthophera Germar, 1812

***Penthophera morio* Linnaeus, 1767 – Хвилівка димчаста**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11445

Вид поширений в Центральній і Східній Європі — в Чехії, Словаччині, Угорщині, Румунії, Болгарії, Сербії, а також на північному сході Італії та сході Австрії. Популяції південної Баварії та західної Австрії вважаються вимерлими.

Місцями існування є вапнякові та кам'янисті долини, трав'яні насипи, випасні луки з поодинокою кущистою рослинністю.

Самці мають розмах крил від 22 до 32 мм. Існує сильний статевий диморфізм. Самці мають нормально розвинені крила, які здебільшого чорні, рідше коричневі, з тонкими волосками на зовнішніх краях. Жилки добре помітні, лусочки тонкі. В результаті крила виглядають частково пергаментними. Антени довгі подвійно гребінчасті. Самиці мають майже повністю редуковані крила, не літають і мають пухке тіло, не схожі на типових метеликів. Їхнє тіло короткошерсте, сіро-жовтого або сіро-коричневого кольору. Передньоспинка і черевце значно більші, ніж у самців. Антени мають дуже короткі гребінчасті зубці.

Самці провадять денний спосіб життя і літають по луках у пошуках самиць. Після того, як самиця виходить із кокона, вона виділяє феромони, щоб привабити самців. Після спарювання самиця відкладає яйця на стебла. Зимують гусениці. Навесні заляльковуються в тонкому тканинному коконі.

Метелики переважно літають в одному поколінні з квітня по червень. За сприятливих умов у липні та серпні локально виникає друге покоління. Більшість гусениць можна знайти з червня і після сплячки до квітня наступного року. Гусениці живляться стеблами різних видів трав (https://uk.wikipedia.org/wiki/Хвилівка_димчаста).

Рід Orgyia Ochsenheimer, 1810

***Orgyia antiqua* (Linnaeus, 1758) – Щіткохвіст античний**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9447

Батьківщиною метелика є Європа, але завдяки людській діяльності поширився в Азії та Північній Америці. Живе в різноманітних чагарникових оселищах, включаючи сади, парки, відкриті ліси, болота, живі огорожі, вересовища і болота.

У самця добре розвинуті крила, він швидко літає. Передні крила іржаво-коричневі, на кожному по одній білій плямі біля нижнього зовнішнього краю. Нижні крила іржаво-бурого кольору. Розмах крил 30 мм. Самиця сірого кольору, товста, малорухлива, не літає, з маленькими зачатками крил, не схожа на метелика.

Самиця відкладає купками близько 200 круглих дрібних світло-сірих яєць, одне біля одного, на кокон лялечки, з якої вийшла. Самиця не живиться і, відклавши яйця, гине на місці яйцекладки. З яєць виходять сірі личинки з щіточками довгих бурих волосків (одна щіточка на задній частині черевця, дві з боків і дві спереду біля голови, у вигляді ріжків). На спинці є помаранчеві або білі смужки і чотири короткі, щіточки густих волосків, жовтих у самців і темно-коричневих у самиць. Довжина дорослої гусениці 30-35 мм. Заляльковуються гусениці на листі і гілках у легкому павутинному коконі, крізь який просвічується товста жовто-сіра лялечка без крилових чохлів. Протягом вегетаційного періоду розвиваються дві генерації. Зимує на стадії яйця.

Пошкоджує всі плодові культури, часто трапляється на яблуні. Крім плодових дерев, гусениці пошкоджують листя багатьох лісових і паркових порід. У роки масового розмноження завдає великих збитків садівництву і лісівництву (https://uk.wikipedia.org/wiki/Щіткохвіст_античний).

***Orgyia recens* (Hubner, 1819) – Щіткохвіст реценс**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9448

Євразійський вид проживає на смузі від північної Іспанії через Центральну Європу та Росію до Японії. На півдні та сході Фінляндії ареал розташований у досить вузькій зоні від південного узбережжя до лінії Раума — Іломантсі, і вздовж узбережжя Pohjanmaan, щонайменше до висоти Оулу. Натомість південно-західне узбережжя й архіпелаг Турку не входять до ареалу.

Метелики літають від початку червня до початку липня.

Трапляються в основному у вологих листяних лісах і болотах, а також вирубаних галявинах і лініях електропередач. Завжди дуже локально. Самці літають протягом дня, особливо до полудня під ясним сонячним світлом високо над землею, шукаючи самок. Самиці залишаються біля місця виплоду та запрошують самців феромонами, які вони виробляють.

Парування триває близько години, після чого самка відкладає яйця на своїх коконах 250-800 яєць. Яйця вилуплюються через 2-3 тижні. Личинки спочатку повільно ростуть і зимують всередині згорнутого листя. Личинки стають дорослими на початку червня і заляльковуються у коконі близько пів метра над землею. Дорослі метелики вилуплюються зі своїх лялечок вранці протягом тижня чи двох.

Гусениці живляться листям багатьох видів дерев, чагарників та трав'янистих рослин (https://uk.wikipedia.org/wiki/Orgyia_recens).

Рід Dasychira Hübner, 1809

***Dasychira abietis* (Denis & Schiffermüller) 1775 – Дасихіра ялицева**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11499

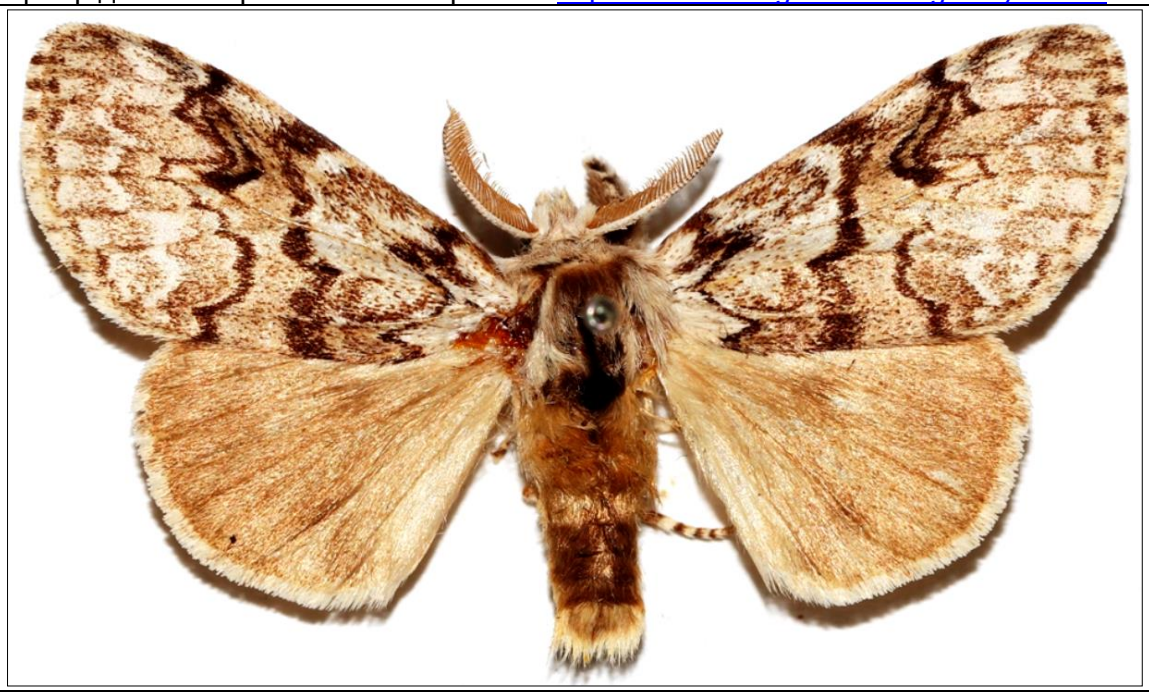

Вид розповсюджений в Євразії, від західної Європи до Японії, на південь від 60 паралелі.

Розмах крил метелика від 35 до 52 мм.

Самці летять на світло, але самиці рідкісні і активні лише протягом короткого періоду в сутінках.

Зазвичай цей вид зимує як личинка і завершує своє зростання в травні та червні наступного року.

Гусінь живиться на *Picea abies*, *Larix sibirica* та *Juniperus communis* (https://de.wikipedia.org/wiki/Tannen- Streckfuß).

***Dasychira fascelina* Linnaeus, 1758 – Дасихіра фасцеліна**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11446

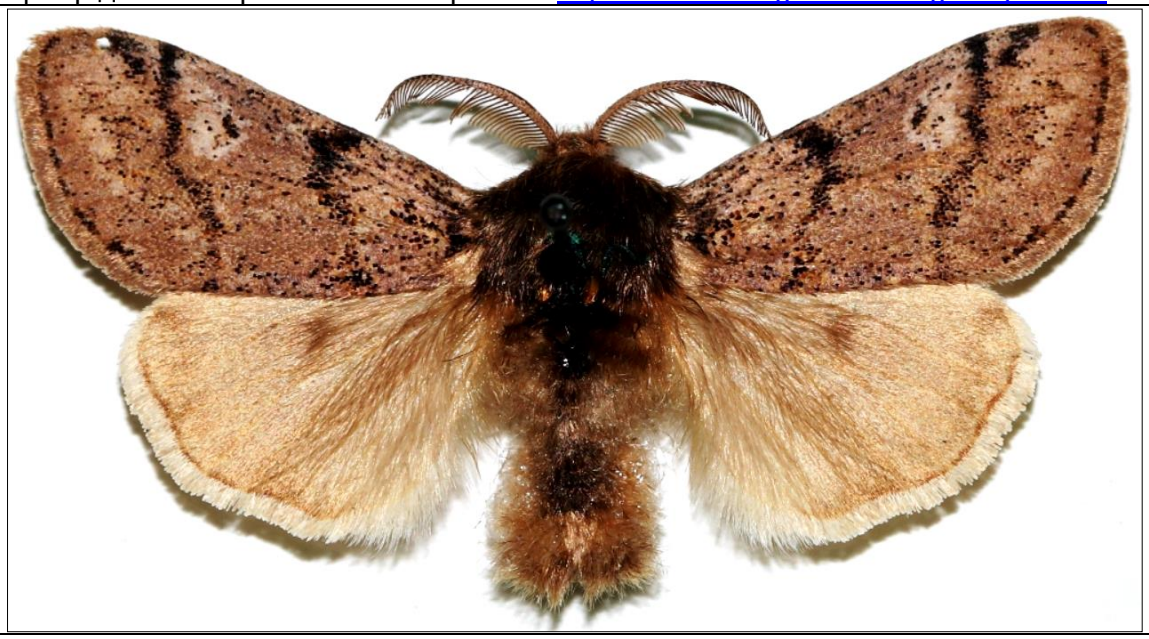

Трапляється на більшій частині Європи, через Палеарктику до Центральної Азії до Кореї.

Розмах крил метеликів 35-45 мм.

Метелик літає з червня по липень.

Яйця білуваті, вкриті волосками. Личинка чорнувато-сіра, пучки з боків грудної клітки і на кінці сегменту довгі і чорні; решта тіла вкрита сивим волоссям, спинні пучки зверху білувато-чорні. Зимує, коли виростає на одну третину довжини, і заляльковується на початку червня в чорнуватому сірому коконі, змішаному з волосками личинки, лялечка одягнена коричневими волосками дорсально.

Гусінь живиться різними трав'янистими рослинами, такими як *Cytisus scoparius*, *Crataegus monogyna*, *Rubus fruticosus*, *Calluna vulgaris*, *Onobrychis viciifolia*, *Salvia pratensis* і *Lotus corniculatus* (https://en.wikipedia.org/wiki/Dicallomera_fascelina).

Рід Calliteara Butler, 1881

***Calliteara pudibunda* Linnaeus, 1758 – Червонохвіст**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4713

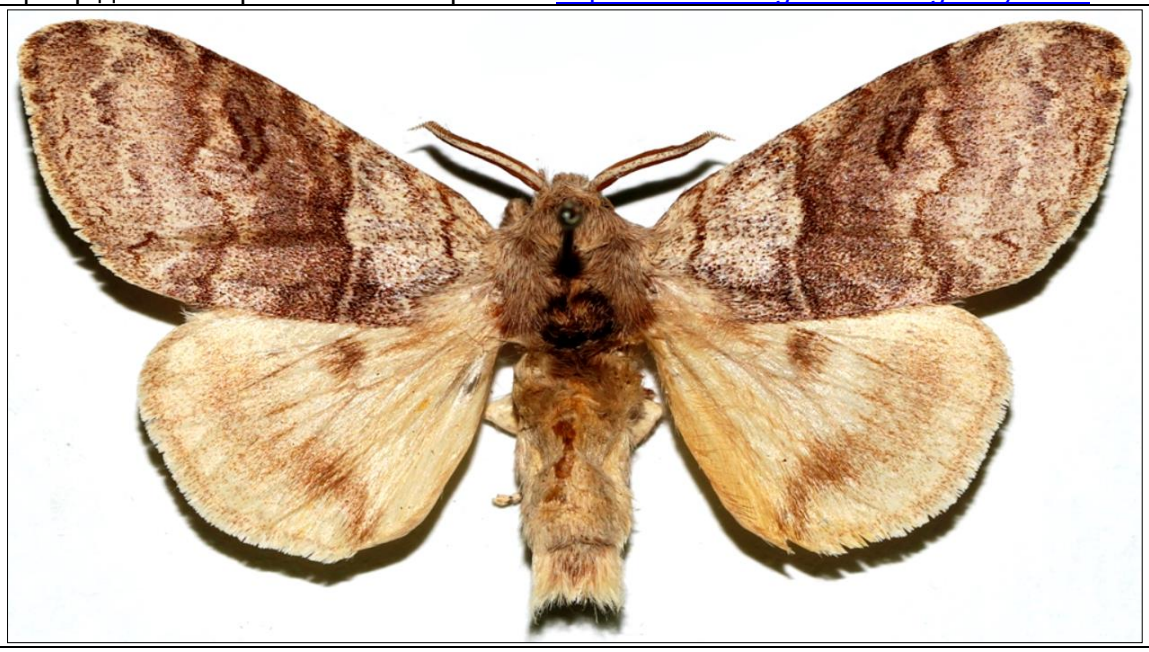

Вид поширений в Європі, Анатолії, Кавказі, Західному Сибіру, Східному забайкаллі та басейні річки Аміу, Кореї, Китаї та Північному В’єтнамі.

Живе переважно в листяних лісах, але також трапляється в парках і садах.

Розмах крил метелика досягає від 37 до 67 міліметрів, причому самиці зазвичай значно більші за самців. Передні крила обох статей мають дрібний візерунок світло-сірого кольору та мають від двох до чотирьох темних зубчастих смуг. У самців середня третина крил часто більш темно-коричнева або сіра. Існують як дуже світлі форми, де в крайніх випадках можна побачити лише темні зубчасті смуги на світлому фоні, так і темні форми, однотонні темно-коричневі або темно-сірі. Передні ноги густо опушені і подовжені.

Личинка зазвичай світло-лимонно-жовта, але іноді коричнево-жовта, фіолетова або чорнувато-сіра, з глибокими чорними сегментарними розрізами, більш світлими дорсальними пензликами і червоним або коричневим олівцем на 11 сегменті.

Метелик літає в одному поколінні з травня до червня, гусениці трапляються з липня до жовтня. Гусениці живляться різними видами листяних дерев і кущів, особливо вербою (*Salix caprea*), грабом (*Carpinus betulus*), буком звичайним (*Fagus sylvatica*), дубом (*Quercus robur*), ліщиною (*Corylus avellana*), березою повислою (*Betula pendula*), яблунею (*Malus domestica*) та горобиною (*Sorbus aucuparia*).

Самиці відкладають на кору або гілки яйця групами до 300 штук. Спочатку гусениці живуть скупчено, але незабаром вони стають самітниками. Під час линяння молоді гусениці сидять на плетеній подушці на нижній стороні листка, тоді як старші гусениці ховаються в згорнуте листя. Заляльковування відбувається на землі серед листя в сірому або жовтуватому коконі. Зимує на стадії лялечки, метелики вилуплюються лише навесні, коли температура сприятлива (https://uk.wikipedia.org/wiki/ Червонохвіст).

Рід Arctornis Germar, 1810

***Arctornis l-nigrum* Müller, 1764 – Хвилівка Л-чорне**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4711

Поширений в Європі та Азії на схід до Японії.

Трапляється у світлих, не надто старих листяних лісах, особливо на узліссях, на теплих схилах і у вологих днищах долин.

Розмах крил 35-45 мм. Метелики мають яскраво-білі, злегка напівпрозорі передні крила, на яких помітна чорна літера «L» посередині, зміщена від переднього краю.

Гусениці завдовжки близько 50 міліметрів. Їхнє тіло дещо сплюснуте й забарвлене в червоно-коричневий або сірувато-коричневий колір з деякими жовтими або помаранчевими плямами. Перші три сегменти сильно поросли численними довгими іржаво-червоними та чорними волосками, через що вони здаються значно товщі, ніж решта тіла. Пучки білого волосся ростуть з боків і ззаду на четвертому, п'ятому, дев'ятому, десятому і одинадцятому сегментах тіла. Крім того, у тварин є коричневі пучки волосся на шостому-восьмому сегментах.

Імаго літає з травня до липня. Гусениць можна бачити з вересня і після сплячки до травня наступного року.

Гусінь живиться листям бука звичайного (Fagus sylvatica), липи дрібнолистої (Tilia cordata), дуба звичайного (Quercus robur), верби козячої (Salix caprea) та інших листяних порід дерев (https://uk.wikipedia.org/wiki/Arctornis_l-nigrum).

Рід Gynaephora Hübner, 1819

***Gynaephora selenitica* Esper, 1789 – Ґінефора селенітка**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11498

Вид поширений від Центральної Європи через Східну Європу до Уралу. Відсутній в Західній і Південній Європі та Скандинавії. *Gynaephora selenitica* відсутня в Центральній Європі в справжньому альпійському регіоні, але трапляється дуже спорадично в північних передгір'ях Альп.

Населяє вапнякові пасовища і зустрічається переважно у вищих зростях які перемежовуються з чгарниками. Рідше спостерігаються на болотах (наприклад, з району Федерсее в Баден-Вюртемберзі). В окремі роки гусениці дуже поширені у вересні та на початку жовтня. Але навесні їхня кількість зменшується через паразитоїди, грибкові інфекції, інші хвороби.

Гусениця перезимовує і трапляється з липня до квітня, але особливо часто восени. Метелики літають у травні та червні. Самці активні вдень.

Гусінь поліфаг і живиться особливо *Fabaceae* (*Lotus*, *Coronilla*, *Hippocrepis*, *Onobrychis*), крім того чагарниками (*Prunus spinosa*, *Salix*, *Vaccinium*, *Calluna*, *Pink*) та іншими рослинами (такими як *Asteraceae*, *Rosaceae* як *Potentilla* та іншими) (http://www.pyrgus.de/Gynaephora_selenitica_en.html).

Родина NOLIDAE – НОЛІДИ

Рід Bena Billberg, 1820

***Bena bicolorana* (Fuessly, 1775) – Бена бікольорана**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9433

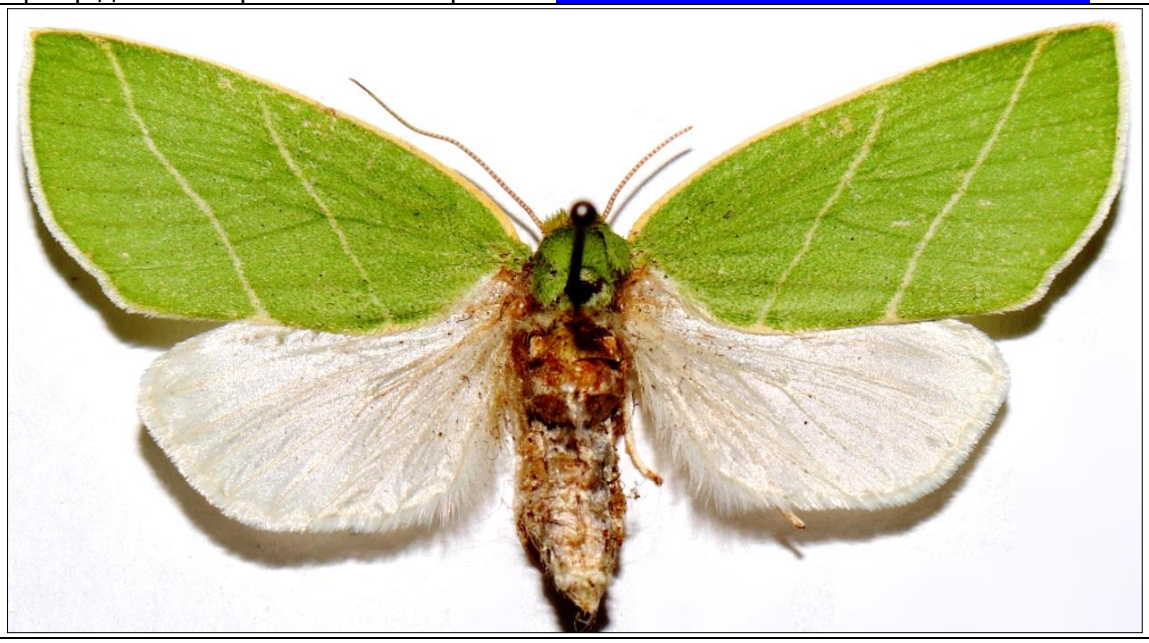

Поширення: Європа (крім північних районів), Кавказ, Закавказзя. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, лісосмугах, балках, парках.

Метелик: розмах крил 30-46 мм.

Період льоту: з червня до липня, одне покоління. У Криму розвивається ще й друге покоління, метелики літають також у серпні-вересні.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), буки (*Fagus*) (Ключко, 2006).

Рід Earias Hübner

***Earias clorana* (Linnaeus, 1761) – Еаріас кльорана**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9436

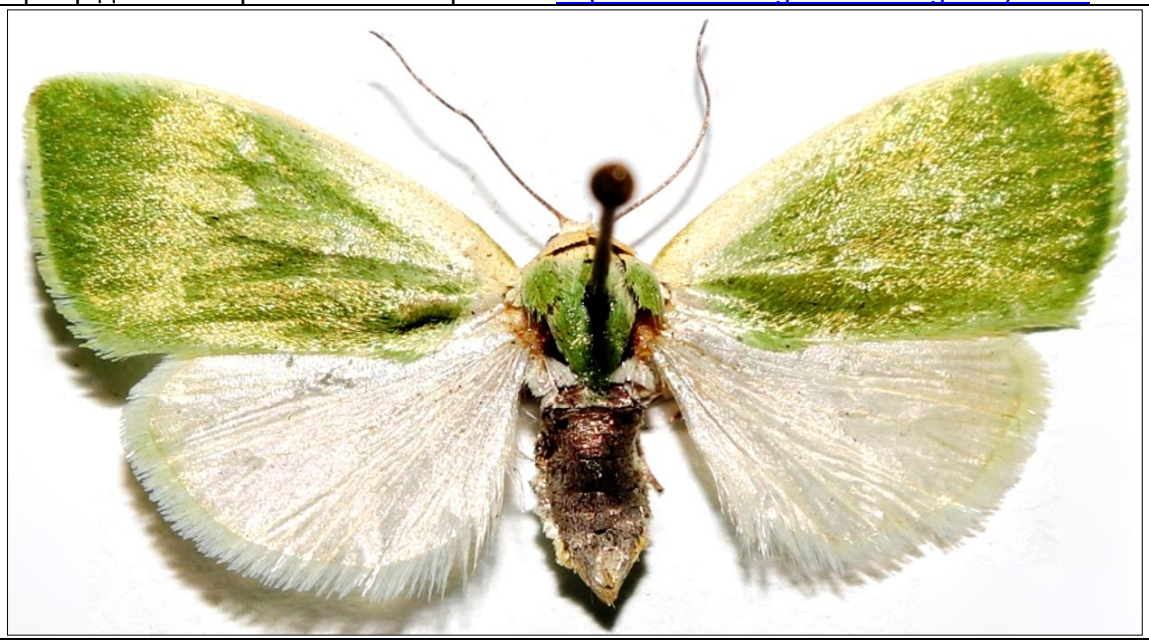

Поширення: від Західної Європи до Східного Сибіру крім північних районів, Передня та Центральна Азія, Північна Африка. В Україні поширена повсюдно.

Трапляється в заплавах річок, на луках, берегах озер і боліт, в балках, парках, садах.

Метелик: розмах крил 20-24 мм.

Період льоту: з кінця квітня до червня (1-е покоління), з липня до вересня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: верби (*Salix*), переважно вузьколисті кущі. В Україні відмічено масові розмноження і пошкодження верб, що використовуються для виготовлення плетених виробів (Ключко, 2006).

Рід Nycteola Hübner, 1822

***Nycteola revayana* (Scopoli, 1772) – Ніктеоля ревайяна**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11435

Поширення: Європа і палеарктична Азія крім північних районів, Північна Африка. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в дібровах, мішаних лісах, парках, лісосмугах.

Метелик: розмах крил 22-26 мм.

Період льоту: з червня до серпня (1-е покоління), у вересні-жовтні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), верби (*Salix*) (Ключко, 2006).

Рід Pseudoips Hübner, 1822

***Pseudoips prasinana* (Linnaeus, 1758) – Псевдоіпс празінана**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9434

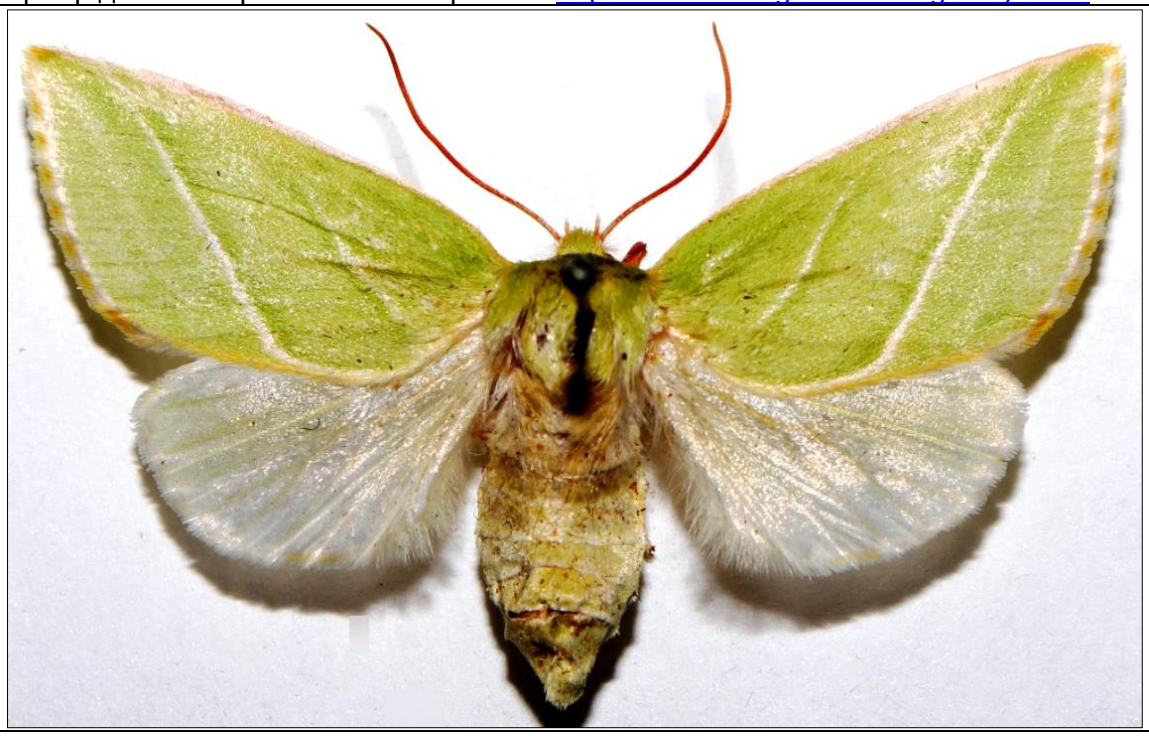

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім північних районів. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, лісосмугах, парках, балках, садах.

Метелик: розмах крил 36-50 мм.

Період льоту: у травні-червні (1-е покоління), з середини липня до кінця серпня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: буки (*Fagus*), дуби (*Quercus*), граби (*Carpinus*), берези (*Betula*), тополі (*Populus*) (Ключко, 2006).

Родина NOCTUIDAE – СОВКИ

Рід Catocala Schrank, 1802

***Catocala electa* (Vieweg, 1790) – Стрічкарка вербова**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7144

Пасічна. Знайшов на вербі гусеницю (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа та Палеарктична Азія крім північних районів. В Україні поширена повсюдно крім гірського Криму. Трапляється в лісах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 61-88 мм.

Період льоту: з червня до жовтня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: верби (*Salix*), тополі (*Populus*) (Ключко, 2006).

***Catocala fraxini* (Linnaeus, 1758) – Стрічкарка блакитна**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3091

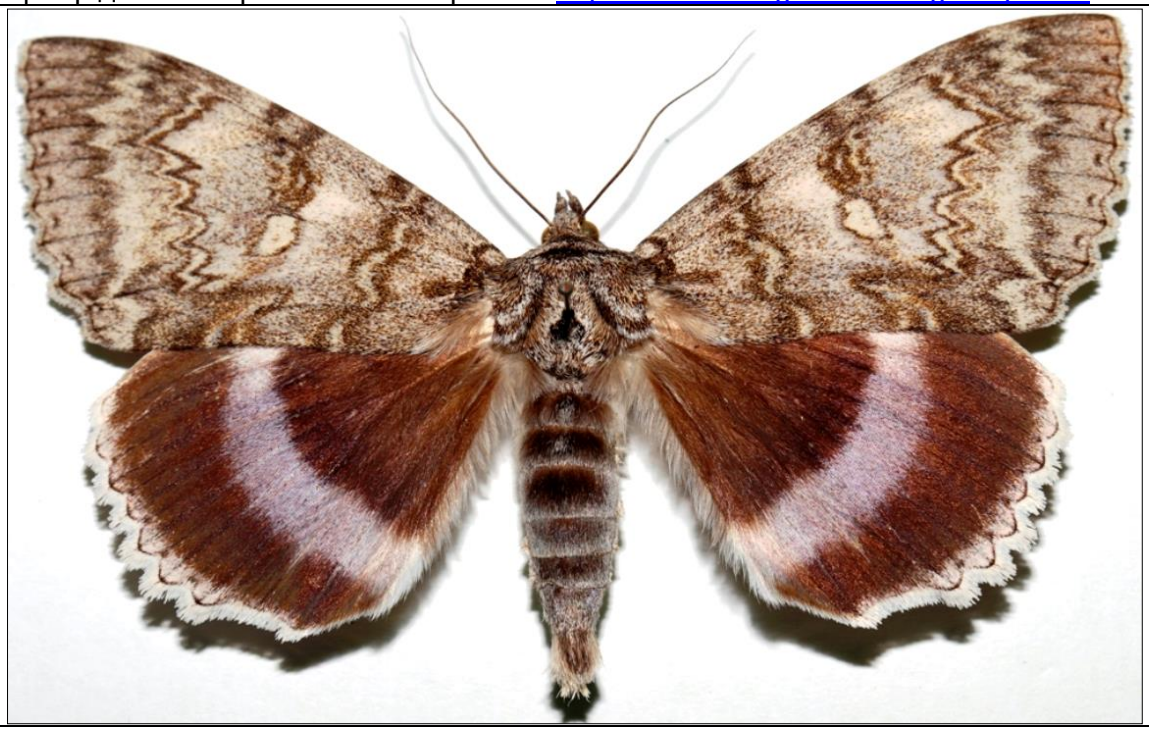

Івано-Франківськ, Озерце. У першій половині вересня. Рідкісний (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа та палеарктична Азія, крім північних районів. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 78-108 мм.

Період льоту: з середини липня до жовтня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: тополі (*Populus nigra, P. italica*), вільхи (*Alnus*), ясени (*Fraxinus*), дуби (*Quercus*), берези (*Betula*) та інші (Ключко, 2006).

***Catocala fulminea* (Scopoli, 1763) – Стрічкарка жовта**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9475

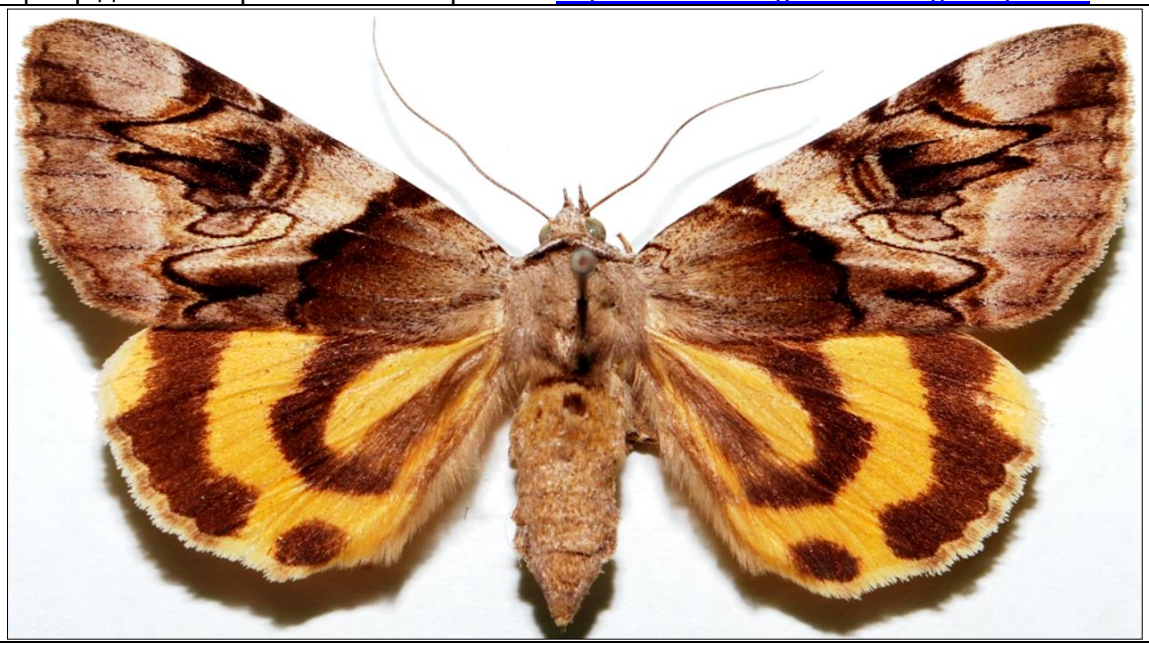

Івано-Франківськ, Загвіздя, Вовчинець. У другій половині липня аж до кінця серпня (12/7 – 24/8). Рідкісний. Гусениця на сливі, терені. [Львів; Ряшів: Лиса гора] (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа і палеарктична Азія крім крайніх північних районів. В Україні поширена повсюдно, крім високогір'їв Карпат. Трапляється в лісах, парках, садах, балках, на орних землях.

Метелик: розмах крил 44-68 мм.

Період льоту: з середини червня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: терен (*Prunus spinosa*), слива (*P. domestica*), черемха звичайна (*Padus racemosa*), глід (*Crataegus oxyacantha*) (Ключко, 2006).

***Catocala nupta* (Linnaeus, 1767) – Стрічкарка червона**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/7145

Івано-Франківськ, Павелче, Вовчинець, Тисменичани … У другій половині липня і в серпні. Трапляється часто. Гусениця на вербах і тополях. У Вовчинці в лісі одна особина, що сиділа на грабі 19/7. Звичайно сидить на вербах або (наприклад на дорозі, що йде до Павелча) на тополях (Werchratski, 1893).

Поширення: Європа і палеарктична Азія крім північних районів, північ Індостану, Пакистан. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, лісосмугах, балках, парках, садах.

Метелик: розмах крил 61-94 мм.

Період льоту: з третьої декади червня до жовтня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: верби (*Salix fragilis, S.alba, S. caprea*), тополі (*Populus nigra, P. alba, P. tremula*) (Ключко, 2006).

***Catocala promissa* (Denis & Schiffermuller, 1775) – Стрічкарка мала червона**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9476

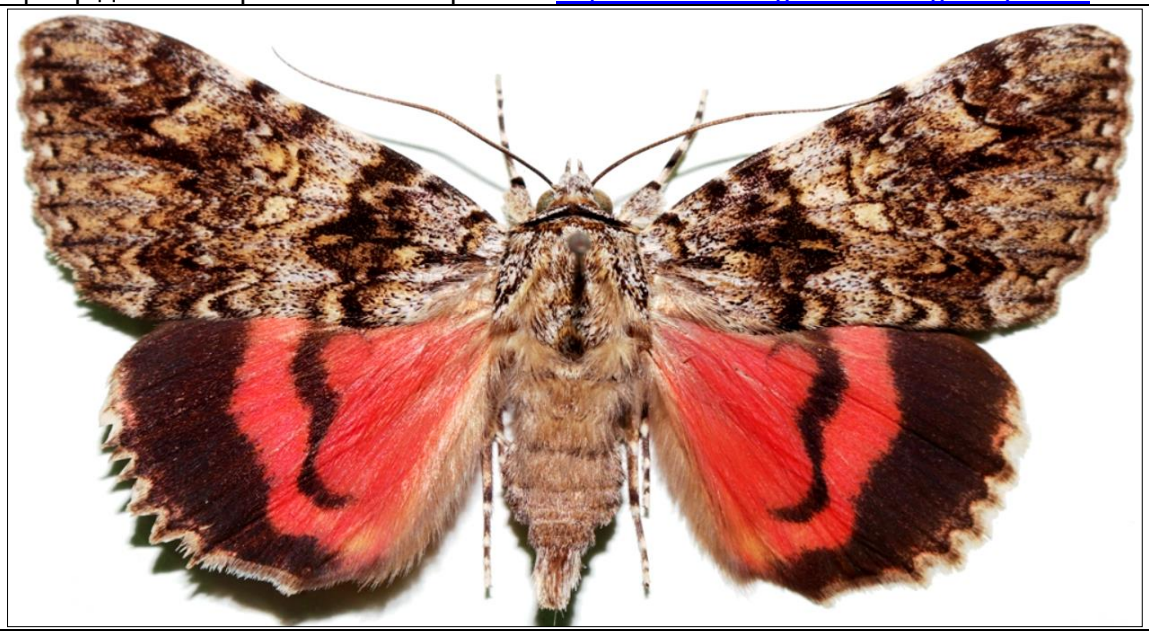

Загвіздя. У середині липня. Трапляється нечасто. Гусениця на дубі, у кінці травня, у перші дні червня. [Біля Тернополя: Пізнанка Гнила, досить численний у кінці липня] (Werchratski, 1893).

Поширення: від Західної Європи до Закавказзя, Північного Ірану та Північної Африки. В Україні поширена повсюдно крім Карпат. Трапляється в лісах, парках, садах, у Чорноморському заповіднику – в колках.

Метелик: розмах крил 45-68 мм.

Період льоту: з червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus*), каштан їстівний (*Castanea sativa*) (Ключко, 2006).

***Catocala sponsa* (Linnaeus, 1767) – Стрічкарка орденська малинова**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3092

Пасічна, Загвіздя, Черніїв, Вовчинець. У липні і у перші дні серпня. Нечисленний. Гусениця на дубі. [Біля Львова: дубняк Козельницький; біля Тернополя: Пізнанка гнила; біля Бродів: Олесько, Підгірці] (Werchratski, 1893).

Поширення: від Західної Європи до Уралу, північного Ірану і Північної Африки. В Україні поширена повсюдно. Трапляється в лісах, парках.

Метелик: розмах крил 56-78 мм.

Період льоту: з кінця червня до вересня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: дуби (*Quercus ilex, Q. robur, Q. pyrenaica*), каштан їстівний (*Castanea sativa*), осика (*Populus tremula*) (Ключко, 2006).

Рід Abrostola Ochsenheimer, 1816

***Abrostola tripartita* (Hufnagel, 1766) – Абростоля кропив'яна сіра**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9484

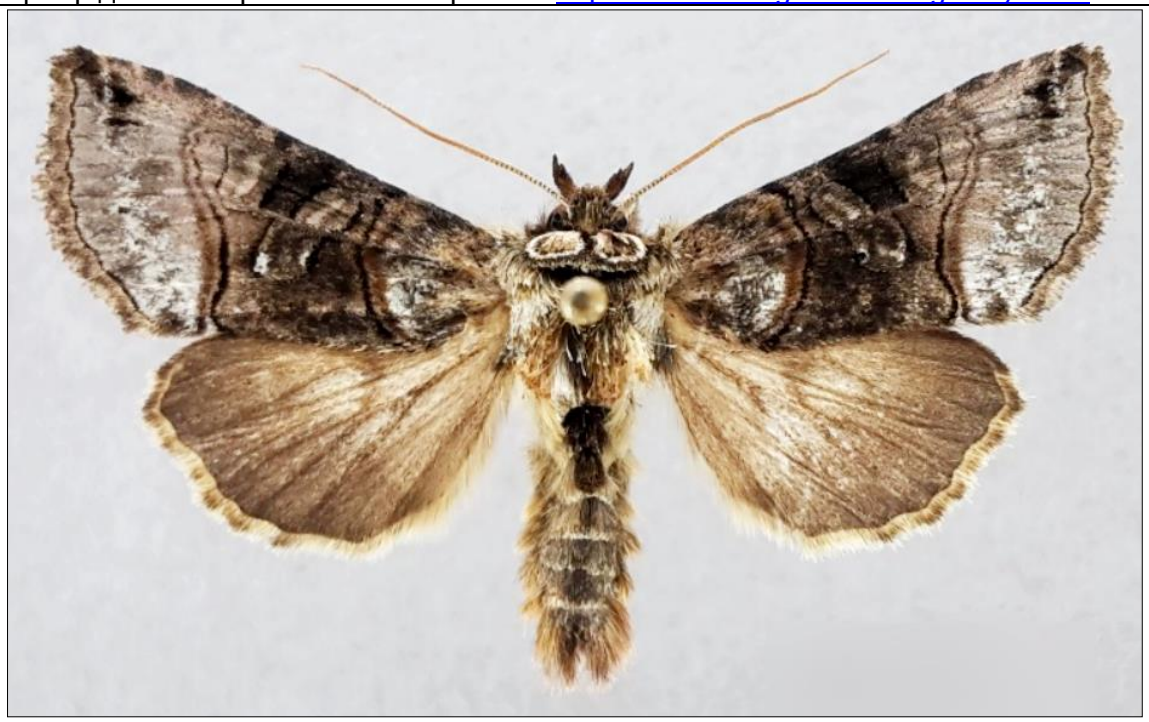

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім півночі. В Україні поширена повсюдно. Трапляється на луках, гірських болотах, в лісах, балках, парках, садах.

Метелик: розмах крил 27-34 мм.

Період льоту: у травні-червні (1-е покоління), з липня до вересня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica*), також ластовні (*Vincetoxicum*) (Ключко, 2006).

Рід Autographa Hübner

***Autographa bractea* (Denis & Schiffermüller, 1775) – Автоґрафа брактеа**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4624

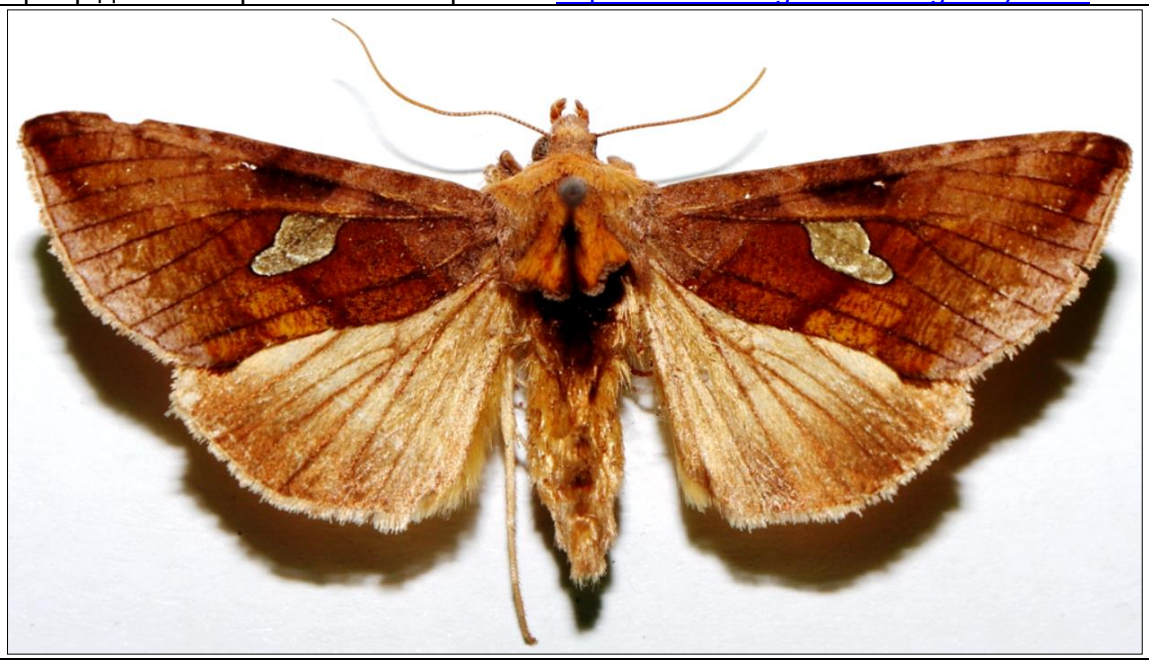

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім півночі, до Східного Сибіру. В Україні поширена на Поліссі, в Карпатах, Лісостепу, Степу та на південному березі Криму. Трапляється на луках, гірських болотах, лісових полянах і узліссях, в парках, садах.

Метелик: розмах крил 35-55 мм.

Період льоту: з червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: глухі кропиви (*Lamium*), кульбаби (*Taraxacum*), підбіли (*Tussilago*), нечуйвітри (*Hieracium*), скереди (*Crepis*) тощо (Ключко, 2006).

***Autographa gamma* (Linnaeus, 1758) – Совка-гамма**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/5199

Поширення: Європа та палеарктична Азія, крім крайньої півночі, Північна Африка, Індостан. В Україні поширена повсюдно. Еврибіонт, Трапляється на луках, болотах, пасовищах, орних землях, в степу, лісах, балках, парках, садах.

Метелик: розмах крил 26-46 мм.

Період льоту: з кінця березня до жовтня, за цей час розвиваються два-три нечітко розмежовані покоління.

Кормові рослини гусені: осоти (*Cirsium*), лутиги (*Atriplex*), жабрії (*Galeopsis*) та інші бур'яни, з яких гусінь мігрує на буряк, соняшник, горох, конюшину, капусту тощо. Поліфаг, часто розмножується у масовій кількості і завдає значної шкоди (Ключко, 2006).

***Autographa pulchrina* (Haworth, 1809) – Автоґрафа пульхріна**
Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9491

Поширення: від Європи до Східного Саяну та Афганістану, крім півночі і півдня. В Україні поширена в Карпатах, північних лісостепових районах та на Поліссі. Трапляється на луках, полонинах, гірських болотах, в розріджених лісах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 30-44 мм.

Період льоту: у червні-липні (1-е покоління), у серпні-вересні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: кропиви (*Urtica*), глухі кропиви (*Lamium*), чистеці (*Stachys*), шавлії (*Salvia*), м'яти (*Mentha*) тощо (Ключко, 2006).

Рід Diachrysia Hübner

***Diachrysia chrysitis* (Linnaeus, 1758) – Діахризія хризітіс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9488

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім крайньої півночі. В Україні поширена повсюдно. Трапляється на луках, полонинах, яйлах, болотах, в лісах, степу, балках, парках, садах, на орних землях.

Метелик: розмах крил 27-44 мм.

Період льоту: у травні-червні (1-е покоління), у липні-жовтні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: кропиви дводомні (*Urtica*), глухі кропиви (*Lamium*), жабрії (*Galeopsis*), шавлії (*Salvia*), материнки (*Origanum*) тощо. Поліфаг (Ключко, 2006).

Рід Euchalcia Hübner, 1821

***Euchalcia consona* (Fabricius, 1787) – Евхальція консона**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11465

Поширення: від Балканського півострова до Забайкалля, Маньчжурії (північ Китаю) та Гіндукушу. В Україні поширена повсюдно, але локально, крім Карпат. Трапляється на луках, узліссях, остепнених схилах, в степу, садах, зрідка на орних землях.

Метелик: розмах крил 26-38 мм.

Період льоту: у червні-липні (1-е покоління), у серпні-жовтні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: куряча сліпота (*Nonea pulla*), іноді медунка (*Pulmonaria*) та кривоцвіти (*Lycopsis*) (Ключко, 2006).

***Euchalcia variabilis* (Piller, 1783) – Евхальція різнобарвна**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/3099

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім півночі (на схід до Приамур'я). В Україні поширена в Карпатах та заповіднику «Провальський степ» Луганської обл. Трапляється на луках, узліссях, лісових галявинах, в парках, садах.

Метелик: розмах крил 28-40 мм.

Період льоту: в червні-липні, одне покоління.

Кормові рослини гусені: аконіти (*Aconitum*), рутвиці (*Thalictrum*), сокирки (*Delphinium*) (Ключко, 2006).

Занесений до Червоної книги України (Наказ…, 2021).

Рід Lamprotes Reichenbach, 1817

***Lamprotes caureum* (Knoch, 1781) – Лямпротес цеауреум**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9490

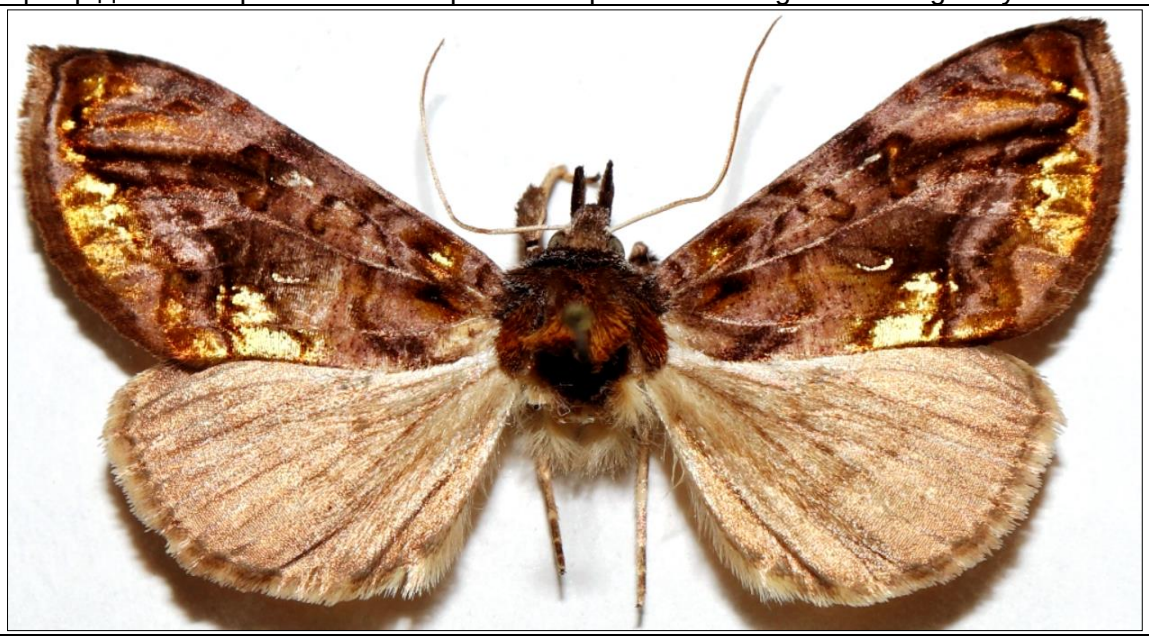

Трапляється від Південної Скандинавії до Південних Альп і від Західної Європи до Західного Сибіру.

Розмах крил 34-40 мм.

Метелики літають з червня до вересня залежно від місця розташування.

Гусінь живиться видами *Thalictrum*, такими як *Thalictrum flavum* і *Thalictrum aquilegiifolium* і *Aquilegia vulgaris* (https://en.wikipedia.org/wiki/Lamprotes_c-aureum).

Рід Macdunnoughia Kostrowicki, 1961

***Macdunnoughia confusa* (Stephens, 1850) – Макдунноуґія конфуза**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9487

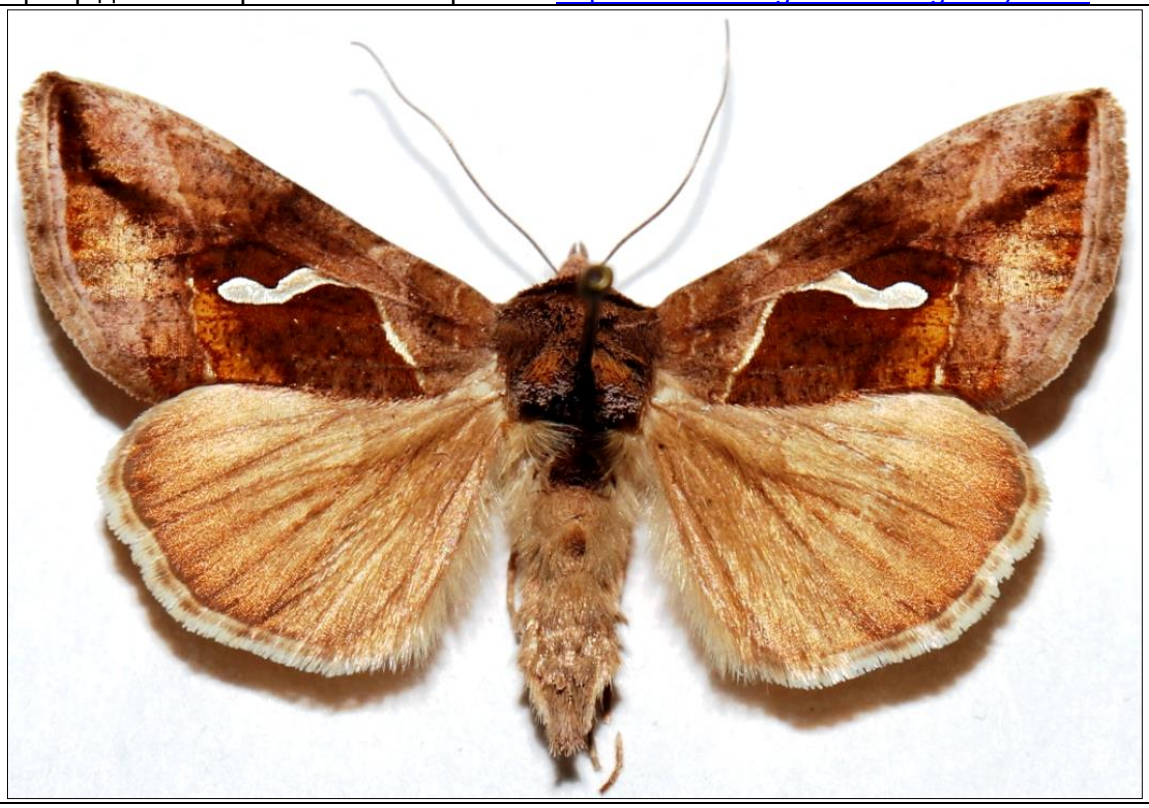

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім півночі, Північна Африка. В Україні поширена повсюдно. Трапляється на луках, болотах, пасовищах, лісових полянах та узліссях, орних землях, в степу, балках, парках, садах, лісосмугах.

Метелик: розмах крил 28-40 мм.

Період льоту: з кінця квітня до липня (1-е покоління), з липня до жовтня (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: подорожники (*Plantago*), спориші (*Polygonum*), суріпиці (*Barbarea*), конюшини (*Trifolium*), деревії (*Achillea*) тощо. Поліфаг. Другорядний шкідник сої, соняшника, капусти, люцерни та інших технічних культур (Ключко, 2006).

Рід Plusia Ochsenheimer, 1816

***Plusia festucae* (Linnaeus, 1758) – Плюсія злакова**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/9492

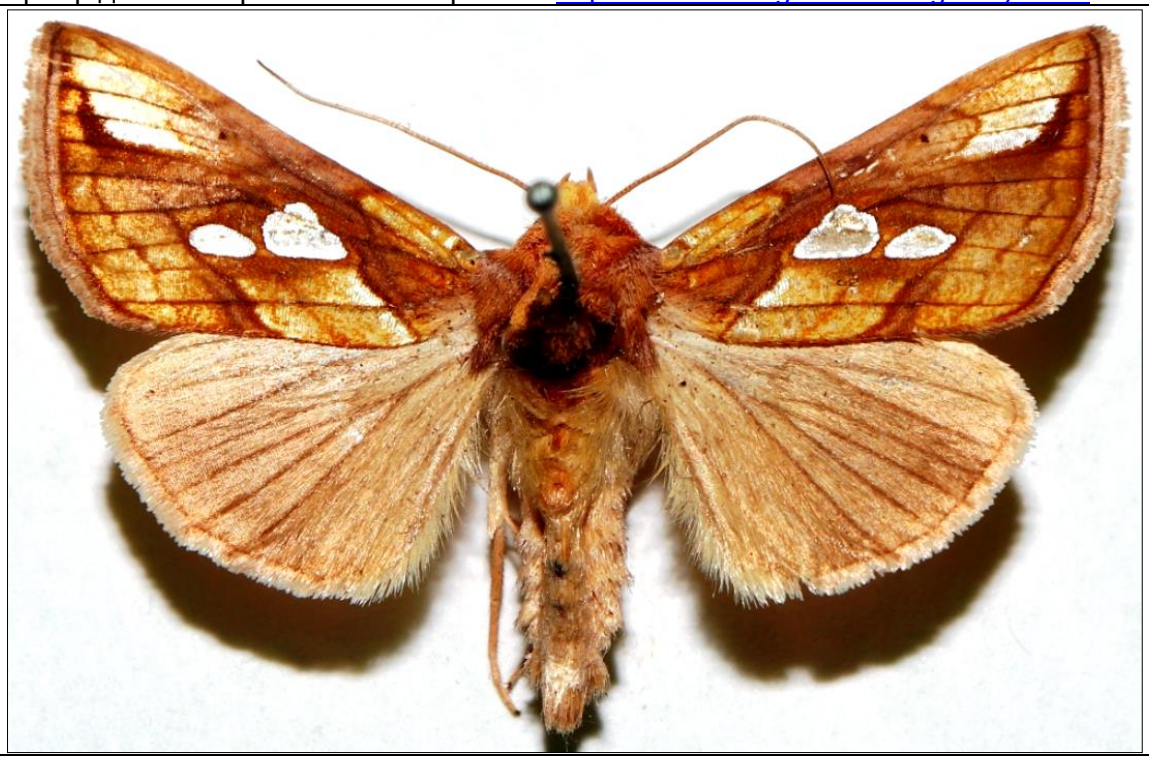

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім крайньої півночі, Північна Африка. В Україні поширена повсюдно. Трапляється на болотах, луках, лісових полянах та узліссях, в парках, садах, лісосмугах, агроценозах.

Метелик: розмах крил 26,5-40 мм.

Період льоту: у травні-липні (1-е покоління), у липні-вересні (2-е покоління).

Кормові рослини гусені: півники (*Iris*), осоки (*Carex*), частухи (*Alisma*), рогози (*Typha*), тимофіївки (*Phleum*) та інші злакові (Ключко, 2006).

Рід Plusidia Butler, 1879

***Plusidia cheiranthi* (Tauscher, 1809) – Плюсідія жовто-фіолетова**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/11467

Поширення: Європа та палеарктична Азія крім півночі. В Україні поширена локально на Поліссі, в передгір'ях Карпат та Лісостепу. Трапляється на луках, в лісах, парках, садах.

Метелик: розмах крил 27-34 мм.

Період льоту: з червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: орлики (*Aquilegia vulgaris*), рутвиці (*Thalictrum*) (Ключко, 2006).

Рід Syngrapha Hübner

***Syngrapha interrogationis* (Linnaeus, 1758) – Синґрафа інтерроґатіоніс**

Центр даних “Біорізноманіття України»: http://dc.smnh.org/collection/gallery/4625

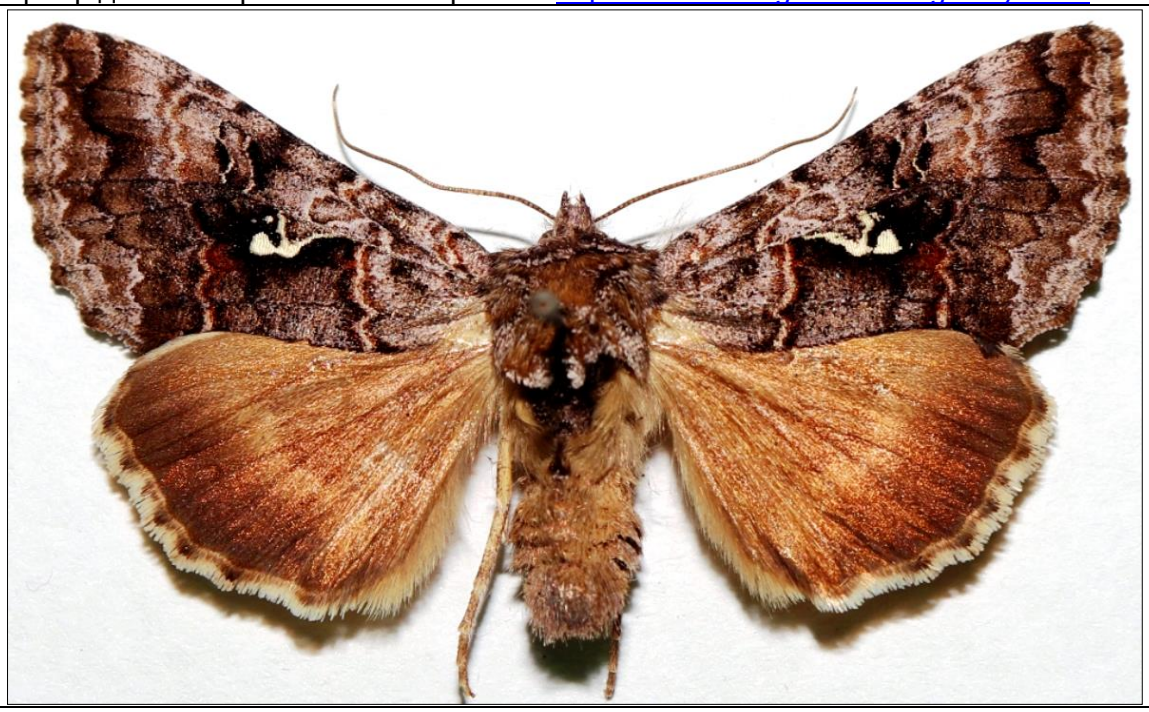

Поширення: Європа та палеарктична Азія, Гренландія, Північна Америка. В Україні поширена в Карпатах, локально в Лісостепу. Трапляється в лісах, на луках, торфовищах, іноді в парках.

Метелик: розмах крил 28-40 мм.

Період льоту: з червня до серпня, одне покоління.

Кормові рослини гусені: чорниця (*Vaccinium myrtillus*), буяхи (*V. uliginosum*), вереси (*Calluna*), берези (*Betula*) (Ключко, 2006).

ЛІТЕРАТУРА

Ефетов К.А., Будашкин Ю.И. Бабочки Крыма: (Высшие разноусые чешуекрылые). – Симферополь: Таврия, 1990. – 112 с.

Ключко З. Совки України. – Київ: Вид-во Раєвського, 2006. – 248 с.

Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 19.01.2021 р. №29. Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-21#Text

Некрутенко Ю., Чиколовець В. Денні метелики України. – Київ: Вид-во Раєвського, 2005. – 232 с.

Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Kuntze R., Noskiewicz J. Charakterystyka faunistyczna dwu rezerwatów stepowych w południowo-wschodniej Polsce // Ochrona Przyrody. - 1934. – 13. – S.125-139.

Werchratski J. Przyczynek do krajowej fauny motylej // Sprawozdanie Komisyi Fizyjograficznej. – Kraków, 1869. – 3 – S.50-55.

Werchratski J. Dodatek do fauny motylej // Sprawozdanie Komisyi Fizyjograficznej. – Kraków, 1870. – 4 – S.263-264.

Werchratski J. Motyle większe Stanisławowa i okolicy // Sprawozdanie Komisyi Fizyjograficznej. – Kraków, 1893. – 28 – S.167-266.

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

КАТАЛОГ КОЛЕКЦІЇ МЕТЕЛИКІВ ІВАНА ВЕРХРАТСЬКОГО

1-е видання

(за підтримки Українського культурного фонду)

(електронне видання)

Верстка: Різун В. Б.